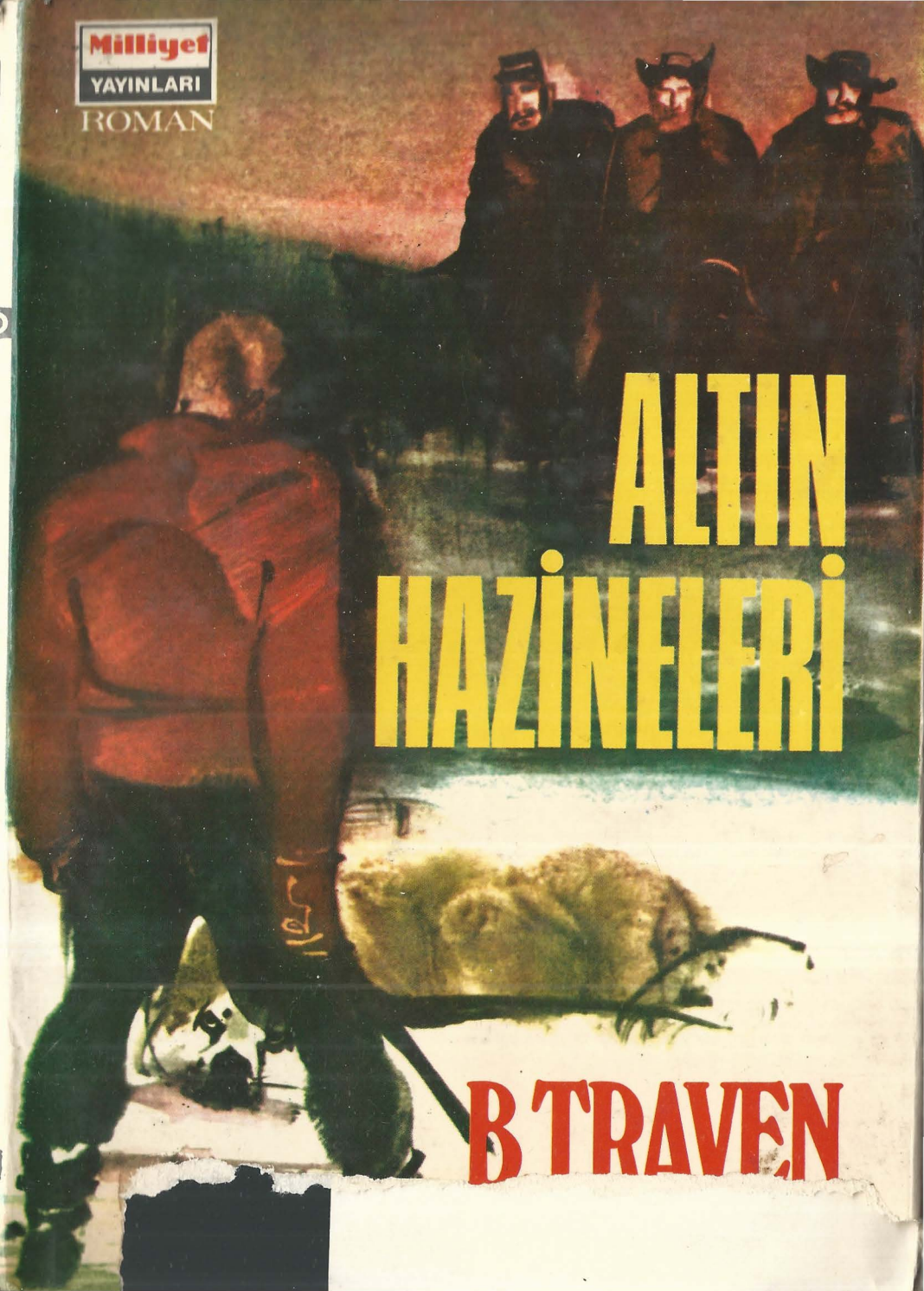
Milliyet
YAYINLARI
ROMAN

16

B.TRAVEN · ALTIN HAZİNELERİ

Milliyet
YAYINLARI
ROMAN

ALTIN HAZİNELERİ

B TRAVEN

B. TRAVEN

İlk romanı - "Ölüm Gemi - si", 1926 yılında Berlin' de yayınlandı, büyük ilgi gör - dü. Ama yazarının kimliği üzerine hiçbir bilgi yoktu. Müsvetteler, Meksika' dan gönderilmişti.

1967 yılına kadar B. Tra - ven adının kime ait olduğu bir türlü çözülemedi. So - nunda bir Alman gazeteci - si Meksika'da arayıp bul - du yazarı ve günışığına çı- kardı: Danzig'den göçme Alman asıllı bir ailenin İn - giliz uyruklu oğluydu; San Fransisco'da, 1882 yılında doğmuştu, Meksika'da ya - şıyor ve romanlar, hikâye - ler yazıyordu.

B. Traven, yurdumuzda "Ölüm Gemisi"nin yanı sı - ra; "Pamuk İşçileri" ve "İsyan" adlı romanlarıyla büyük ün yapmıştır.

ALTIN HAZİNELERİ

B. TRAVEN

MİLLİYET YAYIN LTD. ŞTİ. YAYINLARI

●

Roman Dizisi : 16

●

Yayın hakkı (Copyright) : Milliyet Yayın Ltd. Şti.

●

Kapak düzeni : İbrahim KÖKTÜRK

●

Birinci baskı : Şubat 1972

Bu kitap YÜKSEL Matbaasında dizilmiş, EROĞLU Matbaasında basılmıştır.

B. TRAVEN

ALTIN HAZİNELERİ

The Treasure of the Sierra Madre

Türkçesi:
Orhan DURU

Milliyet
YAYINLARI

Hayat boyunca özlemini çektiğin, ama değersiz olduğunu sandığın gerçek hazinelere, acı çekmeden kolayca ulasabilirsin. Gece gündüz peşinde koştuğun büyük hazine yakındaki tepenin altında gömülüdür.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOBBS'UN üzerinde oturduğu sıra dökülüyordu. Tahtalardan biri kırıktı, öbürü öyle bükülmüştü ki, üzerinde oturmak bir çeşit cezaydı. Dobbs, böyle bir cezaya lâyık mıydı? Yoksa bütün cezalarda olduğu gibi bu da Dobbs'a haksız yere mi verilmişti? Böyle şeyleri düşünecek durumda değildi. Birisi gelip ne durumda olduğunu sorsa, belki o zaman rahatsızlığının bilincine varırdı; ama kimse gelip birşey sormuyordu tabii.

Dobbs, ne durumda olduğundan çok, başka bir konuyla uğraşıyordu. Şimdi insanlara her şeyi unutturan, yüzyıllar kadar eski bir soruna çözümyolu bulmaya çalışıyor ve kafasında şu soruya karşılık arıyordu: «Hemen, nasıl biraz para bulabilirim?»

Az çok paran olsa, o zaman bu parayı artırmak kolaydır, onu iyi görünen bir işe yatırabilirsin. Ama kendinin olduğunu

söyleyebileceğin tek bir kuruşun yoksa, o zaman para üretmek korkunç güç bir iştir.

Dobbs'un birşeyi yoktu. Gerçekte bütün varlığı hiçten de azdı. Üzerindeki elbiseler bile bir işe yaramazdı. Oysa bir kat elbisesi olsa, satıp bir işe girişebilirdi.

Çalışmak isteyen ve bu konuda ciddi olan kişi, mutlaka kendine bir iş bulabilir. Yalnız, bunu vaat eden adama gitmemek şartıyla. Çünkü bunu söyleyen adam size ne iş verebilir, ne de iş verebilecek birini tanır. Aslında kardeşçe böyle bol keseden atıp tutmasının nedeni de budur. Ayrıca bu biçim sözler o kişinin dünyayı ne kadar az tanıdığını gösterir.

Dobbs, kendisine bir iş verilseydi, günde on saat bir el arabasıyla ağır taşlar taşımaya hazırdı şu an, ama böyle bir işi bulabilse de buraya girebileceği çok su götürürdü. Çünkü sırada ondan önce bekleyecek yüzlerce kişi bulunurdu. Sözgelişi yerliler, önce işe alınırdı. Ondan sonra sıra yabancılara gelirdi, o da kazara.

Alandaki ayakkabı boyacısına bir göz attı, işi nasıl gidiyor diye. Boyacının bir sandalyesi, demirden yapılmış bir gölgeliği vardı. Sandalye ve gölgelik güzel görünüyordu ama, ortalıkta bu sandalyeye oturacak bir tek müşteri yoktu. Boyacılıkta rekabet fazlaydı. Sandalye sahibi olmayan bir düzineden fazla boyacı çocuk, fare gibi alanın her yanını tarıyor ve müşteri arıyorlardı. Kunduraları iyi parlatılmamış birisini görseler hemen arkasına takılıyor ve adam bu baş belâlarından kurtulmak için boyatıncaya kadar onu bırakmıyorlardı. Bu hızlı boyacı çocuklar çoğunlukla ikişer ikişer çalışıyorlardı. Bir müşteri buldular mı herbiri müşterinin bir ayakkabısını boyuyor, aldıkları parayı aralarında bölüşüyorlardı. Birer küçük boya sandığı ile çalışırken oturacakları birer de oturak taşıyorlardı. Bu gibi şeyler, Dobbs'a bakarsanız, en aşağı üç peso

ederdi. Öyleyse, bu veletler bile Dobbs'a oranla kapitalist sayılırlardı. Hiç olmazsa bir yatırım yapmışlardı. Yine de bunları böyle koştururken görmek, hayatın pek kolay olmadığını belirten en iyi kanıttı.

Boya takımlarını alacak üç peso'su olsa bile, Dobbs, yerliler arasında boyacılık yapamazdı. Şimdiye kadar bir beyaz adamın ortaya çıkıp «Parlatalım, parlatalım!» diye bağırdığı görülmemişti. Bunu yapacağı yerde ölse daha iyiydi. Bir beyaz adam, uzun süre alandaki sıralar üzerinde aç oturabilir, dilenip kendisini alçaltabilir, hırsızlık ya da başka kötü işler yapabilirdi. Öbür beyazlar nefret etmediği sürece, yine onlardan biri sayılırdı. Ama sokaklarda ayakkabı boyar ya da yerlilerden su dışında başka şeyler isterse, o da olmadı diyelim, kova içinde bardakla buzlu limonata satmaya kalkarsa, o zaman en aşağılık yerliden daha aşağı bir duruma düşer ve açlıktan ölürdü. Artık beyazlar ona iş vermez olur, yerliler de onu en istenilmeyen, karşıt biri sayarlardı. Yani, yerli oğlanlar kovasını tekmeler, limonatayı döker, ayakkabısını boyayacak bir müşteri bulsa bile, yerli boyacılar çevresini alarak sövüp alay eder ve müşteri de daha boya bitmeden kaçar giderdi.

Beyaz elbiseli bir adam alandaki boyacının sundurmasına çıkıp sandalyeye oturdu. Boyacı, kahverengi ayakkabılar üzerinde hızlı hızlı çalışmaya koyuldu.

Dobbs, oturduğu sıradan kalktı, boyacıya doğru yavaş yavaş yürüdü, beyaz elbiseli adama yaklaşarak birşeyler söyledi. Adam hiç bakmadan cebinden bir peso çıkarıp Dobbs'a uzattı.

Dobbs, bir an gözlerine inanamadan, şaşkın, olduğu yerde dikildi kaldı. Sonra sırasına geri döndü. Bunu hesaba katmamıştı. On centavo'dan fazlasını beklemiyordu. Cebindeki peso'yu okşadı. Bu hazine ile ne yapmalıydı acaba şimdi? Bir akşam yemeği mi yemeli, yoksa bir çorba mı içmeliydi? Ya da iki ak-

şam yemeği mi? Yahut on paket *Artistas* sigarası mı almalıydı? *Pan frances* denilen böreklerle birlikte beş bardak kahve mi içmeliydi?

Uzun ve derin düşüncelerden sonra sıradan kalkıp birkaç sokak aşağıdaki *Hotel Oso Negro'ya*, yani Kara Ayı oteline yürüdü.

■

HOTEL OSO NEGRO, Dobbs'un memleketinde olsa pek otel sayılmazdı. İyi otellerin bulunduğu bu Cumhuriyet hudutları içinde bile, bu otel eli yüzü düzgün olanlar arasında sayılmazdı. Bir çeşit ucuz kiralık odalar eviydi burası.

Kalkınma hamlesi zirvesindeydi ve iyi oteller çok pahalıydı. Kalkınma hamlesi, iyi otellerin yapımından bin defa daha hızlı geliştiği için, iyi oteller çok azdı ve bunların sahipleri, bir portatif karyola, gıcırdayan bir sandalye ve kırık bir masa ile döşenmiş berbat bir oda için, on dolardan elli dolara kadar para isterlerdi. Müşteri ise bu paraya karşılık portatif karyolayı sıkıca saran bir cibinlik ile gece gündüz her saatta bir soğuk duş yapma imkânı bekleyebilirdi.

Hotel Oso Negro'nun alt katında, solda, bir Arabın işlettiği mağaza vardı. Burada ayakkabılar, çizmeler, gömlekler, sabun, parfüm, kadın iç çamaşırlarıyla her çeşit müzik aracı bulunurdu. Sağda ise başka bir mağaza bulunuyordu. Burada da koltuklar, yataklar, yorganlar, fotoğraf makineleri, tabancalar, tüfekler, fişekler, petrol bulup çıkarmayı anlatan kitaplar, tenis raketleri, saatlar, Amerikan dergi ve gazeteleri, oto yedek parçaları ve flaş lambaları satılırdı. Mağazanın sahibi oldukça iyi in-

gilizce bilen bir Meksikalıydı ve bu özel durum vitrinde boydan boya iyice belirtilmişti.

İki mağazanın arasından geçen koridor otelin iç avlusuna çıkıyordu. İstenirse koridor ağır bir demir kapıyla kapatılabilirdi ama, gece gündüz açıktı işte.

Otelin üst katında caddeye ve avluya bakan dörder oda vardı. İnsan bunlardan daha yoksul bir otel odası düşünemezdi, yine de geceliği oniki dolardı. Banyo yoktu otelde. Yalnızca soğuk sulu iki duş vardı. Sıcak su bilinmiyordu. İki soğuk duş bütün müşterilere hizmet ederdi. Su azdı, zaten çoğunlukla da duşlar kuru olurdu. Genellikle sokakta, merkep sırtında, beş galonluk tenekelerde su taşıyan satıcılardan alınırdı.

İkinci katta öndeki iki odayla arkadaki iki oda müşterilere ayrılmıştı, öteki dört odada ise otel sahibiyle ailesi oturuyordu. Patron İspanyol'du ve ortalıkta hiç gözükmezdi. Bütün işi adamlarına bırakmıştı.

Otelin asıl geliri bu odalardan gelmiyordu. Buraları haftalarca boş kalırdı. Gerçekte, müşteriler tahtakurularına iki saattan fazla dayanamayıp başka bir yerde geceyi geçirmek zorunda kaldıklarından, bu odaların fiyatları, kalkınma hamlesine rağmen soygunculuk sayılırdı. Otel sahibi ise fiyatları düşürmez, yalnızca arada bir tahtakurularına savaş açardı. Ancak tahtakurularının yüzde doksanı her savaştan sonra daha mutlu, ortalıkta oynaşırlardı.

Otelin asıl geliri avludan sağlanıyordu. Buradaki sürekli müşteriler tahtakurularına ya da döşemeye aldırmazlardı. Önemli olan yatağın fiyatıydı.

Avlunun çevresi, yağmurdan yenmiş, kırık dökük tahtalardan yapılmış kulübelerle çevriliydi. Tavanları oluklu saçla ya da kâğıtla kaplanmıştı ve hepsi delikti. Kapılar menteşelerinden sarkmıştı, hiçbiri de tam olarak kapanmazdı. Bu yüzden

hiçbir şey saklı, gizli kalmıyordu. Kulübeleri birbirinden ayırt etmek için kapılarının üzerine kara boyayla numaralar yazılmıştı.

Kulübeler içindeki yataklar, savaş sırasında bir sahra hastanesinde görülenden daha sık dizilmiş, her karyolaya bir de numara çivilenmişti. Yataklarda deliksiz, temiz ve beyaz olması gereken iki çarşaf bulunurdu. Yani, böyle olması gerekiyordu. Ayrıca, karyola başına bir battaniye düşüyordu. Ancak, kendi yüzölçümünden daha büyük delikleri olmayan bir battaniye bulmak zordu. Battaniyeler koyu renkli olduğu için fabrikadan çıktıktan bu yana yıkanıp yıkanmadıkları belli değildi. Her karyolada ayrıca, birer de odun gibi sert yastık bulunurdu.

Bu kulübelere ışık ve hava, kapılardan ve tahtalardaki çatlaklardan girerdi. Hava biraz bunaltıcı olur, hiç de iyi kokmazdı. Tahta zemin yer yer kırılmıştı, hemen altında bazan çamurlu, bazan kuru, ama her zaman kırkayakların, zehirli küçük örümceklerin, akreplerin ve farelerin oynaştığı toprak görülürdü.

Avlu her yandan yapılarla çevrildiği için rüzgâr esmezdi, güneş tepede olduğu zaman bile ışık girmezdi buraya. Allah kahretsin! Siperlerdeki erler bile buradakilerden daha iyi şartlar altında yaşardı.

Bozuk havaya, bir de avlunun ortasında geceyarısına kadar yanan bir ateşin kalın dumanı eklenirdi. Yakıt olarak eski ayakkabılar ve gübre dahil, gökkubbe altındaki her şey kullanılırdı. Bir Çinli ateşin üzerinde eski gaz tenekelerinde çamaşır kaynatırdı. Bu adam, dört vatandaşıyla birlikte avlunun en uzak köşesinde fazladan bir kulübe daha kiralamış, orada çamaşırhane işletiyordu. Bu iş, kalkınma hamlesi içinde yüksek bir gelir sağlıyor, otel sahibi de bu gelirin bir bölümünü kendine alakoyuyordu.

Otelin giriş yeri aynı zamanda bekleme salonu gibi kullanılıyordu. Yani, caddeden avluya geçen koridorun bir kısmı bekleme salonu sayılıyordu. Avluya girmeden önce solda, otel kâtibinin bürosu vardı. Kâtip, işini koridora bakan küçük bir pencereden yürütürdü. Avluya bakan başka bir pencere ise, olan bitenleri izlemeye, müşterilerin, ödediklerinden daha üstün bir kulübeye girip girmediklerini görmeye yarıyordu.

Büronun büyük bir kısmı kocaman tahta bölmelerle, raflarla kaplıydı. Tavana kadar bavullar, sandıklar, kutular, paketler, çantalar, torbalar yığılıydı. Büronun ardında sürekli açık bir kapıdan geçilen başka küçük bir odada da bölmeler vardı ve bu bölmeler de yine müşterilerin eşyalarıyla doluydu. Hiçbir müşteri bavullarını, kutularını, sandıklarını uyuyacağı yere götürmezdi.

Kâtip tarafından sıkıca korunan bu bölmelerde ve raflarda yalnızca sürekli müşterilerin değil, ama ceplerinde bir gecelikten fazla para bulunmayıp da, bu bir geceden sonra hiçbir kâtibin kendilerinden para istemeyeceği yerlerde, dışarda sıralar üzerinde ya da dokların yakınında bir köşede, o da olmadı, nehir kıyısındaki ağaçlar altında uyuyup sonra ceplerindeki otuz centavo yüzünden öldürülenlerin eşyaları da bulunurdu.

En azından bir gecelik ücreti otele ödeyen müşteri, eşyalarını emanet bırakma hakkını kazanmış sayılırdı. Bir gömleğe, bir pantolona ya da başka birşeye ihtiyacı olursa otele gelir, bavulunu ya da sandığını ister, içinden alacağını alır, sonra bavulu yine kâtibe emanet ederdi. Kâtip hiçbir zaman, bu adam müşteri midir yoksa değil midir, diye araştırmazdı. Belki de bunu sormayacak kadar kibar ya da ilgisizdi. Bakarsınız, müşterinin biri günün birinde fena halde sıkılıp şu ya da bu nedenle bir iklim değişikliği isterdi. Ancak tren ya da gemi için

yeteri kadar parası olmadığından, doğduğu zaman kendisine beleş olarak verilmiş ulaştırma aracını, yani ayaklarını kullanması gerekirdi. Çıkar giderdi yani. Bu ise öyle bavulla ya da torbayla yapılamazdı. Oto stop'un bilinmediği tropik bölgelerde, yapılacak iş daha da güçtü. Günün birinde bu müşteri belki Brezilya'da, belki Arjantin'de ya da Hong Kong'da olurdu. Kemikleri Venezuella ya da Ekuador'da güneş altında parlayabilirdi. Kimin umrunda? Belki öldürülmüş, açlıktan ölmüş, kimbilir belki bir kaplan yemişti. Ya da bir yılan sokmuştu onu. Ama bavulu, torbası, bu adamın başına ne gelmiş olursa olsun, otel tarafından gerekli saygıyı görürdü.

Sonra birgün gelir, artık bölmeler ve raflar eski müşterilerin bavullarını, çantalarını, denklerini taşıyamaz olur, yeni gelenlerin eşyalarına yer kalmazdı. O zaman otel sahibi genel bir temizlik emri verirdi.

Emanet eşyalara karşılık numara verilmiyordu. Böyle bir lüks, bu otelden beklenemezdi. Bazı bavulların üzerinde, sahiplerinin adlarını taşıyan etiketler bulunurdu. Kimi bavullarda da ekspres kumpanyalarının, gemilerin, İspanya, Fas ya da Peru'daki bir otelin etiketi vardı. Bunlar, ancak bavul sahibince bilinebilirdi. Birtakım bavullara ise, sahibinin adı tebeşirle ya da kalemle yazılmıştı. Sahibi kimi zaman bavulu tanıdığı halde geri alamazdı, çünkü daha önce, yani bavulu teslim ederken verdiği adı unutmuştu ya da bu adı daha sonra birçok defa değiştirmişti.

Kimi bavul ve çantalarda etiketler kopmuş, yırtılmış, yağlı ise farelerce yenilmiş olurdu. Tebeşirle ya da kalemle yazılan adlar silinirdi. Kimi zaman da kâtip, müşterinin adını unutur ya da müşteri çok sarhoş olduğu için kendi adını hatırlayamazdı. O zaman kâtip, müşterinin kaldığı kulübenin numarasını yazardı, tabii bu da daha sonra unutulur giderdi.

Kimi eşyaların ne kadar zamandan beri burada olduğunu kestirmek güçtü. Kâtip ya da otel sahibi, bunu eşyaların üzerindeki tozun kalınlığından çıkarırlardı. Bu tahminlerinde ise pek yanılmazlardı.

Otel sahibi, temizlik zamanı gelince kâtibin yanında paketleri ve bavulları açar, içlerinde değerli şeyler olup olmadığına bakardı. Çoğunlukla paçavralar, önemsiz eşya bulurdu. Değerli birşeyi olan, *Hotel Oso Negro*'ya gitmezdi zaten, gitse de bir geceden fazla kalmazdı.

Paçavralar, çevrede dolaşıp bu gibi şeyler için dilenenlere verilirdi. Bu dünyada, herhangi bir gömlek, pantolon ya da ayakkabı, birisinin çıkıp da «Lütfen onu bana verin, bakın üstüm başım perişan,» diyemeyeceği kadar eski olamazdı. Çünkü hiç kimse, başka birinin, 'ben daha yoksulum' diyemeyeceği kadar yoksul olamazdı.

■

DOBBS'UN ne bir bavulu vardı ne bir karton kutusu, ne de bir kesekâğıdı vardı. Olsaydı, bunların içine ne koyacağını şaşırırdı zaten. Dünyadaki bütün varlığını pantolon ceplerinde taşıyordu çünkü. Aylardır ne bir yelek, ne de bir ceket giymişti. Bu gibi şeyler çoktan toz olup gitmişti. Gereksizdi de aslında. Bu kentte turistler ve iyi izlenim bırakmak isteyenler dışında kimse ceket giymezdi. Burada ceket giymek, taksiye binemeyen bir New York'lunun silindir şapka giymesi kadar komik olurdu.

Dobbs, kenarında toprak bir testi bulunan kâtip penceresine yanaştı. Bu testi, müşterilerin ortak su testisiydi. Odalarda ya da kulübelerde su bulunmazdı. Susamışsan, kulübeden

çıkıp buraya gelerek su içmen gerekirdi. Deney sahibi müşteriler, özellikle geceleri sık sık susayanlar, çoğu kez bir *tequila* şişesini yanlarına alıp doldurur, kulübelerine dönerlerdi.

Gündüzleri kâtip olarak çalışan otel yöneticisi, çok genç bir adamdı. En fazla yirmibeş yaşlarındaydı. Kısa boylu olup uzun bir burnu vardı. Burnu, onun otel kâtibi olarak doğduğuna işaret ediyordu. Yanakları çöküktü, gözleri derinde ve koyu renkli halkalarla çevriliydi. Sıtma çektiği için yüzünün rengi, yeşilimsi soluk bir sarıya dönüşmüştü. Her an ölecekmiş gibiydi görüntüsü. Ama böyle düşünenler yanılırdı. Sövgülerini, uygun bulduğu ölçüden fazla kaçıran her sert denizciyi pataklayabilirdi bu herif. Sabahın saat beşinden akşamın altısına kadar, yani gece kâtibi görevini devralıncaya kadar çalışır, sonra da idman olsun diye meydana gidip çevreyi elli defa dolaşırdı.

Otel hiç kapanmazdı ve kâtiplerin başını kaşıyacak vakitleri yoktu. Gece ya da gündüz bir boş yarım saat olmazdı ki, işe gideceği için uyandırılması gereken bir müşteri bulunmasın. Yanlışlıkla turistlerin de bu otele düştüğü olurdu. Onlar da memleketlerine döndüklerinde Cumhuriyet'in ne kadar pis olduğunu herkese anlatırlardı.

Sürekli müşteriler, genellikle ya işsizler ya da çalışan emekçilerle, gemilerini bırakmış, gemilerinden kaçmış denizcilerdi. Arada, bir hafta önce milyoner olup da kuyuları kuruyunca ya da petrol çıkmayınca iflâs etmiş bir iki petrolcü de düşerdi. Müşteriler genellikle fırın işçileri, yol döşeyicileri, bekçiler, aşçılar, kahve garsonları, gazete satan çocuklar ve bir iki kelimeyle açıklanamayacak, ad takılamayack işler çeviren kimselerdi. Bunlardan çoğu bir ailenin yanında ya da bir evde oda kiralayıp kalabilirlerdi ve otelde hırsızlar, berduşlar, zarcılar, başıboşlar, üç kâğıtçılar ve her çeşit serüvencilerle

birlikte yaşamayabilirlerdi. Burada tek sınıf farkı şu soruya verilen karşılıkla ölçülürdü: «Kulübenin parasını ödeyebilir misin, ödeyemez misin?» Otel, çalışan kimseleri zamanında uyandırmak konusunda ün kazanmıştı. Çalışanlar da geç kalıp işlerinden atılmaktansa, bu beş kıtanın ayaktakımı arasında yaşamayı tercih ediyorlardı.

Kâtiplerin ikisi de işlerini biliyorlardı. Her gün yeni müşteriler geliyor, eskilerden bir kısmı gidiyordu. Bütün ulusların temsilcileri vardı burada. Beyazlar, karadeililer, esmerler, sarışınlar, kızılderililer, yaşlılar, gençler, uzunlar, kısalar... Bunların hepsi gelir giderdi. Ama kâtiplerden hiçbiri yanlışlık yapmazdı. Pencerenin önünden kim geçerse onun, borcunu ödeyip ödemediğini bilirlerdi. Emin değillerse önce deftere, sonra adamın gittiği kulübeye bakarlardı. Kulübelerde kilit olmadığı için anahtar da gereksizdi. Kâtipler öyle eğitimden geçmişlerdi ki, müşterinin yüzüne bir bakışta, verdiği adı, kulübe numarasını, ne kadar para ödediğini ve bütün bunların birbirini tutup tutmadığını bilirlerdi.

Patlamış eski yatakların bulunduğu birkaç oda, ötekilerden kırık tahta parçalarıyla ayrılmıştı. Odalar o kadar dardı ki, yatağın dışında, burada yatanın soyunabilmesi için ayak genişliğinde bir yer bırakılmıştı. Bu kafesler, kadınlarını beraberlerinde getiren müşterilere ayrılmıştı. Gösterilen kolaylık için kişi başına bir peso ödenmesi gerekirdi.

İki kulübe de kadın müşterilere ayrılmıştı. Bunlarda da kapılar ne kilitlenebilir, ne de kapanırdı. Kiracıları ise genellikle otel mutfaklarında ya da lokantalarda çalışan parçalardı. Otelin geri kalan bölümleri her cins adamla dolu olup bunlardan herhangi birinin kadınlar bölümüne gece sızması mümkünken, bu kızlar burada, öteki otellerden daha bir güvenlik altındaydılar. Sarhoş gelenler bile kızlara saldırmazlardı. Otelin ve bu-

rada yaşayan erkek müşterilerin yazılmamış yasasına göre, kızlara birşey yapan bir adam sabaha sağ çıkmazdı. Kadınlara şöyle bir göz atmak için bile tahta perdelere yanaşmazlardı. Cibinlik kullanabilen müşteriler yalnızca kadınlardı. Erkek müşteriler cibinlik olmadan idare etmek zorundaydılar.

Çoğu müşteriler üç beş yıldır burada yaşıyorlardı. Eskiler daha çok kulübelerin duvar köşelerine gelen yataklarda yatarlar, böylece, az da olsa özel bir hayat sağlarlardı. Onlar burada bir evde olduğundan daha özgürdüler, istedikleri gibi gelip gidebilirlerdi. Burada soru soracak, töreler konusunda kendi görüşlerini öne sürerek baskı yapacak bir ev sahibi yoktu.

Kulübelerde dolap gibi şeyler bulunmazdı. Karyolaları kulübelerin ortasında olan müşteriler, elbiselerini ya kırık bir sandalye üzerine bırakır ya da karyolanın altına bağlarlardı. Yatakları köşelere gelenler ise, üstlerinden çıkardıklarını duvardaki çivilere asarlardı. Kimi tahta kutularını karyolaların altına koyar, kimi duvara asar ve onları iplerle sıkıca oraya bağlardı, böylece pantolon ya da gömlek çalacak bir hırsıza engel olmak isterlerdi.

Ancak burada çok seyrek hırsızlık olurdu. Kolunda bir paketle dışarı çıkmak isteyen bir müşteri, kâtip tarafından öyle bir incelemeye tâbi tutulurdu ki, pakette hırsızlık malı birşey varsa adam bırakır kaçardı. Bu otelde kalan bir hırsızın ne polis ne de hapis korkusu olurdu. Yalnız tek birşeyden çekinebilirdi; ele geçirilirse dövülmekten... Bunun için kâtibin avluya bir defa seslenmesi yeterdi. Avluda gece gündüz birtakım müşteriler bulunurdu. Bunlar hırsızı kulübelerden birine çeker, ona, vücudu ve kafası üzerinde derin izler bırakacak öyle bir vaaz verirlerdi ki, gelecek yedi gün içinde inlemeden ne gözünü açabilir ne de parmağını kıpırdatabilirdi. Bu gibi vaazların çok etkisi görülmüştü. Her seferinde iki ay kadar otelde hiç hırsızlık görülmezdi.

Yalnızca eski müşteriler çalışmaya gidince kulübelerde birtakım eşyalarını bırakırlardı. Onların elbiseleri, gömlekleri ve pantolonları kâtiplerce çok iyi bilinirdi. Bunları çalarak giyen ve kaçmaya çalışan birisi hemen yakalanırdı.

Kâtibin odasında, müşterilerin paralarını, belgelerini, saatlarını, yüzüklerini ve değerli şeylerini bıraktıkları bir kasa vardı. Bırakılanlar arasında jeologlar, maden araştırıcılar ve madencilerce kullanılan her çeşit araçlarla, duvara asılı silahlar, tabancalar, balık ağları bulunurdu. Bütün bunlar ya emanet olarak ya da ücret karşılığı olarak bırakılırdı.

Odanın köşesinde ve dar gözlerde, kâtibin hemen elinin altında düzinelerle küçük paket, mukavva kutular ve kitaplar yığılı dururdu. Bunlar bir iki saat içinde geri alınmak üzere bırakılmış şeylerdi. Ama çoğu bir daha geri istenmezdi. Kimi zaman, bir kısmının sahibi çoktan dünyanın öbür ucunda olurdu. Çünkü bir kimse işsizse ve doklarda dolaşıyorsa, o sırada da demir almakta olan bir gemiye adam gerekmişse, hemen atlayıverir, eşyalarını da, araçlarını da geride bırakıverirdi. Bütün eskiciler, elden düşme eşya satan dükkânlar, bu gibi araçlarla doluysa, bir *theodolite*'i(1) yirmi kâğıda ne yeyebilir, ne de satabilirsin! Ama bir iş, aynı zamanda yiyecek demektir. Bir adam, günde üç öğün temiz yemek bulunan bir gemide iş bulunca kapağı atmazsa, araçlarını, oltalarını ya da silahlarını geride bırakmazsa deli demektir.

Bir dolabın küçük bir bölümü ise müşterilere gelen mektuplarla doluydu. Analardan, yavuklulardan, karılardan gelen mektuplar üst üste, tozla kaplı yığılır dururdu. Mektupların alıcıları ya ölmüş, ya da vahşi ormanların derinliklerinde yeni petrol alanları açıyor olabilirlerdi. Belki Çin denizinde bir yük

(1) Theodolite: Arazi ölçmeye yarayan bir araç.

gemisinde, belki de bir işçi imparatorluğu kurmakta olan bolşeviklere yardım ediyor olabilirlerdi. Memleketten kendilerine mektup yazanların gözlerinin yaşlı olduğunu hiç akıllarına getirmezlerdi.

Otel yöneticisi ya da kâtibin büro dedikleri şey, sallantılı bir masaydı aslında. Bunun üzerinde kayıt defteri, bir iki mektup ve kâğıt, bir mürekkep hokkası ve bir de kalem bulunurdu. Uygar bir ülkede bulunduğunu, kızılderili aşiret devletinde yaşamadığını anlaması için, her müşteri kayıt olmak zorundaydı. Müşterinin yalnız soyadı, kulübesinin numarası ve kaç para ödediği deftere yazılırdı. Hakkındaki öteki bilgiler, yâni hangi ulustan olduğu, mesleği, nerede doğduğu, kâtibi ya da polisi ilgilendirmezdi. Polis gelip kayıt defterini incelemezdi zaten. Bir suçluyu arıyorsa o zaman başka tabii. Bir de, otelin gerçek beyanda bulunup bulunmadığını anlamak için vergi memurları deftere bakarlardı. Kentte çok memur yoktu. Aslında, özel işleriyle polisin her zaman başını ağrıtanların bol olduğu bir yerde, memurların sayısı da çok olur.

■

DOBBS, pencereye yanaşarak peso'sunu masaya attı ve «Adım Lobbs, iki gece kalacağım,» dedi.

Kâtip kayıt defterini aldı ve «Jobbs» diye kayıt düştü, adı iyice anlamamıştı ama, bir defa daha sormayacak kadar nazikti. «Yedi numaralı oda, iki numaralı yatak.» diye karşılık verdi kâtip. Oda aslında kulübe anlamına geliyordu «yatak» ise, «sedir» demekti.

Dobbs birşeyler homurdandı. Bunlar 'Peki dostum' ya da 'Yaşa sersesi!' anlamına gelebilirdi.

Karnı açtı. Avlanmaya ya da balığa çıkmalıydı. Ama balıklar oltayı yutmuyordu. Yeniden bir beyaz elbiseli adamın ardından gitti, birşeyler mırıldandı, adam ona bakmadan bir *toston,* yani yarım peso verdi.

Bu elli centavo ile, Dobbs hemen bir Çin lokantasına koştu. Çin lokantaları Cumhuriyette bulunan en ucuz lokantalardı. Yine de pis değillerdi. Öğle yemeği vakti çoktan geçmişti, ama insan bir Çin lokantasında böyle geç saatlarda «*comida corrida*» denilen bir akşam yemeği yiyebilirdi. Akşam yemeği de bitmişse, bu defa yenilen yemeğe «*cena*» denilirdi ki, bu da kuşluk anlamına gelirdi.

Dobbs yemek parasını ödeyeceği için Çinlileri cin tutmuş gibi koşturdu. Önüne koydukları yemeği beğenmiyor, onu başkalarıyla değiştirtiyordu. Böylece çevresindeki adamları çalıştırmaktan büyük bir kıvanç duyuyordu!

Alana yorgun argın, yolda dişini karıştırarak geldi, bir sıra üzerine oturarak, canı kahve isteyinceye kadar dinlendi. Birşeyler çıkar mı diye yolları arşınladı. Başarısızdı yine. En sonunda beyaz elbiseli bir adam daha elli centavo'luk gümüş bir para verdi.

«Tanrı canımı alsın!» dedi Dobbs. «Bu beyaz elbiseli adamlardan yana bugün talihim açık.» Meydanı geçerek, yolcu ve yük gemilerinin yanaştığı rıhtımlardan yana yürüdü. Burada duvarsız, kapısız, penceresiz bir kahve bulunuyordu.

Dobbs, üstüne sıcak süt konulmuş bir bardak kahveyle iki parça sütlü çörek ısmarladı. Kahvesini yüz gram kadar şekerle tatlandırdı. Garson buzlu suyu önüne koyduğu zaman başını kaldırıp duvardaki fiat listesine baktı ve «Haydutlar! kahve fiatını yine beş sent artırmışsınız!» diye bağırdı.

Garson, bir kürdanı dişleri arasında çiğneyerek «Ne yapa-

lım?» dedi. «Masraflarımız artıyor. Onbeş fierro'dan ucuza çıkaramıyoruz.»

Dobbs gerçekte kahve fiatına karşı değildi. Yalnız, o da her müşteri gibi yakınmak istiyordu.

Beş dakikadan beri burnunun dibinde ona piyango bileti göstermekte olan küçük bir çocuğa «Cehennem ol! Ben piyango bileti almam.» diye homurdandı.

Çıplak ayaklı, yırtık gömlekli buruşuk keten pantolonlu küçük satıcı bu sözlere aldırmadı. Bağırılmaya alışkındı. «*Michoacan* eyaleti piyango bileti bu, senor!» dedi. «Büyük ikramiye altmışbin peso.»

«Tozol eşkiya! Ben bilet almam.» diye tekrarladı, Dobbs. Çöreğini kahveye daldırdı.

«Bir bilet sadece on peso, senor. İsabet garanti.»

«Soyguncu veledi seni! Benim on peso'm yok.»

«Olsun, *caballero*.» dedi çocuk. «Niye, bir çeyrek bilet almıyorsun, öyleyse? Bu çeyrek bilet, ikibuçuk peso.»

Dobbs, kahvesini büyük büyük yudumlarken, dudaklarını yaktı. Kızdı ve bağırdı: «Cehennem ol ve orada kal! Beni rahat rahat kahvemi içmeye bırakmazsan, suyu yüzüne çarparım!»

Çocuk kıpırdamadı. İyi satıcıydı. Müşterilerini biliyordu. Bu saatta İspanyol kahvesinin barında oturup koca bir bardak kahve içen ve iki parça çörek yiyen bir adamın mutlaka parası olmalıydı. Parası olan bir kimse ise, her zaman daha fazlasını ister ve bunu kolay yoldan sağlamaya bakardı. Bu adam piyango bileti için bulunmaz bir müşteriydi.

«Niye ondabir'lik bir bilet almıyorsunuz, senor? Ondabir bileti size bir peso'ya veririm.»

Dobbs bardağı aldı ve suyu çocuğun yüzüne çarptı: «Seni keratanın oğlu, beni rahat bırak demedim mi sana!»

Çocuk güldü, suyu yüzünden sildi. Eski pantolonunu düzeltti. Piyango yirmi binde bir de olsa insanı zengin yapardı. Ama çocuk deneyle biliyordu ki, bilet alarak çekilişi beklemektense, bilet satıp yaşamak daha sağlam bir işti. Bedava yaptığı banyoyu, Dobbs'la iş ilişkilerinin genişlemesinin başlangıç işareti olarak saydı.

Dobbs kahvenin parasını ödedi ve yirmi centavo geri aldı. Bu yirmi centavo'yu gören çocuk «Senor,» dedi. «*Monterey* piyangosundan bir yirmidebir bilet almalısınız. Bu yirmidebir, size yalnızca yirmi centavo'ya mal olacak. İkramiye ise beş bin peso. İşte biletler burada. Seç bir tane. Garanti, kazanacaksınız. Bakın, bu biletin numaralarını toplayın, onüç çıkıyor. Daha iyi bir numara olur mu? Garanti isabet».

Dobbs, yirmi centavo'yu elinde tarttı. Ne yapacaktı bu parayla? Daha kahve mi? Canı istemiyordu. Sigara mı? Onu da içmek istemiyordu. Kahve dili üzerinde iyi bir tad bırakmıştı. Bu tadı seviyordu. Sigara ise bunu bozardı.

'Piyango biletine verilen para sokağa atılmış demektir, diye düşündü. Yine de para gelir ve giderdi. Piyango çekilişini beklemek eğlenceli olurdu. Daima birşeyler ummak, ruhsal bakımdan da iyi idi. Çekilişe sadece üç gün vardı.

«Peki, esmer şeytan,» dedi. «Ver bana bu yirmidebir bileti, böylece pis suratından kurtulayım.»

Küçük satıcı bileti kopardı ve Dobbs'a uzattı: «Harika bir numara, senor; garanti, kazanacak.» dedi.

Dobbs kuşkuyla ve biraz da eğlenmek için;

«Garanti, kazanacaksa sen niye almıyorsun?» diye sordu.

«Ben mi?» dedi, çocuk. «Ben piyango oynayamam. Param yok çünkü.» Gümüş parayı aldı. Sahte olup olmadığını anlamak için ısırdı ve «*Muchas gracias.*» dedi. «Binlerce defa

teşekkürler. Yine gelin. Bende her zaman garanti numaralar var. *Buena suerte*... iyi talihler...» Ve küçük bir tavşan gibi zıplayarak, o anda gözüne ilişen başka bir müşterinin ardından uzaklaştı.

Dobbs, numaraya bakmadan bileti saat cebine koydu. Yüzmeye gitmeye karar verdi.

■

NEHRİN açık bölümü oldukça uzaktı. Burası limandaki bütün serserilerin buluşma yeri gibiydi. Dobbs geldiği zaman su, onunla aynı toplumsal düzeydeki Meksikalılar, kızılderililer ve beyazlarla dolmuştu bile. Bunların hepsi sivil yüzüyorlardı. Daha yukarılarda kızlar, yine mayosuz ve 'şenlik tam olsun diye' oğlanların eşliğinde suya giriyorlardı!

Nehrin doğu yakasındaki tepelerde liman kentinin iyi mahalleleri bulunurdu. Burada Amerikan biçimi güzel, modern bungalow'larda, petrol kumpanyalarında çalışan Amerikalılar, İngiliz ve Hollandalılar aileleriyle yaşarlardı. Kent ise evlerin daha aşağısında, deniz yüzeyinin yalnızca birkaç metre üzerinde kurulmuştu. Bu nedenle denizden gelen meltem çok seyrek olarak kente erişir ve genellikle boğucu sıcak olurdu. Hali vakti yerinde yabancıların yaşadığı bu mahalle ise öğleden sonra ve bütün gece, denizden serin esinti alırdı. Öğleden sonraları düzenlenen çay ve briç partileri için en çok aranılan yerler, nehrin görülebilen tepe uçlarındaki bungalow'lardı. Çay partilerine gelen hanımefendiler dürbünlerini de birlikte getiriyorlardı. Bu hanımefendiler ne kadar isteseler nehirdeki yüzme partilerine katılamazlardı. Dürbünleriyle ırmakta sivil yüzen kızlara ve erkeklere bakarlardı. Onlar için öyle ilginç olurdu

ki bu iş, çok defa briç oynamayı bile unuturlardı. Belki de bu nedenle buraya *Colonia Buena Vista,* yani «güzel manzara mahallesi» adı verilmişti.

Tropik bölgelerde yüzmek, daima iyi gelir. Böylece Dobbs, Oso Negro'da kısa sürecek bir duş için vereceği yirmibeş centavo'dan kurtulmuş olurdu. Ayrıca, bir duş otuz saniye sürerdi otelde. İkinci bir otuz saniye için yirmibeş centavo daha ödemek gerekirdi. Su pahalıydı çünkü.

Yine de nehirde yüzmek büsbütün zevkli birşey değildi. Dibi çamurluydu ve büyük yengeçlerle doluydu. Bu dev yengeçlerin yuvalarını tedirgin eden her ayak, karşılığını hemen alırdı ve yüzücülerin pek çoğu ülkelerine bir topukları kısa döneceklerinden korkarlardı.

Bu noktada nehir, deltaya benzer bir biçimde yayılır, yengeç avcıları da burada çalışırlardı. Yalnızca kızılderililerle yoksul Meksikalılar yengeç avlarlardı. Çünkü bunları avlamak Tanrısal bir sabrı gerektirirdi. Yemler etten hazırlanırdı ve et ne kadar kokmuş olursa o kadar iyiydi. Kokmuş etin bir parçası iğneye takılır ve uzun bir olta ipinin ucunda suya atılırdı. Avcı, yemin çamura gömülmesini ve orada birkaç dakika yerleşmesini beklerdi. Sonra ancak bir kızılderilinin başarabileceği bir yavaşlıkla oltayı çekmeye başlardı. Büsbütün çekinceye kadar dakikalar geçerdi aradan. Yengeç ya da onların diliyle *Jaiba* denilen yaratık, yemi kıskaçlarıyla yakalar ve ayağına gelmiş bu besini kaçırmamaya çalışır, olta çekilince o da birlikte sudan çıkar ve böylece ele geçerdi. Bir yengecin yemi yakalayıp yakalamadığını önceden kestirmek güçtü. Hayvan kimi zaman, avcıdan kurnaz çıkar ve yemi yakalanmadan yerdi. Sabırlı balıkçılar gün doğumundan batımına kadar çalışır ve bu işten iyi kazanırlardı. Lokantalar yengeçlere dolgun para öderdi, etleri çok lezzetli sayılırdı çünkü.

Para yapmak için fırsat arayan Dobbs, yengeç avcılarına bakıyor, ama yine de bunun, kendisinin yapacağı bir iş olmadığını biliyordu. Hızlı bir Amerikan endüstri kentinde yetişmiş olduğundan yengeç avcılığı için temel olan sabır onda yoktu. Üç hafta beklese bir tek yengeç avlayamazdı.

■

DOBBS, kente geri dönmek için aşağı yukarı üç mil yürüdü. Yüzme ve yürüyüş acıktırmıştı onu. Bunun üzerine yeniden dilenmeye çıktı. Uzun bir süre çabaları sonuç vermedi, bu arada işsizler hakkında bir yığın öğütle, namuslu vatandaşları tedirgin eden yabancı serseriler hakkında kırıcı bazı vaazları yutmak zorunda kaldı. Adam aç olunca böyle nutuklara aldırmaz. Dilenmenin, Amerikan onuruna yakışmayacağı duygusunu da bir yana bırakır.

En sonunda, alanı geçip Alkazar sinemasına gitmekte olan beyaz elbiseli bir adam gördü.

'Beyaz elbiselilerden yana bugün talihim açık. Bu herifi bir deneyeyim' diye düşündü, Dobbs.

Haklı çıktı. Bir elli centavo daha aldı.

Akşam yemeğini bitirip alandaki sıralar üstünde iyice dinlendikten sonra, cepte ne olur ne olmaz birkaç kuruş bulunmasının yararlı olacağı aklına geldi. Bu harika düşünce, caddenin karşısından doğru gelmekte olan beyaz elbiseli bir adam görünce aklına gelmişti.

Fazla beklemeden adama yanaştı ve isteyeceğini istedi. Kurbanı cebini karıştırdı ve bir yarım peso çıkardı. Dobbs parayı almak için uzanınca, adam parayı avucunda tuttu ve :

«Bana bak,» dedi. «Hatırladığım kadarıyla hayatımda

böyle küstahlık görmedim. Birisi anlatmış olsaydı inanmazdım.»

Dobbs şaşkın şaşkın bakakaldı. Şimdiye kadar böyle konuşan biriyle karşılaşmamıştı. Çoğunlukla birkaç küfür işitirdi yalnızca. Ne yapacağını şaşırdı. Beklemeli miydi? Yoksa kaçmalı mı? Ama elli centavo'dan gözlerini ayıramıyordu. Bu para eninde sonunda eline geçecekti. Adamı vaaz versin diye serbest bıraktı. 'Eh, elli centavo'yu almak için bir söylev dinlersem, bu zor kazanılmış bir para sayılır, ama ne de olsa peşin paradır,' diye aklından geçirdi. Bunun üzerine bekledi.

«Öğleden sonra.» diye devam etti adam. «Bana yemek yiyemediğini söyledin, bir peso verdim. Yeniden yanıma yanaştın ve bu defa yatmak için paran olmadığını öne sürdün, sana yine yarım peso verdim. Bir iki saat sonra akşam yemeği yemek istediğini, aç olduğunu söyledin, elli centavo daha verdim. Şimdi erkekçe sormama izin verir misin? Daha ne için para istiyorsun?»

Hiç düşünmeden Dobbs patladı:

«Yarın sabah kahvaltısı için, sayın bayım!»

Adam güldü ve elli centavo'yu verdi:

«Bu, benden alabileceğin son paradır. Bana bir iyilik etmek istiyorsan arada bir başkasına git. Gerçeği söyleyeyim mi, artık sıkmaya başladı bu durum beni.»

«Affedersiniz, sayın bayım,» dedi, Dobbs. «Her zaman aynı kimse olduğunuzu bilmiyordum. Yüzünüze hiç bakmadım. Yalnız ellerinize ve bana verdiğiniz paralara baktım. Yüzünüzü ancak şimdi görüyorum. Ama söz veriyorum, artık size yanaşmayacağım. Çok affedersiniz.»

«Peki, peki. Gözyaşı dökme şimdi. Verdiğin sözü unutmaman için al sana bir ellilik daha. Böylece, yarınki öğle yeme-

ğini de yersin: Yalnız bundan böyle, benim yardımım olmadan yaşamaya bak. Hepsi bu.» Ve efendi adam uzaklaştı.

Dobbs yalnız kalınca 'Bana öyle geliyor ki' dedi, kendi kendine; 'bu kaynak da tam anlamıyla kurudu. Beyaz elbiseli adamlardan yana olan talihimiz kapandı. Şimdi başka yöne bakalım.'

Limanı bırakıp durumların nasıl olduğunu anlamak üzere, ülkenin iç kısımlarına girmeye karar verdi.

■

O GECE otelde, Tuxpam'a gitmek isteyen, ama kendisine yol arkadaşlığı yapacak birisini arayan bir Amerikalıyla karşılaştı.

Sihirli Tuxpam sözünü duyunca, yerinden fırladı Dobbs ve hemen Moulton'la birlikte petrol alanlarını şöyle bir dolaşmak kararını verdi. Belki orada iş de bulabilirlerdi.

Ama Tuxpam'a parasız gitmek zordu. Yolun yarısında, arada bir arabayla karşılaşılırdı. Öbür yarısı ise bir gölden geçiyordu, burada yük motorları bedavacıları taşımaya alışmamışlardı. Ya para ödeyecektin ya da geride kalacaktın.

Tabii gölün çevresini dolaşabilirdin. Ama burada da yol diye birşey yoktu ve buradan gitmek iki hafta sürerdi. Bununla birlikte bir yığın petrol alanını dolaşabilirdin. Dobbs'la Moulton bu uzun yolu seçtiler.

Önce yirmibeş centavo vererek nehri geçmek gerekiyordu. Parayı vermek yerine *Huasteca* feribotunu beklediler. Bu feribot para almadan yolcuları karşıya geçirirdi. O da ancak yeteri kadar yük aldıktan sonra geçerdi. Öncelikle kumpanyanın işçilerini ve ailelerini taşırdı.

Dobbs'la Moulton, bir kahve içip kuru ekmek yedikten sonra sabah erkenden yola düzüldüler. Feribota ulaşınca, bir tayfaya geminin ne zaman karşıya geçeceğini sordular. Geminin saat onbire kadar hazır olmayacağını söyledi adam. Beklemekten başka yapacak şey yoktu.

Nehrin bu yakası neş'eli bir yerdi. Bir iki düzine kadar motor ve yüz kadar kayık, karşı yakaya götürecek müşteri bekliyordu. Hızlı motorlar, özel ücretler ödeyen petrolcuları ve öbür işadamlarını karşıya taşıyordu. İşçiler, küçük satıcılar ve işportacılar, normal ücretle karşıya geçebilmek için motorların dolmasını beklemek zorundaydılar. Burası bir panayır yeri gibiydi. Motorları bekleyenler bir yandan da meyva, yiyecek, sigara, silah, cephane, mutfak eşyası ve deri eşya satın alıyorlardı.

Taşıtlar gece gündüz çalışıyorlardı. Nehrin karşı yakası çalışan kollar, bu yakası ise beyin demekti. Bu kıyıda oturulacak yerler, petrol kumpanyalarının merkezleri, zengin mağazalar, kumarhaneler ve barlardı. Öbür yaka ise, zorlu bir iş yeriydi. İşten sonra geriye dönülür, dinlenilirdi. Nehrin öbür yanında elde edilen petrolun, çıktığı yerde hiçbir değeri yoktu. Bütün önemi bu yakadaki piyasada ortaya çıkardı. Petrol da altın gibi, doğal durumda değersizdi. Değerini, işlenerek ve ihtiyaç olan yerlere götürülerek kazanırdı.

Nehirden milyonlarca doların akması demekti bu. Ama ne banknot, ne para biçiminde, ne de çek halindeydi. Milyonlar çoğu defa bir not defterine yazılmış kısa notlar ve sayılar halinde taşınırdı. Dün ikibin dolar eden küçük bir arazi parçası bugün beşyüzbin dolara fırlardı. Değişikliğe kimsenin tanımadığı bir jeolog sebep olurdu. Bu jeolog, söz konusu arazi parçasından petrol fışkırabileceğine inanmışsa, mesele tamamdı. Ama gelecek hafta aynı arazi parçasının sahibi, beşyüz do-

lar için yalvarır ve belki kendine Çin lokantasında elli sentlik bir yemek bile ısmarlayamayacak hale gelirdi. Çünkü bu defa, altı başka jeolog, ünlerini ortaya koyup bu arazi parçasının eski bir resim çerçevesi gibi kuru olduğunu öne sürmüşlerdir. Bir de bakarsınız, aynı arazi iki ay sonra yeniden yirmibeşbin dolara yükselirdi.

■

DOBBS'la Moulton, nehrin öbür yakasına vardıklarında öğle olmuştu. Burası, dünyanın her yanından gelen ve her yanına giden tankerlerle doluydu. Kıyıda petrol kumpanyalarına ait bir düzine kadar koca petrol depoları sıralanmıştı.

Bu kıyıdaki curcuna öbür yakadan daha canlı ve değişikti. Burada küçük iş yapan satıcılar yalnız yerlilerle değil, demir atmış gemilerin tayfa ve mürettabatıyla da uğraşıyorlardı. Satışa çıkarılan yalnızca papağan ve maymunlar değildi, bunlara arslan ve kaplan derileri, arslan ve kaplan yavruları, her boydan yılanlar, küçük timsahlar ve iri kertenkeleler de katılıyordu. Gemiciler bu yavru kaplanları alıp memleketlerine götürebilir ve orada sevgililerine, onu ele geçirmek için nasıl ana kaplanla döğüştüklerini ve onu nasıl öldürdüklerini anlatabilirlerdi.

Rafinerilerden kaçan zehirli gazla dolu hava burada insanın ciğerlerini yakardı. Havaya sinen koku, soluk almayı o kadar güçleştirirdi ki gırtlağınızı sürekli olarak temizlerdiniz, bu da burada çok para yapıldığını gösterirdi. Kalifiye olmayan işgücü günde onbeş peso getirirdi. Meksikalılar ve Amerikalılar bir gecede nereye gittiğini düşünmeden beşbin dolar harcarlardı. Yarın yeniden yığınla paraları olurdu. Bu durum kuşkusuz

daha birkaç yüzyıl sürüp gidecekti. Öyleyse ne diye endişelenmeli? Öyleyse haydi paraları harcayalım, harcama kolay ve zevkliyken!

Nehir boyunca aşağıya doğru büyük barlar, kabareler, açık saçık giyinip, boyanarak gemici dostlarını ve mürettebatı bekleyen kızlara ait, sıra sıra kulübeler bulunurdu. Nereye baksan her şey aşk, şarkı ve bir alkol okyanusu gibiydi. Anneler, her zaman gözkulak olmak için gemici oğullarıyla birlikte yolculuğa çıkamaz. Yalnız başına yapılan bazı geziler daha iyidir.

Petrol almakta olduğu için bayrak çeken gemilerin, ortalıkta şen şakrak dolaşan tayfalarını görünce, Moulton'un aklına bir şey geldi:

«Şimdi yemek vakti.» dedi. «Şu tankere fırlayalım, belki bize yemek verirler. Haydi, arkadaşım.»

Şapkasız ve gömleksiz iki adam bir meyva satıcısının önünde duruyor, fiat sorarak muz almak istediklerini anlatmaya çalışıyorlardı.

Moulton hemen üstlerine vardı bunların:

«Hey, dostlar, işler nasıl? Hangi gemidensiniz?»

«*Norman Bridge,* gemisindeyiz, ne var?»

«Güzel, çok güzel. Biraz yemeğiniz var mı?» diye, Moulton sordu. «Yolumuz uzun, hem de bu propik sıcakta... Bu bakımdan bize güzel, bol bir yemek vermelisiniz. Yoksa memlekette analarınıza, iki Amerikalıyı bu yabancı ülkede aç bıraktınız diye söylerim ha!»

«Hadi canım.» dedi tayfalardan biri. «Lak lak ötme öyle karşımızda. Canımızı sıkmayın. Gelin yukarı serseriler, karınlarınızı patlayıncaya kadar doyuralım. Nasıl olsa döküyoruz çoğunu. Kim yemek yiyebilir bu cehennem sıcağında? Şimdi gözünü sevdiğim Los Angeles'te olmak isterdim. Allah kahretsin!»

Tankerden ayrıldıktan sonra uzağa gidemediler, ilk gördükleri ağacın altına yayıldılar.

«İşte, ben buna yemek derim, canım çıksın ki.» dedi, Dobbs «Uzaktan fildişi bile gösterseler, şimdi kalkıp yürüyemem. İki saat benden paso. En iyisi, biraz dinlenelim, bu yemekler erisin.»

«Benim için hava hoş, şekerim.»

Ve o kadar yüksek sesle horladılar ki, yoldan geçip de onların uyuduğunu görmeyenler, bir arslan çok yemiş de kestiriyor sanıp, âdeta korkarak uzaklaştılar.

Önce Moulton uyandı. Dobbs'u omuzlarından sarsıp uyandırdı:

«Hey, hadi kalk! Hani Tuxpam'a gidecektik. Daha gecikmeden yola çıkalım en iyisi.»

Hayatın ne kadar zor olduğu konusunda uzun inlemeler ve homurdanmalardan sonra yola koyuldular.

Sağ yakadan, nehrin yukarsına doğru ilerlemeye başladılar. Burada toprak yol ham petrolle örtülüydü. Petrol sanki toprağın çatlaklarından, deliklerinden fışkırmış gibiydi. Kimi yerlerde gölcükler, havuzcuklar oluyordu. Çoğunlukla petrol borularından, ya da kıyı boyunca dizilmiş ağzına kadar dolu petrol depolarından sızıyordu. Ham petrol derecikleri su gibi akıp nehre karışıyordu. Kimse, toprağa karışan ve nehri kirleten binlerce ve binlerce varil petrolün kaybına aldırmıyordu. Dünyanın bu bölgesi petrolden yana o kadar zengindi ki, kumpanya yöneticileri ve müdürleri günde yirmibin varil veren bir kuyunun tutuşmasına ve son damlasına kadar yanmasına bile aldırmazlardı. Her hafta elden üçyüz, dörtyüzbin varil petrol kaçsa, patlamış petrol borulardan sızsa, depoları doldururken ya da boruların bir kısmı çıkarılıp yenisi takılırken pompacıya haber verilmediği için durmadan pompalanarak akıp gitse ki-

min umurundaydı! Ne kadar çok petrol ziyan olursa, fiatlar o kadar artardı. Öyleyse yaşasın patlamış petrol boruları, yaşasın sarhoş pompacılar ve depo bekçileri!

Gökyüzü bile petrolle kaplı gibiydi. Kalın bulutlar parlak tropik güneşini örtüyordu. Rafinerilerden gelen zehirli dumanlar bütün manzarayı sis içinde bırakıyor ve ciğerlerinize iğne gibi saplanıyordu.

Bir millik yürüyüşten sonra sol yana doğru manzara daha canayakın olmaya başladı. Nehir yatağının yüksek kıyılarında mühendisler ve öteki idareciler aileleriyle birlikte köşklerde yaşıyorlardı. Bu yapıları mümkün olduğu kadar Teksas'taki evlerine benzetmeye çalışmışlardı. Yine de bu çabaları boşa çıkmıştı. Petrolün yakın oluşu herkesi istediği gibi yaşamaktan uzaklaştırıyordu. Sonuç ise, pudra ve boya sürünerek bir İsveçli kadına benzemeye çalışan bir zenci kadının başarısı kadardı.

Az sonra *Villa Cuauhtemoc*'a vardılar. Geniş bir gölün kıyısında, sevimli yolcu vapurlarının ve motorların geçtiği çok canlı bir kanalla, limana ve nehre bağlanmış olan bu küçük kasaba, gerçekte bölgenin en eski kızılderili yerleşme yeriydi. İspanyollar, buraları fethettikten sonra, taşıma yönünden daha uygun olacağını düşünerek, kendi kasabalarını nehrin öte yanına kurmuşlardı. Yeni kent ve liman gittikçe o kadar önem kazanmış, eski kenti o derece geride bırakmıştı ki, limanda yaşayanlar bu eski kentin varlığını büsbütün unutmuşlardı. Kulaklarına geldikçe de, ormanların derinliklerinde olduğunu ve içinde yalnız ilkel kızılderililerin yaşadığını düşünürlerdi.

Gölün karşı tarafında kentin son kulübelerine erişince, Dobbs'la Moulton, tepenin üstünde, yol kenarında bağdaş kurup oturmuş bir kızılderili gördüler. Adam oldukça iyi bir pamuk pantolon giymişti. Bundan başka, üzerinde temiz bir gömlek, sivri bir şapka ve ayaklarında da *huarache*'ler, yani sandal-

ları vardı. Önünde duran hasır torbası birkaç parça eşya ile doluydu. Hayatta sahip olduğu şeylerin hepsi bu kadardı belki de.

İki yol arkadaşı acele ettiklerinden, kızılderiliye aldırmaksızın geçip gittiler.

Bir süre sonra Dobbs başını çevirip baktı ve:

«Bu kızılderili ne istiyor bizden?» dedi. «Yarım saattir bizi izliyor!»

«Şimdi duruyor,» dedi, Moulton. «Sanki çalılıklarda birşey arıyor. Acaba neyin peşinde?»

Yola devam ettiler. Bir ara geriye bakınca, kızılderilinin yine kuyruklarından ayrılmadığını gördüler.

«Silahı var mı?» diye sordu, Moulton.

«Görünürde yok. Eşkıyaya da benzemiyor. Oldukça terbiyeli gibi.» dedi, Dobbs. «Yine de emin olamayız bu konuda.»

«Bana biraz karışık geliyor bu iş.»

Yürümeye devam ettiler. Ne zaman geri baksalar, elli adım arayla kızılderili peşlerindeydi. Ne zaman soluk almak için dursalar, kızılderili de duruyordu. Sinirlenmeye başladılar.

Görünüşte bu yoksul heriften korkmak için ortada bir neden yoktu ama, kendilerini soymaya hazır bir eşkıya sürüsünün casusu ya da gözcüsü olduğuna inanmaya başladılar.

«Silahım olsaydı.» dedi Dobbs. «Şimdi vururdum onu. Çatlayacağım. Artık dayanamıyorum, bu esmer şeytanın kuyruğumuzda fırsat beklemesine! Onu yakaladıktan sonra bir ağaca bağlayıp bırakalım mı?»

Moulton, adamın ne istediğini anlamaya çalışarak:

«Bu düşüncene katılmıyorum.» dedi. «Belki de zararsız bir heriftir. Yine de ondan kurtulmayı isterdim, daha güvenli olurdu.»

«O halde yürümeye devam edelim ve birden duralım,»

dedi, Dobbs. «Bırakalım bize yaklaşsın ve sonra ne istediğini soralım.»

Bir ağacın dibinde durdular, dallarda çok ilginç bir meyva ya da bir kuş görmüşler gibi yukarı bakmaya başladılar.

Kızılderili, iki Amerikalının durduğunu görünce durdu, arada bir mesafe bırakarak onlara baktı.

Dobbs, kızılderilinin, yanlarına yanaşması için bir hile düşündü. Ağaca bakarken birdenbire heyecanlanmış gibi, yaprakları işaret ederek ellerini kollarını salladılar. Kızılderili de bekledikleri kapana düştü. Doğuştan gelen merakını yenemedi. Adım adım yaklaştı, gözleri ağacın üst dallarına dikiliydi. İyice yakına gelince, Dobbs aşırı bir hareket yapıp sık yaprakları işaret ederek, «işte, işte, kaçıyor!» diye bağırdı. Sanki kaçan şeyi daha iyi göstermek istiyormuş gibi Moulton'u yanına çekti. Aynı anda döndü ve kızılderiliyi de kaçamayacağı biçimde kolundan sıkıca yakaladı.

«Baksana bana.» dedi. «Ne istiyorsun bizden? Niye izliyorsun bizi?»

«Oraya gitmek istiyorum,» dedi herif. Dobbs'la Moulton'un gitmekte oldukları yönü gösterdi.

«Nereye?» diye, Moulton sordu.

«Siz nereye gidiyorsanız, ben de oraya, senores.»

«Bizim nereye gittiğimizi nerden biliyorsun?»

Yerli, sakin:

«Nereye gittiğinizi biliyorum. Siz, iş aramak için petrol kuyularına gidiyorsunuz. Belki ben de orada kendime bir iş bulabilirim. Daha önce petrol alanlarında çalıştım çünkü.»

Dobbs'la Moulton birbirlerini büyük bir korkaklık ve ahmaklıkla suçlayarak gülümsediler. Yerli doğru söylüyordu. Gerçekten de bir petrol işçisine benziyordu. İkisi gibi namuslu bir

işin peşinde olabilirdi. Yakından bakıldığında, yüzü ve davranışlarında eşkıyaya benzer bir taraf görünmüyordu.

İyice emin olmak için sordu Dobbs:

«Niye yalnız başına gitmiyorsun? Ne diye bizi durmadan izliyorsun?»

«Gerçeği söylemek gerekirse, *caballeros,*» diye başlayıp, durumu açıkladı adam. «Yolun başında üç gündür oturuyordum, gün doğumundan batımına kadar... Petrol kamplarına gidebilmek için beyaz adamların geçmesini bekliyordum.»

«Yolunu kendin bulamaz mısın?» diye, Moulton sordu.

«Evet, bulurdum belki. Ama benim derdim başka. *Soy un grande cobarde,* ben büyük bir tabansızım. Ormandan yalnız başıma geçmeye korkuyorum. Orada koca kaplanlar ve yılanlar var.»

«Biz dünyada birşeyden korkmayız.» dedi, Dobbs inançla. «Hiçbir şeyden korkmayız!»

«Biliyorum, korkmazsınız. Bunun için aynı yöne gidecek beyazları bekliyordum ben de.»

«Ama kaplanlar beyazları da yiyebilir» dedi, Moulton.

«Hayır senor, yanılıyorsunuz. Bizim ülkemizin kaplan ve arslanları Amerikalılara saldırmaz, yalnızca bize saldırır. Çünkü aynı ülkeye bağlıyız, bir çeşit vatandaşız. Bu yüzden, bizim kaplan ve arslanlar yalnız bizi seçerler, Amerikalılara dokunmazlar. Bundan başka, petrol alanlarına giden yolda, birisi gelsin de soyalım diye oturup bekleyen bir sürü eşkıya var. *Tamihua* gölü kıyıları bu katillerle dolu.»

«Şu halde, geleceğimiz aydınlık görünüyor,» dedi Moulton, Dobbs'a.

Dobbs karşılık verdi: «Yine ne var? Dalga mı geçiyorsun?»

«Hiç. Sadece bu *pobre hombre*'den, bu küçük insan par-

çasından ne kadar ürktüğümüzü düşünüyorum da... Meğer o bizden, yüz defa daha çok korkuyormuş.»

«Aman be! Kapa çeneni, canımı sıkıyorsun» dedi, Dobbs. Olayı unutmak istiyordu.

Moulton devam etti:

«Belimizde tabanca olmaması daha iyi oldu. Yoksa bu yoksul şeytan şimdi hayatta bulunmayacaktı, biz ise kendimizi bir arap saçının göbeğinde bulacaktık. Kimse de kendimizi savunmak için ateş ettiğimize inanmayacaktı.»

Kızılderili bundan sonra, yolun elverdiği ölçüde ya yanlarında ya da biraz arkalarında durarak, arada bir iki kelime konuşarak onlarla birlikte yola devam etti.

Güneş batmadan önce birkaç kulübeden kurulu bir kızılderili köyüne ulaştılar. Burada yaşayanlar, aslında konuksever kişiler olmakla birlikte, çevredeki haydutlar konusunda anlatılan masallar yüzünden yabancılardan çok korkuyorlardı. Tatlı diller dökerek, özürler dileyerek üç adamın bir sonraki köye gitmelerini istediler. O köyün daha büyük olduğunu, orada daha rahat edebileceklerini, köyde bir *fonda,* yani bir han bulunduğunu, güneş büsbütün kaybolmadığına göre, bu büyük köye güneşin son ışınlarıyla birlikte varabileceklerini söylediler ve adamları buna inandırdılar.

Yürümekten başka çare yoktu. Bir mil daha gittiler, büyük köyden eser görülmüyordu. Bir mil daha yürüdüler, görünürde ne köy vardı ne başka birşey.

Ortalık iyice karardı; artık yolu bile göremiyorlardı. Devam etseler, belki de ormanda kaybolurlardı.

Moulton kızgın:

«Bu adamlar bize yalan söylediler. Ortada köy filan yok» dedi. «O köyden çıkmamalıydık. İsteseler de istemeseler de

orada kalmalıydık. Açıkta bile yatsak, hiç olmazsa kulübelere yakın olurduk.»

Yol arkadaşından daha bozuk olan Dobbs:

«Kızılderililer genellikle böyle davranmazlar,» dedi. «Gece kalmaya izin verirler, yiyecekleri az da olsa bir kısmını paylaşırlar. Bana öyle geliyor ki, üç kişi olduğumuzu görünce, bizden çok korktular. Konuk alsalar, onların üstesinden gelebileceğimizi sandılar. Bu konuda kötü deneyler geçirmiş olmalılar. İstediklerini elde etmeyince bu köylüleri soyacak, içinden birkaçını öldürecek yığınla yerli ve beyaz serseri var limanda. Bu noktayı tartışmak gereksiz. Şimdi biz bu açık yolda, ormanla çevrilmiş durumdayız. Geceyi geçirmek için elimizden geleni yapmalıyız.»

«Bana öyle geliyor ki» dedi, Moulton. «İstesek bile geriye, o küçük köye gidemeyiz.»

«Doğru.» dedi, Dobbs. «Kayboluruz. Ayağımın ucundaki taşı bile göremiyorum. Burada kalmaktan başka çare yok.»

Ormandaki yolun üzerinde geceyi geçirmek düşüncesini beğenmeyen Moulton:

«Büyük köy pek uzakta olmasa gerek,» dedi. «Yolda at ve inek izleri gördüm. Yakın olmalıyız. Bir daha denesek hiç fena olmaz.»

«Ben bu görüşe karşıyım.» dedi Dobbs, kesinlikle. «Köy yakın olabilir ama, yine de üç mil uzakta bulunabilir. Ormanda kaybolmak tehlikesini göze alamayız. Burası ne olsa yol üzeri ve ormanın içinden daha güvenli durumdayız.»

Kibrit çakarak geceyi geçirebilecek en uygun yeri seçmek üzere çevrelerini incelediler. Bulundukları yer hiç de temiz değildi. Az kullanılan toprak bir yoldu burası. Küçük kaktüsler ve alçak dikenli çalılıklarla kaplıydı. Kırmızı karınca orduları

ve başka böcekler ortalıkta dolaşıyordu. Bunlar yiyecek ararlarken, zeminde bir karışlık boş yer bırakmıyorlardı.

Toprağın hiç de çekiçi olmadığını gören Moulton umutsuz bir sesle;

«Bizim Kızılderili buralarda bir yığın arslan, kaplan ve yılan bulunduğunu söylemedi miydi?» diye sordu.

Dobbs hatırladı :

«Evet, buna yakın birşey söyledi.» Yanlarında duran ve yol arkadaşlarının yaptıklarına, söylediklerine, görünüşte en küçük bir ilgi göstermeyen kızılderiliye döndü. Adam, geceyi nerde ve nasıl geçirmek gerektiği konusunda iki Amerikalının vereceği karar için bekliyordu, onlar neye karar verirlerse benimseyecek, mümkün olduğu kadar onlara yakın bir yerde geceyi geçirecekti. Bir Amerikalının güven duyup uyuduğu yerde, bir kızılderili daha rahat uyuyabilir, daha çok güven içinde olurdu.

Dobbs kızılderiliye :

«Bu çevrede kaplanlar olduğuna emin misin?» diye sordu.

«Tabii, senor. *Hay muchos, muchisimo tigres aqui.* Ormanda o kadar çok kaplan var ki, ne zaman bir Amerikalı ava gitse en aşağı dört kaplanı arabasına yüklemeden dönmüyor. Bunları gördüm ben senores, yoksa adını etmezdim.»

«Bilgiye sağol!» dedi Dobbs. «Eh, sayın arkadaşım, beni sabahleyin bir kaplanın pençeleri arasında kahvaltı olarak yarı yenik durumda bulursan şaşma!»

«Şaka etmesen daha iyi.» diye, Moulton karşılık verdi. «Kaplanları uzaklaştırmak için bir cep lambası bile yok yanımızda. Hayvanların ve insanların kralı olan Tanrıya yakarmaktan başka çaremiz kalmadı sanırım.»

Konuşmaktan, düşünmekten ve ayakta dikilmekten uykuları geldi. Geceyi ayakta geçirmek imkânsızdı. Bütün karıncaları, böcekleri ve sürüngenleri unutarak yere uzandılar.

Daha doğru dürüst yerleşmeden kızılderili, ikisinin arasına bir köpek gibi sokuluverdi. Bunu, onları rahatsız etmemeye çalışarak usulca yaptı ama, yine de çelik gibi bir iradeyle hareket ediyordu. Amerikalılar onu tekmelediler, ittiler, uzaklaştırmaya çalıştılar, yorulup bıraktıkça kızılderili yine ikisinin arasına sokuluyordu. Ancak orada kendini güven içinde buluyordu. Amerikalılar en sonunda, istediği yerde uyusun diye onu rahat bıraktılar. Kızılderili için onların tekmeleri, iteklemeleri, bir kaplanın pençelerinden daha iyiydi.

Moulton, yüzünde küçük bir sürüngen yürürken uyandı. Hayvanı yüzünden attı ve kalkıp oturdu. Tropik ormanın sonsuz gürültüsünü dinlerken ve nerede olduğunu hatırlamaya çalışırken, birden yıldırım çarpmış gibi olduğu yerde kaldı, soluğu kesildi. Çok büyük bir açıklıkla yavaş yavaş yaklaşan ayak sesleri duyuyordu. Sesler yumuşaktı, ama oldukça ağır bir hayvanın ayak seslerine benziyordu. Ancak büyük hayvanlar buna benzer ayak sesleri çıkarabilirlerdi. Aynı zamanda yumuşak yansıdığına göre büyük bir kedinin, yani bir kaplanın ayak sesleri olmalıydı. Koca bir kaplanın, gerçek bir kaplanın, bu ormanda bulunan en büyük kaplanın ayak sesleriydi belki de.

Moulton telâşa kapılmak istemedi. Emin olmadan öbürlerini uyandırmayacaktı. Yeniden dinledi. Ayak sesleri durmuştu. Besbelli büyük canavar yönünü biliyor ve kurbanlarının üstüne sıçrayacağı en uygun yeri arıyordu. Aradan yarım dakika geçtikten sonra Moulton ayak seslerini yeniden işitti, bu defa adımlar öncekine göre daha yavaş, daha dikkatli atılıyordu ve sesler ağır ağır yaklaşıyordu. Şimdi daha yavaş olup, her seferinde yumuşak toprağa sağlamca gömülüyordu. Bu arada, bastırılmış bir hırlama duyar gibi olunca, Dobbs'u sarsarak uyandırdı.

Dobbs uykulu uykulu :

«Ne var?» diye sordu.

«Tam arkamızda bir kaplan.»

«Ne? Ne dedin?»

«Ne dediğimi duydun» diye, fısıldadı Moulton. «Bir kaplan peşimizde!»

Dobbs çevreyi dinledi, sonra:

«Haklısın arkadaş,» dedi. «Hem de büyük bir yaratık. Bir kaplan olmalı. İnsan olsa, böyle çalılıklarda dolaşmaz. Ya bir kaplan, ya da arslan bu!»

Kızılderilinin daha önce uyanıp uyanmadığı ya da iki arkadaşın heyecanlı konuşmasından mı uyandığı belli değildi. Ama iki Amerikalı kalkınca o da fırladı yerinden ve mümkün olduğu kadar ikisine yakın bulunmaya çalıştı.:

«*Es un tigre, muy cierto, por la Madre Santissima.* Bu büyük bir kaplan; Kutsal Bakire, bana yardımcı ol!» Sesi korkudan titriyordu. «Her an üzerimize atlayabilir. İşte, işte aramızda yirmi ayak ya var ya yok. Gözleri yeşil yeşil parlıyor.» Karanlığın içine baktı ve aynı zamanda Dobbs'a sarıldı. Dobbs silkelenerek onu uzaklaştırdı. Bunun üzerine Moulton'a sarıldı. Kaplanları kokusundan tanıyabilecek olan dehşete düşmüş bu kızılderili, Dobbs'la Moulton'un içindeki son cesaret kırıntısını da alıp götürdü. Üçü de birbirlerine yakın duruyorlardı artık.

Az sonra Dobbs:

«Bütün gece böyle duramayız. Birşeyler yapmalıyız.» dedi.

«En iyisi, mümkün olduğu kadar az hareket edelim.» diye öğüt verdi, Moulton. «Bir yerde, kaplanların avlarına ancak kıpırdadıkları zaman saldırdıklarını okumuştum.»

Hayvanın yakında mı, yoksa uzakta mı olduğunu anlamak için yeniden çevrelerine kulak verdiler. Uzun dakikalar süresince ormanın böcek senfonisini dinlediler. Sonra apaçık ayak sesleri duyuldu yine. Aynı uzaklıktan geliyor gibiydi.

Kızılderili fısıldadı :

«En iyisi bir ağaca tırmanmak.»

«Kaplanlar yerde yürür gibi ağaca tırmanırlar» dedi, Moulton.

Dobbs ise başka türlü düşünüyordu :

«Bu *muchacho* haklı. Yapabileceğimiz en güvenli şey, yine onun söylediği. Hayvan ağaca tırmanmaya çalışsa bile, biz yeteri kadar yüksekte olursak, belki kendimizi bir sopayla koruyabiliriz.»

Dikkatle çevrelerini inceleyerek bir abanoz ağacı buldular. Dobbs en önden tırmandı. Kızılderili Dobbs'un tırmanmaya başladığını görünce ondan sonra gelmek isteyen Moulton'u ağaçtan uzağa iterek Dobbs'un ardından tırmandı. En sonuncu, dolayısıyle toprağa en yakın olmak istemiyordu. İki Amerikalının arasında bulunmanın güvenliğine inanıyordu. Dobbs yukarda, Moulton aşağıda, kendi de kaplanların pençesinden uzak kalmak şartıyla, her ikisini de kurban vermeye hazırdı. Ağaca bir an önce tırmanmak isterken torbasını da almayı unutmamıştı. Torbasını bile hayvanın insafına bırakmak istemiyordu.

Moulton çaresiz kızılderiliden sonra tırmandı ve yere o kadar yakın bir durumda kaldı ki, kaplan istese kolayca bacaklarına sıçrayabilirdi. Kendini avutmak için Dobbs'a seslendi :

«Bu şeytan kızılderili benim canıma okudu. Durumum kötüyse bile, yerde olduğumdan daha güven içindeyim. Yerde kalırsam, bu kaplan beni sürükleyebilir, ama burada bir süre tutunur, olsa olsa bir bacak yitiririm belki. Bana bak Dobbs, biraz daha tırmanamaz mısın?»

«Hiçbir şey yapamam» dedi, Dobbs. «Ağacın tepesinde oturuyorum.»

Bir çeyrek saat kadar öylece asılı kaldıktan sonra rahatlamaya başladılar. Şimdi serbestçe soluk alıyor ve güvenle düşü-

nebiliyorlardı. Gecenin bitmesine daha çok vardı. Saat on sularındaydı. Ağaca, eğitimsiz kalmış maymunlar gibi asılı durmaktan korkuyorlardı. Uyurlarsa, yuvarlanıp belki de böyle bir olayı beklemekte olan kaplanın açık ağzına ya da yere düşebilirlerdi. Bundan kaçınmak için kayışlarını çıkardılar ve kendilerini sıkıca ağacın gövdesine bağladılar. Sonra da bir insanın bu durumda nasıl uyuyabileceğini düşünmeye başladılar.

Uzun bir geceydi ve onlara hiç bitmeyecekmiş gibi geliyordu. Azıcık uyusalar, bu uyku kafalarını altüst eden her çeşit hayal ve korkunç düşlerle kesiliyordu. Koca bir aç kaplanlar sürüsü ve vahşi kızılderili orduları onların peşindeydi sanki.

En sonunda sabahın ilk pembe ışıkları gözüktü. Günün bu erken saatlarında, çevrelerindeki her şey saçmalık derecesinde normal gibiydi. Sanki her şey Alabama'daki bir meyva bahçesine benziyordu. Altlarındaki toprak bile o kadar korkunç değildi. Oysa gece, çaktıkları kibritlerle gördükleri her şey başka biçimdeydi.

Hemen hemen elli adım ötede ağaçlar arasında bir yeşil otlak göze çarpıyordu. Sabah güneşi altında, Amerikadaki evlerin önünde bulunan bir çimenliğe benziyordu. Güneş ışığında geceki bütün hayaller, görüntüler şimdi gülünç geliyordu.

Üçü oturup birer sigara yaktılar. Kızılderili torbasını açtı ve yarım düzine tortilla çıkardı. Bunu, kahvaltı için Amerikalılarla kardeşçe bölüştü.

Orada oturup, bu şartlar altında pek tadına varamadıkları tortilla'ları çiğnerken, üçü birden durdular, soluklarını tutup, dikildiler ve dinlediler. Kuşkuya yer olmayacak kadar açık bir biçimde gece duydukları ayak seslerini, o bastırılmış homurtu ve mırıltıları yeniden duydular. Bu garip ve yanılmayacakları gürültüler belleklerine öyle yerleşmişti ki, hayatları boyunca unutamayacaklardı. Evet, bu adımlar ve sesler gece duydukla-

rının aynıydı. Bir kaplanınsa, gündüz yuvasından çıkıp insanlara saldırması görülmüş şey değildi.

Sesleri yeniden duyunca, hep beraber fırladılar. Ağaçların arasından gürültünün geldiği yöne baktılar, gece de hışırtılar buradan gelmişti.

Bakışları yeşil otlağa takıldı; işte, kaplan oradaydı. Tembel tembel etrafta dolaşıyor, ot yiyor ve hayatından memnun, arada bir homurtular çıkarıyordu. Zararsız bir kaplandı bu. Gerçekte kaplan değil, bir eşekti çünkü. Uzun ipinden, bir ağaca bağlanmıştı. Herhalde yakındaki bir köyden birisinin hayvanıydı. Basit bir eşeğin geceyi sağ salim geçirebildiği yerde bir kaplan bulunamazdı, köylüler eşeklerini açıkta bırakmazlardı yoksa.

Dobbs Moulton'a, Moultan da Dobbs'a baktı. Moulton bir kahkaha koyuvermek üzereyken Dobbs sertçe :

«Bana bak,» dedi. «Dayak istemiyorsan, gülme! Ayrıca bu olayla ilgili olarak birisine birşey söylersen ve limanda bizi ağıza düşürürsen, yemin ederim seni öldürür ve cesedini domuzlara atarım.»

«Bana göre hava hoş» dedi, Moulton. «Böyle düşünüyorsan, ben de kimseye birşey söylemem. Ama herhalde duyduğum en iyi öykü olurdu bu.» Yüzünün kaslarının aldığı biçimden, gülmekten patlamak üzere olduğu kolayca anlaşılabilirdi.

Dobbs yeniden :

«Bak kardeş, sana ihtar ediyorum,» dedi. «Oyun yok. Hafif bir gülümseme bile burnunu dümdüz etmeye yeter!»

Bu sırada kızılderili, konuşma sırasının kendine geldiğini hükmetti. Yenilgiyi kabullenmiyordu.

«*Por Madre Santissima,*» dedi. «Cennetin bütün azizleri üzerine yemin ederim ki senores, dün gece çevremizde bir kap-

lan dolaştı. Hem de *un tigre real y muy grande*. Kral bir kaplan, hem de en büyüğünden.»

«Aman be» dedi, Dobbs. «Kapa çeneni, yahu!.»

«Siz caballeros, ne isterseniz düşünün. Ama ben doğduğum yeri, *mi tierra,* memleketimi bilirim ve birşey kaplan mıdır, değil midir anlarım. Kokusundan anlarım. Ayrıca, yeşilimsi parlak gözleriyle bize bakarken gördüm. Bu gözler bir eşeğin gözleri değildi.» Kızılderili kuşkusuz Amerikalılardan daha kurnazdı. Güzel bir öyküye sarılıp alay konusu olmaktan nasıl kurtulabileceğini çok iyi biliyordu.

Kızılderililerin sözünü ettikleri köy ise en fazla onbeş dakika ötedeydi.

Köye vardıkları zaman Dobbs:

«Ben demedim mi, bu adamlar yalan söylemez diye...» dedi.

«Ama, en çok bir saatlik yol olduğunu söylediler.»

«Eh, o kadar olur, bunlarda zaman ve uzaklık duygusu yok. Size bir saat ötede derler ama, bunun bir *Tarahumare* tarafından koşularak mı, yürünerek mi, sürünerek mi ya da iyi bir at sırtında mı alınacağını söylemezler. Bir kızılderiliye bir yerin ne kadar uzak olduğunu sorduğun zaman, mesele ortaya çıkar. Dün geceki kızılderilileri kınayamazsın. Kendilerine göre bize gerçeği söylediler, aradaki fark burada.»

Köyde üçü de iyi konukseverlik gördüler. Tortilla'lar, kara fasulyeler yiyerek ve limon çayı içerek kahvaltı ettiler.

Aynı gün ilk petrol kampına vardılar. İş yoktu...

Kampın yöneticisi, onların kampta bir iki gün kalabileceklerini, yemek de yeyebileceklerini ama bundan fazlasını yapamayacağını söyledi.

Aynı yönetici şunları da ekledi:

«Çocuklar, korkarım bu çevredeki petrol alanlarında hiç

iş yok. Ayrıca, size bir sır vereyim; ister inanın, ister inanmayın, ben bu işte eskiyim, bu işlerde bir koku sezdim mi, ardından ne geleceğini bilirim. Bu çevrede petrolün kökü kuruyor gibime geliyor, belki de bütün bu Cumhuriyet hudutları içinde petrol işi duruyor. Yeniden Oklahama'ya dönüp fasulye yetiştirmeye başlayacağız galiba. Bütün petrol alanlarında ve kumpanyalarda işler gevşiyor. İyi zamanlar geçti artık. Allah kahretsin, savaşın sonu çok erken geldi, işlerin böyle olmasının nedeni bu. Gelecek bin yıl, insanlara yetecek olandan daha çok petrol var dünyada. Kimse artık petrol satın almak istemiyor. Satın alırsa canım çıksın! Bir varile iki teklikten çok vermiyor, ister sat, ister cehennem ol! Petrolü bilirim ve kaynağının ne zaman bittiğini de anlarım. Şimdi oturun, istediğinizi yeyin. Aldırmayın, bugün yediklerinize işçiler boşverir. Kalmak isterseniz yarın da yemek yeyebilirsiniz.»

Kızılderili, kampın ırgatlarından olan öteki kızılderililerin yanına gidip karnını doyurdu. Amerikalılara iki Çinli hizmet ediyordu. Kızılderililer ise, bu Çinlilere güvenmedikleri için başka birisi tarafından yönetilen bir mutfaktan yemek yiyorlardı.

Öbür sabah, Dobbs'la Moulton başka bir petrol alanını denemek için ayrıldılar. Kızılderili yine onlarla birlikteydi. Başlarından atamıyorlardı bu adamı. Sorunca şu özrü ileri sürüyordu:

«Bana iş gerekli, senores, ama ormanlardan tek başıma geçemiyorum. Kaplanlar beni yer sonra. Bu korkunç yaratıklar, ancak *gringo*'larla birlikte olursam bana birşey yapmazlar. Kaplanlar gringo'lardan çok korkarlar ama, ormandan tek başına geçen *un pobre mexicano*'yu, bir yoksul Meksikalıyı hemen yerler.»

Dobbs'la Moulton, kızılderiliyi uzaklaştırmak için taş attı-

lar. İş arayan ve beleş yemek peşinde koşan iki Amerikalının, yanlarında bir de kızılderili taşıması tuhaf kaçıyordu. Uzak durması için ne kadar sert davrandılarsa da başedemediler. Zavallı adam 'tevekkül' içindeydi. Atılan taşlara, dövme tehditlerine, saldırılara aldırmadan bir köpek gibi onları izliyordu. Peşlerinden gelme hakkını kazansa dövülmeye bile göz yumardı. En sonunda onunla uğraşmaktan caydılar. Böylece kazançlı çıkan yine kızılderili oldu.

Bir başka kampa vardılar. Burada da anlatılan öykü aynıydı. İş yoktu ve işlerin açılması uzak bir ihtimaldi... Kamp yöneticisi, artık petrolün kolay para kazanma yolu olmaktan çıktığını söylüyordu. O da şöyle bir açıklama yaptı: Sözde petrol işinin sönmesine, Cumhuriyetin yeni petrol yasaları yolaçmıştı.

«Bu berbat hükümet bütün petrole elkoyuyor ve bütün petrol alanlarını ulusun malı ilân ediyor. Niye bunu, bizim para yatıracak halimiz yokken, elli yıl önce akıl etmediler de şimdi akıllarına geldi, ha? Bütün dünya bolşevik oluyor. Merkezden haber aldım, biz kapatıyoruz kuyuları. Gelecek hafta ben de başka kamplarda sizinle birlikte, yemek bulmak için dolaşabilirim.»

Beş petrol kampı gezdikten ve petrol işinin son soluğunu vermekte olduğu konusunda beş ayrı öykü dinleyip yuttuktan sonra, Moulton ile Dobbs, daha fazla uğraşmanın zaman harcamak olduğuna karar verdiler. Kampların bir-ikisinde, yıllarca çalışmakta oldukları yerden ayrılıp oraya gelmiş kimselerle karşılaşmışlardı.

«En iyisi.» dedi, Moulton. «Geldiğimiz yere dönmek. Kentte iş bulmak ya da yeni bir kamp açmak isteyen birisiyle tanışmak daha kolay. Bu çevredekilerin hepsi de eski ve oturmuş kamplar. En iyisi yeni alanlara bakmak.»

«Söylediklerinde doğru bir yan var.» dedi, Dobbs. «Altamira bölgesine yakın, nehrin kuzeyinde yeni birşeyler olduğunu söylediler. Haklısın, geri dönelim.»

Böylece, birgün ikindi üzeri limana döndüler yine. «İşte, geldik; artık herkes kendi başının çaresine baksın» dedi, Moulton.

Bu sözler üzerine yol arkadaşlığı sona erdi.

■

ONLAR uzaktayken kentte bir değişiklik olmamıştı. Aynı kimseler yine köşe başlarını aşındırıyor, petrol alanlarından gelenlere bir içki, bir parça iyi et, kumar ve iyi bir kız bulmak için yol gösteriyorlardı. Bu yol göstericilerin hiçbiri yerlerini değiştirmemişlerdi. Güney oteli'nin köşesini, zemin kattaki bankanın girişini tutanlar aynı kişilerdi ve geçen hafta, geçen ay, belki de geçen yıl yaptıkları aynı işi sürdürüyorlardı. Yani, parası olan birisi düşerse, onun sarhoş olmasına yardım etmek için Madrid barına ya da Louisiana'ya götürüyorlardı. Hepsi ne zaman, ne yolla, hangi tanrı adına, hangi vaaz'ın verileceğini çok iyi biliyorlardı. Böylece herkese canlılık, güç ve istek dağıtıyorlardı.

Dobbs petrol alanlarına giderek iş aradığı için hiç üzgün değildi. İş bulmanın kentte olduğu gibi, kent dışında da zor olduğunu anlamak için böyle bir zahmete girmeye değerdi. Artık hayatta şansı olmadığını ya da eline geçen her fırsatı kaçırdığını düşünüp kendini üzmüyordu.

Bir sabah yük depolarının yanından geçerken, bir Amerikan tarım araçları acentası yöneticisi tarafından durduruldu. Makine boşaltıyorlardı. bir iki gün için yardım edip etmeyece-

ğini sordular. Kabul etti ve günde dört peso verdiler. Aynı işte çalışan yerlilere iki peso veriyorlardı.

İş çok ağırdı, avuçları günde on defa soyuluyordu. Ama günde dört peso iyi paraydı. Beş gün sonra iş bitti ve ayrılmak zorunda kaldı.

Birkaç gün sonra, nehrin öbür yakasında bulunan *Panuco* deposuna işleyen feribot iskelesinde durmuş, değişiklik olsun diye öbür yakada talihini denemeyi düşünürken, kalkmakta olan feribota yetişmek üzere beş kişi koşarak geldiler.

Adamlardan geniş omuzlu ve iriyarı olanı Dobbs'u görüp durakladı :

«Ne arıyorsun? İş mi?» diye bağırdı.

«Evet, iş arıyorum.»

«Gel buraya! Haydi, çabuk ol! Vapur kalkıyor. Gelmek istersen, sana göre bir iş var. Zorlu bir iş ama, iyi para. Hiç petrol kampı donatımında çalıştın mı?»

«Çook.»

«İyi. Bir kampı donatmak için mukavele yaptım. Ama canına yandığımın, bir kişi noksan. Orospu çocuğunun biri söz verdiği halde beni yüzüstü bıraktı. Belki sıtmadan, belki başka birşeyden, belki de Allahın belâsı bir eksiketekli yüzünden. Ama bu herifin ortaya çıkmasını bekleyemem. Haydi, seni işe aldım.»

«Ücret ne kadar?»

«Günde, sekiz temiz Amerikan doları. Yiyecek parası sana ait. Diyelim ki Çinli aşçı günde bir dolar, seksen sentini alsın; yine eline günde altı dolar kalır. Haydi be, şaşkın dikilme! Gel bizimle!»

On dakika önce olsaydı, Dobbs iki dolarlık bir iş için hamamböceği peşindeki aç bir kedi gibi koşardı. Şimdi ise, veri-

len işi kabul ettiği için candan bir kucaklama bekliyormuş gibi davranıyordu.

«Ya gel ya da cehennem ol!» diye bağırdı müteahhit. «Olduğun gibi gel! Eşyalarını almaya vakit yok. Vapur beklemez, tren de öyle. Şimdi gitmezsek sonra trene de yetişemeyiz.»

Karşılık beklemeden Dobbs'un bileğinden yakaladı ve onu araba vapuruna çekti.

■

MÜTEAHHİT Pat McCormick, eskilerdendi. Buraya düşmeden önce, Teksas ve Oklahama petrol alanlarında çalışmıştı. Buraya savaştan önce, kalkınma hamlesi daha görünürlerde yokken gelmişti. Petrolle ilgili olup da denemediği iş kalmamıştı. Yük arabacılığı, kamyon sürücülüğü, bekçilik, sondajcılık, tesviyecilik, pompacılık, depoculuk gibi, her şeyi yapmıştı. Son yıllarda sondaj için hazır duruma gelinceye kadar petrol kamplarının donatımı işini üzerine almıştı, bu iş daha kârlıydı. İşin nasıl olduğunu anlayacak çok iyi bir gözü vardı. Ormanda her şeyi dikkatle inceler, fiatını öyle titizlikle hesaplayarak söylerdi ki, kumpanyalar ucuz olduğuna inanırken, gerçekte o her mukavelede geniş bir kâr elde ederdi. Numarası, bütün kumpanyalardan daha ucuza, daha iyi ve daha etkili işgücü bulmaya dayanıyordu. Hiçbir kumpanya, sırtlarını okşayarak, tatlılıkla kandırarak ve acınarak çağrıldıklarına inandırarak işçi toplayamazdı. Pat, ucuza işçi toplayabilmek için iyi adam gözükmesini, hatta gerekirse bolşevik yoldaş olarak geçinmeyi çok iyi bilirdi. İyi ve yumuşakbaşlı işçiler toplamak istedi mi, bir komünist sözcüden daha güçlü biçimde büyük kapitalist kumpanyalara ve onların insafsız ortaklarına söver sayardı. Ona

bakarsanız, mukavelelerinden şimdiye kadar beş kuruş kazanmamıştı ve iyi günlerde güç belâ kazandıklarını da hep yitirmişti. Şimdi ise, 'çalışmak isteyen insanları işsiz ve aç bırakmamak için mukavele imzaladığını' söylüyordu. Petrol kampında şakalaşarak, dost görünerek iyi bir işçi dostu rolü oynardı. Sanki yapılan iş, kamu yararına yönelmiş bir ortak girişimmiş gibi davranırdı. Komünizmin ne kadar iyi olduğunu söylerdi. Onun yolunda gitseler, bütün Birleşik Devletler ve bütün Güney Amerika yarın bir komünist cenneti olurdu.

Amerikalı gençler bu görüşleri kolayca yutmazlardı. Amerikalılar, Pat gibilerini çok iyi tanırlardı. O da başkalarına iş yaptıramazsa ancak o zaman Amerikalıları çalıştırırdı. Daha çok, kendi memleketlerinde, Meksika petrol alanlarında, insanın, parmağını kıpırdatmadan günde otuz dolardan elli dolara kadar ücret aldığını duyup buralara yeni gelmiş kimseleri, İtalyanları, Almanları, Polonyalıları, Çekleri ve Macarları işe almaya bakardı.

Bu adamlar, Cumhuriyete kapağı attıktan sonra, böyle yüksek gündeliklerin, Avrupada dolaşan söylentilere göre Chicago'da bir duvarcı ustasının aldığı iddia edilen gündelik kadar ender bulunur bir nesne olduğunu anlarlardı. İki ay kaldıktan sonra, kendilerine günde beş dolar veren müteahhidin önünde diz çöker, sekiz dolar veren olursa; ona, şimdiye kadar Tanrı'ya tapınmadıkları kadar tapınırlardı. Müteahhit de istediğini yaptırırdı. Altı ay işsizlikten sonra da ne verilirse kabul ederlerdi.

Dobbs, Pat McCormick'in palavralarını yutacak adam değildi doğrusu. Ama parasal koşullar başka seçme hakkı bırakmamıştı onda. Şimdi iş bulduğu için Macarlar kadar mutluydu.

Kooperatif düzen, mukavele süresince, herkesin 24 saatta

18 saat çalışmasını zorunlu kılıyordu. Fazla mesai diye birşey yoktu. Sekiz dolar gündelik, çalışma günü karşılığı idi ve çalışma gününün süresini ise Pat saptıyordu. Pazar izni yoktu. Meksikalıların çalışmaları kendi yasalarınca korunuyordu. Meksikalılar sekiz saattan bir dakika fazla çalıştırılamazlardı ve çalıştırılırlarsa Pat, iş kanununu 'ihlâl' ettiği için kendini delikte bulur ve on bin peso ödeyinceye kadar orada kalırdı.

Ormanda petrol kampının kurulacağı yere, kuru havalarda kamyonlar toptan gelebilsin diye bir çeşit yol açılmıştı. Pat, birkaç hafta öncesinden Meksikalı ırgatları yollamış ve inşaatçılar gelinceye kadar kamp bölgesini temizletmişti.

Karnında birşey olmayınca, Dobbs'a günde sekiz dolar büyük bir para gibi gelmişti, ama kimi işler için günde sekiz doların birşey olmadığını anlıyordu şimdi. Orman tarafından çevrilmiş olan çalışma yerinde günlük ısı, bir gün olsun 40 derecenin altına düşmüyordu. Ormanın ürettiği binlerce sürüngen ve böcek de ayrıca başına tebelleş oluyordu. Günde yüz defa tepesinde ve çevresindeki ısı yüzünden gözlerinin eriyip aktığını sanıyordu. Yaprak kıpırdamıyordu çalıştıkları yerde. Keresteleri taşımak, kurulacak kule için dikmek, kimi zaman maymunlar gibi tek elle bir halata asılı kalmak ya da ayakla bir ipe yılan gibi sarılmak, çakılacak, vidalanacak ağır tahtaları çekip itmek yüzünden günde yirmi defa hayatını tehlikeye atıyordu. Bütün bunlar sekiz dolar içindi.

Pat, birkaç saatlık uyku dışında, dinlenme hakkı tanımıyordu. Gece saat onbire kadar gaz lambaları ışığında çalışıyorlardı, sabahın saat beşinde gene iş başındaydılar. Pat onları uyandırırken, «Sabahın serin saatlarını kaçırmayalım, çocuklar...» diyordu.

Yemeklerini yeyip kahvelerini yudumlayıp dişlerini tem-

belce karıştırmaya başladıkları an, Pat birden yerinden fırlıyor ve onları işe sürüklüyordu :

«Çocuklar, biliyorum elbette, hava sıcak... Tropikal bölgedeyiz. Teksas da sıcaktır bazan. Tanrı bilir, benim suçum değil bu. Allahın belâsı mukaveleyi bitirmem gerekiyor. Ne kadar erken bitirirsek o kadar çabuk bu cehennemden çıkıp kente döner ve soğuk içkilerimizi içeriz. Bak buraya, Harry, bu tembel Meksikalı kerâtaları al, buhar makinesini boşaltmaya başla, sonra da parçaları yerleştir güzelce.. Haydi, yallah.. Sonra sen, Slick; Dobbs'la birlikte kulenin çevresini iyice bağla ve tuttur! Kulübelerden sonra onu göreceğim. Haydi.. Sallanmayın, haydi!. Başlayın çalışmaya!..»

Bu tip sözleşmelerle, Pat McCormick, mutlaka bir küçük servet yapmıştı. Yapım sözleşmeleri için kumpanyalar kendisine iyi para ödüyorlardı. Kumpanyalar bu işi herkes için yeteri kadar gündelik ve normal çalışma saatları üzerinden düşünüyorlardı. Ama Pat, ne kadar kısa zamanda bitirirse kendisine o kadar çok kalıyordu. Çünkü ödediği gündeliklerden başka harcadığı para yoktu. Çalıştırdığı kişilerdeki son damla emeği elde edebilmek için, iş belli bir günde bitirilirse, onlara prim ödeyeceğine söz veriyordu. Prim, onun kışkırtıcı kamçılarından biriydi. Çünkü bugünün işçisine, gerçek kırbaç sökmezdi. Bu yüzden, daima kazanıyor, durmadan kazanıyordu. Başka müteahhitler bir kampı zor kurarken o, iki tanesini birden bitiriyordu.

«Haydi çocuklar!. Etiniz ve kemiğinizle çalışın! Böyle yaparsanız öbür mukavelemde de sizi işe alırım. Üç yeni teklif daha aldım. Haydi çocuklar! Durmayalım.»

Bu vaatlar da onun kullandığı kırbaçlardan biriydi. Böylece, gelecekteki bir iş için de bağlıyordu esirlerini.

Kamp yerinin kurulması tamamlanınca herkes kente geri döndü. Meksikalı gündelik işçiler, yakındaki köylerine gittiler.

«Pat» dedi Dobbs. «Ödemeyi ne zaman yapacaksın? Daha bir kuruş görmedik senden.»

«Niçin acele ediyorsun, arkadaş? Paranı alacaksın, merak etme! Hiç kuşkulanma. Meksican Gulf şirketiyle yaptığım öbür mukavelede de sana iş vereceğim. Orada da çalışacaksın!.»

«Bana bak,» dedi Dobbs. «Yeni bir gömlek alacak param bile yok. Dünyanın en berbat serserisi gibi dolaşıyorum ortada.»

«Hadi hadi ağlama şimdi..» diye Pat onu yatıştırmaya çalıştı. «Bak ne yapacağım? Ücretinin yüzde 30 unu ödeyeceğim. Ancak bunu yapabilirim senin için. Öbürlerine de söyleme olmaz mı?»

Dobbs sonradan öğrendiki öteki çocuklardan hiçbiri gündeliklerini tam olarak alamamışlardı. Pat'ın gelecek mukavelesinde çalışmaya hevesli olan ikisi :

«Hiç olmazsa birazını verin, sayın Bay Pat..» demiş ve yüzde beş oranında ödül kazanmışlardı. Bu parayla, kente döndüklerinden beri yiyemedikleri bir iki kap yemeği gövdelerine indirebilirlerdi, o kadar!

■

BİRKAÇ gün içinde Dobbs, Pat McCormick'le ilgili bir yığın öykü dinledi. Kaytarmak mümkün olursa, adamlarına para ödememekle tanınmıştı bu herif. Mukaveleleri yerine getirirken Amerikalıları az çalıştırmasının nedeni buydu. Ancak yabancılar ve yarı-pişkin Amerikalılar ona yarardı. Bunlardan çoğu, ne zaman olsa onunla iş yapmaktan hoşlanırlar, çünkü böylece karınlarını doyurmuş olurlardı. Çünkü Pat önce, çalıştırdıklarının gündeliklerinden keserek Çinli aşçıya para verirdi. Ayrı-

ca borçlu olduğu çocuklar, ardından koşup yiyecek ve yatacak yer için ağlamaya başladı mı, onlara da. biraz para verirdi.

Bir ikindi vakti kentin alanındaki İspanya kahvesinde Dobbs bir bardak kahvé içerken oradan geçmekte olan Curtin onu gördü ve yanına geldi.

«Ben de bir kahve içeyim, en iyisi. N'aber, Dobbs yavrusu?»

Curtin, Kaliforniya'dan düşmüştü buraya ve Pat için çalışmıştı, Dobbs'la birlikte.

«Paranı aldın mı?» diye sordu Dobbs.

«Şimdiye kadar bu hayduttan ancak yüzde kırkını sızdırabildim.»

«Acaba,» dedi Dobbs. «Mukavelenin karşılığını ne yaptı? Parayı aldı mı, bunu bilmek isterim.»

«Bunu bilmek güç..» dedi Curtin. «Kumpanyalar mukavelelerini ödemekte genellikle yavaştır. Çoğu kez, bu Cumhuriyetteki paraları sondaj masrafı ya da birden ödenmesi gereken bonolar nedeniyle harcandığı için, peşin paradan yana darlık içindedirler.»

«Biliyor musun Curtin? Çalıştığımız sözleşme hangi kumpanya için yapılmıştı acaba?»

«Hiçbir fikrim yok. Belki de dışardan gelen ve şansını deneyen özel bir kumpanya için yapılmıştı. Nerden bileyim?» dedi, Curtin.

Bir haftadır Dobbs'la Curtin, Pat'ın ardından koşuyorlardı. Ortalıkta yoktu herif. Çoğunlukla kaldığı Bristol otelindeki kâtip, birşey bilmiyordu.

«Parayla birlikte toz olmak için başka bir yerde saklanıyor,» diye düşündü, Curtin. «Bizim, buralarda sürekli kalamayacağımızı biliyor. Başka bir iş bulmamızı bekliyor. Ondan sonra deliğinden dışarı çıkacak..»

Bir kahve daha içtikten sonra Dobbs:

«Bu herif paramızı, başka bir kuyu üzerinde spekülasyon yapmak için kullanıyorsa hiç şaşmam,» dedi. «Bütün Ebano bölgesinin ta, Alamo'ya kadar girdi çıktısını biliyor.»

Bu düşünce Curtin'i kızdırdı :

«Ama, bak nasıl dersini alacak namussuz. Bir yakalayayım, görür o!» dedi.

Bu sırada Pat McCormick, yeni elbiseleri, zarif ayakkabıları ve yeni bir renkli şemsiyeyle pırıl pırıl parlayan Meksikalı bir bayan kolunda olduğu halde alandan geçiyordu.

«Bak hele» dedi Dobbs. «Bizim zorla kazanılmış paramızla neler de satın alınmış?»

«Hemen yakalayalım.» dedi Curtin; «Hem de yakasını bırakmayalım bu defa!»

Curtin'le Dobbs yıldırım hızıyla Pat'ın yanında bittiler.

Curtin, Pat'ı gömleğinin eteğinden yakaladı, çünkü adam ceket giymiyordu.

Pat, arkadaşça davranmaya çalışarak;

«Merhabâ çocuklar! Bir içki ister misiniz?» dedi ve onları atlatmaya çalıştı.

Baktı ki iki adam çok ciddi, yanındaki bayana «*Pardone me*» dedi:

«Çok sevgili Bayan. *Mi vida,* bu iki efendiyle bir işim var. Seni daha sonra şu kahve'de bulurum. Beni orda biraz bekle şekerim!»

Kadını *Light and Power* binasına gönderdi, onun için bir dondurma ısmarladı, arkasını okşadı:

«Burada beni bekle, *mi dulce*» dedi. «Uzun sürmez gelirim. Birkaç dakika, *no mas que unos minutos,* emin ol!»

Dobbs ve Curtin, az ötede beklediler.

Pat birkaç basamak indi, alanın kenarındaki yolda sanki yalnızmış gibi yürümeye başladı. Baktı ki iki adam kendisini

bırakmıyor, *Western Union* telgraf bürosunun önünde durdu ve «Hadi, bir iki kadeh atalım. Benden.» dedi.

«Peki.» diyerek kabul etti Curtin. «Bir tek atalım. Ama niçin senin peşinde olduğumuzu biliyorsun değil mi?»

Madrid cantina'ya girdiler, Pat üç kadeh skoç ısmarladı.

«Benimki Hennesy olsun!» dedi Dobbs barmen'e.

«İki yap.» dedi Curtin.

«Benim için en iyisi skoç,» diye Pat ısrar etti.

İçkiler önlerine gelince,

«Şimdi ne istiyorsunuz? Herhalde yeni yaptığım sözleşmede çalışmayı arzu ediyorsunuzdur. Hiç merak etmeyin.» dedi, Pat.

«Anlamazlıktan gelme,» diyerek Dobbs asıl konuya geldi. «Ne istediğimizi biliyorsun.»

«Bak buraya, kısaca ve açıkça soruyorum; nerede bizim para?» dedi Curtin. «Bu defa kaçamayacaksın. Bak bunu söyleyeyim. Zenci esirlerden daha fazla çalıştık bu sefer, biliyorsun. Ücretimizi alalım diye üç haftadır bekliyoruz. Bu parayı şimdi ve burada alacağız.»

İçkiler bitti.

«Üç *habaneros*» diye içki ısmarladı Pat. «Ufaklık olmasın, büyük yap onları, arjantin olsun.»

«*Habaneros* mu? Parasız kaldınız galiba, efendi.» diye Dobbs dalga geçti. Ama içkiyi yudumlamaya girişti yine de.

«Bakın çocuklar.» diye Pat yeniden oyun oynamaya kalktı. «Bakın. Bu Allahın belâsı sözleşmenin parasını daha alamadım. Param olsaydı, vallahi önce size öderdim. Bunu bilirsiniz. İkinizi de yine işe alacağım. Emin olun buna. Kesin söz. Pazartesi günü iş başlayacak. Biz Cumadan gidebiliriz. Sizinle birlikte olmaktan sevinç duyacağım. Haydi yüksek şerefinize, Fondip!»

Bu yağlama, yıkamadan hiç etkilenmedi Curtin. «Bizi yine düşünmen çok iyi Pat!» dedi. «Ama, bu bal akan diline kanabileceğimizi de sanma! Senin söylevlerini ezbere biliyoruz. Artık çalışmaz bize. Yeşilleri uçlan bakalım, hem de hiç durma. Anladın mı?»

«Paraları ver, yoksa buradan canlı çıkamazsın, köpoğlusu..» diye bağırdı Dobbs. «İsa korusun, bıktık artık senin numaralarından!» İki eliyle Pat'ın yakasına sarıldı ve bara doğru sertçe itti.

«Sakin olun beyler.. Sakin olun.. Burası ciddi bir yerdir.» diye, barmen işe girişti. Aslında umurunda bile değildi. Yalnızca, kendisinin de söyleyecek sözü olduğunu göstermek istiyordu. Birşey olursa, adamları yola getirmek için elinden geleni yaptığını ileri sürebilirdi. Bir bez parçası aldı ve barın üzerini sildi. Sonra yeniden sordu:

«Beyler, aynı şeyleri mi içecek.?»

Karşılığını beklemeden uzun bardakları altın renkli *habanero* ile doldurdu. Sonra bir sigara yaktı, dirseklerini bara dayadı ve *El Mundo* gazetesini okumaya başladı.

Pat, teker teker olsa Dobbs'la da, Curtin'le de başa çıkabilirdi. Ama ikisini birden aynı zamanda altetmek ona pahalıya mal olurdu. Ayrıca, yeni bir sözleşme bekliyordu onu şimdi, ve iki çürük gözle birkaç küçük yaradan ötesi, tehlikeye sokardı bu işi. Hem de Dobbs'la Curtin öyle bir durumdaydılar ki, ölçülü döğüşmeyecekleri belliydi. Bunun sonucu ise hastaneye düşmek ve orada birkaç hafta kalmak demekti. Bu arada yeni sözleşme başkasına giderdi.

Pat, en ucuz yolun parayı ödemek olduğunu anlayınca:

«Şöyle yapsak,» dedi. «Size yüzde otuz ödedim. Şimdi de yüzde otuz daha ödeyeyim. Hatta belki de yüzde kırk. Bütün hesabı ise gelecek hafta kaparız, olmaz mı?»

«Gelecek haftaya hiçbir şey bırakmayız.» dedi, Curtin. «Şimdi bize borcun olan son mangırı ödeyeceksin; yoksa buradan canlı olarak dışarı çıkamazsın.»

Pat, çirkin bir biçimde dudaklarını buruşturdu:

«Siz hırsız ve soyguncusunuz.» dedi. «Bunu daha önce bilmeliydim. Sizinle aynı kulübede yatsam, sabahleyin ölü ve soyulmuş bulunurum. Bir daha size iş vermek mi? Dizleriniz üzerinde sürünseniz, sokakta zıbardığınızı görsem, yapmam bunu; kurtarmak için son bir tekme bile atmaya üşenirim. Alın bakalım paralarınızı ve gözükmeyin bir daha.»

«Kapa çeneni!» dedi Dobbs. «Biliyoruz senin kilise vaazlarını. Ver hemen parayı, çabuk.»

Pat konuşurken, cebindeki parayı da düzgün olarak hesap etmiş olmalı ki, tek bir hareketle avcunda buruşmuş bir tomar dolar çıkarıp barın üzerine çarptı;

«İşte para!» dedi. Sonra barmene bir göz atıp, bir sürü peso verdi ve bağırdı: «Bunlar da içkiler için. Kokarcaların ısmarladığı içkileri kabul edemem. Üstü kalsın ve kendine o parayla bir otel satın al!»

Sonra şapkasının kıyısına vurarak ensesine yıktı ve çıkıp gitti.

GÜNEY otelinin önünden geçerken Dobbs;

«Niye Roosevelt otelinde kalıyorsun, reis?» diye sordu, Curtin'e. «Orada en aşağı beş peso ödersin günde.»

«Yedi.» diye karşılık verdi Curtin.

«En iyisi, gel benimle birlikte Oso Negro'da kal. Bir yatak elli centavo.»

«Haydutlar, serseriler, başıbozuklar arasında yatamam, pisliğe de dayanamam.»

«Öyle olsun kral hazretleri,» dedi Dobbs. «Günün birinde paralar suyunu çekince sen de bu pisliğe düşersin elbet. Bahse girerim. Şimdi herhangi bir güzel köşede ben de kalabilirim. Ama ben dersimi aldım. Küçük paralarımı elde saklayacağım. Kimbilir, gelecek yüzyıllardan hangisinde yeni bir iş bulunur. Hiç belli olmaz. Burada işler kötüye gidiyor. Beş altı yıl önce iş verelim diye insana yalvarırlardı, kendi ücretini kendin tayin

ederdin. Şimdi işler değişti. Bana öyle geliyor ki önümüzdeki birkaç yılda durumlar hiç iyileşmeyecek. İster inan ister inanma, ben yine Çinli aşçıya gidip elli centavo'ya karnımı doyuracağım. Aldırmam buna. Cebinde metelik olmayınca kimse birşey vermiyor bana.»

Kent alanının köşesine eriştiler. O noktada *La Perla* kuyumcu mağazası vardı. Dört büyük vitrininde Brodway'de görülmesi güç altınlar ve elmaslar sergilenmişti. Vitrinlerden birinde bir taç vardı, fiatı yirmidörtbin peso di. Bu liman kentinde bir bayanın bu kadar pahalı bir tacı giymesi düşünülemezdi. Kentte, bu gibi şeyler giyilmek için satılmazdı zaten. Satın alan da bilirdi bunu. Bu kentte birkaç yüz adam, o kadar kısa zamanda, terlemeden o kadar çok para yapardı ki bazan, bu parayı ne yapacağını bilemezdi. Lüks arabalar satın alamazdınız, çünkü onları kullanacak yol yoktu. Sokaklar öyle bir durumdaydı ki, ancak külüstür kamyonlar işleyebilirdi. Bu adamlar paralarını işe yatırabilirlerdi. Nitekim yatırırlardı da.. Ama ne kadar yatırım yapsalar o kadar para kazanırlar ve yine aynı sorunla karşılaşırlardı, hem bu defa daha çabuk çözümlenmesi gerekirdi sorunun : 'Bu parayla ne yapmalı?.' La Perla'nın sahipleri bu kadar yüksek fiata mücevherat sergilerken ne yaptıklarını biliyorlardı. Yeni zengin bir petrolcuya güzel gözüken, yüksek fiatlı herhangi bir mücevher üç günden fazla vitrinde kalmazdı. Bir gün, üstü başı yağ içinde serseriye benzeyen bir adam gelir, «Sar bunu bana, çabuk ol. Acelem var.» derdi. Parayı atar, sonra zarif mücevher kutusunu sanki bir sabun parçası imiş gibi cebine sokar, ve «teşekkür ederim,» ya da «eyvallah» demeden basar giderdi.

Dobbs ve Curtin vitrinde sergilenmiş, nerdeyse yüzbin dolar değerindeki hazinelere baktılar ve kafalarına düşünceler üşüştü. Bu mücevherleri çalmak, akıllarının köşesinden geçme-

di. Kalkınma hamlesi yıllarında hemen hemen ne bir banka soygunu, ne de büyük bir soygunculuk olmuştu bu liman kentinde. Bir tek banka soygununda, soyguncular canlı olarak, köşeyi dönemediler. Dışarda otomobilde bekleyen ise hastanelik oldu ve orada da yaşamaması için elden gelen yapıldı. Vitrinlerde sergilenen bu mücevherler kasadaymışlar gibi güvenlik içindeydiler. Halk başka yerlerin halkından farklı değildi. Kentin her yanında yankesiciler kolgezerdi, Amerikalı yankesicilerse, bunlar arasında önde gelirdi. Ama bankalar ve kuyumculara haydutlar yanaşamazdı. Çünkü haydutlar bir yere gidemezlerdi, arabaların çalışabilcceği bir yol yoktu. Limandan günde iki tren uzaklaşırdı. Bunlar ise üçüncü sınıf bir polis tarafından bile gözaltında tutulabilirdi. Bütün gemilerin, ister yolcu gemisi, ister yük gemisi olsun, giriş yerlerinde muhafızlar vardı. Liman bir yandan deniz, öte yandan nehir, bataklıklar ve orman tarafından korunmaktaydı. Meksikalılar saklanabilirlerdi belki ama, bu biçim büyük bir işi kıvıracak kadar zeki değillerdi. Amerikalı haydutların ise saklanma için en küçük şansları yoktu. Ayrıca bütün haydutlar, yakalandıkları zaman karakola sağ salim erişemeyeceklerini deneyle biliyorlardı. Halk, evet küçük çocuklar bile, sırtlarında içi altınla dolu torbaları sokaklarda tek başına taşıyabilirler ve Birleşik Devletlerdeki zırhlı bir arabadan daha güven içinde evlerine gidebilirlerdi.

Bu nedenlerle Dobbs ve Curtin kuyumcuyu soymayı düşünmüyorlardı.

O sıralarda limanda çalışan ve yaşayan herkes yalnız ve yalnız petrolle ilgiliydi. Yemek yerken ya da kahve içerken petrol kokusu çevrede dolaşırdı. Gayet iyi giyinmiş bir hanımefendi görürdünüz; kokular sürünmüş falan... Ama bir yerinde bir petrol lekesi bulunduğundan emin olabilirdiniz -zarif elbisenin bir yerinde ya da beyaz ayakkabılarda, şemsiyede, el çantasın-

da,- bir yerinde bir petrol izi bulurdunuz, bahse girin isterseniz!

Vitrinlere bakarken, ilk defa olarak, aylardan ve belki yıllardan beri ilk defa, Dobbs ve Curtin bir dakika için petrolü unuttular ve altını düşündüler.

Sonra sırtlarını postanenin duvarına verdiler ve alandan öteye baktılar, rıhtıma yanaşmış gemilerin direklerini gördüler. Direklerin üst yanında bir yük gemisinin pruvası belli oluyordu. Direkleri görmek, onlarda uzak ülkelere gitmek düşüncesini uyandırdı. Sonra dünyanın başka ülkelerini ve bu başka ülkelerde para yapma imkânlarını düşünmeye başladılar. Niye hep petrolle uğraşılsın? Dünyada başka şey yok mu? Sıralamak istiyorsan, sözgelişi al ele altını!

■

«CURTİN, sen ne düşünüyorsun, bütün burada olanlar hakkında?» diye sordu Dobbs. «Yani hep burada dolaşıp durmak. Bekle dur, bekle dur, bir iş gelsin diye birkaç ay, birkaç hafta bekle. Bir iş gelsin de çalışasın. Yine de bir başıbozuksun ondan sonra. Bekle, bekle, yeniden bekle.. Sonsuz olarak bir müteahhitin keyfine bağlısın. Seni işe alır mı, almaz mı belli olmaz. Ayrıca hergün paran azaldıkça azalır. Bir süre sonra yeniden iflâs eder, beyefendilerden birkaç kuruş koparmak için koşturursun, vagonların içinde ya da ağaçların altında yatarsın. Artık bıktım bunlardan.. Bıktım petrolden. Evet böyle. Bıktım petrolden. Değişik birşey görmek istiyorum. Birisi başka birşey anlatsın istiyorum.»

«Ben de öyle düşünüyorum, arkadaş. Tıpkı senin gibi. Gerçekten, şimdi üçüncü defadır ki buradan uzaklaşmak istiyo-

rum. Burada ne olup bittiğini gayet iyi biliyorum. Bir iş buluyor ya da bulamıyorsun. Güney Bankası kumpanyası binasının köşelerini parlatıyorsun, bekliyorsun bir adam gelsin de seni işe alsın diye. Niçin bir süre için altın aramaya başlamayalım?»

«Doğru söyledin, ahbap.» dedi Dobbs. «Altınlar ve elmasların vitrini önünde dururken ben de aynı şeyi düşünüyordum. Maden arayıcılığı.. İşte bize gerekli şey. Düşün bir defa, bir iş bulmak için burada beklemekten daha riskli değil bu. Düşündün mü hiç, bu ülkede kucaklar dolusu altın ve gümüş seni çağırıyor, çıkar beni topraktan gün yüzüne, paralar üzerinde parlayayım, bayanların parmaklarına, boyunlarına takılayım diyor. Düşündün mü bunu? Biz tam üzerindeyiz işte bu işin!»

«Şu sıranın üzerine oturalım hele!» diye Curtin öneride bulundu. «Üzerinde düşünmeliyiz bunun. Güzel bir fikir. Planlar yapmalıyız. Bir dakika dur, düşüneyim biraz.»

Sıraya oturduktan sonra konuşmasına devam etti Curtin:

«Sana gerçeği söyleyeyim. Bu ülkeye petrol için gelmedim. Hiç aklımdan geçmedi. Teksas'ta San Antonio'da zaten gırtlağıma kadar petrolle dolmuştum. Buraya aslında altın için geldim, yalnızca altın için. Buraya gelip petrol kamplarında bir iki yıl çalıştıktan sonra para biriktirip bir yer almak ve Sierra'ya gitmek istiyordum, batıya ve daha batıya gitmek istiyordum. Ama bir türlü param olmadı. Beş yüz dolarım olduğunda, bir beşyüzlük daha biriktirmek için bekledim, ama aylarca iş çıkmadı ve param su gibi akıp gitti.»

«Gerçekte,» dedi Dobbs. «Riski o kadar büyük değil bunun. Aslında burada oturup bir başka iş beklemek aynı biçimde zor birşey. Şansın açıksa bir ayda üçyüz dolar yaparsın. Şansın yoksa oniki ay beklersin; kereste taşıma işi bile bulamazsın. Ayrıca riski nedir bunun? Altın bulamazsak, gümüş buluruz. Gümüş yoksa bakır olur, kurşun olur ya da başka değerli taş-

lar olur. Her zaman değerli bir şey bulunabilir. Hayat, kent dışında daha ucuzdur. Paramız da daha uzun süre dayanır. Ne kadar uzun süre dayanırsa birşeyler kazıp çıkarma şansımız o kadar artmış olur.»

Sıra, daha kesin planlar yapmaya gelince kendi paralarının, bir deneme yapmak için bile yetersiz olduğunu gördüler. Böylece heyecanları kayboldu.

Bir defa daha, harika bir fikir bulmuş kimseler, ilk engelde cayıyorlardı bundan. Buradakilerin çoğu böyleydi zaten. Limanda olup da hayatında birkaç defa olsun bir altın madeni bulmayı düşünmemiş kimseye rastlamak zordu. Ülkedeki madenlerin çoğu, altın bulmak için oraya gidenlerce ele geçirilmişti aslında. Altın bulamayınca, bakır, kurşun, çinko hatta kille bile yetinmişlerdi.

Dobbs'la Curtin, herhalde uzun süre bir daha altın arama konusunu ele almayacaklardı. Oturup bir evin damında oldukça tehlikeli durumda telefon tellerini bağlayan iki kişiye bakmak daha kolaydı, kendini düşünmek daha çok sorun yaratırdı. Bankanın karşısında bütün gün dikilip ortaya birşeyin çıkmasını beklemek çok daha iyiydi. Bu çıkabilecek şeyi hayalen kurmak daha rahattı.

■

CURTİN, bir gece daha Roosevelt otelinde kalmaya karar verdi ve ertesi gün Oso Negro'ya geldi.

Dobbs, otele döndüğünde kendi kulübesinde üç başka Amerikalı buldu. Bu üç Amerikalıdan birisi yaşlıcaydı, saçları hafifçe kırlaşmaya başlamıştı.

Kulübeye girince, Amerikalı konuklar konuşmalarını kestiler. Bir süre sonra yeniden konuşmaya başladılar.

Yaşlı adam kendi yatağı üzerine uzanmıştı, öteki ikisi ise yarı soyunuk, yatakları üzerinde oturuyorlardı.

Önce ne konuştuklarını anlayamadı Dobbs. Bir süre sonra yaşlı olanın, öteki iki gence, maden arayıcısı olarak deneylerini anlattığını farketti. Gençlerse, altın bulmak için Cumhuriyet'e gelmişlerdi. Çünkü kendi memleketlerinde, buradaki kayıp zengin altın madenleri hakkında olmadık masallar anlatılıyordu. Bu söylentiler, milyonları vurmak için isteklerini kabartmıştı.

Howard adındaki yaşlı kişi «şeytan işidir.» dedi. «Altın, şeytan işi birşeydir, bana inanın çocuklar! Önce adamın kişiliğini bütünüyle değiştirir. Altın elde ettin mi, ruhun artık eskisi gibi değildir. Bundan kurtulmak da mümkün değildir. Altını öyle biriktirirsin ki, taşımana imkân kalmaz, yine de yenilerini buna eklemek istersin, ne kadar çok elde edersen o kadar çok istersin. Rulet oynamaya benzer bu. Bir tur daha, bir tur daha... Böylece sürüp gider. Başlarsın doğruyla yanlışı birbirinden ayırt edememeye! Artık neyin iyi, neyin kötü olduğunu açıkça göremezsin. Düşünme yeteneğini yitirirsin. İşte altın böyledir.»

Gençlerden birisi; «Niçin böyle, anlayamıyorum.» diye söze karıştı.

«Görürsün. Aramaya başladın mı, kendi kendine 'ellibin güzel, temiz dolar ya da bunun karşılığı beni pekâlâ tatmin eder, ey Tanrım, yardım et bana', dersin. İyi bir karardır bu. Sonra iyice ter döküp, kumanyan azalmaya başladı mı, boşu boşuna kazmaya başladın mı, kırk bin dolara inersin, sonra otuzbine, en sonunda da beşbin dolara... Kendi kendine, Tanrım; bırak, beşbin dolar yapayım hiç olmazsa, diye yalvarırsın,

başka hayatta hiçbir şey istemeyeceğine inanıyorsundur, başka hiçbir şey istemeyeceksin, beşbin yeter!..»

«Beşbin dolar fena değil,» diye aynı genç araya girdi yine.

«Sus artık.» dedi arkadaşı. «Birisi dinlemeye değer birşey anlatırken çeneni kapamayı bilmez misin?»

«Pek öyle kolay değildir dostlarım,» dedi Howard. «Şimdi beşbin dolarla tatmin olurum sanırsınız. Ama ben size söyleyeyim, birşey bulduğunuzda bırakıp gidemezsiniz, ölüm bile sizi onbin dolar daha yapmaktan alıkoyamaz. Elli bin dolara ulaşırsanız, yüz bin dolar yapmak istersiniz, hayatınızın geri kalan bölümünde daha mutlu yaşamak için. En sonunda yüzelli bine ulaştınız diyelim, bu defa ikiyüz bin istersiniz. Hayatınızı büsbütün garanti altına almak için bunu istersiniz.»

Dobbs heyecanlandı birden. Orada bulunmaya ve onları dinlemeye hakkı olduğunu göstermek için konuştu:

«Bu benim başıma gelmez elbette. Yemin ederim. Ben yirmibin alır, eşyalarımı toplar giderim. Geride yarım milyon dolar yatsa ve bana, 'gel, beni topla' diye bağırsa bile aldırmam. Yirmibin beni yeteri kadar mutlu kılar.»

Howard yüzünün her kırışığını inceler gibi dikkatle süzdü onu. Bir süre devam etti buna. Ancak, dolaylı olarak karşılık verdi soruya. Sanki sözü kesilmemiş gibi konuşmasına devam etti:

«Altın aramaya çıkmayanlar, işbaşında neler olup bittiğini anlamazlar, bilemezler. Ben biliyorum ki kazanmakta olduğun bir kumar masasını bırakmak, bir zengin altın madenini bırakmaktan daha kolaydır. Altın madeni, senin gözlerinin önünde Alaaddin denilen Arap herifin hazineleri gibi yayılmıştır. Çıkarmak için önünde serilidir. Hayır efendim, onu bırakamazsın, memleketten annenin ölmekte olduğu haberini getiren bir telgraf bile alsan, bırakamazsın. Bakın, ben Alaska'da kazdım.

Biraz elime geçti. İngiliz Kolombiyası'nı dolduran altın arayıcıları içindeydim, orada hiç olmazsa gündeliğimi çıkardım. Montana ve Colorado'da kazdım, daha bir sürü yerde altın aradım. Bilirim bunları.»

Gençlerden birisi:

«Efendim, siz hemen hemen dünyanın her yerinde altın aramışsınız, peki burada, iflâs etmiş durumda, bu pislik yuvasında ne işiniz var öyleyse?» diye sordu.

«Altın, genç dostum, altındır bizi böyle yapan. Bir zamanlar bankada yüzbin doların üzerinde hesabım vardı ve bir o kadarını da bir işe yatırmıştım. Bankalardan birisi eski türküyü söylemeye başladı, bir cent bile kalmamıştı ödeyecek. Yatırımlarımdan ikisi başarılı olmadı, sadece bir haddehanedeki payım kaldı. Her şey ödendikten sonra bana geriye onaltıbin dolar borç bıraktı. Bu limanda, fışkıran bir petrol kuyusunda yetmişbin dolar yaptım. Geriye kalan ellibin dolara dokunmayacaktım. O para kuru çıkan bir kuyuya gitti. Böylece beni burada, sokakta eski dostların peşinde koşarken, yatmak için elli centavo isterken, Oso Negro'da buldunuz. Artık kemiklerim eskidi sayılır. Buna şüphe yok. Ama ruhum değişti sanmayın. Eskisi gibiyim yine. Masrafları paylaşmak isteyen birisi olursa, kazmayı ve küreği sırtlayıp yollara düşmeye hazırım. Aslında tek başıma, yapayalnız maden aramaya çıkmak isterim. Ama bunu yapacak kaynaklarım yok. Birşey söyleyeyim mi? En iyisi tek başına altın aramaya çıkmaktır. Tabii, yalnızlığa dayanacak kadar sıkı olmalı insan. Pek çok adam yalnızlıktan çıldırmıştır, bilirim. Buna karşılık, bir ya da iki ortakla gitmek tehlikelidir. Ölüm, daima çevrede gizlenmiş dolaşır. Yalnız başına iken paylar iyi gelmez gözüne. Daha da kötüsü, herkes birbiriyle kavgaya başlar, birbirinin suçunu bulmaya, birbirinden kuş-

kulanmaya başlar. Hele bulunan altınlar yığılmaya başladı mı, gör. O zaman anlarsın insanları ve onların yapısını.»

Hiçbiri yaşlı madencinin sözünü kesmediler. Yataklarına uzanıp hızlı bir serüven öyküsü okumaktansa, dikkatle konuşmayı dinlediler. Burada gerçek bir madenci konuşuyordu, böyle bir talih bir daha karşılarına çıkmayabilirdi. Gazetelerde yazılan öyküler şimdi palavra geliyordu onlara. Kim yazıyor bu öyküleri aslında? Büyük bir kentte, masa başında oturan bir herif. İşbaşında, iş yerinde olmayan bir yığın adam. Gerçek hayat başkadır amma. Ne bilir bunlar? İşte, burada, karşılarında, gerçek bir hayat var. Gerçeği yaşamış, dünyayı görmüş, bir zamanlar zengin olmuş, sonra iflâs etmiş, şimdi Çinli'de yemek yeyebilmek için sokaktaki adamlardan elli centavo dilenen gerçek bir adam var karşılarında.

Howard bir defa başladıktan sonra, kendini dikkatle dinleyen üç kişi de bulunca, onlara köşebaşında satılan dergilerin hiçbirinde bulunmayacak bir öykü anlattı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

«*LA MINA AGUA VERDE'NİN* gerçek öyküsünü -yani gerçekten doğru öyküsünü- duydunuz mu hiç? Yeşil Su madeninin? Duymadınız herhalde. İşte şimdi size yararlanasınız diye anlatacağım. Ben bu öyküyü Harry Tilton'dan ve birinci elden dinledim. Tilton, bu madende kesesini dolduranlardan biriydi.

Öyle geliyor ki, onbeş kişi bu eski madeni bulmak için yola düşmüşlerdi. Tamamen hazırlıksız yola çıktıklarını söyleyemezsiniz. Hazırlıklı idiler.

Arizona'yla Meksika'nın eyaleti Sonora arasında uzanan uluslararası hudut üzerindeki bölgede, yitmiş bir altın madeni söylentisi bir türlü sönmez. Bu masal belki dört yüzyıldan beri devam etmiştir. Avrupalılar, daha Amerika'yı bilmezken, Eski Meksikalılar, Aztek'ler, bu madende çalışmışlardı. Buradan çıkan altın, bugün *Mexico City* denilen *Tenochtitlan*'a taşınmıştı, orada eritilip üzeri süslenmiş, kendi imparatorları ya da kralla-

rı için, ileri gelenler ya da tapınakları için tabaklar haline getirilmişti.

Aztek ve Tarascan krallarının zengin hazinelerini gören ve altın hırsı gözlerini bürümüş olan İspanyollar, altın ve gümüş madenlerinin yerlerini bulmaya uğraştılar. Ancak engizisyon yönetiminde büyümüş olan İspanyollar tarafından yapılabilecek işkencelerle, yaşlı Aztekler ve kızılderililer, kral hazinelerine gelen altınların kaynaklarını söylemeye zorlandılar. Bütün bu alçakça işkenceler, İsa ve Meryem Ana adına yapılıyordu, kurbanın başında, her zaman elinde bir haç ile bir papaz bulunuyor ve ele geçen altının büyük kısmı İspanya kralı ile Roma'daki kutsal Papaya gidiyordu. Kızılderililer hıristiyan olmadıklarına göre, onları soyarak altınlarına sahip olmak günah değildi.

Madenin sırrı, kızılderililere gelip onların ruhlarını kurtaracaklarını ve cennete göndereceklerini söyleyen papazlara açıklandı. Madenin mülkiyetini Kilise üzerine aldı. Az sonra, o zamanlar Yeni İspanya denilen Meksika'nın Kral naibi, büyük arazi parçalarıyla birlikte, madeni de kral adına satın aldı.

İnanılmayacak kadar zengin bir madendi bu. Altın hemen hemen açıkta yatıyordu. Kalın damarlar halinde ve dağlık bir bölgedeydi; yakınında, kayalar içinde kristal gibi saydam, emerald renkli bir göl bulunuyordu. Bu güzel göl nedeniyle madene bu ad verilmişti.

Hazinenin acayip bir yanı vardı yalnız. Orada resmen çalışan İspanyollardan pek azı sağ kalabilmişti. Hemen hemen hiçbiri bir daha memleketlerini görememiş, başkente dönememişlerdi. Her çeşit talihsizlik üstlerine saldırıyordu. Bazıları yılanlar tarafından ısırılmış, kimisi zehirli akrepler ve tarantulalar tarafından sokulmuştu. Kimisi çok seyrek görülen deri hastalıklarına yakalanmış, bir daha kurtulamamışlardı. Bazısı,

doktorların bile açıklayamadığı hastalıklara tutulmuştu. Sürüngenlerin ve çeşitli hastalıkların saldırılarından kurtulabilenlerse, hummalara yakalanıp ölmüşlerdi.

Açıkçası kızılderililer, madeni bulmak için kendilerine yapılan işkencelerin intikamını almak üzere, burasını lânetlemiş ve büyülemişlerdi... Bu dönemlerde açıklanamayan şeyler hep büyücülüğe bağlanırdı zaten.

Madeni kutsamak için papazlar, hatta piskoposlar gönderilmişti. Bütün bunlar yararlı olmayınca, Papa özel bir kutsama göndermişti. Çevrede şeytanları kovmak için yüzlerce âyin düzenlenmiş, her tünel, her çukur, bütün âletler, makineler, fırınlar kutsanmıştı.

Yine de kızılderililerin lâneti, Roma kilisesinin bütün önde gelenlerinin kutsamalarından daha güçlüydü. Şartlar daha da güçleşmeye başladı. Buraya gönderilenler bir yıldan fazla dayanamayıp ölüyor ya da av partilerinde yok olup gidiyorlardı.

İnsanlar, hıristiyan olsun, Yahudi olsun, altın söz konusu oldu mu o kadar açgözlü, o kadar cesurdurlar ki, kim ölürse ölsün, altın ortadan yok olmadıkça, hayatlarını, sağlıklarını ve akıllarını da kaybetseler, bu değerli madeni ele geçirmek için her şeyi göze alırlar.

Lânet ya da işgalcilerin lânet dediği şey gittikçe daha büyük boyutlar kazanmaya başladı, ama kızılderililerin ve reislerinin yaptıklarıyla 'lânet'in ilgisi yoktu.

Madende bütün iş, kızılderililer tarafından görülüyordu. Başlangıçta, buraya sahip olan keşişler, işgücü bulmak için usta bir yol kullandılar. Kızılderililer vaftiz edildi, böylece ruhları kurtarıldı, buna karşılık Cennetteki yeni efendileri için çalışmaları gerekiyordu. Çünkü bu yeni efendi onları kutsal çocukları sayıyor, çocukların da babaları için çalışmaları gerekiyordu. Arada bir keşişler onlara ucuz eşyalardan armağanlar veri-

yorlardı. Kilisenin, madeni hükümete kolayca satmaya razı olmasının bir nedeni de işgücü bulmanın zorunluğu oldu. Kızılderililer papazların küçük oyunlarını anlamaya başladılar. Gerçekte beyaz adamların Tanrısı, kendi çocuklarının mutluluğundan çok, onların toplayabildiği zenginliklerle ilgiliydi. Bunun üzerine papazlar, Tanrının hizmetinde çalışacak adamların her gün biraz daha azalmaya başladığını gördüler. Dünyanın saf çocukları dururken, papazlar, kayalar üzerinde ve bozuk yollarda çalışmak yerine rahat hayata alıştıklarından, kilise; altın madeni işletmenin günah olduğuna karar verdi. Bu karar, hükümetin madeni satın almasından önce benimsendi. Küçük bir maden yerine geniş topraklara sahip olmak kilisenin işine geliyordu. Toprak sonsuza kadar devam edecek birşeydi. Ayrıca, başka önemli bir nokta şuydu: Hükümet koruyucu askerler vermezse, madenden çıkan altınları başkente taşımak mümkün olmuyordu. Kral naibinden ne zaman asker istense, askerlerin hazır olmadığı söyleniyor, bir yerlerde yine kızılderililerin isyan ettikleri bildiriliyordu. Satılacak bir yere taşınmadıktan sonra da altının hiç değeri yoktu. Akıllı papazlar, kendileri asker tutarlarsa, bu askerlerin hiçbir zaman başkente ulaşamayacağını, göndereceksi altının başkalarının, belki de doğrudan doğruya kral naibinin eline geçeceğini biliyorlardı.

■

HÜKÜMET madeni ele geçirince, kısa zamanda bol miktarda altın çıkarmaya çalıştı. Papazlar tarafından işçi bulmak için kullanılan oyunlar bu defa işlemiyordu. Kızılderililer hükümet için hiç çalışmıyorlardı ve yerli işgücü olmaksızın maden beş para etmezdi. Bir süre için hükümet, mahkûmları çalıştır-

mayı denedi. Ancak mahkûmlar kervanı, madene varmadan önce, ortada çalışacak mahkûm kalmadı. Hepsi kaçtılar. Onları yakalamak için hükümet bu defa, alaylar göndermek zorunda kaldı.

Yerliler armağanlarla, ucuz mücevherat, eşya ve araçlarla ayartıldı. Birkaç ay çalıştıktan sonra ücretlerini istediler. Ancak vaat edilen şeyler ya gelmemişti ya da yöneticiler, bunları zorunlu olarak başka yerlilere vermişlerdi. İşçiler bu durum karşısında kendilerini aldatılmış saydılar ve işi bırakmaya karar verdiler. Yöneticiler durumu en kötü oyunlarla, kimi zaman ağır cezalarla önlemeye kalktılar. Yerlilerse bölgeyi iyi bildikleri için ya teker teker ya da toplu halde kaçtılar.

Bunun üzerine yöneticiler silahlanıp köyleri bastılar, yakalayabildikleri kadar adam getirdiler. Zincire vuramadılar, çünkü zincir yoktu. Bütün araçlar maden için gerekliydi, ayrıca iki bin millik bir yolculuğu göze alarak, getirtilmesi gereken araç ve gereçlerden ayrı olarak bir de zincir taşınması delilik olurdu. Yakalananlar ne kadar iyi gözaltında tutulursa tutulsun, birkaç hafta sonra çalışan kimse kalmadı.

Bu durumda yeniden köylere baskın yapmaktan başka çare kalmadı. Yerliler kendi köylerini yakarak başka bölgelere göçtüler. Baskınlar için her gün maden ocağından daha uzaklara gitmek gerekiyordu.

Kaçakları önlemek için İspanyollar, adamların köylerine gidip karşılarına çıkan bir düzine kadın, çocuk ve yaşlı adamı yakalayarak, ibret olsun diye astılar.

Uzun bir süre Afrika yerlilerine böyle davranılabilirdi, ama Amerika kızılderililerine aynı şey uygulanamazdı. Bir gün. bir bölük, köyleri basmak için uzaklaştıktan sonra, kızılderili savaşçılar geldiler, madende buldukları bütün beyazları öldürdüler ve her şeyi yerle bir ettiler. Bunu yaptıktan sonra pusuya

yattılar, İspanyolların bölüğü, yakaladıklarıyla birlikte dönünce, onları da kestiler. Bir tek İspanyol sağ kurtulamadı.

Maden'den Mexico City'ye gönderilen bir kervanın yerine ulaşması, mevsime göre iki ya da üç ay sürüyordu. Bu katliamdan az önce bir kervan madenden ayrılmıştı. Aradan ancak altı ay geçtikten sonra hükümet ne olduğunu anlayabildi. Madeni yeniden ele geçirmek için bir keşif birliği gönderildi. Bu birliğin başkanı altı ay sonra, Başkente madenin kaybolduğunu bildiren bir garip rapor gönderdi. İşin kötüsü, madenin nerede olduğunu bulmak gerçekten güçtü. Ortada ne göl, ne de mağara kalmıştı. Madenin yerini gösterecek işaretler yok olmuştu. Kızılderililer madeni öylesine yerle bir etmişlerdi ki, bütün işaretler ortadan kalkmış, her şeyin yeri değişmişti. Bununla da yetinmeyip bazı yerlere ağaç dikmiş, bazı yerleri taşla ve yeni toprakla örtmüşlerdi. Aradan bir yıl geçmiş, toprağın görüntüsünü değiştirmek için iklim de elinden geleni yapmıştı. O derecede ki; yöneticilerden sağ kalan olsa, o bile madeni bulmakta güçlük çekerdi.

Bunu izleyen yirmi yıl içinde, mühendisler, haritalar ve her çeşit araçla donatılmış dört keşif bölüğü daha gönderildi buraya. Bütün çabalar boşuna çıktı. Kısacası çocuklar, maden bir daha bulunamadı.»

Howard öyküsünü böylece bağlamıştı.

İki gençten birisi söze karıştı :

«Ben bu madenin yerinin bulunmayacağına inanmıyorum. Bugün bile bulunabileceği kanısındayım.»

«Ancak» dedi Dobbs. «Maden gerçekten varsa! Dinlediğimiz, alt tarafı bir öykü, elimizde ispatı yok.»

«Haklısınız.» dedi öbür genç. «Bu olay yüzelli yıl önce geçti. Eski çağlara dair ne biliyoruz? Yine de aynı şeyi söylüyorum, bir belge yok ve hiçbir zaman bir belge olmayacak!»

Howard ağır ağır konuşmasına devam etti:

«Yanılıyorsunuz çocuklar. İspatı var bunun, yoksa size bu öyküyü anlatmazdım. Maden 'mevcuttu'. Yine de kızılderililerin gömdüğü yerde duruyor. Çünkü bir süre önce bulundu.»

«Nasıl bulundu? Anlat bize!» diye iki genç birden heyecanla atıldılar.

■

YAVAŞ olun beyler. Size hikâyenin devamını anlatacağım tabii. Çünkü bu bölümde benim eski dostum Harry Tilton işin içine giriyor.

Size anlatacağım katliam 1762 yılında oldu. Çok zaman önce.. Ancak bu maden, altın ve gümüşle ilgilenenlerin kafasından bir türlü silinmedi.

Bir yığın insan hazinenin yerini bulacağız diye aklını kaçırdı. Gerçekten maden, hiçbir zaman başıboş bırakılmadı. Yani, serüvenciler, aradan geçen üç yüz küsur yıl içinde paralarını ve hayatlarını burada yitirdiler.

Özellikle büyük bir hareket; Arizona, Birleşik Devletler'e bağlandıktan sonra başladı. Yüz kadar serüvenci aynı anda, burayı aramaya başladılar. Bunlardan bir kısmı geri gelmedi. Ya çölde öldüler ya da bir kayadan düşüp can verdiler. Bir düzine kadarı, onları arayan başka bir grup tarafından susuzluktan çıldırmış olarak bulundu. Bir kısmı büsbütün hasta ve dökük olarak memlekete döndüler.

Kimi zaman talih, ilgisizlerin, talihin peşinde koşmayanların yüzüne güler. Hiç olmazsa bu böyle gözükür, ben bunun bir yığın örneğini gördüm.

Yetmiş yıllarında üç kolejli genç, memleketi iyice tanımak

ve görmek için bir tatil gezintisine çıktılar. Arizona'nın her yerini dolaştılar. Bir gece küçük bir kasabaya geldiler, başka yer bulamadıkları için, Meksika asıllı Amerikalılarla dolu bu kasabanın papazı tarafından konuk edildiler.

Papaz onları sevdi ve birkaç gün kalmalarını istedi, çünkü çevre, yürüyüş yapmak için çok uygun bir yerdi.

Bir gün papazın kütüphanesini karıştırırken, Arizona'yı ve Sonora'nın kuzeyini gösteren haritalarla karşılaştılar. Bunlardan birisinde *La Mina Agua Verde* denilen maden'in yeri de işaretliydi. Haritayı papaza sordukları zaman, onlara madenin hikâyesi anlatıldı. Bu hazine dünyada bilinenlerin en zenginlerinden olmakla beraber, lânetliydi. Ya eski sahipleri ya kızılderililer ya da ulu Tanrı madeni lânetlemişti. Yakınına giden türlü belâlara uğrardı. Onun için papaz kimseye bu madene gitmesini öğütleyemezdi. Kendi, burayı bulmak isteyecek herhalde son kişiydi, amacı dünya ile ilgili değildi.

Ertesi gün papaz bir cenazeye katıldı. O uzaktayken kolejli çocuklar, bu haritanın, memleketlerindeki kolejin yeri kadar açık seçik bir kopyasını çıkardılar.

Tatilden döndükten sonra, bir keşif için para verip ortak olacak deney sahibi kişiler aradılar.

Böylece keşif heyeti yola koyuldu. Heyetin 15 üyesi vardı. En gençleri bu üç kolej öğrencisiydi, ötekiler ise, yirmiikiyle kırk yaşları arasındaydılar.

Haritanın doğru olduğu görüldü. Buna şüphe yoktu.. Ancak işaretli yere gelip haritayı inceleyince her şey beklediklerinden başka türlü çıktı. Acayip bir biçimde gösterilmiş olan üç dağ tepesi yerindeydi. Ayrıca başka bir dağın tepesi de apaçık görünmekteydi. Madenin yerini bulmak için bununla öteki doruklar, dik açı biçimine gelmeliydi. Madeni gösteren büyük ağaçlar

ve kocaman taşlar yerlerinde yoktu. Başka işaretler de bir türlü birbirini tutmuyordu.

Geniş ve derinlemesine çevreyi kazdılar, gözlerine şüpheli görünen her kayayı dinamitle uçurdular. Kızılderililerin, madeni kalın bir toprak tabakası ile örttükleri kanısına vardıkları için, kimi yerde toprağı yüz ayak kadar kazdılar, gölü bulmaya çalıştılar, ama bütün hesapları yanlış çıktı, öbürlerinin olduğu gibi.

Plansız ve hazırlıksız işe giriştikleri söylenemezdi. Genel biçimde iki hafta çalıştıktan sonra planlarını değiştirdiler. Üçer kişilik beş gruba bölündüler. Her grup haritanın yardımıyla ayrı bir yöne gitti. Üç gün çalıştıktan sonra yeniden buluştular, üç günlük bulgularını, deneylerini bütün gece tartıştılar, böylece yeni planlar hazırladılar.

Haftalar geçti. Kumanyalar azaldı. İş zordu, Güneş insanı çıldırtırdı. Durum umutsuzdu. Karşılarına engeller dikilmişti. Neyse ki aramaktan vazgeçmediler. Çalışmaktan da geri durmadılar. Altın bulacaklarına inandıklarından değil, korku ve istek yüzünden çalıştılar. Bırakıp gitmekten korkuyorlardı, bırakıp giderlerse kalanların daha talihli çıkacağını sanıyorlardı. Yapacak başka şey yoktu. Sonuna kadar dayanacaklardı.

■

BİR İKİNDİ VAKTİ, gruplardan birisi oturmuş kahvaltıyı bekliyordu. Kahve kaynamıyordu, kuvvetli bir rüzgâr alevleri uzaklaştırıyordu çünkü. Adamlardan biri, bunun üzerine, rüzgârdan korunacak daha derin bir ocak için, toprağı kazmaya başladı.

Birbuçuk ayak kadar toprağı kazdıktan sonra bir kemik-

le karşılaştı. Bakmadan kemiği çıkarıp attı. Çukur hazırdı, ateş içine yerleştirildi; az sonra kahvaltı tamamdı.

Dinlenerek kahvaltılarını yerken, gençlerden birisi kemiği gördü, aldı ve kum üzerine kemikle çiziktirmeye başladı.

Birdenbire Stud:

«Bakalım bu ne?» diye sordu. Kemiği alıp inceledi ve «Bu bir insan kol kemiği değilse, adam değilim. Nereden buldun bunu?» dedi.

«İşte burada, bu çukuru kazarken.»

Bir süre düşündükten sonra Stud:

«Bütün iskelet de burada olmalı. En iyisi yeni günü bekleyelim. Çok zor bir gün olacak bu!» dedi.

Gece oldu. Battaniyelerine sarınıp yattılar.

Ertesi sabah kahvaltı yaparken,

«Bulduğumuz kemik beni düşündürdü.» dedi Stud; Gerçekten bütün gece düşündüm. Nasıl oldu da bu iskelet buraya geldi?»

«Yavaş ol.» diye atıldı Bill. «Belki birisi, attan düşmüştür burada ve öldürülmüştür, ya da açlık ve susuzluktan ölmüştür.»

«Haklı olabilirsin.» diye, bu görüşü kabul etti Stud; «Ancak, ben bir türlü anlamıyorum; nasıl oluyor da gelip burada ölüyor ya da öldürülüyor? Bunun bir nedeni, bir gerekçesi olmalı. Bana öyle geliyor ki, öldürülen İspanyollardan hiçbirisi bulunmadığına göre, belki de bütün maden, insanlarla birlikte, birkaç dakika içinde bir kum kasırgası, deprem ya da bir dağın kaymasıyla gömülüverdi. Bizim haritamız doğru. Ben manzaranın bir doğal afet sonucu değiştiğini sanıyorum. Dağlar ortadan bütünüyle kaybolmuş ya da ikiye bölünmüş olmalı.»

Brawny ortaya atıldı:

«Belki de doğru. Biraz jeoloji'den anlıyorum. Böyle şeyler kimsenin inanmak istemediği kadar çok oluyor.»

«Peki,» diye Stud devam etti. «Öyleyse madenin yakınındaki İspanyollar, bir mucizeyle ortadan yok olmadılar. Kemikleri madenin yakınında olmalı. Bu kemik, pek tabii, bir akbaba ya da başka bir hayvan tarafından getirilmiş de olabilir, ama bakalım iskeletin öbür kısımlarını bulabilecek miyiz? Bulursak, onun yakınında başka iskeletler olup olmadığına bakacağız. İki tane iskelet bulursak, daha başkalarının da bulunması gerektiği kanısına varacağız. İskeletleri izlersek madene ya da bulunduğu çevreye ulaşacağız. Benim düşüncem yanlış olabilir, yine de denemeye değer!»

Stud haklıydı. Kemiğin parçası olduğu anlaşılan bütün iskelet ortaya çıkarıldı. Çevreyi daire biçiminde kazıp bir iskelet daha buldular. Birinciyle ikincinin hizasını kazınca daha pekçok iskeletle karşılaştılar. Ayrıca, bir yığın da araç ve gereç ortaya çıkardılar. Birkaç metre ötedeyse altın madeniyle karşılaştılar. O kadar zengindi ki, altının bulunduğu kaya parçası, kayadan çok altından meydana gelmişti.

«İşte, bulduk;» diye haykırdı Stud. «Şimdi ne yapacağız?»

«Öbür arkadaşları da çağıralım,» öğüdünü verdi Bill.

Brawny ona baktı: «Biliyordum.» dedi. «Senin ne kadar hıyar olduğunu biliyordum. Öbürleri altın bulsalardı ne yapacaklardı sanıyorsun? Gelip de seni büyük bir partiye davet mi edeceklerdi? Ben onları daha iyi tanıyorum. Bizi hemen aldatacaklardı. Oysa, fikir bizim, bizim beynimiz işledi. Öyleyse altınlar da bizim hakkımız. Ölü İspanyollar bizi davet etmediler mi buraya? İskelet kolunu bize verdi. Bu bir çağrıydı. Öyleyse çenemizi kapayalım. Öbürleriyle birlikte kente dönelim ve iki ay sonra buraya gelip altını toplayalım. Oldu mu?»

Böyle karar verdiler.

Buldukları altın yüklü kaya parçalarını topladılar. Daha sonra onları satarak gelecek gelişlerinde araç ve yiyecek almak üzere torbalarına koydular. Bütün kazılarını, başka birisi bulmasın diye dikkatle örttüler.

Ama, bütün bu işleri bitirmeden önce, birdenbire öbür gruplardan birisi ortalıkta belirdi. Kuşkulu kuşkulu çevreye baktı; sonra:

«Bana bakın, ne oluyor burada? Ne saklıyorsunuz bizden? Hadi, konuşun!» dedi.

Bu soruya karşılık, kimseyi aldatmadıklarını, önemli birşey bulmadıklarını söylediler.

Tartışmaları işitilmiş gibi, üçüncü grup da, tam ilk iki grup anlaşacağı sırada olay yerine geldi. Belki bu üçüncü grubu da ortaklığa alırlardı ama, bir saat sonra dördüncü grup gözüktü. İkinci ve üçüncü grup, anlaşma ihtimali kalmadığını görerek ilk grubu suçlamaya başladı. Bir kişi beşinci grubu çağırmaya gönderildi. Böylece bütün keşif heyeti biraraya geldi. Hain ilk grubu, divanı harbe çektiler.

Mahkeme heyetinin kararı uzun sürmedi. Hemen Stud, Bill ve Brawny'yi asmaya karar verdiler. Karar oybirliğiyle alınmıştı. Üç kişiyi asınca, jüri üyelerine daha çok pay düşecekti. Üyeler kendileri fırsat bulsalar, suçluların yaptığının aynını yaparlardı.

■

MADEN tüm olarak ortaya çıkarıldı ve gözlerini para hırsı bürümüş bu kişiler tarafından işletildi. Elde edilen miktar inanılmayacak kadar çoktu. Yine de madenciler en zengin damarlara erişemedikleri kanısındaydılar.

Kumanyalar azalıyor ve yeni araçlar gerekiyordu. Bunun üzerine beş kişi, bazı altın parçalarını satmak ve bunun karşılığında, ne gerekliyse almak için kasabaya gönderildi.

Bunlardan birisi, sonradan bana öyküyü anlatan Harry Tilton idi ve o zamana kadar payına ne düşmüşse bununla yetinmek, kasabaya inince beş kişilik grubu bırakmak ve bir daha geri dönmemek istiyordu. Kendi payını aldı ve ayrıldı oradan. Arizona'da bir banka, altınları için yirmisekizbin dolar verdi. Madenden kimseye söz etmeyeceğine dair arkadaşlarına söz vermişti. Bu sözünü tuttu. Parayla birlikte, doğduğu eyalet olan Kansas'a gitti; bir çiftlik satın aldı ve rahat bir hayat sürdü.

Kumanya almak için gönderilen öteki beş kişi at, araç, elbise ve uzun zaman yetecek kadar yiyecek satın aldılar, maden üzerindeki haklarını kaydettirdiler ve geri döndüler.

Ama döndüklerinde, kamp yerinin yakılıp yıkıldığını, bütün ortaklarının -altı kişiydi bunlar-, kızılderililer tarafından kesilerek öldürülmüş olduğunu gördüler.

Altınlara ve başka şeylere dokunan olmamıştı.

Kampın görünüşüne bakılırsa, ortaklar yenilmeden önce, korkunç bir savaş geçmişti burada.

Ölüleri gömüp çalışmaya devam etmekten başka yol yoktu.

Aradan bir hafta geçmeden kızılderililer yeniden geldiler. Seksen kişi kadardılar. Hiç konuşmadan ve bir ihtarda bulunmadan saldırdılar, madenciler tabancalarını bile kullanamadan öldürüldüler. Katliam bitince, gelenler yine bir çivi bile almadan kamp yerinden uzaklaştılar.

Ölüme bırakılmış ağır yaralı madencilerden biri, kızılderililer gittikten sonra sürünerek uzaklaştı. Çölde sürüklenirken tek başına, yaşayan ve avlanmakta olan bir çiftçi onu buldu.

En yakın kasabadan otuz mil uzaktaki kulübesinde yaşayan bir çiftçiydi bu. Yaralı adam öyküsünü anlattı. Çiftçi, yaraları çok ağır olduğu için kasabaya götüremedi onu. Birkaç gün sonra da adam öldü.

Çiftçi, beş ay sonra kasabaya indiği zaman bu öyküyü anlattı. Ancak, Şerif dahil, hiç kimse bu masala inanmadı. Herkes öykünün, çiftçinin hafif çatlak kafasından çıktığını sandı. Öyle olmasa çölde tek başına yaşar mıydı?

■

HARRY TILTON, ayrıldıktan sonra olup bitenleri bilmiyordu elbette. Ortaklarının, keselerini doldurup memleketlerine döndüğünü sanıyordu. Aslında pek konuşkan bir tip değildi. Yalnızca, madencilikte para kazandığını söylüyor ve konuyu orda bırakıyordu.

Ardından bütün dünyada altın humması başladı. Dünyanın üç köşesinde, Avustralya, Güney Afrika ve Alaska'da altın bulundu. Her yerde halk çılgın gibi altın çıkarmaya koşuyordu. O günlerde altın arayıcıları hakkında anlatılan her şey doğru olsaydı, dünya bugün altınla dolar taşar, altın, kurşundan daha aşağı bir maden olurdu. Madencilerin ancak onbinde biri altı ayda on bin dolar kazanıyordu. Gerçek böyleyken, her madencinin dört hafta içinde iki milyon dolar kazandığı şeklinde söylentiler yayılıyordu.

Bu gibi abartılmış söylentiler Harry Tilton'un yakınında yaşayan serüvencileri de harekete geçirdi.

Bir keşif heyeti kuruldu ve kendi istemese de Harry bu heyetin başkanı oldu. Yeniden altın aramaya çıkmak istemiyordu, çünkü hayatından memnundu aslında. Ama bu adamlar her

gün Harry'yi sıkıştırdılar, kötü vatandaş, yalancı, bencil, kıskanç komşu, dediler, memleketten dışarıya süreceklerini söylediler, en sonunda yapacak birşey kalmadı ve eski madene gidecek heyete katıldı.

Aradan nerdeyse otuz yıl geçmişti ve belleği artık eskisi kadar keskin değildi. Çalıştığı madenin yakınındaki bazı işaretleri hatırlayabiliyordu. Haritalar çizdi ve heyetteki herkesi aydınlatacak taslaklar yaptı.

«Ben de bunlar arasındaydım.» dedi Howard. Bu serüvenc bir miktar para katmıştım. Belki size garip gelecek ama, madenin yerini bulamadık. Her yanı deli gibi aradık, her yanı kazdık. Her gün Harry, bir yer gösterir, sonra vazgeçer iki mil ötede başka bir yer gösterirdi. Her geçen gün daha da karıştırıyordu her şeyi. En sonunda adamlar, Harry'nin kendilerini bilerek yanlış yola sürüklediğine inanmaya başladılar. Haksız bir yargıydı bu. Doğru ve namuslu bir adamdı Harry. Yaşlı bir adam olduğuna göre madenin yerini saklamakta ne çıkarı olabilirdi? Bilseydi, mutlaka gösterirdi.

Herkes kızmaya başladı. Bir gece ona en korkunç biçimde işkence yaptılar. Söyleyeceğine inanıyorlardı. Ama kendi bilmediği şeyi başkalarına nasıl söyleyebilirdi? Adamlardan ikisi, kendilerini aldattığı için, Harry'yi fare gibi öldürmek gerektiğini öne sürdüler. Talihi varmış yine, büyük çoğunluğun aklı başındaydı ve bir haksızlık yapılmasını önlediler. Eski ortaklarının öldüğü yerde ölseydi, kaderin garip bir cilvesi olurdu doğrusu.

Bir gece sonra herkes geri döndü. Aynı gece çiftliğinin binalarını yaktılar Harry'nin. İyi, sağlam bir öncü idi. Boyun eğmedi. Binaları yeniden yapmaya başladı. Tam bitireceği sırada, uzakta olduğu bir gün yine yaktılar her şeyini.

Bunun üzerine Harry, çiftliğini yarı fiatına sattı, orada daha fazla yaşayamayacağını biliyordu.

Eyaletini terketti. Sonra ona ne olduğunu bilmiyorum.

İşte çocuklar, tek kişilik maden kumpanyalarından birinin öyküsü. Madencilikten zengin olan çok gördüm, ama hiçbirisi zengin olarak kalmadı. Benim eski dostum Harry Tilton da bunlardan biri. Oysa, kazandıklarını korumak için elinden geleni yapmıştı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ERTESİ GÜN alanda otururlarken, Dobbs, bütün hikâyeyi Curtin'e anlattı.

Curtin ilgiyle dinledi her şeyi. Dobbs bitirince :

«Bu hikâye gerçek bir olaya benziyor,» dedi.

«Tabii gerçek olacak,» dedi Dobbs. «Cılız bir resimli roman hikâyesi değil bu.» Anlatılanın gerçekliğine inanmış birisinin çıkmasına hayret ediyordu Dobbs, bu kadar güzelini şimdiye kadar dinlememişti doğrusu.

Yine de Curtin'in sorusundaki kuşku belirtisi Dobbs'un düşünceleri üzerinde garip bir etki yarattı. Geçen akşam Howard, hikâyeyi ağır ve inandırıcı biçimde anlatırken, Dobbs, anlatılanları kendisi yaşıyor gibi olmuş, adamın herhangi bir hatasını bulamamıştı. Her şey, kundura satışından servet edinen adamın hikâyesi kadar basit ve açık görünmüştü. Ama Curtin'in gösterdiği azıcık kuşku bu açık hikâyeyi, yüce bir serüven biçimine sokuvermişti hemen. Dobbs, altın arayıcılığının gizli

yönleri olabileceğini hiç düşünmemişti hayatında. Ona göre, altın peşinde koşmak, herhangi bir işten farksızdı. Bir kum ocağında çalışmak ya da bir sığır çiftliğinde çukur kazmaktan farkı yoktu altın aramanın. Bunun gizli saklı tarafı olamazdı.

Curtin kendi görünüşünü savunarak :

«Ben hikâyenin gerçek olmadığını söylemedim,» dedi. «Bu çeşit milyonlarca hikâye dolaşıyor ortalıkta. Aç bir dergiyi, hemen bir tane bulursun! Her ne kadar bu moruğun hikâyesinin bir kısmı uydurmaya benziyorsa da, bir olay gün ışığı gibi gerçek. Bu olay da; üç arkadaşın madeni bulduktan sonra, ötekilerinden saklamak istemeleri!..»

«Değil mi ama?» dedi Dobbs. «İşte benim de söylemek istediğim bu. Altının lânetli olması insan ruhunu bir anda değiştiriyor.»

Bunu söyler söylemez, şimdiye kadar aklından geçirmediği birşeyi söylediğini anladı. Altın'ın lânetli olduğunu şimdiye kadar hiç düşünmemişti. Birdenbire, içinde başka ve bilmediği bir varlığın, kendi sesini kullanarak bu sözü söylettiğini sandı. Kafasının içinde ikinci bir kişilik olduğunu ve bunu ilk defa farkettiğini düşünerek bir süre huzursuzlaştı.

Curtin bu görüşe hiç aldırmıyormuş gibi:

«Altın mı lânetli?» diye sordu. «Ben, altının lânetli olduğunu sanmıyorum. Nereden bu lânet? Yaşlı kadın gevezeliği bunlar. Altın üzerinde kutsama da vardır, lânet de. Bu, altını elinde tutanın yaratılışına bağlıdır. Sonuçta altın sahibinin iyi ya da kötü nitelikleri, altının lânetli ya da kutsal oluşunu tayin eder. Bir serseriye bir torba gümüş ya da bir torba değerli taş ver, fırsat bulursa bunları suç yolundaki isteklerini gerçekleştirmek için kullanacaktır. Aslında kimse doğrudan doğruya altına ihtiyaç duymaz. Sözgelişi ben, herkesi bir dağ dolusu altına sahip

olduğuma inandırsam, sanki gerçekten bu kadar altın sahibiymişim gibi, aynı amaca ulaşmış olurum. İnsanı değiştiren altın değildir, altının insana verdiği güçtür. Başkaları bu gücü dikkate almadılar mı, böyle bir güç yok demektir.»

Dobbs, Curtin'in söylediklerini kulağının ucuyla dinlerken, sıranın üzerinde sırtüstü uzanıp evlerin damlarında telefon tellerini bağlayanlara baktı. Onları bir gün önce de seyretmişti, şimdi de bakıyordu ve birşeyler olmasını bekliyordu. Damların üzerinde öyle tehlikeli durumdaydılar ki, kimi zaman nasıl çalışabildiklerine hayret ediyordu.

«Şu hale bak.» dedi. «Ne için bütün bunlar? Hepsi dörtbuçuk peso alsınlar da karınlarını doyursunlar diye. Her an düşüp boyunlarını kırabilirler. Çalışan bir adamın hayatı tam bir köpek hayatı.. Evet, aynen böyle. Boşver hadi, başka birşey konuşalım. Yine deminki öyküye dönelim. Bilmem, altın sana kalsın diye, sen bütün dostlarına ihanet eder misin?»

Curtin bu soruya karşılık vermedi hemen. Sonra:

«Bilmiyorum. Ufak bir oyunla ya da aldatmayla, arkadaşlarının paylarını alma imkânı, insanın eline geçerse, ne yapar? Gerçekten bilemem. Her insan, karşısına bir yığın para kazanmak ya da bir elinin hareketiyle çeyrek milyon kazanmak imkânı çıkınca, başka türlü davranır. Eminim buna.»

«Ben, herhalde Harry Tilton gibi davranırdım,» dedi Dobbs. «En emin yol bu aslında. Hem böylece ötekiler için ter döküp aç açına etrafta çalışmazsın. Ben küçük bir servetle tatmin olurdum sanıyorum. Al onu ve uzaklaş oradan, küçük bir kasabaya yerleş, bırak, başkaları kavga etsin!»

■

NEHİRDE yüzdükten sonra, kente dönmek için tramvaya verecekleri onbeş centavo'dan kaçınarak üç millik tozlu yolda yürümeye başladıklarında yine madencilikten söz açtılar.

Aslında altın peşinde değillerdi. Artık yeni bir iş bulmak için beklemekten, bu işi verebilecek müteahhitlerin berbat şakalarına gülmek zorunda kalmaktan bıkmışlardı. Bir değişiklik istiyorlardı daha çok. Böyle durmadan iş peşinde koşmaya devam edemezlerdi. Bu çarktan kurtulmanın bir yolu olmalıydı. Bankanın duvarlarına yaslanıp, petrol kuyularında bir iş bulmak için beklemenin âlemi yoktu.

Haftanın yarısı, bir iş kokusu bile duyulmadan aktı geçti. Cumhuriyet'in bu bölgesinde petrol işi sanki durmuş gibiydi.

Hafta sonunda Dobbs, gelecek üç ay içinde paralı bir iş bulmanın imkânı kalmadığını anladı. Kimi kumpanyalar, çok sayıda petrol alanlarında çalışmayı durduruyor, bir kısmı ise Cumhuriyet'ten büsbütün uzaklaşmak için hazırlık yapıyorlardı. Son beş yıldır sürekli olarak petrol alanlarında çalışmış kimseler kente iniyor ve işsizler sürüsüne katılıyorlardı. Dobbs, umutsuz bir anında:

«Her şey ölmeye başladı. Piyasa durgun,» dedi. «Bilet alabilecek kadar parası olan arkadaşlardan bir kısmı Venezuela'ya gidiyor. Orada bir kalkınma hamlesi başlamışa benziyor. Burada ise her şey bitti, hepten bitti. Sana birşey söyleyeyim mi arkadaş, yalnız başıma da olsam altın aramaya çıkacağım. Bu kentten bıktım artık. Yeter be! Taş toprak da yesem, bu kentte ölmektense, Sierra Madre'nin kızılderilileri arasında durumu daha iyi idare ederim. İşte, düşündüklerim bunlar!»

«Dediğin doğru kardeş.» diye söylendi Curtin. «Bana kalırsa, beni de bu işe katabilirsin. At ve sığır bile çalmaya hazırım.»

«İşte, duymak istediğim buydu! At ve sığır çaldın mı durumun ne olur? Dört hafta sonra, *İslas Marias!*»

«*İslas Marias* mı? Orada yeni petrol yatakları mı var?»

«Yok, öyle şey.» dedi Dobbs. «Yankesicilik iyi gitmez de

birisi seni sıkıca bileğinden yakalarsa gideceğin hapisane adası burasıdır. Bana sorarsan, bu adalar pek tatil köyüne benzemez. Niye burada Meryem Ana'yı, kiliselerde hep göğsüne bir hançer saplanmış olarak görürsün, bilir misin? Hançer, bu *Islas Marias*'dan sağ salim geri dönebilen bir bahtlı kişi tarafından saplanmıştır Meryem Ana'nın göğsüne. Adalarda pek az muhafız vardır, ama yüzerek ya da küçük bir kayıkla uzaklaşarak kaçamazsın buralardan, çünkü bu adaların suları, insan yiyen, binlerce vahşi köpekbalığı ile doludur.»

Curtin gülerek:

«Güzel bir yer,» dedi. «Öyleyse yankesicilik imkânsız. Kim köpekbalıkları tarafından korunmak ister?»

«Ben de bunu söylüyorum. Öyleyse yarın hemen kıracağız buradan. Ne kadar çabuk kaçarsak o kadar iyi. Kentte paramızı, karşılığında elimize birşey geçmeden harcıyoruz. Yola çıktık mı paramızı gerçekten birşeye yatırmış olacağız. Bu konuyu bu gece ihtiyar Howard ile konuşacağım.»

«Kiminle konuşacaksın?» diye sordu Curtin. «Hem, ne diye konuşacaksın? Yoksa onu da mı birlikte almak istiyorsun? Çok yaşlı artık... Onu sırtımızda taşımak zorunda kalırız.»

Dobbs katılmadı bu görüşe. «Yoo, moruğu yanlış anlama! Belki bizden daha sağlamdır. Yaşlı kişiler kimi zaman, eski deriler kadar sağlamdır. Bunun yanında başka bir konuyu da göz önünde tutmalıyız. Gerçeği söylemek gerekirse, ben maden aramaktan anlamam. Açıkçası altın, kum içinde neye benzer bilmem. Belki karşımızda yatar, bize bakar da anlamayız. Belki yalnızca bir kaya parçası ya da buna benzer birşey diye düşünürüz. Topraktan altını ayıramazsan döktüğün terin ne değeri var? İhtiyar ise bu işte eskilerden. Altını gördü mü anlar, nasıl çıkarılacağını da bilir. Biz de böyle birisini arıyoruz. Bana kalırsa böyle deney sahibi bir adamı bizimle birlikte almakta ya-

rar var. Yalnız, bizim gibi yeni yetmelerle altın aramaya çıkar mı acaba? Çıkarsa kendimizi kutlamamız gerekir.»

«Ben böyle düşünmemiştim hiç. Sen haklısın. Hemen gidelim,» dedi Curtin karşı çıkmadı.

■

OSO NEGRO'YA geldiklerinde Howard'ı yatağına uzanmış, bir gazetede, haydutlarla ilgili haberleri okurken buldular.

Hemen ateş aldı Howard:

«Ben de mi?» dedi. «Ben de mi? Hemen, derhal! Ne biçim soru bu? Tabii gidiyorum sizinle birlikte. Ne zaman, hangi gün isterseniz. Sizin gibi birkaç kişinin benimle gelmesini bekliyordum. Ne dediniz? Altın aramaya mı? Hizmetinizdeyim, her zaman. Tehlikeyi göze alır, yatırım da yaparım. Bakalım, kaç paramız var?»

Bir kalem alarak gazetedeki ilanlardan birinin boş yerlerine hesap yapmaya başladı.

«Bankada 300 dolarım var. Bunun ikiyüz dolarını yatırırım bu işe. Bu benim son param. Bu da bitti mi, ben de bittim demektir. Yine de riski göze alamazsan, hiçbir şey kazanamazsın!»

Dobbs ile Curtin de kendi paralarını hesaplamaya başladılar. Pat'dan aldıkları paradan arta kalanlar pek birşey değildi. İkisinin parasının toplamı, Howard'ın yatıracağından azdı.

«Bu pek yetişmeyecek,» dedi Howard. En önemli ihtiyaç maddelerinin, araç ve gereçlerin bir listesini yaptı. En ucuz tarafından bile olsa, eldeki parayla bunları almak imkânsızdı.

Dobbs derin bir soluk aldı. Piyango biletini hatırladı birden.

«Bak, kadere inanmaya başlama sakın!» diye, Curtin öğüt verdi. «Ben şimdiye kadar piyango'da kendine doğru dürüst birşey vurmuş, kimseye rastlamadım.»

Dobbs yatağından kalktı ve:

«Listelere bir baksam, ne kaybetmiş olurum sanki?» diye sordu.

«Ben de seninle birlikte çıkıyorum Dobby,» dedi Curtin, gülerek. «Listelere bakıp amorti bile çıkmadığını görünce yüzünün nasıl uzadığını görmek istiyorum. Hadi gidelim ve eğlenceyi kaçırmayalım.»

Her yerde listeler asılıydı. Bütün şekerci dükkânlarına, puro satan mağazaların duvarlarına, gelen geçen görsün diye asılmıştı. Listelerin bir kısmı pamuklu kumaş üzerine basılmıştı. Çünkü herkes gelip, öyle bir hırsla bu listeleri inceliyordu ki, kâğıt üzerine basıldığında dayanmıyor, parçalanıyordu. Oysa listelerin bir yıl asılı kalması gerekliydi. İkramiye ödeme süresi, çekilişten başlayarak bir yıldı.

Bristol otelinin karşısındaki bir sigara dükkânında da, liste asılıydı.

Tezgâhtar kız:

«Liste yeni geldi, caballeros.» dedi.

«Hey, bak bakalım!» diye heyecan içinde haykırdı Dobbs. Listeyi okşadı: «Bu mu batıl inançlara kapılmak enayi? İşte babanız bundan hoşlanır! Yüzüne gülen şu şişman rakamlara bak. İşte, benim biletimdeki sayı. Evet aynen. Yirmide biri ne ediyor? Yüz peso. Tam yüz peso. Yaşasın, hoş geldiniz, sevgili paracıklar..»

«Peki, sen kazandın. Bu bir istisna. Yalnız aptallara malûm olur derler.»

«İyi bir görüş bu,» dedi Dobbs. Yüz pesoluk kolay parayla kendini üstün görmeye başlamıştı. «Belki de aptallar para

yapıyor aslında. Ama farketmez. Önemli olan para sahibi olmaktır. Ayrıca, iyi bir bileti çekmek için, iyi bir bilek gerekir. Bilek derler buna! Aptal bir herif, kazanan bir numarayla kazanmayanı nasıl ayırt edebilir? Ben, gerekli numarayı almışım!»

İkramiyelerin ödendiği piyango idaresi binasına geldiler. Bazan açıkgözler tarafından numaralar değiştirildiği için bilet iyice incelendi burada. En sonunda doğru buldular ve Dobbs parasını aldı.

«Sen de para buldun,» dedi Curtin. «Şimdi sıra benim. Ben de para bulmalıyım.» Bir yandan para bulmanın yollarını düşünüyordu. Bu sırada çocuklar ellerinde gazetelerle koşarak yoldan geldiler.

«San Antonio Express... Express.. *Acaba del legar*... Trenden şimdi çıktı..» diye bağırıyorlardı. Bir tanesi Dobbs ile Curtin'in karşısında durdu ve bir gazete uzattı. Curtin gazeteyi aldı. Birinci sayfaya göz atar atmaz;

«Tamam, işte parayı buldum!» dedi. «Adını gördüğün şu adam var ya, bana yüz dolar borçludur. Bak, şimdi nasıl para kazanmış! Ticaret Caddesi'nde bir köşebaşını satın almış. Hemen ona bir telgraf çekeceğim. Dürüst bir kimsedir. Hemen borcunu gönderecektir. Bak gör!»

Bunun üzerine Western Union telgraf bürosuna gittiler ve Curtin birkaç kelimeyle derdini anlattı. Aynı gece San Antonio'daki arkadaşından, borcu olan yüz dolar yerine, yüz de fazlasıyla ikiyüz dolar geldi.

«Ben sana demedim mi, iyi bir dostumdur bu adam diye? Koca Güney Amerika kıtasındaki en iyi dostumdur. İşte, karagün dostu diye buna derler!» şeklinde konuşmaya başladı Curtin. Kendini Dobbs'dan daha üstün buluyordu şimdi.

«En iyisi beklemeyelim,» dedi Howard. «Yarın sabah yola çıkalım.»

Kabul ettiler. Ertesi gün *San Luis Potosi*'ye giden gece trenine bindiler, oradan kuzeye giden *Aguascalientes* trenine aktarma yaptılar. Dört gün sonra *Durango*'da idiler.

Burada, bölge için halktan bilgi toplamak ve haritaları incelemekle birkaç gün geçirdiler.

«Bana bakın, acemiler.» dedi Howard. «Bir yere demiryolu gidiyorsa, oraya gitmenin bir yararı yoktur. Oto yolu da yok. Öyleyse bu yolları unutmak gerekir. Patikaların çevresine bile bakmamalı. Nereye demiryolu varsa, patika varsa, orası bizim işimize yaramaz. Çünkü demiryolu ve karayolu inşa edenler genellikle yolu yapacakları yerleri incelerler. Onların işinin bir kısmı budur. Onun için mühendislerin çalıştığı yerlerin çevresini araştırmakta da bir yarar yok.»

«Anlıyorum işi nereye sürmek istediğini.» dedi Dobbs. Howard'ın planlarını kavramaya başlıyordu..

«Bunu görmek güç değil çocuklar. El değmemiş topraklar hangisi, öbürleri hangisi anlamak kolay.» diye devam etti Howard. Bir yandan da önünde açılmış haritaya işaretler yapıyordu. «Yolu olmayan bir yere gitmeliyiz. Ne bir mühendisin, ne de bir madencinin adımını atmadığı yerleri bulmalıyız. En iyi bölgeler, maaşlı kişilerin gitmeye korkacağı yerlerdir. Ancak bu gibi yerlerde birşeyler bulabiliriz. İşte, haritada işaretlediklerim, böyle yerlerdir.»

Harita üzerinde küçük çizgiler çizdi, bir iki nokta buraya, bir iki nokta şuraya koydu. Bir süre bu işaretlere, tartar gibi baktıktan sonra, kesin bir hareketle haritanın bir yerine bir daire ekledi. «İşte buraya gideceğiz ya da şu çevreye!» dedi. Kalemiyle bu küçük daireyi karaladı. «Bir yerin kesin olarak tayini iyi değildir. Burayı önce yakından görelim, sonra ne yapacağımıza karar veririz. Harita üzerinde buranın bir dağ mı, çöl mü ya da bataklık mı olduğunu göremiyorum. Haritayı yapan-

lar da burayı herhalde iyi bilmiyorlar. Bölgeye eriştik mi, yapacağımız ilk iş, gözlerimizi iyice açıp çevreyi incelemek olmalı! Bir zamanlar, altına yakın olduğu sırada altının kokusunu alan bir adamı tanımıştım, bir eşek, nasıl su kokusu alırsa o da öylece altının kokusunu alıyordu. Bu da bana başka birşey hatırlattı çocuklar. Çevre köylere gidip eşyaları ve yiyecekleri taşımak için eşek satın almalıyız.»

Üç gün içinde, kızılderili köylülerden eşekleri satın aldılar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

CURTİN ve Dobbs kısa zamanda Howard'sız birşey yapamayacaklarını anladılar. Yalnız olsalardı bir yolu bile izleyemezlerdi. Gece kamp yaptıkları zaman eşekleri nasıl tutacaklarını, onları nasıl yükleyeceklerini, dağlardaki taşlı yollardan nasıl geçireceklerini bilemezlerdi.

Bu yolculukta Dobbs'la Curtin, en ilkel petrol kamplarındaki rahatı bile bulamadılar. Karşılaştıkları güç şartlar altında, kamp kurmayı öğrenmek için bir hafta geçmesi gerekti. İzcilerin yaptığı gezilere benzemiyordu ve kamp ateşi yakmak, av partileri için basılmış renkli kitaplardaki tariflere uymuyordu. Aslında bütün bunlar iş demekti, hem de ağır iş. Kimi zaman yorgun düşüp bir kaya parçası gibi uyudukları gecelerde, az sonra kalkıyor, boşanmış eşekleri aramak zorunda kalıyorlardı. Ayrıca bunlar dışında bir yığın ağır, can sıkıcı ve zor işi yapmak durumundaydılar.

Gün boyu ve daha çok da geceleri, 'önceden maden ara-

manın ne olduğunu bilmiş olsalardı, kentte kalıp iş beklemeyi tercih edeceklerini' söyleyip duruyorlardı.

Her geçen gün yaşlı Howard'a saygıları büyüyordu. Yaşlı adam hiçbir zaman şikâyet etmiyor, sızlanmıyordu, birşeyi iter ya da çekerken yorgunluk göstermiyordu. Küçük kervan amacına doğru ilerlerken, o da sanki gittikçe daha gençleşiyordu. Sivri kayaları keçi gibi tırmanıyor, uzun saatlar boyu, kavruk toprakları kedi gibi aşıyor ve bir yudum su istemiyordu.

Çocuklar biraraya gelince;

«Altının niçin bu kadar değerli olduğunu şimdi anlıyor musunuz?» diye soruyordu. «Evet, belki de şimdi gerçekten küçük bir parça altının, bir ton demirden niçin değerli olduğunu anlamışsınızdır. Bu dünyada her şeyin gerçek değeri verilir. Boşuna hiçbir şey verilmez.»

Yolculuğun pek az önemi vardı. Önemli olan madeni bulmak, sonra da çıkarmaktı. Eşekleri bile nasıl süreceklerini bilmeyen Dobbs'la Curtin, bu konuda daha da büyük bilgisizlik içindeydiler. Kentteyken, altın arayıcılığının kuru bir nehir yatağından taşları toplamaya benzediğini sanıyorlardı. Parlayan birşey gördüler mi altın olmalıydı. Ancak burada her gün parlayan kumla kaplı sarı renkli alanlar, nehir ve çay yatakları vardı. Böyle kumlar gördüler mi, aradıklarını bulduklarını, bunların altınla yüklü olduğunu sanıyorlardı. Howard onların bu haline gülmüyordu. Yalnız şunu söylüyordu : «Ben ne zaman toplamak gerektiğini söyleyeceğim. Burada gördüğünüz kumlardan bir kamyon dolusu götürüp kentte inşaat halinde olan bir evin önüne yığsanız bile, size bir yemek parası çıkarmaz.»

Altın 'gel, beni çıkar' diye bağırmazdı insana. Onu nasıl bulacağını bilmek gerekirdi. «Azıcık gıdıklayacaksın,» derdi Howard. «Azıcık gıdıklayacaksın ki gülerek çıkıp gelsin. Üze-

rinden günde yirmi defa geçersin de yine farkına varmazsın; tabii, işaretlerini bilmezsen!»

Yaşlı Howard altını ve altının ham durumdayken nasıl olduğunu biliyordu. Çevrede ufacık bir iz bile olsa hemen anlıyordu. Manzaraya bakıp bulundukları yerde altın olup olmadığını söyleyebiliyordu. Bir yerde kazmanın, çıkarıp deneyler yapmanın gerekip gerekmediğini ve buradan çıkarılacak altının karınlarını doyuracak değerde olup olmadığını önceden anlıyordu. Ne zaman torbasından tavasını çıkarıp bir derede bir kürek dolusu toprağı yıkamaya başlasa, öbürleri onun birşey keşfettiğini kestiriyorlardı.

Beş defa altın buldular. Ama çıkarabildikleri miktar günlük çalışmalarını ödeyecek kadar değildi. Bir defasında çok verimli bir yer buldular ama kumu yıkayacak su altı mil ötedeydi. Bunun üzerine buradan vazgeçtiler.

Son umutlarını yitirir gibi oldukları sırada Howard; «Yaa çocuklar, artık herhalde altın arayıcılığının çocuk oyuncağı olmadığını anladınız,» dedi. «Altın demek, çalışma demektir ve çok zor çalışma demektir. Dergilerde okuduklarınızı bir yana bırakın. Unutun hepsini. Hepsi yalandır. Şişirmedir. Çevrede milyonlar yattığını unutun. Bütün dünyada, belki de bütün tarih boyunca altın arayıcılığından milyonlar kazanmış pek az kimse vardır. Milyonlar yapmak istiyorsan bunu tek başına yapamazsın. İnanın bana.»

■

BİR sabah kendilerini, yaban, ıssız dağlarla tamamen çevrili buldular. İleriye de geriye de gitmek imkânsız gibiydi. Ter çinde, soluk soluğa, lânetler savurup küfürler ederek

Dobbs'la Curtin çalılıkları kesiyor, kayalara tırmanıyor, bu vahşi bölgede izleyebilecekleri bir yol açmaya çalışıyorlardı. Engeller o kadar arttı ki, bütün umutlarını yitirdiler, her şeyi yüzüstü bırakmayı, çalışacak iş olmasa da, uygar dünyaya dönmeyi düşünmeye başladılar. İşsiz de kalsalar, bu kadar zorlukla karşılaşmazlardı hiç olmazsa. Aklı başında bir insanın dayanabileceği en uç noktada idiler.

Yaşlı adam ise en keyifli havasındaydı. Geçirdiği deneylere göre, bu gibi zorluklar, altın peşinde iken doğaldı.

«Eve dönünce büyükanneme diyeceğim ki kendime bir çift, gayet nazik kiracı buldum. Bunlar yatakta yatmaya bayılıyorlardı. Daha yağmurun ilk damlası düşüp gök gürlemeye başlayınca kendilerini yorganın altına sokuyorlardı. Vay vay vay. Doğrusu petrol sondajcısından da bu kadar maden arayıcısı olur.. Çevrende yüzlerce Meksikalı ırgat çalışırken sondaj yapmak kolay. İki gün çalışayım ben de yaparım. İki tane adam müsveddesi herif bir dergide, Alaska'da durgun akan bir ırmaktan nasıl geçildiğini okuduktan sonra altın aramaya çıkıyor. Hem de kendileri adına.»

«Kapa kokmuş ağzını..» diye uludu Dobbs. Yerden bir taş aldı ve atacakmış gibi yaptı.

«Fırlat yavrum. At yavrum! Hoş geldin, sefalar getirdin. Bu vahşi bölgeden benim yardımım olmadan çıkamazsınız, aklınız başınızdaysa tabii... Yoksa burada, hasta bir tarlafaresi gibi ikiniz de zıbarıp kalırsınız.»

Curtin, Dobbs'u yatıştırmaya çalıştı:

«Bırak adamı kendi başına. Görmüyor musun, oynattı galiba.»

«Oynatmışım; demek aklımı kaçırdım, öyle mi?» Howard kızacağı yerde şeytanca gülmeye başladı. «Oynatmışım ha?.. Şimdi siz bebeciklere birşey söyleyeyim. Ne diyordum? İki ta-

ne kibar kiracı, sırtıma yük oldu. Siz ikiniz o kadar kör, o kadar beyinsizsiniz ki, salakların en büyüğü bile salaklığınızdan hayretler içinde kalır. Ve bu da birşeydir!»

Dobbs ve Curtin yaşlı adamı dinlemeye başladılar. Birbirlerine baktılar, sonra yeniden Howard'a baktılar. Zavallının, ya ağır çalışmadan ya da yaşlılıktan artık delirdiğine inanmaya başlamışlardı.

«Evet, ne diyordum?» diye devam etti Howard. «Siz ikiniz o kadar salaksınız ki, ayaklarınızın altında milyonlar dolaşsa göremezsiniz.»

İkisinin de şaşkınlıktan ağızları açıldı. Howard'ın ne demek istediğini açıkça anlayamamışlardı. Bir süre şaşkınlıkla geçti. Sonra anlar gibi oldular. Howard bir yandan onlara sırıtırken, bir yandan da topraktan avuçladığı kumu parmakları arasından aşağıya akıtıyor ve buna bakıyordu. O zaman yaşlı adamın, eskisi gibi aklının başında, söylediklerinin de doğru olduğunu gördüler.

Ne sevinçle oynamaya başladılar, ne de son günlerde göğüslerini doldurmuş sıkıntıyı çıkarmak için bağırdılar. Uzun bir soluk aldılar yalnızca. Oturdular ve toprağı parmaklarıyla incelemeye başladılar.

«Erimiş altın külçeleri bulacağımızı sanmıyorum,» dedi Howard, ayakta dikilirken. «Öyle zengin değil, daha çok toprakla dolu. Aradığımız asıl yer, burası da değil. Burada yalnız altının izleri var. Bu altın yukarlarda bir yerden geliyor.» Howard, gitmeleri gereken birkaç tepeyi ve kayalıkları gösterdi. «İşte, oraya gitmemiz gerekiyor. Ve yanılmıyorsam orada birkaç ay kalacağız. Haydi, yola düşelim.»

Kayalık tepelere varmak için aşacakları mesafe kısa olmakla birlikte, şimdiye kadar geçtikleri yollardan çok daha zor-

lu çıktı. Mesafe iki mil kadardı, ama Howard'ın gösterdiği yere varmaları bütün günlerini aldı.

Buraya vardıklarında Howard:

«Kampı çalışma yerimizin uzağına kurmamızda yarar var. Bir ya da birbuçuk mil uzağa kurmalıyız. Bunun niçin yararlı olduğunu birgün öğrenirsiniz,» dedi...

Karanlık bastığı için o gecelik orada kamp kurdular.

Ertesi gün Howard ve Curtin iyi bir kamp yeri bulmak üzere uzaklaştılar. Dobbs eşeklerin başında kaldı.

Bölgeden yeteri kadar uzakta uygun bir yer bulduktan sonra, buraya kampı kurdular.

«Kampa tesadüfen birisi gelirse,» dedi Howard; «Onlara avcı olduğunuzu, ticari değerde az bulunan hayvanları aradığınızı söylersiniz. Başka birşey söyleyeyim demeyin. Yoksa size pahalıya mal olur...»

Howard gerçekten ne yaptığını biliyordu.

ALTINCI BÖLÜM

DOBBS'LA CURTIN, hayatları boyunca çok ağır işlerde çalışmışlardı. Ama şimdi yaptıkları, dünyanın en ağır işiydi. Bir işveren için, şimdi yaptıkları gibi canlarını dişlerine takarak, çalışmaları imkânsızdı. Mücadele, gün ışığı boyunca sürüyordu. Florida ya da Georgia'daki kürek mahkûmları, bu üç adamın, ceplerini doldurmak için yaptıkları işi yapsalardı ya açlık grevine gider ya da kırbaçlanmaya razı olurlardı.

Çalıştıkları alan, yüksek kayaların tepesinde krater benzeri bir vadiyle çevriliydi. Dağların yüksekliği ve atmosfer basınç farkı, çalışmayı başka şartlardakinden daha da güçleştiriyordu.

Isı gündüzleri ortalığı kavuruyor, geceleri ise acı soğuk oluyordu. Uygar bir ülkede bir işçinin ya da siperlerdeki askerlerin, olmadan yaşayamayacaklarını düşünebileceği kolaylıklardan hiçbirisi yoktu burada.

Gerçekte Sierra Madre, Kayalık Dağları'nın tropiklere uza-

nan kızkardeşiydi. Bunu unutmamak gerekir. Kışın kar ve buz olmadığı için, bitkiler, hayvanlar, böcekler bütün mevsimlerde canlı, hem de çok canlı idiler.

Gece gündüz sivrisinekler sokuyordu insanı. Ve insan ne kadar terlese, kanını o kadar çok emiyor, bundan hoşlanıyorlardı. El kadar büyük *tarantula*'lar vardı, örümcekler de aynı büyüklükteydi. Bunları sürekli komşu olarak düşünmek pek hoş değildi. Ayrıca, gerçek bir öldürücü yaratık daha ötekiler arasında yer alıyordu. Küçük sarı bir akrepti bu. Soktu mu, onbeş saat içinde insanı öldürüyordu.

Altın, gerçek değeri kadar çalışma istiyordu. Bunda hiç kuşku yoktu. Krallar vadisinde portakal bahçesi fiyatına değersiz arazi satan komisyonculara ve onların öykülerine aldırmamak gerekirdi.

«Hayatımda böyle çalışacağımı aklıma getirmezdim.» dedi Curtin bir sabah. Dobbs, onu yataktan çıkarmak için yakasından tutmuş sarsarak uyandırmaya çalışıyordu.

«Aldırma!» diyerek, onu yatıştırmaya çalıştı, yaşlı adam. «Ben hayatımdan birkaç defa, hem de kimi zaman yıllarca böyle çalıştım. Görüyorsunuz sağ salim yaşıyorum. Ayrıca, hayatımın geri kalan kısmını geçirebilmek için bankada hesabım da yok. Haydi kalkın ve eşeklerle su taşımaya başlayın!»

Çalışma alanında su olmadığı için, katırların sırtında, alandan yüzyirmi metre kadar aşağıdaki bir küçük dereden taşıyıp getirmeleri gerekiyordu suyu. Başlangıçta, çalışma alanında su olmadığını, ancak çok aşağıda bulunduğunu anlayınca, çıkarılan toprağın eşek sırtında oraya taşınıp küçük çayda yıkanması düşünülmüştü. Uzun hesaplardan sonra toprağı aşağıya taşımaktansa suyu yukarı getirmenin daha iyi olduğuna karar verdiler. Hazneler kazıp, tahtadan kanallar yapınca, taşınan

su sıcaktan uçup gidinceye kadar, tekrar tekrar kullanılabilirdi. Konserve kutularının bağlandığı bir çark, eşeklerden birinin yardımıyla, haznedeki suyu daha yukardaki depoya çıkarır, buradan tahta kanallarla akıtılarak kumları ve toprağı yıkayabilirdi.

Howard tam uzmanıydı bu işin. Ne zaman uygun bir fikirle ortaya çıksa, Dobbs'la Curtin, o olmadan bu vahşi bölgede ne yapabileceklerini kendi kendilerine sorarlardı. Ton başına elli onsluk bir alanla karşılaşsalar bile, buradan altını nasıl çıkaracaklarını ve zamanı gelince nasıl geriye taşıyabileceklerini bilemezlerdi.

Howard, kayalardan çıkardığı alçıyı yakarak, kum ve kille karıştırıp bir hazne yaptı. Buharlaşma kaybından başka, bir damla su sızmıyordu. Aynı yolla tahta kanalları ve yalakları tıkadı. Böylece hiç su kaybı olmuyordu.

İşe erken başlamak için güneş doğmadan kalkıp kahvaltı yapıyorlardı. Kimi zaman korkunç sıcak kafalarını uğuldattığı ve dizlerinin bağını çözdüğü için, öğle vakti çalışamıyorlardı.

«Suyu yukarı taşıtmak istememin başka nedeni de var.» diye açıkladı Howard. «Böylece maden ocağını saklayabiliriz ve kimse de bizi gözetleyemez. Toprağı aşağıda yıkarsak, yerli bir avcı görüp kuşkulanabilir. Ayrıca bizden birini eşekle yukarıya su taşırken görürlerse bunun kampta - bulaşık, yemek ve yıkanma için olduğunu - düşünürler. Yarından itibaren çalışma yerimizi çevirip gizleyelim. Ne dersiniz çocuklar?»

«Peki, beybaba.» dedi Curtin.

«Bana göre hava hoş. Sen her şeyin iyisini biliyorsun, ihtiyar horoz!» diye homurdandı Dobbs.

■

BİRGÜN sıcak öğle saatında Dobbs ve Curtin yataklarında yatıyor, çalışma ve sıcaktan yakınıyorlardı, Howard ise

bir kutunun üzerine oturmuş, yeni bir 'icat' için elindeki çakıyla uğraşıyordu. Howard yataklarının üzerinde yuvarlanan ortaklarına baktı ve; «Şeytan götürsün,» dedi. «Çoğu defa sizin maden arayıcılığı hakkında ne düşündüğünüzü merak ederim. Bu tepelere gelip buğday tarlasından hasada girermiş gibi çevrede yatan altınları toplayacağınızı düşündünüz herhalde. Onları torbanıza koyup, kente götürüp satacak, böylece filmlerde görüldüğü gibi milyoner olup çıkacaktınız. Bilmeniz gerekir ki, bu nesne o kadar kolay bulunsa ve bir kamyon dolusu kereste gibi eve taşınsa, o zaman kum kadar değeri olmazdı.»

Dobbs yatağı üzerinde dönüyordu.

«Peki, peki!» dedi. «Sen kazandın. Zor iş bu, çok zor iş. Ama, benim demek istediğim şu: Dünyada altının kolayca çıkarıldığı yerler de olmalı. İnsanı kolayca zengin eden, böyle esir gibi çalışmanın gerekli olmadığı yerler olmalı.»

«Böyle yerler vardır,» dedi yaşlı adam. «Ben cep çakısıyla, kayalardaki damarlardan altın çıkarıldığı yerler de gördüm. Olgun bir ağacın dibine düşmüş gibi fındık büyüklüğünde altın parçalarının çıkarıldığı yerler de gördüm. Günde otuz, kırk, elli ons altın çıkaran kimselerle karşılaştım. Ama yine aynı yere, onlardan bir hafta sonra gelen başkalarının bir toz parçası bile bulamadıklarına da şahit oldum. Bu madenin garip tarafları vardır. Gündeliği çıkarmak için en emin yol, bizim burada yaptığımızdır. Toprağı kaz, taşı yıka ve bir miktar gerçek altın çıkar. Hepsi bu. Böylesi uzun zaman alır. Yani, iş kısa zamanda bitmez, ama sonunda oldukça iyi bir gelir sağlar. Öte yandan, çevrede altın parçalarının bulunduğu zengin madenleri ele al! Buralar, oraya ayak basan ilk adamı elbette zengin eder, ama ondan sonra gelenler boşuna çabalar. Burada söylediklerim kırk yıllık deneyin sonuçlarıdır.»

«Yani, zengin olmanın yavaş bir biçimi demek bu.»

«Haklısın Curtin, yavaş yoldur bu. Beş yıl dayanırsan bir yüzbin kazanabilirsin. Ama ben, şimdiye kadar beş yıl dayanabilen adam görmedim. Asıl zorluk şurdadır: Maden, insanın beklediğinden çok daha önce tükeniverir. O zaman da yapacak birşey kalmaz. Yeniden yollara düşersin ve el değmemiş bir yer bulmaya çalışırsın. Böylece sürüp gider. Bir yerde onbin dolar kazanabilirsin. Bununla tatmin olmazsın, talihine güvenirsin ve yeniden altın aramaya çıkarsın; yeniden, yeniden, derken bu onbin doların son meteliğini de, hep yeni bir yer bulmak için harcar bitirirsin.»

■

GÖRÜNÜŞ hiç de iyi değildi. Dobbs'la Curtin, bunu sezebiliyorlardı. Altı ay sonra bir servet yapmış olsalar bile, Pat'ın verdiği işlerde aldıklarından çok daha zorlukla kazanılmış olacaktı.

Elleri durmadan su topluyor, bunlar patlayıp kuruyor ve yenileri beliriyordu. Kumu al yıka, yeniden yıka, bu bile zor bir işti. Ama yıkamadan önce kazılıp çıkarılması gerekiyordu, bu da bir kum ocağındaki gibi yapılmıyordu. Arazi kayalıktı. Kaya parçaları toprakta yatıyordu. Bunların kırılması, yıkanabilecek biçimde toz haline getirilmesi, suyun taşınması gerekiyordu. Hele su ihtiyacı her gün daha artıyordu. Özellikle havanın çok sıcak olup suyun kolayca uçtuğu günlerde...

Pazar yoktu, dinlenme günü yoktu. Bir günlük çalışmadan sonra sırtları öylesine ağrıyordu ki ne dikilebiliyor, ne oturabiliyor, ne de rahatça yatabiliyorlardı. Parmaklarını açamıyorlardı. Parmakları o derece sert ve düğüm düğüm olmuştu. Ne sakal traşı oluyor, ne saçlarını kesiyorlardı. Bu gibi şeyleri yap-

mak için güçleri kalmıyordu. Daha da kötüsü, görünüşlerine aldırmaz duruma gelmişlerdi. Gömlekleri ve pantolonları yırtıldığında, çok gerekli değilse, bu yırtıkları dikmeye bile üşeniyorlardı.

Herhangi bir nedenle, bir-iki saat boş zamanları olsa, bunu bile kendileri için kullanamıyorlardı. O zaman da ya vahşi hindi ya antilop avına çıkmak ya da eşekler için daha iyi bir otlak bulmaya gitmek zorunda kalıyorlardı. Bu da olmazsa, en yakın kızılderili köyüne inip yumurta, domuz eti, tuz, mısır, kahve, tütün, ham şeker satın alıyorlardı. Un, domuz pastırması, beyaz şeker, iyi sabun, konserve süt, çay gibi lüks maddeler içinse, Sierra'nın batı yamaçlarındaki bir kasabaya kadar gitmek gerekiyordu. Orada bile bunlar az bulunurdu. Böyle az bulunan şeylerin alıcısı pek yoktu, bu nedenle, dükkân sahipleri bunları arada bir getiriyorlardı. Yiyecek almak için giden arkadaş, bunlarla birlikte bir şişe *tequila* ya da *habanero* getirirse, kampta o gece bir ziyafet veriliyor, bu da can sıkıcı günlerine bir değişiklik katıyordu.

Kimi zaman madeni kaydettirmek ve maden kazmak için, gerekli izini almak sorunu ortaya atılıyordu. Bunun için büyük bir para gerekmiyordu ama, hükümet izni vermekte biraz acayip davranıyor ve kârdan payını almak üzere adamın tepesinde bekliyordu.

Madenini kaydettirmek için ödeyecekleri vergi nedeniyle, hükümeti aldatmayı düşünmüyorlardı da, daha başka nedenler yüzünden, hükümetin bu işten haberdar olmamasını istiyorlardı.

Hükümetler her bakımdan doğru ve güven vericidirler. Ama çevredeki küçük memurların, yakındaki kasabanın polis müdürünün, yine yakındaki köyün belediye başkanının ya da en yakındaki askerî üs komutanının dürüst olduğuna kim ga-

ranti verebilirdi?.. Hükümet dairesindeki memurlara kim güvenebilirdi?..

Madeni kaydettirmek için, bulunduğu kesin yeri yetkililere bildirmek gerekiyordu. Ondan sonra, bu üç kişinin başı belâya girdi mi, Amerikan Büyükelçiliği bile onları koruyamazdı. Ülkede, polis müdürlerinin, belediye başkanlarının, milletvekillerinin, generallerin bile, fidye için adam kaçırmaya ya da açık haydutluğa karıştıkları oluyordu. Eyalet hükümetlerinin olsun, federal hükümetin olsun, istediği zaman bütün bir madene, o kadar güçlükle ve çalışmayla çıkarılan altınlara elkoyduğu görülmüştü. Üç madenci, çalıştıkları sürece iyi korunmuş olurlardı. Ama güçlükle kazanılmış hazineleriyle yola çıktıkları zaman, halkı haydutlardan korumak için maaş alanlardan birinin desteklediği bir grup haydut ve yolkesici tarafından soyulabilirlerdi. Böyle işler, kuzeydeki ülkede bile olduktan sonra burada niye olmasın? Aslında bu, bütün kıt'ada esen kötü havanın etkisiydi.

Üç ortak, sorunun her iki yönünü de biliyorlar, hem de iyi biliyorlardı. Şimdiki savaşları yalnız doğaya karşıydı. Ama bir defa madeni kaydettirdiler mi, çok daha korkunç düşmanlarla uzun bir çarpışmaya girmek ihtimali karşılarına çıkıyordu. Hükümete ödeyecekleri vergiden ayrı olarak, burada *coyotes* denilen haraççılara da rüşvet ödemek zorunda kalacaklardı. Limana eriştiklerinde ise, ceplerinde kendilerine çok az bir para kalmış olacaktı.

Ayrıca, ötekilerden daha ciddi bir büyük tehlike daha vardı karşılarında. Hükümet ve yetkililerle iyi geçinen büyük bir kumpanya, ruhsat kaydının haberini alabilirdi. Büyük kumpanya yüz peso'ya anasını satacak bir yerli tanık bularak, madenin onlardan önce kendi kumpanyalarına ait olduğunu öne sürüp mahkemeye başvurursa, üç sefil proleter ne kadar dayanabilirdi?..

«Kendinizi düşünüyorsanız ya da aklınız başınızdaysa, hükümete karşı namuslu davranmamıza imkân yoktur.» diye, Howard açıklamasını tamamladı. «Ben pek tabii ki kimseyi, hele hükümeti aldatmak istemiyorum. İngiliz toprağında olsaydım, yasalarda ne yazılıysa onu yerine getirmekte bir saniye gecikmezdim. Burada ise başka çıkar yol yoktur. Hem hayatımız, hem de kazancımız, ruhsatı unutmamıza bağlıdır. Arkadaşlar bunu kabul ediyorlar mı?»

«Elbette ediyoruz.»

«Tamam. Yalnız biliyorsunuz ki, ele geçersek, her şeyimize elkonulur ve bir yıl da hapiste yatarız.»

«Herhalde bunu göze alıyoruz. Değil mi?.» diye Curtin Dobbs'a sordu.

«Tabii göze alıyoruz. Hiç birimizin başka bir yol tavsiye edecek kadar düşüncesiz olduğunu sanmıyorum.»

Böylece ruhsat sorunu çözümlenmiş oldu. Ruhsat, insanı haydutlara ve haraççılara karşı korumuş olmuyordu. Kimse ne yaptığınızı bilmezse, o zaman hayatınız bir bakıma daha güven içinde olurdu. Arazi o derece geniş, Sierra o kadar büyük ve ıssızdı ki, bir kaybolursanız, kimse nerde olduğunuzu ya da başınıza ne geldiğini anlayamazdı.

■

RUHSAT konusundaki tartışmalar, onları hayattaki yeni yerlerinin bilincine ulaştırdı. Çıkardıkları her yeni ons altın, kendilerini ayak takımı sınıfından uzaklaştırıp mülk sahibi ya da zengin orta sınıfa yaklaştırıyordu. Şimdiye kadar hırsızlara karşı koruyacak herhangi bir malları olmamıştı. Şimdi bazı zenginliklere sahip olmaya başlayınca, bunları korumak endişe-

si de başlıyordu. Artık dünya, onlara birkaç hafta öncesinde gözüktüğü gibi değildi. Mutlu azınlık üyesi olmuşlardı...

Proleter kardeşleri olarak düşündükleri kimseler, şimdi kendilerini korumak zorunda kaldıkları düşmanlar haline gelmişlerdi. Değerli birşeye sahip olmadıkları sürece, açlıklarını giderecek ve kendi boş midelerini doldurabilecek olanların esiriydiler. Şimdi bütün bunlar değişmişti.

İnsanı, kendi mülkünün esiri yapan ilk basamağa adım atmışlardı.

YEDİNCİ BÖLÜM

SERVET peşinde koşan bu üç adam, daha önce arkadaş değillerdi. İş ilişkileri nedeniyle biraraya gelmişlerdi. Güçlerini, zekâlarını ve öteki kaynaklarını daha yüksek kazanç sağlamak için biraraya getirmişlerdi, bu da onların gerçekten arkadaş olmalarını önlemişti.

Böyle oluşu onlar için daha yararlı olmuştu. Gerçek arkadaşlar da, birlikte bir işe girdiler mi ve işin güçlükleriyle karşılaşıp, başkalarından uzak yaşadılar mı, birbirlerinin en büyük düşmanı olurlardı.

Bu üç madenci ise birbirini doğru dürüst tanımıyorlardı bile. Her biri kendisine düşecek paya bakıyordu. Öbür ortağa bir gram fazla gitse, hemen kavga başlıyordu.

Ortak endişeler, ortak çalışma, ortak güçlükler ve umutlar, onları bir çeşit savaş arkadaşı yapmıştı. Çok defa birbirlerinin hayatlarını kurtarmışlardı. Dobbs, bir dereye yuvarlanan

ya da kayalardan düşen Curtin'i ya da yaşlı adamı kurtarmak için birkaç defa kendi hayatını tehlikeye atmıştı. Öbürleri de tehlikeli duruma düşen Dobbs için aynı şeyi göze almışlardı. Ancak hiç biri, bu yardımların ya da bu gibi davranışların salt iyilik nedeniyle yapıldığına inanmıyordu. Hepsi biliyordu ki içlerinden biri hayatını yitirirse, öteki ikisinin madende çalışma olanağı kalmazdı. Onların durumu, birbirini tanımayan, ancak aynı ulusa bağlı ya da müttefik uluslardan olan askerlerin yalnızca vatansever duygularla değil de, bazan açıklanması güç başka duygularla birbirlerine yardım etmesine benziyordu.

Bu gibi şartlar altında ortak çalışma, uzun bir dostluğa dönüşebilirdi ama, bu üç madenci arasında henüz böyle bir gelişme olmamıştı.

Bir gün Dobbs, toprağın çıkarıldığı tünelin içindeydi. Tam o sırada toprak göçtü ve Dobbs'u iyice gömdü. Öbür tarafta kazmakta olan Howard'ın haberi olmadı bundan.

Curtin bu sırada aşağıdaki dereden eşeklerle su taşımaktan dönmüştü. Tünele bakınca ne Dobbs'un kullandığı lambanın ışığını gördü, ne de bir ses işitti. O zaman Dobbs'un gömülmüş olduğunu ve toprak altında kaldığını anladı. Sağ salim dışarı çıkarmak için geç kalacağını düşünerek Howard'ı haberdar etmedi. Hemen tünele girdi. Tavanı sarkıyordu ve kurtarıcıyı da her an toprak altında bırakabilirdi. Dobbs'u dışarı çıkarıp Howard'a seslendi. Baygın yatan Dobbs'un ayıltılması gerekiyordu ve Howard bu gibi kazalardan anlıyordu.

Dobbs kendine geldikten sonra, Curtin'in ne yaptığını ve kendini çıkarmak için nasıl bir tehlikeyi göze aldığını öğrendi.

«Sağol,» dedi. «Ellerine tükürmek için bekleseydin, belki de işim bitmiş olacaktı. Org sesini duymaya başlamıştım çünkü...»

Sonra yeniden işe devam ettiler.

Aynı gece, ateşin çevresinde oturmuş yemeklerini pişirirken Dobbs düşünmeye başladı. Yemeği yedikten sonra da ortaklarına kuşkuyla baktı.

«Niye böyle bakıyorsun, efendi?» diye sordu Curtin.

«Niye sizlerin beni delikten kurtardığınızı düşünüyorum. Orada beş dakika daha fazla bıraksaydınız, paylarınız daha kabarık olurdu.»

Konuşurken Dobbs'un gözleri kısılmıştı...

«Sanıyorum yine org seslerini ve beyaz elbiseli papazları görmeye başladın» diye Howard alay etmeye çalıştı.

«Beni uyurken göremeyeceksiniz bir daha.» diye, karşılık verdi Dobbs. «Bir daha olmayacak. İkinizin düşündüğü gibi budala değilim. Kendime göre düşüncelerim var ve onları savunurum. İkinizin de kafası bozuk ve böyle kalacaksınız.»

Curtin kızgın:

«Bir daha ağzından böyle bir söz çıkarsa, suratını süngere çeviririm.» diye söylendi.

«Kimin suratını süngere çeviriyorsun be?» dedi Dobbs ve ayağa fırladı.

«Sakin olun yavrucuklarım,» dedi Howard. «Çenelerinizi ve yumruklarınızı parçalamanın gereği yok. Onları saklamanız gerekli.»

Howard'ın babaca konuşması ikisini de yatıştırdı. İşin bamteline dokunmuştu çünkü. Onlar için hiçbir şey, çalışma gücünden önemli olamazdı. Yaşlı adam bunu hatırlatarak onların kavgalarını yatıştırabiliyordu.

«Elbette, büyükbaba!» dedi Dobbs. «Sen kavga etmekten korkarsın. Bir kavga görmeye bile dayanamazsın. Kanayan bir burun görsen bayılırsın.» Dobbs ayakta duruyordu yine ama, bu defa yaşlı adama dönüktü, devam etti: «Hep iyiliksever ba-

ba rolündesin... Bunu niçin yapıyorsun acaba? Bir gün bulacağım nedenini. Ama, bu ikiniz için de kötü bir gün olacak!»

Dobbs ayağa fırladığında, Curtin yerinden kıpırdamamıştı. Yalnız kendini korumak ister gibi çevresine bakmıştı.

«Aldırma ona!» dedi Howard'a. «Aldırma ne söylediğine. Görmüyor musun, biraz çatlak.»

«Belki!» diye homurdandı Dobbs. «Belki çatlağım. Öyle olsun, ama niçin çatlağım ve beni kimin böyle yaptığını biliyorum. Şimdi ise yatmaya gidiyorum, sizi de başıma öreceğiniz çoraplar için yalnız başınıza bırakıyorum. Ama ihtar ediyorum! Her şey başka türlü olabilir...»

Dobbs çadırına gidince Howard, Curtin'e şunları söyledi:

«Güneşin altında yeni birşey yok. Bu gibi olayların patlak verdiğini o kadar çok gördüm ki, bizim aramızda niye daha önce olmadığını kendi kendime soruyordum. Sen de bu hastalıktan kurtulmuş değilsin henüz. Bu hastalığa karşı bağışık olan pek az insan vardır. Şimdi ben de yatmaya gidiyorum...»

■

HER GECE, o günkü çalışmalar sonunda çıkarılan altın, dikkatle üç ortak tarafından tahmin ediliyor ve paylar bölünerek herbiri kendine düşeni alıyordu. Payları bu çeşit bölmek pek akıllıca değildi. Kimi zaman günün kazancı o kadar küçük oluyordu ki, bunu paylaştırmak için bir matematikçi dikkati gerekiyordu.

Böyle bir yöntemi, ilk altın çıkardıkları gün tesadüfen kabul etmişlerdi.

Kazançları birikmeye başlayınca, bu yolu Curtin öne sürmüştü.

Howard tartışmadan «Okey.» demişti. «Benim için daha iyi. Böylece, sizin altınlarınızı koruyan bir muhafız olmaktan çıkarım. Kasanız olarak çalışmaktan da pek hoşlanmadım aslında.»

İki ortak ayağa kalktılar:

«Kim seni banker yaptı? Hiçbir zaman güç belâ kazandığımız altını sakla, dememiştik sana.»

«Demek ki bana güvenmiyorsunuz.»

«Evet, işin içyüzü böyle!» diyerek Dobbs ortağı hakkında ne düşündüğünü açıkça ortaya koydu.

Howard gülümsedi onlara:

«Doğru. Benden istemediniz. Ama ben kendimi, üçümüz içinde en güvenilir insan olarak düşünüyordum.»

«Sen mi?» dedi Dobbs. «Nasıl olur bu?»

Kimi zaman, bayağı saldırgan olabiliyordu.

Howard gülümsemeye devam etti. Şimdiye kadar hayatında buna benzer durumlarda kaç defa hakarete uğramıştı.

«Belki de benim hangi hapisanede yetişmiş olduğumu sormak için fırsat bekliyorsunuz,» dedi. «Söyleyeyim. Hayatımda hapisaneye düşmedim. Bundan sonra da düşmek istemem. Buna inanmanızı beklemiyorum. Ayrıca, hiç hapisaneye düşmemiş olmak, kişinin dürüst ve doğru olduğunu göstermez. Bu ıssız köşede birbirimize yalan söylemenin âlemi yok. Birkaç hafta sonra, burada birbirimizi, bir polis ya da hapisane raporunda olduğundan daha iyi tanıyacağız. Öyle bir yerdeyiz ki, kentte yapılabildiği gibi birbirimizi ufak oyunlarla aldatamayız. Burada ya gerçeği söylersin ya da istediğin kadar palavra atarsın, ama gerçek nasıl olsa ortaya çıkar. Şimdi ne derseniz deyin, ben içinizde, hepinizden daha çok güvenilir biriyim. En doğrunun kim olduğuna gelince, bunu kimse bilemez.»

Dobbs'la Curtin karşılık olarak yalnızca sırıttılar.

Howard aldırmadı;

«Söylediklerime gülebilirsiniz. Yine de gerçek payı vardır sözlerimde. Niye, biliyor musunuz? Çünkü burada yalnızca açık seçik olaylar gösterir her şeyi. Dobbs, örneğin seni, altınları korumakla görevlendirebiliriz. Çalılıklara odun toplamaya gitsem, aynı zamanda Curtin de yiyecek almak üzere köye gitmiş olsa, bu senin için her şeyi yüklenip bizi açıkta bırakman için büyük bir fırsat olmaz mı?»

«Ancak senin gibi bir kaçık benim böyle birşey yapabileceğimi düşünebilir,» dedi Dobbs. Yaşlı adam, onu derinden yaralamıştı.

«Böyle birşeyi söylemek belki kaçıklık olabilir ama, emin ol asıl kaçıklık, böyle şeyleri düşünüp de kabul etmemektir. Öyle sanıyorum ki ilk fırsatta bizleri soymayı düşünen ve bu düşünceyi ilk geliştiren kimse sen olacaksın. Bütün altınları alarak ve ortaklarını aldatarak çekip gitmek, burada bu şartlar altında normal gibi görülebilir. Bunu düşündün pek çok defa, ama düşündüğünü kabul edecek kadar yürekli değilsin, yine de bunları gerçekleştirmekten geri kalmazsın. Yalnızca, şimdi bunu yapabilecek durumda değilsin. Çünkü şimdi aklının bir köşesiyle henüz düşünüyorsun bunları. Ama bir gün, diyelim ki altınlar üçyüz ons kadar birikmiş olsun, o zaman bu fikirler kafanda daha açık seçik belirecektir. Ben, birlikte çalıştığım kimseleri tanırım, sen tanımazsın. Aradaki fark budur. Bir gün beni yakalayıp bir ağaca bağlar, bütün altınları alır, beni de bu vahşi bölgede kaderimle başbaşa bırakırsan, hiç hayret etmeyeceğim, çünkü altının insanlara ne yaptığını bilirim.»

«Peki, kendin nesin, aklıevvel?» diye sordu Curtin.

«Benim durumum başkadır. Artık ayağıma çabuk değilim. Ne kadar kendimi zorlasam da yapamam. Beni hemen yakalar,

bağlar ve gidersiniz. Sizlerden kaçamam. Sizin gibi hızlı koşamam. İşte bunun için, ben içinizde en güvenilir kimseyim.»

«Söylediklerine bakınca, doğru olduğunu sanıyorum,» dedi Curtin. «Bu belki senin de iyiliğinedir, Howard. En iyisi, çıkardıklarımızı her gece üçe bölelim ve herkes kendi payından sorumlu olsun. Bu davranış hepimize özgürlük verecektir. İsteyen istediği zaman gidebilir.»

«Ben kabul ederim bunu,» dedi yaşlı adam. «O zaman herkes, kendi hazinesini saklayacak yeri, öbürlerinden iyice gizlemeye dikkat etsin.»

«Amma da bozuk kafan olmalı senin, pis moruk,» diye sövdü Dobbs.

«Bozuk değil, yavrum; bozuk değil. Ben burada ateşin başında otururken altın tehlikede oldu mu, en dürüst adamın bile kafasından neler geçeceğini biliyorum, işte o kadar. Kimi yakalanmaktan korkar, bu onları daha iyi bir insan yapmaz, yalnızca daha dikkatli ve daha ikiyüzlü duruma getirir, kaçınca yakalanmamak için kafalarını daha çok çalıştırmaya yarar. Burada ikiyüzlü olmanın yararı yoktur, yalan söylemenin de yoktur. Kentlerdeyse durum başkadır. Oralarda gökkubbenin altındaki bütün hileleri kullanabilirsin ve kendi anan bile bunların hile olduğunu anlayamaz. Burada ise bir tek engel vardır: Ortağının hayatı. Bu engeli ortadan kaldırmak kolay da gelse, sonunda pahalıya patlar...

«Polis her şeye rağmen, bir gün yakalar, demek istiyorsun, değil mi?» diye Dobbs sordu.

«Polisi düşünmüyorum. Polis ve yargıç bu işin içine girmez. Pis bir davranış adamın bilincinde bir ağırlık yapmasa da, aklı ve ruhu, yaptıklarını unutmaya fırsat vermez. İşlediği suç, belki ona yük olmaz ama, suçu işlerken yaptıklarının anı-

sı onu artık bırakmaz ve suç nedeniyle kazanmaya çalıştığı mutluluğu elinden alarak, dünyayı ona bir cehennem yeri haline getirir. Neyse, bunları konuşmanın ne yararı var? Her gece paylarımızı alır ve her birimiz onu mümkün olduğu kadar ustalıkla saklarız. İki yüz ons kadar biriktirince gece gündüz boynunda asılı torba taşımak, biraz zor olur elbet...»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÜÇ ORTAK gayet ince hesapla maden yatağını başka gözlerden gizlediler... Doğa, aslında buraya yaklaşmayı ve bulmayı güçleştirmişti. Çevreden geçen biri, yüksek, kayalık bir dağın tepesinde bulunan bu küçük vadiden kuşkulanmazdı. Onu başka bir dağ doruğu sanırdı. Bu vadiye yalnız iki küçük geçit vardı, erişmek ve tırmanmak için insanın bütün gücünü harcaması gerekirdi. Kayalık bölge alçak çalılıklarla kaplıydı. Köyden gelen kızılderili bir avcı buraya tırmanmazdı, daha aşağılardaki büyük vadide zaten aradığını bulurdu. Köylüler, köylerinin yakınında yeteri kadar işleyecek araziye sahiptiler, buraya gelip ekilecek yeni toprak aramaları gereksizdi.

Madenciler, hazinelerine giden geçitleri kayalarla, ağaç gövdeleriyle, çalılıklarla öylesine kapamışlardı ki, buraya tesadüfen gelen biri durumun tabii olmadığını, yalnızca bir ka-

muflaj işi olduğunu anlayamazdı. Kumu yıkamak için su taşındığında geçitler açılıyor ve eşekler geçer geçmez yine kapatılıyordu.

Üç madencinin kurduğu kamp ise, gelen geçen herkesin görebileceği bir yerdeydi. Bu kamp maden ocağından uzakta ve daha aşağıdaydı. En yakın köydeki yerliler, çevrede avlanmak için gelmiş bir Amerikalının bulunduğunu biliyorlardı, çünkü Curtin, yiyecek gerektiği zaman, gelip köyden satın alıyordu. Kızılderililer dışında hiçbir insanoğlu buraları merak etmezdi. Yerlilerin gelmesi de çok ender görülürdü. Köyden çıkıp buraya geliş bütün gününü alır, kampta kalmazsa, gecesinin bir kısmını yollarda harcardı. Yerlilerden biçbirinin bu yerlerde işi yoktu. Merak ederek gelmeleri ise saygısızlık olurdu. Kendilerine göre saygılı olmak bu yöre insanlarının yazılmamış yasaları arasındaydı.

Üç madenci uzun aylar boyunca çalıştılar ve bu taraflara kimse gelmedi. Aşağıdaki köylüler, Amerikalının, yabankedisi, dağarslanı ve tilki avlamak için burada bulunduğu biçimindeki açıklamasından tatmin olmuşlardı. Köydeki büyük bakkal dükkânının sahibi de öbürleri gibi bir kızılderiliydi, aynı zamanda köyün belediye başkanı ve bu çevrenin en yüksek yöneticisiydi. Dağdaki avcı, kendisinden satın almaya başladığından beri işler açılmıştı. Curtin ona peşin para ödüyor ve fiyatları tartışmıyordu. Ona göre fiyatlar komik derecede düşüktü. Bakkal ise, kendi yerli müşterilerine verdiği fiyatın en aşağı üç mislini ondan istiyordu. Dağdaki yabancının başına bir belâ açarsa, bu güzel kazancı yitirebilirdi. Nasıl olsa yerlilerden hiçbirine karışmıyor, yerliler de onun ne yaptığına aldırmıyordu. Bu yönden bizim serüvencilerin korkacakları birşey yoktu.

ORTAKLARIN karşısına ise, artık dayanamayacaklarını sandıkları yeni zorluklar çıkıyordu.

Yaşadıkları çok sefil bir hayattı. Her gün hemen hemen aynı şeyleri yiyorlardı. Yemek, her zaman yorgunluktan bitkin ve pişirmektense yemek yemeden yatmayı isteyen biri tarafından aceleyle pişiriliyordu. Yine de yemek yemeleri ve karınlarını doyurmaları gerekiyordu. Her gün aynı şeyi yapmaları ve midelerine karşı böyle davranmaları, etkisini göstermeye başlıyordu.

Çalıştıkları işin tekdüzeliği de ekleniyordu buna, İlk haftalarda yeteri kadar ilginçti çalışma. Şimdiyse herhangi bir değişiklik olmuyordu. Fındık büyüklüğünde bir altın parçası ya da buğday büyüklüğünde parçalar bulsalar, yeni bir konuşma konusu açılır, kendilerini buraya sürükleyen serüven heyecanı yeniden canlanabilirdi. Ama böyle birşey de olmuyordu artık.

Kum ve toprak, toprak ve kum sabahın acı soğuğunda, insanlıkdışı zorluklar içinde taşları kırarak, öğlenin eritici sıcağından geçip, geç vakitlere kadar çalışınca, kendilerini ağır ceza mahkûmlarından daha kötü hissediyorlardı. Çoğu kez olduğu gibi kırdıkları koca taşların, Chicago'da sendikalı bir duvar işçisinin kazandığı paradan daha az gelir getirdiğini anlayınca, büsbütün tepeleri atıyor ve sırf tekdüzelikten kurtulmak için birbirlerini öldürebilecek duruma geliyorlardı.

Çalışmanın ağır ve kazancın çok az olduğu geceler, yaşadıkları hayatın faydasızlığı hakkında bir tartışma alevleniyordu hemen. O zaman, bir hafta daha çalıştıktan sonra kamptan ayrılmaya ve birgün daha fazla kalmamaya karar veriyorlardı. Ama ne zaman böyle bir karar verseler, ertesi gün elde ettikleri kazanç öylesine yükseliyordu ki, bu sefer böyle bir ka-

zancı bırakıp gitmek kendilerine ağır bir günah gibi geliyordu. Böylece kararlarından vazgeçip eskisi gibi çalışmaya devam ediyorlardı.

Dayanmak zorunda oldukları birlikte yaşayış, kentteyken hiç akıllarına gelmeyecek zorlukların ortaya çıkmasına sebep oluyordu. Uzun deneyleri nedeniyle hiçbir şeye hayret etmeyen Howard olmasaydı, iki genç durmadan kavga ederlerdi.

İlk haftalar boyunca hergün, konuşabilecekleri yeni bir konu, çözümleyecekleri yeni sorunlarla karşılaşmışlardı. Bu sorunlar kafalarını bir süre meşgul etmiş, böylece birbirlerine pek dikkat etmemişlerdi.

En sonunda öyle bir zaman geldi ki, bütün öyküler ve şakalar üçyüz defa tekrarlandı. Ayrıca her ikiside, birkaç haftanın sonunda birbirlerinin hayat öykülerini bütünüyle öğrenmişlerdi.

Belki de küçükken geçirdiği bir kaza nedeniyle Dobbs'un alın derisini yukarıya doğru oynatmak ve konuşurken kırıştırmak gibi bir alışkanlığı vardı. Curtin, Dobbs'la birlikte petrol alanlarında çalışırken buna hiç dikkat etmemişti. Burada ise, bir iki hafta geçtikten sonra, Curtin'le yaşlı adam, hele bazı cümleleri söylerken alnı kırışınca, onu komik bulmaya başladılar. Derken ardından bununla ilgili şakalara sıra geldi, Dobbs da önceleri bunlara iyi niyetle katılıyordu. Derken bir gece Curtin, birdenbire Dobbs'a bağırdı:

«Seni lânetli köpek seni! Alnını bir daha böyle buruşturursan kafanı taşla ezerim. Biliyorsun, bize böyle surat yapmandan hiç hoşlanmıyorum. Cehennem ol. Hapisane kuşu, sende!»

Dobbs birden silahını çekerek ayağa fırladı. Curtin, sila-

hını çadırında unuttuğu için kurtuldu. Yoksa Dobbs tetiği çekecekti.

«Böyle bir anı bekliyordum zaten.» dedi Dobbs. «Beni kim bebek sanıyor? Georgia'da bir kızı benzetmeye çalıştığın için kırbaçlanan sen değil misin? Herkes biliyor, bu ülkeye senin niçin geldiğini. Zevk için gelmiş değilsin. Yüzüm hakkında bir şaka daha yaparsan göğsünü ve karnını kurşunla doldururum.»

Curtin, gerçekte Dobbs'un hapisaneye düşüp düşmediğini bilmiyordu ve bunun için ona, 'hapisane kuşu' diye bağırmaya hakkı yoktu. Dobbs da Curtin'in Georgia'da bulunup bulunmadığını bilmiyordu, böyle birşey anlatmamıştı çünkü, hele kız tarafından istenmediği halde birşeyler yapmaya çalıştığını söylememişti.

Kavga sürüp giderken yaşlı adam hiç sesini çıkarmadı. Piposunu içmeye ve sivrisinekleri kaçırmak için kalın dumanlar çıkarmaya devam etti.

En sonunda Dobbs silahını indirdi ve Howard, vereceği öğütlerin şimdi iyi karşılanacağını düşündü.

«Kavga niye çocuklar? Kurşun yaralarını tedaviye başlarsak para yapamayız. Kasabaya dönünceye kadar bekleyin! Ayrıca, mantar kafalılar gibi hemen harcamaya hazır olduğunuz cephaneleri, ilerde daha iyi bir amaçla kullanmayacağımız ne malûm?»

Gençlerden hiçbiri karşılık veremedi buna.

Ateşin çevresinde uzun bir sessizlikten sonra, Dobbs silahını aldı ve çadıra döndü. Yaşlı adamla Curtin'i başbaşa bıraktı.

Ardından bir sabah, Curtin silahının namlusunu Dobbs'un kaburgalarına dayadı:

«Ağzını bir daha açarsan, tetiği çekerim, yılan herif!»

«Çeksene tetiği,» dedi Dobbs. «Korkak herif. Hadi, çeksene! Birşey söylemedim aslında! Unut bunu. O kız aslında bir orospu zaten. Bana itimat et, oğlum.»

Önlerinde uzun bir çalışma günü beklerken, sabah sabah çıkan böyle bir kavga Howard'ı deliye döndürdü:

«Allahın belâları, niye adam olmuyorsunuz? Karı kocadan daha berbat bir durumunuz var. Sok kılıfına o silahı, Curtin!»

«Bize emir mi veriyorsun?» diye bağırdı Curtin.

«Burada emir veren kimse yok,» dedi Howard. Sanki o da cansıkıntısından doğan bir hastalığa yakalanmış gibiydi. «Tekrar ediyorum, burada ben emir vermiyorum. Buraya yalnızca para yapmaya geldim, kendi başlarına olsalar, *coyote*ler ve kertenkeleler tarafından yenilmesi işten bile olmayan kafasız ve ağzı süt kokan sizin gibi yavrucuklara dadılık yapmaya değil! Sevsekde, sevmesek de burada birbirimize muhtacız. İçinizden biri kuyruğu titretse, öbür ikisinin geriye dönmesi gerekir, çünkü burada iki kişi birşey yapamaz. Ben para kazanmak istiyorum, iyi bir kavga seyretmek istesem, herhalde sizinkini görmek için para vermezdim.»

Curtin tabancasını çekip, askısındaki yerine yerleştirdi.

«Hepsi bu değil.» diye Howard devam etti: «Fena halde hasta ve köpek gibi yorgunum. Çalışma yüzünden değil, ikinizin yüzünden. Biriniz ölürse, öbürüyle birlikte burada yalnız kalmak istemem. Şimdi gidiyorum, işte artık sahiden gidiyorum... Benim işim tamam. Bugüne kadar elde ettiklerim bana yeter. Artık sizinle birlikte olmak istemiyorum.»

Dobbs karşı çıktı buna:

«Elde edilenler belki sana yetiyordur. Ama bize yetmiyor. Bizim yardımımızla edindiklerin belki senin yorgun kemiklerini bundan sonra sürüklemeye yeter ama, biz daha gen-

ciz, önümüzde uzun bir hayat var ve çok para gerekli bize, hem de pek çok! Bizi burada yalnız başımıza bırakamazsın. Önce burayı temizlemek istiyoruz, ondan sonra bizim iznimizi alarak çekip gidebilirsin!»

«Boş ver şimdi, moruk,» dedi Curtin. «Bize ikinci çocukluk dönemine girdiğini gösterme! Nazlanma yani. Hem nasıl yaparsın bunu? İstersen dene! Bacaklarımız iyi koşar. Böyle bir durumda ne yapacağımızı biliyor musun?»

«Söylemeniz gerekmez. İkinizi de öylesine biliyorum ki, kendi başıma geleceklerin ne olabileceğini kestirebiliyorum.»

«Belki senin bildiğinden de kötü insanlarız, diye konuştu, Dobbs. «Hazırlanıncaya kadar bekleriz. Altınlarını da iyice sarıp sarmalamanı gözleriz. Sonra seni yakalar ve bir ağaca bağlarız. Bunu yaptıktan sonra evimize ve altının para ettiği yere döneriz, anladın mı? Seni öldürmek mi? Çok kötü birşey olur. Bunu senin gibi bir dosta yapmak çok kötü birşey olur. Tabii sen, o bozuk kafanla bizim seni öldüreceğimizi, bu işi soğukkanlılıkla yapacağımızı düşünüyorsundur. Hayır, o kadar da kötü değiliz.»

«Seni anladım, evlâdım Dobby!» dedi Howard her ikisine de sırıtarak. «Gerçeği söylemek gerekirse, beni öldürüp altınları alacağınızı sanmıştım. Ama hiçbir zaman, beni burada bir ağaca bağlayıp sivrisineklere, akreplere, yılanlara, kurtlara, *coyote*'lere, karıncalara ve öbür acayip yaratıklara bırakacağınızı aklıma getirmemiştim. Tabii, göğsüme bir kurşun sıkarak çabucak beni kurtarmak gibi bir yükü vicdanınız taşıyamaz. Bunu yapmayacak kadar iyi yürekli insanlarsınız. Peki, siz kazandınız. Burada kalıp kendi kaderimi, yumuşak ellerinize teslim ediyorum.»

Bundan sonra ortalığa uzun bir sessizlik çöktü. Dobbs'la Curtin, yaşlı adamın bakışından gözlerini kaçırmaya çalıştılar.

Huzursuzdular. Böyle birşey söylemek istememişlerdi. Dobbs, böyle bir şeyi onu çalışma yerinde tutacak en iyi silah olarak düşünmüştü, Howard olmadan hiçbir şey yapamazlardı çünkü.

Curtin acayip sessizliğe daha fazla dayanamadı. «Bütün bunlar boşuna! Aslında birşey yok ortada! Biz hepimiz kafadan çatlağız galiba, işte başımıza gelen bu!» dedi.

«Ben de böyle düşünüyordum.» diye konuştu Dobbs da. «Söylediğim sözlerin bir tanesine inanma, Howard! İnan ki hepsi anlamsız şeyler! Biraz sinirliyim, her yanım titriyor. İşte hepsi bu! Artık ne söylediğimi bilmiyorum. Unut bunları ihtiyar. Haydi, çalışmaya başlayalım ve birşeyler çıkaralım.»

Howard güldü.

«İşte güzel konuşma diye buna derler. İkiniz de daha çocuksunuz. Bir gün, belki otuz yıl sonra, siz de belki benim bulunduğum durumda olacaksınız. O zaman daha iyi anlayacaksınız her şeyi. Sizi ciddiye almadım zaten. Haydi Curtin, eşekleri al, su getir. Yeteri kadar su yok,» dedi...

■

İÇLERİNDEKİ kurtları dökmelerinin oldukça büyük faydası oldu. Bu tartışmadan sonra uzun süre birbirleriyle daha iyi anlaştılar ve çalışmaları daha iyi gelişti.

Bununla beraber son tartışma, beklenmedik bir etki yaratmıştı. İçlerinden birinin kalkıp da gidebileceği sözü ilk defa ortaya atılmış oldu. Bu telkin kafalarında kökleşmeye başladı... Howard, şimdiye kadar elde ettiklerini yeterli bulduğunu söylemişti. Topladıkları altın tozunun para olarak değerini biliyordu. Gençlerinse, topladıkları altın tozunun şimdiye ka-

dar satmadıkları için ne kadar edeceği hakkında bir bilgileri yoktu.

Bu durumda bir gece Curtin sorunu ortaya attı:

«Şimdiye kadar topladıklarımızdan ne kadar para kazanabiliriz, Howard?»

Yaşlı adam bir süre durdu, kafasında hesaplar yaptı. Sonra dedi ki:

«Tam olarak dolar ve sent olarak söyleyemem. Ama her birimizin, aşağı yukarı onbeşbin dolar kazanabileceğini söylersem, yanılmış olmam. Belki ondörtbin, belki de onaltıbin olur. Bu benim hesabımdır ve pek yanıldığımı sanmıyorum.»

Ortaklar paylarının bu kadar çok olacağını beklemiyorlardı. Umulmadık birşey oldu bu, onlar için.

«Bu kadar çoksa,» dedi Dobbs; «burada altı hafta daha kalmayı, deliler gibi çalışmayı ve ondan sonra da kente dönmeyi teklif ediyorum.»

Curtin de katıldı buna:

«Yerinde bir görüş.» olduğunu söyledi.

«Ben de size böyle bir teklifte bulunmak istiyordum,» dedi Howard. «Evet, ben de aynı şeyi söyleyecektim. Altı hafta sonra, zaten burada çıkarılabilecek pek birşey kalmayacak. Bana öyle geliyor ki, maden kuruyor. Yeniden zengin bir damara rastlarsak, ki pek rastlayacağımızı sanmıyorum, o zaman daha uzun kalmaya değer. Bana göre, altı hafta sonra artık burası bizim gündeliğimizi çıkaramayacak duruma gelir. O zaman kalmanın bir anlamı yok.»

Altı ya da sekiz hafta kalmak ve ondan sonra bir gün bile beklememek kararı verildi. Sekiz hafta sınır olacaktı.

■

BU KARAR, her şeyin dışında ortaklara barış getirdi. Sierra Madre'nin vahşiliğini geride bırakmak için gün

tespit ettikten sonra, bir gecede ruh halleri büyük bir değişiklik geçirdi. Son zamanlarda niye o kadar kavga etmiş olduklarını artık bir türlü anlayamıyorlardı. İlk defa olarak birbirlerine güvenmeye başladılar. En sonunda gerçek dostlar olma yolundaydılar galiba.

«Bu herifin fikirleri hiç de fana değil.» diyordu içlerinden biri, kendi kendine ve inanarak. Öbürü:

«Bu iki adam sanki gerçek kardeşim gibi geliyor bana,» diye düşünüyor ve ardından ekliyordu: «Kardeşlerim bile bana böyle dürüst davranmaz.»

Aslında davranışlardaki bu değişikliğin nedeni, kampı bozmak için gün seçmiş olmalarında değildi. Gün seçmiş olmak, çözülecek yeni sorunların doğmasına yolaçmıştı. Bu sorunlar kafalarını o kadar çok meşgul ediyordu ki, komşularının ne yaptığına bakacak zamanları kalmıyordu. Her ulusun, fertleri, savaş tehlikesi ya da en önemli pazarlarını yitirme tehlikesi belirince, politik tartışmalara, parti kavgalarına bakmaksızın, liderlerinin önderliğinde birleşir. Bu nedenle, kimi zaman açıkgöz devlet adamları ve diktatörler, kendi iktidarları içerden zayıflamaya başlayınca, 'düşman kapıda, diyerek, eski oyunu oynamaya kalkarlar. Gerçek bir diktatör ve tiran iktidarda kalabilmek için her şeyi yapar.

Burada da serüvenlerinin sonu ufukta görünüp ortaklar aynı sorunlarla karşılaşınca iç kavgalarını unuttular.

Altınları güvenilir yoldan paraya çevrilebilecek yerlere taşıyabilmek için planlar kurup üzerinde konuştular. Hemen ardından, altını paraya çevirdikten sonra, ne yapacakları konusundaki kişisel sorunlar ortaya çıkıyordu. İş alanına atılacaklarsa ne işi yapacaklardı? Yoksa parayı bir çiftliğe, arsaya ya da bir girişime mi yatıracaklardı? Dünyada pek çok iş, girişilmek için bekliyordu. Hiç değilse kafalarında olsun, yine

uygarlık içinde yaşamaya başlıyorlardı. Konuşmaları her geçen gün, buradaki günlük yaşayışlarından biraz daha uzaklaşıyordu. Kendin sorunlarını, sanki oradaymışlar gibi ele alıyorlardı. Yeniden rastlayacaklarını sandıkları bazı kimselerin adlarını anıyorlar, oradan ayrılmış olacaklarını sandıkları kişileri sayıyorlardı.

Hareket günü yaklaştıkça, ortaklar birbirlerine daha dostça davranıyorlardı. Yaşlı adamla Dobbs, birlikte bir iş tutmak istiyorlar; sözgelişi, limanda bir sinema açmayı düşünüyorlardı. Howard işi yönetecek, Dobbs'sa sanat müdürü olacaktı.

Curtin'in kendi sorunları vardı. Kendini güç durumda buluyordu. Amerika'ya dönmek mi, yoksa Meksika'da kalmak mı gerektiğine karar veremiyordu. Arada bir, San Antonio, Texas'ta tanıdığı ve bir gün evlenmek istediği bir bayandan söz açıyordu. Bu fikir özellikle, bir bayan özlediği zamanlar aklına geliyordu. Yani, erkekçe alınacak zevkleri düşündükçe... Ama bir defa kente inip, elde edilmesi kolay piliçlerle dolaşmaya başladı mı, San Antonio'daki bayanla evlenmeyi unutacağı hiç aklına gelmiyordu. Howard durumu kendisine bu biçimde anlatınca, o da aslında, niye Laredo caddesindeki bayan için bu kadar istekli olduğunu anladı.

Ortaklar, genellikle kadınlardan çok az söz açıyorlardı. Deneyle öğrenmişlerdi ki, bu gibi şeyleri düşünmek, hem onların sağlığı için kötüydü, hem de işlerinden başka şeyi düşünmek çalışmalarını bozardı.

Konuşmalarını dinleyen bir kimse onları, kolları arasında bir kadınla düşünemezdi. Herhangi bir normal kadın, onlarla birlikte olmaktansa damarlarını keserdi daha iyi. Kendi dış görünüşlerini unutmuşlar, dışardan birisi ile karşılaşsalar üzerlerinde ne gibi bir izlenim bırakacaklarını düşünemez du-

ruma gelmişlerdi. Yalnız birbirlerini görüyorlardı ve nasıl görünüp nasıl konuştuklarına aldırmıyorlardı.

Bir zarif bayanın parmağındaki ya da kralın tacındaki altın, çoğu kez bu zarif bayanla kralı ürpertecek yaratıkların ellerinden geçip gelmiş olurdu. Altının, sabun köpüğüyle olduğundan çok, insan kanıyla yıkanmış olduğuna kuşku yoktur. Soylu bir kral, yüce gönüllülüğünü göstermek istiyorsa, altın yerine demirden bir taç giymelidir. Altın, hırsızlar ve dolandırıcılar içindir. Bu yüzden en çoğuna onlar sahiptir. Geri kalanı, altının nerden geldiğine ve kimlerin ellerinden geçtiğine aldırmayanların elindedir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

CURTİN yiyecek almak için köye inmişti. Ortaklar madenden ayrılıncaya kadar, sonuncu gidiş olacaktı bu.

Geri dönünce Howard:

«Bu kadar uzun zamandan beri hangi cehennemdeydin?» diye sordu. «Nerdeyse eşeğimi eyerleyip seni aramaya çıkacaktım. Başına birşey geldiğinden korktuk. Öğleye kadar dönmüş olmalıydın.»

«Evet, dönmeliydim.» dedi Curtin, yorgun argın. Binmiş olduğu eşekten yavaş yavaş kaydı, yaşlı adamın yardımıyla öbür hayvanın yüklerini indirmeye başladı.

Dobbs aşağıdaki vadiye ve dağ sıralarının yamaçlarını görebileceği, bir gözetleme yerine çıkmıştı.

Eşekleri yönetmeyi çok iyi bildiği için, yalnız Curtin gönderiliyordu, aynı nedenle, dereden maden ocağına suyu da o taşıyordu. Köye gidip yiyecek satın almak, alışveriş yap-

mak bir tatil gezisi değildi. Alışveriş, madende olup bitenler gizlensin diye, köydeki bakkaldan yapılıyordu. Curtin bir-iki defasında değiş-tokuş yapmak için eşya da götürmüştü ama, bakkal bunları kimse almaz diye değiştirmemişti. Curtin, satın aldıkları şeyin çoğunun karşılığını peşin parayla ödüyordu.

İnsan, Curtin köyden dönünde, onun dış dünyadan haberler getireceğini sanırdı ama, böyle olmuyordu. Bu küçük köydeki kızılderili çiftçiler gazete okumuyordu. Bakkal dahil köyde okuma bilen dört kişi zor bulunurdu. Kimi zaman bakkala gelen paketlere sarılmış olan gazete parçaları köye girerdi, ama bunlar en azından on yıllık yayınlara ait olurdu. Bakkal, satın alınan şeyleri kâğıda sarmazdı, böyle bir amaçla kullanabileceği kâğıt yoktu çünkü. Müşterileri, satın aldıkları yiyecekleri taşıma yollarını da kendileri bulmalıydı. Kendisi için hava hoştu, çünkü rekabet yoktu. Ayrıca, belediye başkanı olması dolayısıyle hem kral, hem yargıç, hem de cellâdıydı köyün.

Gazeteler İspanyolca basıldığına, üç ortağın da bu dille araları pek iyi olmadığına görc, aslında gazeteler pek az işe yarayabilirdi. Curtin, bakkalla ve dükkânda dolanıp duran birkaç yerliyle konuşup haber alabilirdi ama, onlar da kendi çevrelerinde olan bitenden başka birşey bilmiyorlardı. Ya bir cinayetten ya karısını döven bir adamdan, garip bir biçimde kaybolan bir inek ya da keçiden, mevsimin kuraklığından söz açıyorlardı. Ya da Don Paulino'nun evinin nasıl yandığını, Don Modesto'nun dul eşinin evine bir kaplanın nasıl girdiğini, Don Gonzalo'nun küçük iki oğlunun akrep sokması yüzünden nasıl öldüklerini, bir zehirli yılan tarafından sokulan Don Antonio'ya nasıl felç geldiğini anlatıyorlardı.

Bu çeşit köy dedikoduları ortakları ilgilendirmiyordu. Cur-

tin bunları, kimi zaman ne öğrendiğini göstermek için anlatıyordu. Howard ve Dobbs ise arada bir dinliyorlardı. Cumhurbaşkanlığı için Demokratlar ya da Cumhuriyetçiler tarafından kimin aday konulduğunu öğrenselerdi buna biraz ilgi gösterirlerdi. Dünya işlerine çok ilgi duyarlarsa bu, hemen çalışmaları üzerinde kötü bir etki yaratıyordu. Şimdi ise, işi tatmin edici bir biçimde nasıl bitirebileceklerini düşünüyorlardı. Gerçekte kendi görüş açıları dışında hiçbir şeyle ilgilenmiyorlardı. Görüş açıları ise para kazanmak ve parayı kazandıktan sonra harcamaktan öteye uzanmıyordu.

■

HOWARD, Dobbs'u çağırdı.

Curtin yükü indirdi ve getirdiği yiyecekleri çıkarmaya başladı. Güneş nerdeyse batacaktı, onun için çalışmayı bıraktılar, yemek pişirdiler, pipolarını taze tütünle doldurarak uzun bir sohbete daldılar.

Bir saattir Curtin'in ağzını açmadığını gören Howard, «Neyin var senin, Curtin?» diye sordu.

«Buraya geri dönebilmek için uzun bir yoldan dolaşmak zorunda kaldım.»

«Niye?»

«Bakın şöyle oldu. Bu Allahın belâsı kızılderili köyünde bir herif dolaşıyordu ortalıkta. Hemen hemen yolumu kesti diyebilirim. Arizona'dan geldiğini söyledi.»

«Olabilir,» dedi Howard.

Ama Dobbs birden kuşkulandı:

«Neyin peşinde bu herif?»

«Merak ediyorsun, değil mi? Benim de aklıma bu geldi

ve soruşturdum. Ama çenesini kapadı. Yerlilerin söylediğine göre buralıların *fonda* dedikleri, bir çeşit katır sürücüleri hanında kalıyormuş ve bir haftadır buradaymış. Hiçbir iş de yapmıyormuş. Çok iyi İspanyolca konuşuyormuş. Anlaşılan köylülerle iyi anlaşmış. İçmiyormuş da. Ayrıca, Arizona'da bir işi halledip kaçmış... Sert bir atıcı gibi de görünmüyor. Oldukça dürüst bir görünüşü var.»

Sinirlenen Dobbs:

«Ne söyleyeceksen bir an önce söyle, uzatma.» dedi.

«Söyleyebilmek isterdim. İşte başımıza belâ burda çıkıyor. İşin berbat yanı bu. Yerlilere bu civarda altın ya da gümüş madeni olup olmadığını sormuş.»

«Canı cehenneme. Bunu sormuş ha?» dedi Howard. Sonra işittiklerinden heyecanlanarak piposunu düşürdü.

«Bunun üzerine kızılderililer bu çevrede altın ya da gümüş olmadığını söylemişler. Burada yaşadıklarına göre, altın ve gümüş olsaydı, bileceklerini anlatmışlar. Altın olsa kendilerinin de bundan memnun olacağını, çünkü yaşamak için çok çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmişler. Boş zamanlarında sepet ve testi yapıp uzaktaki kentlerde satmasalar, vahşiler gibi yaşayacaklarını, üstlerine giyecek bulamayacaklarını anlatmışlar.»

Dobbs, birşey bulmak umuduyla araştırıyormuş gibi çevresine bakındı:

«Seni taşa tutmamı mı istiyorsun? Masalı bırak da herif ne istedi? Ne yaptı? Onu anlat!»

«O kadar meraklıysan, kendin git de basına verilmek üzere heriften yazılı bir demeç al!»

«Bırak Allahını seversen,» dedi Howard. «Bırak adamı, ne olup bittiğini istediği gibi anlatsın. Haydi Curty, anlatmaya devam et.»

«Ödediğimiz paralarla milyoner yaptığımız bakkal olma-

saydı her şey güneş gibi parlak ve yolunda gidebilirdi. Arizonalı ne idüğü belirsiz herife, dağlarda bir Amerikalı'nın bulunduğunu; kaplan, arslan, ne bulursa avladığını söylemiş. Baş belâsı bakkal ayrıca, bu *chingando gringo*'nun yiyecek için bugünlerde köye inebileceğini, Arizonalı beklerse kendi vatandaşıyla görüşebileceğini anlatmış. Bunun üzerine çevrede dolaşıp duran serseri bekleyip beni göreceğini bildirmiş.»

Daha da heyecanlanan Dobbs:

«Yani bu herif senin ortaya çıkmanı mı beklemiş? Bunu mu anlatmak istiyorsun?» diye sordu.

«Sözlerimi işittin, yoksa raporumu okurken uyuyor muydun? Neyse, adam beni bekliyordu orada. Dükkâna adımımı atar atmaz, Arizonalı biraderimiz bana yaklaştı hemen. Hiç tanımıyordum herifi. Bu adama bu ülkede bir yerde rastlamadım. «Merhaba yabancı, nasılsın?» diye üzerime atladı. Onu atlatmak için suratımı astım. «Sen nasılsın?» deyip bütün dikkatimi bakkala verdim. Soğukluğuma aldırmadı bile. Konuşmaya devam etti. Dağlarda kamyon dolusu servet saklı olduğunu söyledi. Sonra daha iyi anlayayım diye açıkladı. Sözünü ettiği şey, sarı, parıldayan madendi...»

«Vay anasını» dedi Howard. «Bana zor iş gibi gözüküyor. Bakkal ona, senin uzun süre dağlarda kalıp başka bir av yeri aramadığını söyleyince, aklına bu fikir gelmiş olabilir.»

«Asıl konuya değinince ona ne dedin?» diye Dobbs sordu.

«Çocuk olmadığımı söyledim. Tabii dağlardaydım uzun süredir, bütün doğayı biliyordum, çevrede bir dirhem altın olsa gözümden kaçmazdı. Ona, burada gördüğüm kadarıyla altın ve bakır olmadığını tekrarladım ve inandırmaya çalıştım.»

«Ne dedi, bu umut vermeyen sözlerden sonra?»

«Zeki olduğunu belli eder biçimde gülümsedi ve her şeyi

açıkça göstermek, bu konuda yanlışlığa yol açmamak için, 'Bu kadar anlayışsız olduğunu aklıma getirmezdim, kardeş,' dedi. 'İnan bana, beş mil uzaktaki tepelerde ne kadar altın olduğunu bilirim. Şimdiye kadar birşey bulamadınsa, ben de seninle gelip, burnunu altına gömeceğim. Bu vadide izler gördüm, pek çok iz gördüm gerçekte. Kayaları izleyerek bunların daha yukarlardan geldiğini, tropik yağmurlarla buraya kadar sürüklendiğini anladım.' Ben de bunun üzerine hayretle; 'öyle mi dersin, ahbap?' karşılığını verdim. 'İster inan, ister inanma; ben sana doğru söylüyorum. Bunları aklında tut,' dedi.»

Howard, Curtin'in sözünü keserek:

«Bu herif manzaraya ve dağdan yuvarlanan taşlara bakıp bunları söyleyebiliyorsa, büyük bir adam olmalı.» dedi.

«Belki de bir jeojisttir. Hani toprağa bakıp da petrol olup olmadığını söyleyenlerden.»

«Yani, jeolojist demek istiyorsun, Dobbs!» diye Howard düzeltti. «Belki de öyledir, belki de sadece çalıyı oynatıp farenin kendisini göstermesini bekleyen birisidir.»

Dobbs'sa başka şeyler düşünüyordu:

«Hiç aklına geldi mi? Belki de bu adam hükümet tarafından ya da haydutlar sürüsünün şefi tarafından gönderilmiş bir casustur. Dönüşümüzü bekleyip bütün kazandıklarımıza el-koymak istemesinler? Ben onun haydutlarla işbirliği yaptığına inanıyorum. Neler çıkardığımızı bilmeseler bile, elbiselerimiz, eşyalarımız, silahlarımız, onlara kıymetli gelecek başka şeylerimiz ve eşeklerimiz için soyarlar. Bir haydutun bizimle ilgilenmesi için altın dışında epeyce değerli eşyamız var.»

Curtin buna itiraz etti:

«Öyle olduğunu sanmıyorum. Bende hükümet casusu ya da haydutlara haber verecek bir adam izlenimi bırakmadı. Ne

düşünüyorsa onu söylüyordu bence. Sanırım, samimî olarak altın peşinde. Ben böyle görüyorum.»

«Neyin peşinde olduğunu nerden biliyorsun?» diye Howard sordu.

«Çünkü ben yola çıkınca o da yükledi.»

«Nasıl yükledi? Neyi nereye yükledi?»

«İki tane katırı var. Birisi binek, öbürü yük için.»

«Ne gibi yükü vardı?»

«Galiba bir çadırı, battaniyeleri, tavası, bir kahveliği.»

«Hiç araç yok muydu?» Bu soru Dobbs'tan geliyordu: «Yani kürek, kazma gibi şeyler?»

Yaşlı adam:

«Servet peşindeyse toprağı elleriyle kazamaz,» dedi. «Kürek gibi şeyler görmedin mi?»

«Aslında yükünü incelemedim.»

«Tabii,» dedi Howard bir yandan da düşünüyordu. Sonra Curtin'e baktı. «Belki de bunları çadırına sarmıştır. Sarıp sarmaladığı kilimlerin içinde böyle şeyler olabilir mi?»

«Olabilir. Çünkü oldukça şişkin görünüyorlardı.»

Ortaklar bir süre kendi kendilerine düşündüler.

Curtin en sonunda sessizliği bozdu:

«Bana kalırsa, o ne bir hükümet casusu ne de haydutların erketesi. Biraz aklından noksan gibi geldi bana.»

«Off be. Bırakalım bu herifi artık,» dedi Dobbs. «Bundan endişelenmeye gerek yok.»

«Emin değilim,» diye Curtin yeniden açıklamaya başladı: «Bana kalırsa dikkatli olmalıyız. Çünkü herif beni izledi. Önce kampa benimle birlikte gelip gelemeyeceğini doğrudan doğruya sordu. Ben de gelemeyeceğini söyledim. Bunun üzerine, yola çıkınca beni izlemeye başladı. İki mil kadar ilerledikten sonra durdum ve adamın yaklaşmasını bekledim. Son-

ra "Bana bak, ahbap" dedim. "Benim canımı sıkma. Sonra sana pahalıya patlar. Ben senin işine burnumu sokmuyorum. En iyisi, sen de benim işime karışma. Böylece dost olabiliriz. Öbür türlü de konuşabilirim, inan bana, senin boyundaki herkesle boy ölçüşebilirim. En iyisi beni bırak, bu senin bakımından da iyi olur. Şimdi ise ister Cennete git, ister cehennem ol..."»

Howard ve Dobbs aynı anda:

«Ne karşılık verdi bu sözlere?» diye sordular.

«Beni tedirgin etmeği düşünmediğini, yalnızca, aylardır bir Amerikalı görmediği ve Sierra'da zırdeliler gibi dolaşırken hep yerlilerin yarım yamalak İspanyolcalarını dinlediği için bir beyaz adamla arkadaşlık etmek, onunla birkaç gece ateşin başında oturup sohbet etmek, birlikte tütün içmek ve konuşmak istediğini söyledi. Bunun üzerine, onun çenesini dinlemeye niyetli olmadığımı, yalnız başıma kalmayı tercih ettiğimi söyledim. Benim dağ başında yalnız olmadığımı bilmiyor sanırım. Tek başıma bir kampta yaşadığımı düşünüyor.»

«Şimdi nerdedir acaba?» diye Dobbs sordu.

«Seni izlediğini mi sanıyorsun?» diye Howard bir soru yöneltti.

«Dikkatli davrandım. Yolu uzatarak eşekleri iz bırakmayacak yerlerden sürdüm. Kimi zaman izleri çalılıklar kullanarak örtmeye çalıştım. Ama ne zaman bir yüksek yerden geriye baksam gelmekte olduğunu görüyordum. Anlaşılan iyi koku alan bir burnu var. Yalnız başıma olsaydım izimi kaybettirebilirdim ama, üç eşekle bu imkânsızdı. Yalnızca bir zaman meselesi şimdi... Bizi bulmak istedi mi bulacaktır. Çıkışyolu yok. Yalnız başka bir sorun var şimdi, çözmemiz gereken.»

«Hangi sorun bu?» diye sordu Dobbs...

«Bugünlerde ortalıkta belirirse ne yapacağız? Çevremizde dolaşıp gözlerken madende çalışamayız.»

Howard ateşi canlandırıp şöyle konuştu:

«Ne yapacağımızı söylemek kolay değil. Vadiden ya da köyden gelen bir kızılderili olsaydı, kolaydı. Bir kızılderili burada durmaz. Köyüne ve ailesine döner. Böyle bir adamla ise, durum başkadır. Bizim ne yaptığımızın kokusunu alacaktır. Burada üç beyaz adamın aylardır kamp yapmasının nedenini kendi kendine sormayacak kadar düşüncesiz değildir. Biz de ona tatilde olduğumuzu söyleyemeyiz. Ama birkaç cinayet işlediğimiz için burada saklanmakta olduğumuzu söyleyebiliriz. Diyelim ki tehlikeli bir adamdır, o zaman da buradan ayrılınca peşimize bir federal birlik gönderecektir. Bunlar seni ele geçirirlerse ve kumandan da bir an önce kentteki kızına kavuşmak istiyorsa, seni hasta bir köpek gibi vurduracaktır. Hem de kaçarken vururlar. Yanlışlık yaptıklarını ispatlayamazsın ve düştüğün yere gömerler. Daha önce, günahlarını kayda geçirmek için trampetler çalınıncaya kadar vakit geçsin diye, bir de çukur kazdırırlar.»

«Bunları sonra anlatırsın.» diye Dobbs araya girdi. «Şimdi başka kuşkularımız var bizim. O herif burada gözüktüğü zaman doğrudan doğruya defolup gitmesini, bir daha görünürse, karnını, sindiremeyeceği kadar sert kurşun parçalarıyla dolduracağımızı söyleyelim.»

Howard böyle bir tedbire karşı çıktı:

«Bu delilik olur. Bir süre burada oturur, saf bir adam oyunu oynar, sonra en yakın köye gider ve atlı polisi peşimize düşürür. Ondan sonra ne olur? Polis bizim hakkımızda ne bilir? Bizler kaçak mahkûmlar olabiliriz, isyancılar ya da haydutlar olabiliriz. Bizim kaçırılmış bir hazineye sahip olduğumuzu söylerse, polis hemen doluşur buraya. Bir defa da polis geldi mi, birşey bulamasa bile artık burada kalamayız ve bulduklarımızı da götüremeyiz.»

«Peki,» dedi Dobbs. «Öyleyse gelir gelmez tetiği çekmemiz gerekiyor. Ya da asalım onu. Böylece yeniden barışa kavuşmuş oluruz.»

Bu görüş karşısında Howard yalnızca:

«Belki,» demekle yetindi. Pişip pişmediğini anlamak için patatesleri ateşten çekip baktı. Köyde arada bir patates bulunduğu için, buradaki en büyük lüksleri patates yemekti. Bu defa bakkal, Curtin'in satın alacağını düşünerek kasabadan birkaç kilo getirtmişti.

Patateslerin piştiği tencereyi ateşin üzerine yerleştirdikten sonra Howard yeniden konuşmaya başladı:

«Onu öldüremeyiz. Bir defa bunu unutun! Belki de bu büyük ülkede dağları gezmek için yola çıkmış, boş gezenin boş tayfasından biridir. Böyle yapıyor diye de onu öldüremeyiz. Bize bir fenalığı dokunmadı. İşimize burnunu sokup sokmayacağını da bilmiyoruz. Bazı kimseler petrol kuyularında ya da bakır madenlerinde beş on kuruş biriktirelim diye kendilerini öldürürler, bazıları ise doğanın güzelliklerini ve harikalarını aç karnına seyretmek ister. Dağları açıkyürekle gezmek bir suç değil, hiç değilse bize karşı işlenmiş bir suç değil.»

Dobbs bu sözlerden tatmin olmuşa benzemiyordu;

«İyi ama, böyle bir deli ya da kaçık olduğunu nerden anlayacağız?» diye sordu.

«Anlayamayız. Bu konuda haklısın!» dedi, yaşlı adam. «Ama ona açık bir kapı bırakmalıyız. Vurursak, bu birgün ortaya çıkar.»

«Nasıl ortaya çıkar?» diye sordu Dobbs. Bir türlü adamı vurmak fikrinden cayamıyordu. «Bir yeri kazarız ve adamı orda bırakırız. Diyelim ki onu buraya gelirken birisi gördü, ne olabilir? Öldürdüğümüzü belli edecek bir şey yok ki ortada. Vurmak istemezsek, bir kayanın üzerinden iteriz ve

boynu kırılır. Cesedi bulunsa da, herkes bir kaza olduğunu sanır.»

Howard sırıttı:

«Evet, kolay gözüküyor,» dedi. «Bir yaşlı merkebi tekmelemek kadar kolay birşey. Yalnız, kim onu vuracak ya da uçurumdan aşağı yuvarlayacak? Sen mi, Dobby?»

«Niye olmasın? Yazı tura atarız ve kimin bu işi yapacağını seçeriz.»

«Öyle mi sanıyorsun? Bunu yapan kişi bundan sonra olayı bilenlerin elinde olacaktır. Ben bunu yapmam arkadaş. Beni bunun dışında bırak. Benim için çok pahalı birşey olur bu! Benden paso.»

■

DOBBS İLE HOWARD arasındaki bütün bu uzun tartışma sırasında, Curtin sessizce oturdu, arada bir ateşi dürtükledi, kahvesini içti ve çoğu kez gözlerini yerden kaldırarak kampı çevreleyen çalılıkları gözledi.

Dobbs birden Curtin'in uzun süredir tartışmaya katılmadığını farkederek:

«Seni izlediğine emin misin?» diye sordu.

«Eminim.»

«Nasıl eminsin?»

«Çünkü buraya kadar geldi bile,» dedi Curtin. İşte burada!» diye ekledi ve kampa gelen yolun çalılıklar arasındaki aralığına işaret etti.

Howard ile Dobbs o kadar şaşkındılar ki, bir süre Curtin'in işaret ettiği yöne bakamadılar.

«Nerede» diye sonra ikisi birden sordular. "Yemin et" demeyi bile unuttular.

Curtin başıyla yolu gösterdi tekrar.

Howard ile Dobbs en sonunda başlarını çevirdiler ve yola baktılar. Orada, batmakta olan güneşin gölgeleri ve kamp ateşinin belli belirsiz aydınlığında, iki yanında gemlerinden tuttuğu birer katırla, yabancı, ayakta dikiliyordu.

Curtin'i yalnız başına bulacağını sanan adam, hayretle üç kişiye bakıyordu.

Dostça bir "merhaba" diyemedi ama, sessizce dikildi ya çağrılmayı, ya ateş edilmeyi ya da küfür edilmeyi bekliyordu. Ne bulmayı beklediğini söylemek güçtü. Üç kabadayı görünüşlü adam, kendi hakkında ne karar verirse ona uyacak gibi bir durumu vardı. Aynı zamanda yalvarmak ya da sonradan ödeyemeyeceği herhangi bir yardımı istemeyecek kadar gururlu görünüyordu.

ONUNCU BÖLÜM

CURTİN Arizona'lı yabancıdan söz ederken Howard ile Dobbs kendi kafalarından neye benzediğini çıkarmaya çalışmışlardı. İkisi de başka başka kanılara varmışlardı.

Dobbs onu, tropik bölgelerde yaşayışını sürdüren, yollarda soygunculuk yaparak, her türlü hileye başvurarak, kendine karşı gelen her adamı temizleyerek geçinen yaşlı, sarhoş tipli bir serseri olarak düşünmüştü.

Howard ise onun normal, iri yapılı, iklim nedeniyle yüzü kayış gibi, elleri eski ağaçların köklerine benzeyen, hiçbir şeyden korkmayan, bütün deneyini, aklını ve beynini inatla bir altın madeni bulmak ve sonuna kadar işletmek için harcayan birisi gibi hayal etmişti. Howard'a bu yabancı, bir suç işlemeyecek, bir çivi bile çalmayacak ama altın madenini korumak için cinayet bile işleyebilecek ters kafalı, sağlam bir altın arayıcısı gibi gözüktü.

Şimdi ise hem Howard, hem de Dobbs şaşırmışlardı. Yabancı onların düşündüklerine ve kurdukları hayallere uymuyordu. Ne Dobbs, ne de yaşlı adam ses çıkarabildiler.

Yabancı ise açıklıkta dikilmeye devam ediyordu. Besbelli ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyordu.

Katırları toprağı kokladılar, sonra başlarını kaldırıp çevreye baktılar. Sonra kafalarını çevirip bütün kuvvetleri ile kişneyerek yakında otlayan öteki hayvanlara seslendiler. Katırların kişneyişi sessizliği bozdu.

■

DOBBS ayağa kalktı. Yavaş ve uzun adımlar atarak, yerinden kıpırdamayan yabancıya doğru yürüdü.

Ona sert muamele etmek, ne istediğini sormak ve sonra da cehennem olmasını istemek geçiyordu Dobbs'un kafasından. Ama ona yaklaşınca, yalnız «Merhaba, yabancı!» demekle yetindi.

«Merhaba, arkadaş.» diye durgun, çekingen karşılık verdi adam.

Dobbs ellerini cebine sokmuştu. Gelene baktı, dilini, sıkıca kapadığı ağzının içinde dolaştırdı, sağ ayağının burnuyla toprağı karıştırdı ve:

«Peki,» dedi. «Yanımıza gel ve ateşin yanına otur.»

«Sağol, arkadaş.» dedi yabancı.

Ateşe yaklaştı, denkleri ve eğerleri hayvanlardan indirdi, onların ön ayaklarını deriyle sildi, boyunlarını dostça okşadı, kalçalarını yumrukladı; «Demek yemeğe başladınız.» dedi. Bunu o kadar alçak bir sesle söyledi ki, ateşin yanında oturanlar güçlükle işitebildi.

Ortaklardan hiçbiri, hayvanlardan denkleri indirmesine yardım etmedi onun. O da böyle bir yardım bekliyor gibi değildi.

Katırlar öteki katırların seslerini aldıkları yönde uzaklaştılar.

Bir süre yabancı, üç ortağı sarmalayan karanlığa doğru baktı. Yavaş yavaş çevresini inceleyerek ateşe yaklaştı.

«Hepinize iyi akşamlar,» dedi ve yere oturdu.

«Nasılsın?» diye Howard buna karşılık verdi.

Curtin ateş üzerindeki fasulyeleri karıştırdı, Dobbs patates tenceresini alarak salladı, iyi pişip pişmediklerini anlamak için bir tanesini çakıyla yokladı. Pişmiş olduklarını görünce sudan çıkararak sıcak tutmak için ateşin yanına koydu. Howard ise eti kızartmakla uğraşıyordu. Dobbs ayağa kalktı ve ateşe odun taşıdı. Yemek hazır gibiydi. Curtin bir defa daha kahveliği ateşin üzerine sürdü.

Yeni gelen yabancıya bakmadılar. Konuşmadıklarına ve kendilerini yemek hazırlamakla oyaladıklarına bakarak, yabancı kendisini büsbütün görmezlikten gelmediklerini anladı. Yalnızca, kendi aralarında konuşmayarak onun burada işi olmadığını anlatmaya çalışıyorlardı.

Sessizlik dayanılamayacak gibi olunca yabancı adam:

«Biliyorum burada istenmediğimi!» dedi.

Curtin ürperdi ve yabancıya göz atarak:

«Sanırım; bunu köyde karşılaştığımızda açıkça anlatmıştım.» diye söylendi.

«Evet. Öyle demiştin. Ama kızılderililer arasında daha fazla kalamazdım. Bir süre için olabilir. Yine de seni görünce, konuşmaktan ve bir beyaz adamla birkaç gün kalmaktan kendimi alamadım.»

Howard küçük, kuru bir kahkaha savurdu:

«Kızılderililere dayanamıyorsun ve beyaz adamlarla konuşmak istiyorsun, ne diye bu Allahın belâsı bölgeyi bırakıp, çevrende dayanabileceğinden çok beyaz maymun bulabileceğin yerlere gitmedin? *Durango* buraya yakın. *Mazatlan* da öyle. İki güçlü katır ve azıcık yükünle dört beş günde Amerikan klüplerinin bulunduğu yerlere istediğin gibi gidebilirdin.»

«Bunun peşinde değilim, başka sorunlarım var.»

«Bizim de var.» diye Dobbs atıldı. «Yanlış anlama! Şimdi bizim en büyük meselemiz, senin burada bulunman. Biz senin bir işine yaramayız. Ne bir ahçı gerek bize, ne de bir bulaşıkçı. Biz kendimize yetiyoruz. Açık iş yok. Anlatabildim mi?»

Yabancı karşılık vermedi.

Dobbs devam etti:

«İyice anlatamadıysam, bir daha söylerim ki, yarın sabah erkenden katırlarına binip geldiğin yere bizim dualarımızla birlikte gidersen büyük bir iyilik yapmış olursun. Hepimiz böyle düşünüyoruz. Anladın mı, yabancı?»

Yeni gelen adam ses çıkarmadan kaldı. Yemeği hazırlayan ve tabaklara dağıtan üç ortağa baktı. Onlara aç olduğunu belli etmeden, yemeğe çağrılmayı beklemeden bakıyordu.

Curtin kendi tabağının yarısını boşalttıktan sonra:

«Buyur arkadaş, işte tabak, işte çatal, kaşık ve bıçak. Bunların nasıl kullanılacağını biliyorsundur. Yalnızca kaşık kullanırsan seni Leavenworth hapisanesinden kaçmış sanırız. Belki biz acayip insanlarız ama yemeğimizi evimizde olduğu gibi yeriz.»

Dobbs, onun tabağını nasıl doldurduğuna baktı. Kahveliği uzattı. Yine de çağrının havasını bozmak için

«Bu gecelik sana yiyecek birşeyler var!» dedi. «Belki sabahleyin kahvaltı da veririz. Başka birinin açlıktan ölmesini isteyecek kadar da katı yürekli değiliz. Ama kahvaltıdan sonra

kendi işine baksan iyi edersin. Her önüne gelen buraya giremez, anladın mı?»

Bundan sonra sessizlik içinde yemek yediler. Arada bir, önlerindeki yemek konusunda ya da bakkalda buldukları yiyecekler hakkında bir iki kelime konuştular.

Yabancı çok az yedi. Açlıktan çok, kibarlıktan yemek yiyormuş gibi gözüküyordu. Üç ortağın kuru konuşmalarına katılmadı.

■

YEMEK bitince, hepsi bir kova içinde bulaşıkları yıkadılar ve bir kenara koydular. Aynı yerde aylardır kalmanın verdiği alışkanlıkla kendilerine rahat bir yer bulmaya çalıştılar. Bir süre konuğun varlığını unutmuş gibiydiler. Pipolarını doldurup yaktıktan sonra yeniden hatırladılar. Yabancı ateşe yaklaştı ve yanında bağdaş kurdu. İndirdiği denklerin olduğu yere kadar gitmiş ve onlardan birşey çıkarmıştı.

«Tütünün var mı?» diye Dobbs sordu.

«Var, sağol.»

Piposu yoktu. Oldukça uzman biçimde bir sigara sardı.

Ortaklar konuşmaya başladılar. Daha önce verdikleri karar gereğince, yabancıyı başka yöne çekmek için, avcılıktan söz ediyorlardı. Yabancı ise, böyle kolayca yakalanacak kadar akılsız değildi. Avcılık hakkında pek birşey bilmiyorlardı. Dolayısıyle konuşmaları, işleri bilen, bu adam için pek inandırıcı değildi. Zaman zaman kendilerine baktığını ve onu inandırmak istemedikleri halde burada sedece avcılık için bulunmadıklarını gösterir biçimde kendilerine gözattığını gördüler.

Yabancı onların bu çaresizliğine acıdı ve birkaç cümleyle duruma son vermek istedi:

«Burası av bölgesi değil. Peşinde gidecek av yok. Gerçek bir avcı için burasını ve beş millik çevresini temizlemek işten bile değildir.»

«Vay vay, neler de biliyormuş?...» diye Dobbs sırıttı.

«Hakkı var.» dedi Howard. «Burada iyi av yok. Onun için biz bir hafta sonra burayı bırakıp başka bir yer aramaya karar verdik. Hakkın var yabancı, burası yoksul toprak. Bunu öğrenmemiz için epey zaman geçti.»

Adam, gözleri yarı yarıya kısık Howard'a baktı:

«Yoksul toprak diyorsun ha!... Yoksul topraktan ne anlıyorsunuz, ona bağlı bu. Burada size iyi bir hayat sürdürecek kadar av yok. Ama başka birşey var. Daha iyisi var.»

«Neymiş bu, sayın bilgiç?» dedi Dobbs. Kuşkulu kuşkulu baktı, bütün kuşkuları söylediği iğneli sözlerin tonunda saklıydı.

Yabancı gayet sakin:

«Burada altın var!» dedi.

«Buralarda altın yok,» dedi Curtin. Soluğunu kesti bu arada.

Howard güldü. «Oğlum, buralarda bir tek ons altın olsaydı, ben bunu görürdüm. Altını görünce tanırım. İnan bana, yabancı.»

«Öyle görünüyorsun gerçekten. Burada altın bulunmadığını söylüyorsan, öyleyse iyi geceler hepinize, sizi gördüğüm anda sandığım kadar zeki değilmişsiniz.» Yabancı bu sözleri saygıyla söylüyordu.

Ortaklardan biri olsun, ne karşılık vereceğini bilemedi. Bu özel konuyu daha fazla tartışmanın yersiz olacağını düşün-

düler. Belki altın konusuna ilgi duymadıklarını gösterirlerse yabancıyı başlarından atabileceklerini sanıyorlardı.

«Belki,» dedi Howard. «Belki, haklısın. Kimbilir? Bunu hiç düşünmemiştik. Bana yeni bir fikir gibi geldi. Yatağa yatınca düşüneceğim, bakalım ne çıkacak? İyi geceler, hepinize tatlı düşler...»

Yabancının öne sürdüğü çevrede yatan kamyon dolusu altın fikrine, yaşlı adamın gösterdiği ilgisizliği gösterebilmek için Dobbs'la Curtin biraz çaba harcadılar. Pipolarını temizlediler, sonra ayağa kalktılar, gerindiler, esnediler ve ağır ağır kendi çadırlarına sürüklendiler.

Ateşin yanında oturmakta olan adama; «Yarın görüşürüz yabancı» dedi Curtin.

«Elbette.» diye karşılık verdi adam, onlara bakarak.

Üç kişiyi daha içine alabilecek büyüklükte olmasına rağmen, kimse onu geceyi geçirmek üzere çadıra çağırmamıştı. Buna da aldırmıyor göründü.

Islık çaldı. Binek katırı koşarak geldi. Ona yüklerden aldığı bir avuç dolusu mısırı verdi, boynunu okşadı ve kalçasına vurduğu hafif bir yumrukla geri gönderdi. Aradan bir dakika geçtikten sonra yük katırı da geldi, ona da aynı şeyleri yaptı.

Yeniden denklerin bulunduğu yere gitti, eğeri ve iki battaniye çıkardı. Böylece yatacağı yeri ayarladı. İki üç ağaç kökünü ateşe attıktan sonra uyumak için yattı. Önce kendi kendisine bir hava mırıldandı, birkaç defa olduğu yerde döndü, sonra uyudu.

■

ÇADIR ise o kadar sakin değildi. Yabancı, ne söylendiğini anlayamayacağı kadar ateşten uzak olsa da, fısıltıları duyuyordu.

«Onu başımızdan defetmenin bir yolunu bulmalıyız.» dedi Dobbs.

Howard yatıştırmaya çalıştı:

«Yavaş ol, yavaş! Bu kadar ateşli olma! Onun hakkında birşey bilmiyoruz daha. Bir şans verelim bakalım. Bana kalırsa tamamen zararsız görünüyor. Hükümet ya da soyguncuların bir casusu olmadığına bahse girerim. Öyle olsaydı buraya yalnız başına gelmezdi ve bu kadar aç gözükmezdi.»

«Aç mı? Hadi ordan. Beni hasta edeceksin!» diye Dobbs atıldı. «Birşey yedi mi? Yiyeceğe dokundu mu?»

«Bırak şimdi bunu. Sen de onun göründüğü kadar yorgun olsan, yemeğe zor dokunursun.

Bence o kendini suçlu buluyor. Birşeyden ya da birisinden kaçıyor, birşey ya da biri onun peşinde. Cinayet ya da bir soygun olmayabilir. Başka şeyler de vardır. Kimi zaman polisten de beteri bulunur.»

«İsterseniz onunla tartışalım ve tepesi atacak hale getirelim, tabancasını çekti mi de, onu temizleyelim, böylece hak yerini bulmuş olur,» dedi Curtin.

«Bana iyi gözükmüyor bu düşünce,» dedi Howard. Yatağının üzerine oturmuş postallarını çıkarıyordu. «Buna karşıyım. Çok çirkin birşey. Doğru değil!»

«Doğru değilse, değil! Ne olmuş yani?» diye bağırdı Dobbs. «Başımızdan atmalıyız bu herifi. Başına gelebilecekler kendisine söylendi. Öyle değil mi? Şimdi buraya geldi. Eh, artık onun cenaze töreni demektir bu!»

Yataklarının üzerine uzanmış, hiç beklenmedik bir anda karşılarına çıkan bu soruna bir çözümyolu bulmaya çalışıyorlardı. Hepsi yabancının gelişinin iyi olmadığına, nasılsa uzaklaştırılması gerektiğine karar verdiler. Ama onu öldürmenin faydalı olmayacağını da düşündüler. Bundan gelecek fayda biraz şüpheli idi.

Herhangi bir kesin karara varmadan uyudular.

ONBİRİNCİ BÖLÜM

ÜÇ ORTAK ertesi sabah erkenden ateşin çevresinde yer aldılar. Kötü bir gece geçirdikleri ve bunaltılı düşler gördükleri için, yeni bir elbise giyip de erkek arkadaşlarıyla buluşmaya giderken bir arabanın fırlattığı çamurla elbisesi kirlenen genç kız kadar sinirliydiler.

Yabancı ise meşguldü. Yakıt, alev alev yanmakta olan ateşin yanında kümelenmişti. Yabancı, içinde kahve ve fasulye bulunan kendi tencerelerini ateşin üzerine asmıştı.

Dobbs, hemen adama saldırdı:

«Hey, bana bak dümbük, yemek pişirmek için suyu nerden buldun?»

«Kovadan aldım.»

«Kovadan aldın ha? Öyle mi? Nerden o beyinsiz aklına, senin için su taşıdığımız geldi, ha? Biz kimseyi beklemiyorduk, hele senin gibi bir serseriyi hiç...»

«Affedersiniz. Su bulmanın bu kadar güç olduğunu bilmiyordum.»

«Şimdi anladın. Kapa çeneni artık, orospu çocuğu...»

«Sizin için kovayı doldururum.»

«Acele etsen iyi olur.»

Bu sırada Curtin ateşin yanına geldi.

«Suyumuz çalınıyor, ha? Bak hele, yakıtımız da çalınıyor. Kendini ne sanıyorsun sen? Bize ait şeyleri bir daha aldığını göreyim, karnını doldururum, işte o kadar!»

Yabancı, gayet nazik:

«Ben de kendi kendime, uygar kişiler arasında bulunduğumu ve biraz taze su içmeme izin vereceklerini sanıyordum.» dedi.

Dobbs sanki bir bomba üzerinde oturuyormuş gibi yerinden fırladı:

«Bizim okuma yazma bilmediğimizi mi söylemek istiyorsun? Haydut muyuz, yoksa orospu çocuğu muyuz? Bunu mu söylemek istiyorsun?» Ve karşılık beklemeden yabancının yüzüne öyle bir yumruk attı ki, adam kafasına ağır bir sopa vurulmuş gibi yere yıkıldı.

Kendine gelmesi için biraz zaman geçti. Yavaşça doğruldu, boynunun kırık olup olmadığını anlamak istermiş gibi kafasını sağa sola çevirdi.

Sonra Dobbs'a yaklaşarak şunları söyledi:

«Ben de aynı şeyi kolaylıkla sana yapabilirdim ve ikimizden hangimizin kazançlı çıkacağı belli olmazdı. Ama aynı şeyi yaparsam benim ne işime yarar? Biliyorum ki, üçünüz de silahımı çekmemi, ondan sonra da beni öbür dünyaya göndermeyi bekliyorsunuz. Bunu yapmanıza fırsat vermeyeceğim. Beni kızdıramazsınız. Belli olmaz, belki bir gün gelir hesaplaşı-

rız ve hesap pusulasına o zaman bakarız. Bu defalık bunu yutuyorum. Bana gösterdiğiniz yakınlığa teşekkür ederim.»

Ateşe yaklaşarak tencerelerini kaldırdı ve başka bir yerde ateş yakıp pişirecekmiş gibi onları taşımaya başladı. Howard yaklaştı ona:

«Yiyecek birşeyin var mı, yabancı?» diye dostça bir sesle sordu.

«Evet ahbap. Çay, kahve, fasulye, pirinç, kuru et ve iki kutu süt tozum var.»

«Kendininkileri boşver. Bugün bizimle birlikte yeyebilirsin. Ama yarın kendi mutfağını kendin hazırlarsın artık.»

«Sağol, öyle yaparım.»

«Yarın mı?» dedi Dobbs. Adama vurduğu yumrukla hırsını almışa benziyordu ki, daha yumuşak konuşuyordu: «Yarın mı? Dinle beni! Ne demek istiyorsun? Burada bir apartman kiraladığını ve tatilini bu çevrede geçireceğini mi sanıyorsun? Biz, senin yakınımızda bulunmandan hiç memnun değiliz.»

«Kim aldırır?» dedi yabancı. Çaydanlığa birkaç tutam çay attı ve başını kaldırmadan «Burada yerleşmek istiyorum. Buraları çok güzel.» diye ekledi.

«Bizim iznimiz olmadan burada park yapmak yasak.» diye bağırdı, Curtin.

«Neden? Dağlar ve çalılıklar serbest değil mi?»

«Senin düşündüğün gibi değil,» dedi Howard. «Dağlar, çöller, ormanlar, çalılıklar kamp yapmak isteyenler için elbette serbesttir. Bu bakımdan haklısın. Ama biz buraya daha önce geldik. Bizim hakkımız var.»

«Belki öyle, ama buraya herkesten önce geldiğinizi nasıl ispatlarsınız? Belki siz buraya gelmeyi düşünmeden önce ben gelmişsem.»

«Kaydını yaptırttın mı?» diye sordu Howard.

«Sen yaptırdın mı?»

«Bunun önemi yok. Biz şimdi buradayız. Sen daha önce gelmişsen niye burada kalmadın? Kalmadığına göre bu konuda hiçbir mahkemede kazanma şansın olamaz. Haydi kahvaltı yapalım.»

■

KAHVALTI bitince, ortaklar ne yapacaklarını bilemediler. Yabancı bulur diye madene çalışmaya gidemiyorlardı.

Curtin'in aklına birşey geldi ve hep beraber ava çıkmayı istedi.

Yabancı hepsinin yüzlerine baktı. Bu isteğin arkasında ne olduğundan pek emin değildi. Av, kendinden kurtulmak isteyen ortaklara büyük bir fırsat verebilirdi. Bunu düşündükten sonra, öldürmek isteseler, avda da olsa, başka yoldan da olsa öldürebileceklerini ve tanıkların kendileri olacağı kararına vardı.

«Peki,» dedi. «Bugün avlanmaya gidelim, ama yarın benim çok daha önemli işlerim var.»

«Neee?» diye üç ortak aynı anda sordular.

«Yarın burada altın aramaya başlayacağım!»

«Öyle mi?» diye Howard sordu. Sapsarı kesilmişti. Ötcki iki ortağı da aynı durumdaydı.

«Evet, burada maden arayacağım. Tam burada ya da bu çevrede. Benim peşinde olduğum yalnızca altın, başka birşey değil. Siz burada birşey bulamadıysanız, hepinizin mantar kafalı olduğuna delildir. Ama öyle olduğunuzu sanmıyorum.»

«Akıllı çocuksun,» dedi Howard. «Bize cennetin yolunu

göstermeseydin, nerelerde olurduk şimdi? Vay canına, amma da akıllı herif!»

«Belki biraz kazıyıp elli ons kadar altın çıkarmışsınızdır!»

«Belki de beşyüz ons. Bunu mu söylemek istiyorsun?»

Howard kurumuş ağzını güçlükle açabiliyordu. Dobbs'la Curtin taş kesilmişlerdi.

«Belki de 500 ons. Evet ama, burada aslında kolayca yapılabilecek milyonlar var, bana sorarsanız.»

«Milyon mu?» diye Dobbs ve Curtin bağırdılar. Ama hemen eski suskunluklarına döndüler. Biran her şey buğulandı sanki, dudakları ıslandı, gözlerine renk geldi.

«Evet, bir milyon. Daha bulamadınızsa, bu sizin kabahatiniz, dağın değil. Biliyorum, burada sekiz dokuz aydır sallandığınız halde zengin kaynağı bulamadınız. Aşağı vadideki kızılderililer burada tek başına bir adamın bulunduğunu söylediler. Hazinenin kapısını bulup çalsaydınız, o kadar çok altın elinize geçerdi ki, çoktan buradan gitmiş olurdunuz. Yolda soyulur ve şüpheyi çekeriz korkusuyla bunların hepsini taşıyamazdınız. Belki de geriye bir adam yollar madeni kaydettirir, sonra normal bir maden şirketi kurarak, makinelerle ve sizin için çalışan yüz kadar adamla burayı işletirdiniz.»

«Böyle mi yapardık?» diye sordu Dobbs. «Ama her şeyi bildiğin halde görüyorsun, bizde birşey yok! Biz kazanamadık»

Yabancı kolay kolay susturulacağa benzemiyordu:

«Bana istediğinizi anlatabilirsiniz. Söylediğiniz bir kelimeye bile inanmam. Sizin elinizde ne kadar altın olduğuna aldırmam. Burada ne yaptığınıza da aldırmam. Ama ben çocuk değilim. Üç adamın buralarda dokuz aydır kaldığını öğrenince, bunların zevk için buraya geldiklerine ve balık avladıklarına aklım yatmaz. Bunu bana okuyamazsınız ah-

baplar! En iyisi kartları masanın üzerine açmaktır. Saklambaç oynamanın gereği yok. Ben bir suçlu değilim, serseri de değilim, casus da. Üçünüz gibi dürüst bir insanım. Sizden daha iyi olmak da istemiyorum. Olduğunuz gibi kalmanız bana uygun geliyor. Hepimiz buraya para yapmaya geldik. Herhalde zevk için sivrisinek, sarı humma, tifolu su, akrep, tarantula ve aç kaplanların dolaştığı bu bölgeyi seçmezdik. Biliyorum, istediğiniz anda beni öbür dünyaya yollayabilirsiniz. Ama bu Chicago'da sakin sakin yolda yürürken de başıma gelebilir. Para kazanmak istiyorsanız daima birşeyleri göze alacaksınız. Beni öldürürseniz; yarın, öbürgün bir başkasının gelip ortaya çıkmayacağı ne malûm? Ya da bir adam yerine, bir düzinesinin birden gelmeyeceğini kim söyleyebilir? O zaman iş başkalaşır; şimdikinden daha kötü olabilir sizin için.»

«Peki, yabancı» dedi Howard. «Dilinin altında ne varsa çıkar. Biz de konuşmaya hazırız.»

■

«HERKES içini boşaltsın,» dedi yabancı.

«Olur,» diye karşılık verdi Howard ve fincanını kahveyle doldurdu. «Biz senin, kimin nesi olduğunu bilmiyoruz. Belki bir casussundur. Casussan, sekiz aylık çalışmamızın ürününü ve bu işe yatırdığımız parayı kaybederiz. Ama bu sana pahalıya patlar. Çinde de olsan, Arjantin'in pampalarında da saklansan, yine seni buluruz. Senin için kaçacak bir delik yoktur. Açıkça anlatabildim mi?»

«Anladım. Elinizden kaçamam. Şimdi eşit şartlar içindeyiz. Size şunu söylemek isterim ki, elde ettiklerinizden pay almak, bir kuruşluk da olsa pay almak aklımdan geçmez. Si-

zin yakınınızda da çalışmayacağım. Herkes kendi madenini kendi işletir, olmaz mı?»

«Bana göre hava hoş,» dedi Howard. «Sizler ne düşünüyorsunuz, arkadaşlar?»

Dobbs'la Curtin, karşılık vermeden önce bir süre beklediler. Sonunda Curtin:

«Yabancı!» dedi. «Biz bunu üçümüz kendi aramızda bir görüşsek...»

«Olur, görüşün. Ben zaten katırlara bakacağım.» dedi adam. Ayağa kalktı ve eşeklerin bir gece önce gittiği yönde uzaklaştı.

■

İKİ SAAT sonra geri döndü.

«Buldun mu onları?» diye Curtin sordu.

«Evet, buldum. İşleri iş. İyi otlak var bu çevrede.»

«Haydi oturalım ve bu işi çözümleyelim,» dedi Howard. Piposunu doldurdu. «Evet. Birşeylerimiz var bizim. Ama işin gerçeği, bunlar sekiz aylık zorlu çalışma sonunda elde edebildiklerimiz.»

«Ben de bunu düşünüyordum. Köydeyken ortalıkta yalnız aylak aylak dolaşmıyordum, çevreyi inceliyordum. Şiddetli yağmurlarla bu dağlardan gelen kum, buralarda epeyce altın olduğunu gösteriyor.»

Howard yabancının sözünü kesti:

«Madencilik üzerine biraz bilgim vardır. Belki senin göründüğün kadar bilgili değilim bu konuda. Burada milyonlar olsaydı, görürdük. Böyle birşey görmedik. İşte hepsi bu.»

«Ben burada olduğuna inanıyorum,» diye yabancı ısrar etti. «Burada olmalı. Ben yanılmam. Üçümüz de bana gerek-

lisiniz. Sizin teknik deneyiniz ve araçlarınız var. Benim ise daha iyi bilgim var. Bu yolda yetiştirildim. Siz öyle değilsiniz. Benim projeme, bankalar ve maden kumpanyaları ilgi göstermezler, çünkü ben bir sezgiye dayanıyorum, bunu da bir bankere ya da idare meclisi üyelerine anlatmak çok zor. Şimdi teklifim şöyle: Siz alınteriyle kazanılmış malınızı muhafaza edeceksiniz, ama bundan sonra benim planım gereğince çıkaracaklarınızın beşte ikisi benim, beşte üçü sizin olacak!»

Üç ortak birbirlerine baktılar ve yabancının yüzüne güldüler.

«Biz kendi göbeğimizi kendimiz kesebiliriz,» dedi Howard. «Yabancıların yardımına gerek yok. Daha okulda son sınıfa geçmeden peri masallarını unuttuk. Ne dersiniz arkadaşlar?»

«Sen gelmeden önce de, biz iyi iş çıkardık burada. Bununla yetinip, günlerimizin geri kalanında senin için çalışabiliriz.» diye karşılık verdi Dobbs. Sonra Curtin'e dönüp, «Ne dersin, Curty?» diye sordu.

«Bana sorarsan, bu adamın teklifine bir fırsat tanıyıp birkaç gün onun için çalışırsak fazla birşey kaybetmiş olmayız. Şimdilik burada olduğumuza ve bir haftadan önce ayrılmamaya karar verdiğimize göre, ne çıkacağına bir bakabiliriz.»

«Beni saymayın,» dedi Howard. «Bunlar eski dergi masalları, yeni bir yanı yok. Ben bunların daniskasını gördüm. Şimdiye kadar bulduklarım bana yeter, şimdi gerçek bir yatakta yatmak istiyorum.»

Dobbs ise Curtin'in görüşüne katıldı:

«Nasıl olur, Howard? Curtin o kadar budala değil elbette. Bir hafta daha kalalım. Ne olacak sanki? Bakarsın bi-

ze sekiz aydır yaşadığımız pranga hayatında bulduğumuzdan daha iyisini bu adam kazandırır.»

«Peki, öyle olsun. Durango'ya tek başıma geri dönemem. Eşeklerle tek başıma kalınca yolun ne kadarını gidebileceğimi biliyorum. Bu nedenle ben de sizinle birlikte bir hafta daha kalıyorum.»

«Anladın mı yabancı?» dedi Curtin. «Burada bir haftadan fazla kalmaya niyetimiz yok. Beni bekleyen birisi var. Bir bayan. Ona fena halde tutkunum. Bir hafta daha diyelim. Bu bir hafta içinde önemli birşey bulursak ondan sonra daha da çok kalabilirim. Bulamazsak benden paso. O zaman ihtiyarla birlikte çekip gideceğim.»

«Kabul edenler, etmeyenler... diye Dobbs alay etti.

«Eh, artık ortak olduğumuza göre adını bağışla,» dedi Howard. «Bu bir sır ise, adını istediğin gibi seç, söyle. Sana her zaman 'yabancı' diyemeyiz.»

«Adım Lacaud. Robert W. Lacaud, Arizona eyaletinin Phoenix kentinden. Pasadena Teknik Okulu'ndan.»

«Bir kişi için uzun bir ad. Formalitelere aldırmazsın herhalde,» dedi ve güldü Howard.

«Belki de kendi adı değildir,» dedi Curtin.

«Los Angeles'te kerestecilik yapan Lacaud'larla akraba mısınız?» diye Howard sordu.

«Uzaktan,» diye Lacaud karşılık verdi. «Artık onlarla ilgim yok. Büsbütün koptuk.»

■

«BEN EŞEKLERE BAKACAĞIM,» dedi Howard.

Lacaud gibi hayvanlara bakmak için dağ yamacındaki

otlağa gitmesi gerekmiyordu. Kamp yakınındaki yüksek bir kayanın üzerinde çok iyi bir gözetleme yeri vardı. Buradan geniş bir dağ bölgesini ve aşağıdaki vadiyi gayet açık görebiliyorlardı. Yağmurlu havada ise üç beş mil ötesini kestirebiliyorlardı. Kamptan birkaç dakika içinde bu tepeye tırmanılabiliyordu.

Gözetleme yerine erişir erişmez Howard:

«Vay canına, bu da nesi?» diye bağırmaya başladı.

«Ne var?» diye Dobbs sordu.

«Eşekler mi kayıp?» diye seslendi Curtin.

Yaşlı adam:

«Buraya gelin!» diye bağırdı. «Hemen buraya gelin. Zebaniler boşandı!»

Curtin ve Dobbs koşarak tepeye çıktılar. Lacaud onları geriden izledi.

«Dağımıza doğru gelen şey nedir?» diye Howard arkadaşlarına sordu. «Ne olduğunu anlayamıyorum. Belki sen anlarsın, Curtin. Senin atmaca gibi gözlerin var. Nedir bu?»

Curtin bir süre baktı;

«Askerler ya da atlı polisler olmalı ya da milis teşkilâtı. Görebildiğim bu.»

«Hepsi de atlı,» diyerek homurdandı Dobbs. Gözleri ufku araştırıyordu. «Evet atlılar, buraya doğru geliyorlar.»

Sararmış yüzlerle birbirlerine baktılar.

Birden Dobbs yerinden fırlayarak Lacaud'nun boğazına sarıldı:

«Alçak deyyus. Orospu çocuğu... Şimdi ne mal olduğun ortaya çıktı işte. Oyunun anlaşıldı. Erken göründüler değil mi? Şimdi de sen gör başına gelecekleri... Pis köpek!»

Dobbs silahını çıkardı ve Lacaud'ya ateş etmeye hazırlandı;

«Hayvan herif, ne dua biliyorsan oku ve hemen oku!...»

Howard atik davrandı. Dobbs'un arkasındaydı, sert bir hareketle silahı tutan kolunu aşağıya indirdi.

«Bırak, şu herifi öldüreyim,» diye bağırmaya başladı Dobbs. «Biliyordum onun bir casus olduğunu. Kaymak gibi mahallebi çocuğu. Konuşmasını duyar duymaz anlamıştım.»

Lacaud kıpırdamadı;

«Yanılıyorsun arkadaş» dedi. «Hepiniz yanılıyorsunuz, ben de dahil...»

«Ne demek istiyorsun?» diye Curtin sordu.

«Bu gelenlerin kim olduğunu biliyorum. Bunlar asker değil, buralarda *Rurales* dedikleri atlı polis de değil. Onlar bize aldırmaz. Bu gelenler seninle benim peşimdedirler. Dağda başkalarının olduğunu bilmiyorlar.»

«Bunu ancak senden öğrenebilirler,» dedi Dobbs.

«Benden değil ama, köy halkından. Bu gelenlerin kim olduğunu biliyorum. Tahmin ettiklerimseler, İsa bizi korusun. Bu gelenler haydutlardır. Bunlar bizim paramızın peşinde değildirler. Yalnızca silahımızı, cephanemizi isterler. Çünkü köylüler bunlara, Amerikalı bir avcının, silahlar ve bir ton cephaneyle dağda bulunduğunu söylemişlerdir.»

Dobbs yine de kuşku içinde:

«Nereden biliyorsun?» diye sordu.

«Onlara bakabilir miyim?» diye Lacaud karşılık verdi.

«İşaret vereceksin, değil mi? Öyle değil mi?» diye kuşkusunu belirtti Dobbs.

«Ardımda durursunuz ve kuşkulu bir davranışımı görürseniz vurursunuz?»

«Arizona'lı haklı galiba!» dedi Curtin. «Bu gelenler polise benzemiyorlar, *ranger*'lere de benzemiyorlar. Onun dediği gibi

pis bir haydut sürüsü. Gel buraya Laky, bak bakalım. Senin işini sonra hallederiz.»

«Bir dakika,» dedi Howard. Lacaud'yu kolundan yakaladı. «Sığır hırsızlığından ya da başka bir hırsızlıktan seni arıyor olmasınlar? En iyisi, doğruyu söyle. Senin peşindeyseler, onların izini saptırmak için hemen buradan gideceksin! Yoksa ne kadar çirkin olursa olsun, seni onlara teslim ederiz. Buraya polisin burnunu sokmasını istemiyoruz. Aşağıya inip teslim olman ve onları buradan uzaklaştırman gerekir.»

«Anladım dostum ama benim hiçbir kirli işim yok. Haftalardır köydeydim. Beni arayan olsaydı orada yakalarlardı.»

«Doğru,» dedi Curtin düşünceli düşünceli. «Saklanıyor olsaydı, o kadar uzun zaman köyde dolaşıp durmazdı. Gel ve bak bakalım, ne göreceksin? Sana bir defa daha güveniyoruz.»

Lacaud tepeye tırmandı ve oturarak dikkatle çevreyi inceledi.

«En iyisi hiç kıpırdamamak,» dedi sonunda. «Bizi bu tepede görebilirler. Kıpırdamadan oturup bir kaya parçası gibi durmalıyız. Bunlar asker değil. Polis de değil. Hırsızları kovalamak için örgütlenip gelen köylüler de böyle olamaz.»

«Öyleyse tam çukura battık,» dedi Howard. «Askerlere ve polise söz anlatabilir, kendini savunabilirsin, ama haydutların elinde bir paralık şansımız yok.»

Bunu duyar duymaz Dobbs, yine birden Lacaud'ya döndü:

«Hep serserinin başının altından çıktı bütün bunlar...» dedi.

Howard ise:

«Yeter!» diye bağırdı, «Rahat bırak adamı. Çabuk iş görmemiz gerekiyor.»

Dobbs, yaşlı arkadaşının sözlerine aldırmadı:

«Bu herif bir casus değilse kellemi keserim. Hükümetin değilse, bu haydutların adamıdır. Onlar buraya gelmeden bunu anlamamız kendisi için fena oldu.»

«Yine yanılıyorsun; ahbap. Haydutlarla hiçbir ilişkim yok. Kuşkulanmaktan vazgeçmezseniz bir adam yitirmiş olursunuz. Bir saat içinde burada herkese ve her silaha iş düşecek, yoksa yarın ya da öbür gün güneşin doğuşunu göremeyeceğiz. Bir daha bakayım. Belki bunların ne çeşit bir eşkiya olduğunu da sizlere söylerim. Köydeyken dedikodu olmayan birtakım haberler duymuştum...»

Bir defa daha gözetleme yerine çıktı. Onu Dobbs ve Curtin izlediler.

Adam aşağıyı yeniden dikkatle gözden geçirdikten sonra, «Düşündüğüm gibi,» dedi.

«Nasıl düşündüğün gibi?» diye Curtin sordu.

«Atlılar arasında geniş kenarlı, altın renkli bir şapka giyen adamı görüyor musun?»

Curtin, önce:

«Göremiyorum,» dedi. Az daha dikkatli baktıktan sonra da, «Evet... evet!... Şimdi görüyorum. Kızılderililerinkine benzeyen geniş kenarlı ve sivri tepeli bir şapka. Bir hasır şapka...»

«Evet bir hasır şapka, ama altın yaldızla boyalı!... Meksikalı işçiler, çalıştıkları yerlerde, petrol varillerini boyamak için kullanılan alüminyum ya da altın yaldızlı boyayla eğlence olsun diye şapkaları boyarlar.»

Curtin bir yandan bakarken bir yandan:

«Bu, sürünün başı gibi görünüyor,» dedi.

«Evet, baş bu. Reis bu. Şimdi kim olduklarını ve niçin buraya geldiklerini iyice biliyorum. Geçen hafta köyden on mil uzakta *Don Genaro Montreal*'in *hacienda*'sında geceledim. *Senor Montereal* bana gazeteleri okudu ve daha önemlisi, baş-

kentten gelen gazetelerdeki haberleri anlattı. Bu altın şapka, haydutların tarifinde yer alıyordu. Adamın cesareti var ki, şapkasını değiştirmemiş. Kuşkusuz okuması yazması yok, onun için teker teker bütün çete üyelerinin anlatıldığını, yazıldığını bilmiyor. *Genaro*'nun gazetelerden okuduklarının dışında kalan son haberleri de köyde dinledim. Şimdi size öyküyü anlatınca, niçin «bizi bulurlarsa İsa korusun» dediğimi anlayacaksınız. Öyküyü anlattıktan sonra, benim bu eşkiya sürüsünün adamı olmadığıma inanacaksınız. Bu haydutlarla ortak bir yönüm olacağına Cehennemde şeytana yardım ederim, daha iyi!»

Dört adam tepede oturup, aşağıdaki vadide, haydutların hareketlerine bakarken, Lacaud onlara haydutların öyküsünü anlattı.

ONİKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET'İN doğu ve batı eyaletlerini birbirine bağlayan küçük, önemsiz bir istasyonda yolcu treni, varsa postayı alıp verecek, havale paketlerini, bir iki parça buz kalıbını ya da tüccarların istediği bazı malları bırakacak kadar durdu.

Çok küçük olan kasaba, istasyondan üç mil ötedeydi ve istasyona tozlu bir yolla bağlıydı. Kimi zaman bu yolun üzerinde sarsılarak giden öksürüklü bir kamyon görülürdü.

Burada trene binen, trenden inen pek olmazdı. Tren de haftada iki defa geçerdi.

Doğu yönüne giden tren, burada gece sekizde durur, yaz ve kış tropik bölge olduğu için bu saatta çevre iyice karanlık olurdu.

Her neyse, istasyon şefi olsun, kondüktör olsun, bir cuma gecesi hepsi *mestizo,* yani melez olmak üzere burada trene yirmiden fazla yolcu binince aldırmadılar. Üstlerindeki basit elbiselere bakarak, bunların ya büyük kasabalara pazar için

giden köylüler, çiftçiler, ya da madende ve yolda çalışmaya giden işçiler olduklarını sandılar. İstasyon şefi bu adamların ondan bilet almamalarına biraz hayret etti. Ama bu da kalabalık gelince ve geç kalınca normaldi. Yol parasını trende kondüktöre öderlerdi. Ondan bilet almadıklarına bir bakıma memnundu. Çünkü bu istasyonun tek memuru olarak tren gelince başka çeşitli işlerle uğraşıyordu.

Melezler, tren giderken yel uçurur diye koca hasır şapkalarını iyice başlarına geçirmişlerdi. Sonra vagon içinde rahatsız olduklarından ve tren kazası korkusundan, vagonların sahanlıklarında ya da merdivenlerde oturmayı seviyorlardı. Beyaz, kahverengi ya da sarı pamuk pantolonları vardı ayaklarında. Kimisi yünlü, kimisi pamuk, kirli görünüşlü, yırtık ve eski gömlekler giymişlerdi. Ayaklarında ya çizme ya da sandal vardı. Bir kısmı çıplak ayaklıydı. Kimi bir ayağına çizme, bir ayağına eski bir sandal giymişti. Baldırlarına kadar deri çorap giyenler vardı. Kiminin bir ayağında bu deri çorap, öbür ayağında pantolon bulunuyordu.

Hepsi de, gece serin olduğu için çok renkli yün battaniyelerine sıkı sıkıya sarılmışlardı. Her zaman yaptıkları gibi öylesine sarınmışlardı ki, burunları hariç yüzleri gözükmüyordu. Şapkalarını da indirince yüzlerinin ancak küçük bir bölümü seçilebiliyordu...

Battaniyelerine bu biçimde sarınmalarında, şapkalarını indirmelerinde dikkati çekecek herhangi birşey yoktu. Her kızılderili çiftçi ya da melez, soğuk havada tıpkı bunlar gibi yapardı. Trende hiç kimse, ne memurlar ne de askerî konvoy, bu gelenlere azıcık olsun aldırmadılar.

Adamlar oturacak bir köşe aradılar ya da arar gibi yaptılar. Yeni gelenlerin bindiği ikinci mevki vagonlarda ayakta duracak yer vardı. Yavaş yavaş her iki ikinci mevki vagona ve birinci mevkiye dağıldılar.

Tren, çekebileceğinden çok daha yüklüydü. Çocuklu aileler, yalnız yolculuk eden bayanlar, satıcılar, tüccarlar, çiftçiler, işçiler, ufak memurlar treni doldurmuştu. Birinci mevkide hali vakti yerinde yolcular okuyor, konuşuyor, kâğıt oynuyor ve uyumaya çalışıyordu. Her iki yataklı vagon da turistler, yüksek memurlar ve zengin tüccarlarla doluydu. Bu vagonlar trenin en sonunda birinci mevkiye bağlıydı.

Ekspres vagondan sonra gelen ikinci mevki vagonun ilk sıralarını askerî konvoy kaplamıştı. Konvoy, aralarında komutan olarak bir teğmen, bir astsubay ve üç *cabo* yani çavuş olmak üzere elli federal askerden kuruluydu. Teğmen, yemeğini yemek için restorana geçti ve askerlerin komutasını astsubaya bıraktı. Kimi askerlerin silahları dizlerinin arasında, kiminin de sıralar ya da raflardaydı.

Askerlerden bir kısmı uyukluyor, bir kısmı vakit geçirmek için oyun oynuyordu. Çoğunun ilkokul okuma kitapları dizlerinin üzerindeydi ve ilk eğitimin temel ögelerini öğrenmeye çalışıyorlardı. İkinci sınıfa geçenler, birinci sınıfta olanlara yardım ediyorlardı.

Tren memurlarından biri, sıralar arasında dolaşarak kitap, dergi, gazete, çiklet, sigara ve şekerleme satmaya çalışıyordu.

Çoğu yolcular, gelecek saatları uyuyarak geçirmek için yavaş yavaş hazırlık yaptılar. Vagonların içi, özellikle ikinci mevkiler, hafif ışıkta renkli bir tablo çiziyordu. Beyazlar, melezler, kızılderililer, erkeker, kadınlar ve çocuklar, kirli ya da temiz insanlar, kendi doğum bölgelerinin geleneklerine göre giyinmiş küçük kızlar biraraya doluşmuşlardı.

■

TREN, otuziki dakika ilerdeki istasyona erişmek için hızlandı.

Melezler, ayakta duracak yer ararlarken vagonların bütün girişlerini tutmuşlardı. Sıraların arası o kadar kalabalıktı ki, kondüktör bilet kontrolunu bile zor yapıyordu. Başka yer olmadığı için, yeni gelenlerin kapı aralıklarında yer almalarından kimse şüphelenmedi.

Tren şimdi tam hızla ilerliyordu.

Birdenbire, hiç bir ihtarda bulunmadan melezler battaniyelerini açtılar, tüfeklerini ve tabancalarını çıkardılar. Erkek, kadın, çocuk, anasının memesinde bebek, dinlemeden sıkışık ve birbiri üstüne yığılmış yolculara ateş etmeye başladılar.

Askerler, öyle ustalıklı bir biçimde köşeye sıkıştırılmışlardı ki, silahlarını kavrayamadan ve ayağa kalkamadan vuruldular, oturdukları sıralardan yere yuvarlandılar. Onbeş saniye içinde kendini savunacak bir tek asker kalmadı. Biraz kıpırdayacak ya da inleyecek kadar canlı kalanlar, bir kurşun daha yediler, bıçaklandılar ya da başları ezildi.

Tren memurlarından kimi öldü bu arada, kimi yaralı durumda koridorlarda sürünüyordu.

Vagonlardaki yolcular, birkaç saniye sanki inme inmiş gibi, dehşet içinde oldukları yerde kalmışlardı. Olan bitenler gerçek değilmiş, bir kâbus görüyorlarmış da biraz sonra uyanarak her şeyi yerli yerinde bulacaklarmış gibi, gözleri açık, yerlerinde oturuyor, canilere bakıyor ve ateş seslerini duyuyorlardı.

Bu korkunç durumun yarattığı tüyler ürpertici sessizlik ve bağırmayı imkânsız kılan acayip duygu, ancak birkaç saniye sürdü.

Bundan sonra oradaki insanların hepsinin birden boğazından çıkıyormuş gibi, korkunç bir bağırtı koptu. Tüyler ürpertici bir kâbustan uyanmanın çığlığıydı bu. Erkekler bağırıp çağırıyor, sövüyor, kimi haydutlara karşıkoymaya ya da

pencerelerden kaçmaya çalışıyordu. Ama hangisi bir pencereye erişse ve dışarı atmak için kendisini yukarıya çekse, ya sırtından vuruluyor ya da acımadan kafasına sopayla vurularak öldürülüyordu. Birçoğu kendi vücutlarıyla karılarını ve çocuklarını korumaya çalıştılar. Başkaları sıraların altına, köşelere, bagajların arkasına sığınmaya uğraştılar.

Kadınlar çıldırmış, kör olmuş gibi kendilerini sağa sola atıyorlardı. Kimi namlulara göğsünü dayıyor ve öldürülmeleri için yalvarıyordu. Caniler bu istekleri hemen yerine getiriyorlardı. Kadınlar dizleri üzerinde Meryem Ana'ya dua ediyor, boyunlarındaki muskaları ve haçları çıkarıp öpüyor, kimi sadece hıçkırıyor, saçlarını yoluyor, yüzünü tırmıklıyordu.

Çocuklu olanlar çocuklarını haydutlara uzatarak, canlarının bağışlanmasını istiyor, bildikleri bütün aziz ve azize adlarını sayarak, kendi hayatları pahasına çocuklarını kurtarmaya çalışıyorlardı.

Yalnız kadınlar değil, erkekler de çocuklar gibi ağlaşıyorlardı. Hayatta kalmak için yalvarıyor, bir köşeye saklanmayı bile beceremiyorlardı. Bütün duygularını yitirmiş gibiydiler, kimi daha çabuk bitsin diye karşıkoyar gibi yapıyordu. Sinirleri boşanmıştı iyice.

Haydutlar katliama başlarken «*Viva nuestro rey Cristo!* Yaşasın Kralımız İsa!» diye savaş çığlığı atmışlardı. Aynı çığlık, soygunun başlaması için de bir işaret oldu.

Hayatta kalanlar, bu işareti bile beklemediler. Çoğu, ellerinde ne varsa; saatlarını, zincirlerini, son kuruşlarına kadar paralarını ortaya yığdılar. Haydutların sabırsızlık içinde, kulaklarını ve parmaklarını koparacaklarını düşünerek, ne mücevherleri varsa parmaklarından ve kulaklarından çıkarıp verdiler.

İkinci mevki vagonlarını temizleyen eşkıya, bu defa bi-

rinci mevkiye geçti. Burada yolcuların kaçmasını ya da öbür vagonlara geçmesini önlemek için birkaç adam bırakmışlardı.

İkinci mevkide yaptıklarını tekrarlamak için buraya girdiklerinde teğmen, restorandan döndü. Silah seslerini duymuş, ne olup bittiğini anlamak için kalkmıştı. Vagona ayak bastığı an, yarım düzine kurşun yağdı üzerine ve delikanlı düştü.

Teğmenin ölü olarak ayaklarının dibine serildiğini gören haydutlar, zafer kazanmış gibi «*Viva nuestro rey Cristo!*» diye bağırdılar.

Yağma burada da başladı.

Nedendir bilinmez, bu vagonda, yalnız kendilerine karşıkoyanları, kafalarına vurularak yaralananları ya da üzerlerindeki değerli eşyaları çabuk çıkarmayanlarla saklayanları öldürdüler. Sanki kan içme konusundaki susuzluklarını daha yoksul yolcular üzerinde gidermişlerdi. Bu vagonda hali vakti yerinde yolcular olduğu için, soygun ikinci mevkide olduğundan daha bereketliydi. Belki de bu yüzden, buradaki kurbanlarına daha merhametli davrandılar...

Haydutlardan bir grup yataklı vagona gitti. Teğmen buradan çıkarken kapıyı kapatmış, kapı da kilitlenmişti. Haydutlar camları kırdılar, kapıyı içerden açtılar ve yataklıya geçtiler.

Önce restorandaki yolcular soyuldu. Bundan sonra öbür yolcuları dolaştılar. Bu yolcuların kimi daha yeni uyumuştu, kimi oturuyordu. Hiçbirine birşey yapmadılar, ancak ne eşya varsa soydular. Birkaç bavulu açıp içini aradılar. Bu bavullarda değerli birşey bulamadılar.

Belki de tren öbür istasyona yaklaşmakta olduğundan haydutlar acele etmek zorunda kalmışlardı.

■

BİRİ imdat kolunu çekti ve makinist, işareti alınca kuşkulandı. Melezleri trene binerken görmüştü. Silah seslerini de

işitir gibi olmuş ve melezlerle ilgisini sezmişti. Bunun üzerine makineye tamyol verdi ve tren delice bir hızla ileri atıldı. Ne kadar çabuk öbür istasyona varırlarsa o kadar iyi olacaktı. İçgüdüyle, treni durdurmanın kötü olacağını, o zaman haydutlara, çaldıkları eşyalarla birlikte kaçma fırsatı vereceğini düşündü. Treni durdurarak kimsenin hayatını kurtaramazdı. Kaçmaya yeltenen yolcuları, eşkıya herhalde vururdu.

Haydutlar ikinci mevkiye döndüler. Orada yolcular öyle bir korku içindeydiler ki, onları yeniden görünce paniğe kapıldılar. Bu defa hayatta kalanları da öldürmeye geldiklerini sandılar. Ama artık yalvarmaktan caymışlar, başlarına gelenleri kabullenmişlerdi. Direnmenin faydalı olmayacağını düşünüyorlardı. Kimi hafif sesle dua okuyor, kimi yalnız dudaklarını oynatıyordu. Birşey yapmadan, cam gibi donuk gözlerle haydutlara bakanlar da vardı.

Herifler artık yolcularla ilgilenmiyorlardı. Cesetler üzerinden atlayarak, tekmelerle bunlar arasında yol açarak vagondan geçtiler.

Ekspres ve bagaj vagonuna girerek, gelecek istasyonda indirilecek postayı ve eşyayı düzenlemekte olan memurları öldürdüler.

Altı haydut, buradan kömür vagonuna tırmanarak lokomotife erişti. Ateşçi trenden atladı ve atlarken de vuruldu.

Makinist de haydutların gelmekte olduğunu görünce, atlamaya çalıştı ama yakalandı, sımsıkı tutuldu. Ona treni durdurması emredildi. Böylece lokomotif ve kömür vagonu trenden ayrılacak ve haydutlar kaçabilecekti.

Bunlar olurken, bir düzine haydut bütün bagajı, ekspres malları, posta paketlerini trenden aşağı atıyor, yolda bekleyen suç ortakları bunları topluyordu.

Haydutlar, ekspres vagonunda, yol üzerindeki çeşitli ka-

sabaların bakkalları için ısmarlanmış beş galonluk, elli kadar gaz bidonu buldular. Bunları gören haydutların aklına çılgınca bir düşünce geldi. Bidonları açarak ikinci mevki vagonlarını gazlayıp ateşlediler. Bir anda sanki korkunç bir patlama olmuş gibi vagonlar ateş aldı. Trenin rüzgârından geriye doğru hareket eden alevler, kısa zamanda öbür vagonlara bulaştı ve hepsini sardı.

Bağıran, uluyan, ağlayan ve delirerek gülen yolcular artık ne içgüdü, ne de akılla hareket ederek kaçmaya çalışıyorlardı. Bu arada lokomotifteki haydutlar makiniste treni durdurttular. Lokomotifle kömür vagonunu, öbür vagonlardan ayırdılar ve hepsi lokomotife doluşarak olay yerinden uzaklaştılar.

Geniş bir bölge vagonların alevinde aydınlandı. Bu tüyler ürpertici ışıkta, onbeş dakika önce, bir istasyondan öbür istasyona yolculuk yapmak için binmiş olan normal insanlardan geriye kalanları bağrışarak dolanıyordu. Çocuksuz analar, anasız çocuklar, karısız erkekler, kocasız kadınlar, hepsi çılgın bir durumda, çoğu ölüm derecesinde yanık, kimi kurşunla ya da bıçakla yaralı, ortalıktaydı. Aklı başında olan bir kişi yoktu aralarında.

Olaydan az etkilenen birinci mevki ve yataklı yolcuları, öteki taraftakileri vagonlardan çıkarmak, yaralılara yardım, ölmekte olanları yatıştırmak ve delirenlerin aklını başına getirmek için ellerinden geleni yaptılar.

■

HAYDUTLARLA dolu kömür vagonu ve lokomotif, çapullarıyla birlikte kaçmak için aynı gün öğleden sonra atlarını bıraktıkları yere geldi ve durdu. Trenden atılan öbür eşyalar,

yol boyunca sıralanan öteki grup tarafından toplanmıştı. Onlar daha sonra, ilk grupla Sierra Madre dağlarında gizleneçekleri yerlerde buluşacaklardı.

Lokomotiften en son ayrılan eşkıya makinisti vurdu ve aşağı yuvarladı, demiryolunun üstüne bıraktı. Onu ölüme bırakarak, arkadaşlarına katıldı.

Bütün bunlar on dakika içinde olup bitmişti ve öteki istasyon on mil uzaktaydı. Çevrede yardım edebilecek köy yoktu. Yanmakta olan vagonlar uzaktan görülebilirdi, ama yangın hızını yitirdiği için, gören olsa da, bunu bir tarla yangını sanıp aldırmazdı.

Aklı başında olan yolcular biraraya geldiler, tren yolda giderken pencerelerden atlayıp yol üzerinde kalmış yolcuları toplamaya gittiler.

Yola atılıp ölüme bırakılan makinist, az sonra kendine geldi. Bütün gücünü toplayıp sürünerek lokomotife çıktı ve makineyi ilerdeki istasyona götürmeyi başardı.

İstasyon şefi uzaktan tek başına bir lokomotifin geldiğini gördü. Makinisti baygın halde buldu. Ölüm halinde istasyona götürülen makinist, son birkaç sözle olan biteni anlattı.

Memurların, yolcuların ve treni bekleyenlerin çabalarıyla istasyondaki küçük bir yük treni, imdat treni haline sokuldu ve vagon kalıntılarının bulunduğu yere gönderildi.

Demiryolu memurları, neyle uğraştıklarını bildikleri için, kahraman makinistin getirdiği lokomotifi, yolun kapatılmış olmasından korkarak, imdat treninden önce gönderdiler.

Vagonların olduğu yere yaklaşırken, ganimetleri götürmek için hazırlanan ve pusuda bekleyen haydutlar, lokomotife ateş açtılar. Bir ateşçi bacağından yaralandı, makineyle uğraşan başka bir ateşçinin başı sıyrıldı. Ama her şeye rağmen lokomotif, vagonlara eriştı.

İmdat treni de ateş altında kaldı, ama silah taşıyan memur ve gönüllüler bu ateşe karşılık verdiler; haydutlar, imdat treninde asker bulunduğunu sandılar. Bunun üzerine eşkıya, tıka basa dolu denklerini bırakarak, değerli ne taşıyabilirlerse, onları alıp kaçtılar. Asıl önemli çapul, vagonlardan geri kalan bölgedeydi, ama vagon kalıntıları yolu tıkadığı için, imdat treni öbür tarafa geçemiyordu.

Bulunabilen bütün ölü ve yaralılar, yaralı olmayan yolcular imdat trenine alındı. Bagajlar çevreye yayılmıştı. Tren az sonra, bu defa bütün kasaba halkının toplandığı istasyona döndü.

İstasyona bir düzine resmî telgraf geldi. Bir hastane treni de yola çıkarılmıştı, ama ancak sabahleyin gelebilecekti. Bu eyaletin ve komşu iki eyaletin polis şefleri, hükümetin emriyle, özel trenlerle haydutların ardından gönderilecek süvari birliklerini seferber etmişti. Çevredeki bütün atlı polis birliklerine haydutların peşine düşmek ve ne yoldan olursa olsun, onları bir an önce yakalamak emri verilmişti.

Trajedi burada da sona ermedi. Hastane treni, yirmidört saat sonra, yaşayabilen yolcuları, binlerce kişinin saatlardan beri beklediği başkentin ana istasyonuna getirince, sevdiklerini ölüler arasında gören yirmiden fazla kadın ve erkek, ya çıldırdı ya intihar etti. Üç kişi akrabalarının öldürüldüğü inancıyla hayatına son verdi. O kadar heyecanlıydılar ki, trenden ilk inenler arasında aradıklarını bulamayınca, ölmüş olduklarını sanıp intihar ettiler ya da kendilerini, gelmekte olan öbür trenlerin altına attılar. Başkent basını, böyle birbiri peşisıra gelen haberler nedeniyle, çılgın gibiydi ve bütün halkı kışkırtmak için elinden geleni yaptı. Öyle bir duruma erişildi ki, artık felâkete soğukkanlılıkla bakacak bir kişi bulmak mümkün değildi. Gazeteleri okuyabilen herkes, kendini kurbanlarla birarada sayıyordu.

İnsanlar, canilerin giriştiği böyle bir katliam olmasaydı da, bir tren kazasında ya da bir depremde yüzlerce hayat yitirilmiş olsaydı, daha kolay dayanabilirlerdi. İnsanlar bir deniz kazasında ölen binlerce kişiye üzülebilir ve ölenlere yardım için ve bu gibi kazaları önlemek için elinden geleni yaparlardı. Ama aynı insanlar, soğukkanlılıkla ve sırf maddi nedenlerle, yirmi kişi öldürüldüğünde, intikam peşindeki vahşiler gibi çılgınlaşırlardı.

■

HÜKÜMET, uygar bir ulusun adını ve onurunu bütün uygar dünya karşısında lekeleyen ve bu ulusu güven verici olmaktan çıkaran, kötülenmesine yolaçan bu canileri yakalamayı baş ödev bildi. Olayları bilmeyen ya da yanlış yola sürüklenen katolikler, din özgürlüğünün baskı altına alındığını öne sürerek, öbür hükümetlerin müdahalesini istiyorlardı.

Kimi ülkelerde bu çapta bir haydutluk olayı ortaya çıktığında, haydutların yaptıklarından kimin yararlandığını anlamak bazan güçtür. Eşkıya bütün çapula el koyar ama, kendileri de asıl kim için çarpıştıklarını bilmezler. Yüksek bir politikacı, cumhurbaşkanlığı koltuğu peşinde koşan bir general, işinden uzaklaştırılmış bir ticaret bakanı, hükümeti hem kendi ulusu gözünde hem de başka uluslar gözünde küçük düşürmek için haydutları kullanabilir ve onlara isyancı adını takar. Kimi ülkelerde haydutların saldırıları böyle açıklanabilir. Çoğu kez saldırgan haydutlar, halkın beklediği gibi cezalandırılmaz. Bunlardan çok azı yakalanır, idam edildikleri bildirilir, bazan da daha sonra ordunun içinde asker olarak saklandıkları anlaşılır. Halk yalnızca gazetelerin yazdıklarını bildiği ve bunlar da her zaman doğru olmayabileceği için, haydutlara ne yapıldığını

kolayca izleyemez. Bir iki hafta sonra, haydutlardan artık ses seda çıkmaz, başka olaylar kamuoyunu uğraştırmaya başlar.

Bu olaydaki haydutlar, kendi kralları İsa için çarpıştıklarını açıkça ilan etmişlerdi. Katolik kilisesi ve din özgürlüğü adına çarpışıyorlardı. Gerçekte ise *Cristo*'nun kim olduğu hakkında bulanık bir görüşleri vardı. Bonapart, Colombo, Cortes ve İsa'nın aynı kişiler olduğuna onları inandırmak işten bile değildi. Latin Amerika'daki dörtyüz yıllık egemenliği sırasında Katolik kilisesi, kendi uyruklarını gerçek hıristiyan olarak eğitmekten çok, Roma'daki kasalar ve hazineler için maddi kazanç sağlamakla ilgilenmişti. Modern uygar hükümetlerin ise eğitim konusunda kiliseden farklı görüşleri vardı, ayrıca kilisenin mi yoksa hükümetin mi halkı daha iyi yönettiği konusunda görüşleri ayrılıyordu.

Bu ülkelerde katolik kilisesinin halka ne yaptığını görmek için, «*Viva nuestro rey Cristo!*» diye bağırarak, kendi kilisesinden olduğunu bildiği halde kadın, erkek, çocuk acımadan öldüren ve kendi cebini doldurmak için soygun yapan, bunları da kiliseye yardım ve İsa ile Meryem Ana'yı memnun etmek için yaptığını sanan bu haydutlardan daha iyi örnek olamazdı.

Haydut çetesi içinde eylem yapan iki katolik papazı yolcular tarafından tanındılar. Daha sonra bu papazlar yakalandı. Kendilerinin yalnız bu tren saldırısının değil, elli kadar başka yol ve çiftlik soygununun önderleri olduğunu itiraf ettiler. Eylemlerini, İspanyollara karşı ülkenin bağımsızlığı için vaktiyle çarpışmış olan katolik papazları Peder *Hidalgo* ve Peder *Morelos*'un yaptıklarıyla bir tutuyorlardı. Büyük Washington'dan başka koşullar içinde çarpıştıkları için bu muhterem pederler de giriştikleri iş başarısız kalınca, karşılığını hayatlarıyla ödemişlerdi. Bu bağımsızlık savaşçıları, o zaman Meryem Ana adına çarpıştıkları halde, hem İspanya Krallığı hem de kutsal en-

gizisyon tarafından ölüme mahkûm edilmişlerdi. Birkaç yıl sonra, İspanya krallığı Roma kilisesinin boyunduruğundan kurtulmaya başladığı için, Katolik kilisesi Latin Amerika ülkelerini İspanya'dan koparmaya ilgi duyunca, on yıl önce vatanseverleri ölüme atan aynı katolik kilisesinin yardımıyla bu ülkeler bağımsızlıklarını kazandılar. Bu isyancı papazların başsız cesetleri, bu defa en büyük katedrale getirilerek gömüldü.

Şimdi yakalanan iki papazın dışında, Kral Cristo adına çarpışan haydutlar sürüsünü kimin yönettiğini hükümet bilmiyordu. İpleri çeken asıl patronu bulmak ve Amerikan turistlerine, memleketin güven içinde bulunduğunu, bu gibi olayların hemen şiddetle cezalandırılacağını göstermek için, hükümet güvenmediği kimi askerî yöneticileri değiştirdi ve bütün gücüyle haydutları yakalamak üzere harekete geçti.

■

HAYDUTLARI Sierra Madre'de izlemek için vagonlardaki parmak izlerini almak, bunları dosyalamak ve Emniyet Genel Müdürlüğünde yığmak bir işe yaramaz. Önemli olan, haydutları ele geçirmektir. Onları ele geçirince hemen öldüreceksin, daha sonra parmak izlerine bakacaksın. Başka bir yol yoktur.

Kimi Latin Amerika ülkelerinde, Meksika da dahil; haydutlar, soyguncular, yol kesenler, gangsterler hiçbir zaman bir mahkeme kapısından içeri adım atmamışlardır, konuşacakları avukatları olmamıştır. Ne yargıtaya başvurabilirler ne de kefaletle bırakılırlar. Bu nedenle, kendi yasalarıyla yönetilen gangster ya da haydut örgütü yoktur. Bir ya da iki soygunda talihleri iyi gider, başarılı olurlar, üçüncüsünde işleri bitiktir.

Haydutlar genellikle, bozulmuş kızılderililer ya da melezlerdir. Çok az istisnasıyla küçük çiftçi ya da köylüdürler. Kendi evlerinin çevresindeki, kilometrelerce her yolu, her dağ patikasını, insanın saklanabileceği her deliği, insanın geçebileceği her kaya çatlağını bilirler. Böyle bir kaya çatlağında kaçak bir haydut, isterse yiyeceksiz üç gün saklanabilir.

Buna karşılık her yüz federal askerden sekseni, kıt'a, okyanustan yükseldiği günden beri, bellibaşlı işleri savaşmak olan kabilelerden seçilmiş kızılderililerdir. Onlara karşı hiçbir gizli deliğin faydası yoktur. Askerlerin geri kalanı melezdir. Bunlar her türlü hileyi bilirler ve bu hileleri haydutlardan daha ustaca kullanırlar. Sonra avcının ava karşı üstünlüğünü de hesaba katmak gerekir. Avı yöneten subaylar da, aldıkları özel eğitim ve uzun deneyleri nedeniyle kendi adamlarını en iyi biçimde kullanırlar.

Bir üsteğmen ya da yüzbaşı yönetiminde onsekiz kadar atlı asker bir köye girerler. Komutan bu köye ve çevresine gelen bazı at izleri görmüştür. Pek çok nedenle haydutlardan bazılarının ya da akraba ve dostlarının bu köyde yaşadığı kanısına varmıştır.

Trene ikiyüz kişi saldırmıştı, yalnız yirmi, otuz kadarı cinayetleri işlemiş ve soyguna katılmıştı. Ötekiler, trendeki askerler öldürülemezse çarpışmaya katılmak için demiryolu boyunca yer almışlardı. Askerler öldürüldüğü için trenden atılan ganimeti taşımışlardı.

Saldırı bitmiş ve çete küçük gruplara ayrılmıştı. Çoğu, küçük arazilerinin, karı ve çocuklarının bulunduğu, sakin bir çiftçi hayatının yaşandığı köylerine dönmüşlerdi. İçlerinden çoğu pazara gitmiş gibi görünüp, uzaktayken ne yaptıklarını, nerede olduklarını karılarına ve annelerine bile söylememişlerdi. Dönüşlerinde silahlarını saklamalarına gerek yoktu. Çünkü ihtilâl

den sonra büyük *hacendado,* yani eski feodal efendilere karşı çarpışmak için, köylülerin silah taşıması serbest bırakılmıştı. Bu feodal efendiler arazilerinin bir kısmını ihtilâl'le yitirmişler ve buraları köylülere dağıtılmıştı. Bu nedenle silah taşımak, bir köylünün eşkıya olduğunu göstermek için yeter bir delil değildi.

Komutan yalnızca sezgileriyle çalışıyordu. Haydutların cahil, budala ve batıl inançlı kişiler olduğunu bildiği için, sonunda kapana düşecekeri küçük hileler uyguluyordu. Caniler, kafaları uzun süre şaşırmadan sorulara karşılık verecek kadar hızlı işlemediği için, en sonunda yaptıklarını itiraf ederlerdi.

Şimdi askerler, yollardan uzakta, kızılderili çiftçilerin oturduğu *Chalchilmitesa* köyüne girmekteydiler.

Bir kulübenin gölgesinde iki melez bağdaş kurmuş, mısır yapraklarına sararak yaptıkları sigaraları içiyorlardı. Askerlere ilgisiz baktılar, kıpırdamadılar ve saklanmadılar.

Askerler geçti. Onbeş metre kadar ötede subay onları durdurdu. Melezlerden biri kalkarak kulübenin arkasına gitmek istedi. Arkadaşı ise, başıyla ona yerinde kalmasını işaret etti. Bunun üzerine o da yerine çöktü.

İki adamın davranışlarını gören çavuş, yüzbaşısına birkaç kelime fısıldadı. Komutan iki melezin bulunduğu kulübenin karşısındaki kulübeye at sürdü. İçecek su istedi ve attan indi. Toprak testiyi alarak suyu içti, son günlerde yağmur yağıp yağmadığını sordu.

Bir süre düşündü, yolu geçerek iki melezin bulunduğu yere geldi.

«Bu puebloda mı oturuyorsunuz?»

«*No patron,* buralı değiliz.»

«Nerelisiniz?»

«Bizim evimiz, toprağımız, *milpa*'mız *Mezquital*'dedir, *mi jefe,* şefim.»

«Buraya *compadre*'ni, arkadaşlarını ziyarete mi geldin?»

«Evet, *coronel,* evet albayım!»

Yüzbaşı adama yaslandı. Atın yatışmasını bekliyormuş istedi. Sonra ata binmeye çalıştı. Bu sıcakta dolaşmaktan bıkmış gibiydi. At ortalıkta döne döne dolaşıyor, subay ise bir türlü ayağını üzengiye koyamıyordu. At nerdeyse melezleri çifteleyecekken, bunlardan biri yerinden kalktı, ata binmesine yardım etmek için subaya yaklaştı.

Yüzbaşı adama yaslanlandı. Atın yatışmasını bekliyormuş gibi havadaki ayağını yeniden yere indirdi.

Sonra birdenbire:

«Cebinde ne var?» diye sordu.

Melez pantolonuna, özellikle şişkin görünen cebine baktı. Kulübeye gitmek istiyormuş gibi birden geri döndü. Ama bu arada askerlerin, hiçbir emir almadıkları halde yaklaştıklarını gördü ya da ona öyle geldi. Bir sigara sararak kendini yatıştırmaya çalıştı, arkadaşına da bir sigara daha isteyip istemediğini sordu.

Yüzbaşı, sanki birşeyle ilgili değilmiş gibi dikilip durmaktaydı. Melez, sigarasını yaktığı anda, yüzbaşı sol eliyle onu yakaladı ve sağ elini adamın cebine daldırdı.

Öbür melez de yerinden kalkmıştı. Olan bitenle ilgilenmiyormuş gibi omuzlarını silkti. Ama kulübenin arkasına gitmek istediği zaman yolu üzerinde üç askerin dikildiğini gördü. Sırıttı ve başka bir hareket yapmadı.

Yüzbaşı melezin cebinden çıkardığı şeyi inceledi. Pahalı cinsten bir deri para çantasıydı bu...

Komutan güldü, iki melez de, sanki bütün bunlar şakaymış gibi güldüler.

Subay, para çantasının içindekileri avcuna boşalttı. Birkaç altın ve gümüş para, ayrıca ufaklık paralar çıktı. Hepsi, yirmibeş peso.

«Bunlar senin paran mı?» diye sordu Yüzbaşı.

«Ne sanıyorsun şef? Tabii, *claro*, benim param!»

«Bu kadar çok paran var da, bu yırtık pırtık gömlek ne?»

«Yarın kasabaya inip kendime bir gömlek alacaktım, *coronel.*»

«Senin arada bir burnun mu kanıyor?» diye sordu Yüzbaşı.

Adam başını eğip, gömleğindeki kan lekelerine baktı. «Sen söyledin, *mi jefe*, arada bir kanıyor.»

«Ben de öyle düşünüyordum.» dedi Subay ve çantada bulduklarını incelemeye devam etti. *Torreon*'a birinci mevki bir tren bileti!.. Melezler birinci mevkiye hiç binmezler oysa... Ve daha başka birşey... Biletin tarihi, tren soygununun yapıldığı tarih...

Öbür melez de hızla arandı. Üzerinde pek az bozukpara vardı, ama pantolonunun saat cebinden bir elmas yüzükle iki inci küpe çıkmıştı...

«Atlarınız nerde?»

«Köyün ardındaki ahırda!» dedi Melez.

Yüzbaşı atların nallarının incelenmesi için adamlarını yolladı. Adamlar döndü ve:

«İzler tutuyor, Yüzbaşım.» dediler.

Bunlar zayıf atlardı. Eğerleri eski, yıpranmış ve yırtık pırtıktı.

«Silahlar nerede?»

Melezlerden birisi karşılık verdi:

«Atları bulduğunuz yerde.»

Yüzbaşı ahıra gitti, ayağının ucuyla toprağı eşeledi, bir paslı tabanca, eski tip bir pistol ve bir de tüfek çıktı.

Askerlerle çevreleri sarılmış melezlerin yanına döndü. Herifler silahlarının iki asker tarafından getirildiğini görünce omuzlarını silktiler ve güldüler. Artık her şeyin bittiğini anlamışlardı. Umurlarında değildi. Cennetteki efendileri *San Antonio* onları korumak istememişti, alınyazısına karşı savaşmanın faydası yoktu.

«Başka silah yok mu?»

«Yok, Jefe!»

Başlarına gelecekleri düşünmeden sigaralarını içtiler ve askerlerin hazırlıklarına, tiyatro seyrediyorlarmış gibi baktılar.

Yalnız bir düzine kadar köylü ve bir yığın çocuk, askerlerin çevresinde birikmişti. Bunlardan bazıları atları düzene koymak için askerlere yardım ediyorlardı. Köylülerin büyük çoğunluğu kulübelerinden çıkmamıştı. Bulundukları yerden, dışarda ne olup bittiğine bakıyorlardı. Eski bir gelenek nedeniyle, askerler ve atlı polis çevredeyken ortalıkta görünmenin, akıllıca iş olmadığını biliyorlardı. Vicdanları temiz değildi. En azından, hiçbiri kendini temiz görmüyordu. Hükümet ya da başka yetkililerce verilmiş yüzlerce emir vardı. Bunlara bilmeden uymamış olabilirlerdi, onun için en iyisi askerlere görünmemekti. Aksi halde, belki birşeyle suçlanabilirlerdi.

«Adlarınız nedir?» diye Yüzbaşı melezlere sordu.

Adlarını ya da ad olarak düşündüklerini söylediler.

Subay bunları not defterine yazdı.

Sonra yakında dikilen bir çocuğa:

«Nerede Köy mezarlığı?» diye sordu.

Askerler, çocuğun kılavuzluğunda, yirmi kadar köylü ve köyün bütün çocukları tarafından izlenerek, yakalanan bu iki

kişiyi mezarlığa götürdüler. Yüzbaşı, yola çıktıkları sırada, birkaç çocuğa mezarcıdan iki kürek alıp getirmelerini emretti.

Mezarlığa varınca, kürekler iki suçluya verildi ve açıklık bir yer gösterildi. Daha başka emir vermenin gereği yoktu. İki suçlu, ağırdan alarak kazmaya başladılar. Çukurlar iyice derinleşince, gelecek yüzyıllarda yatacakları bu yerin rahat olup olmadığını anlamak için çukura uzanıp baktılar. İki üç defa bunu denedikten sonra küreklerini bıraktılar ve işi bitirdiklerini işaret ettiler.

Bundan sonra bir ara verildi. İki adamın güneş altında bu kadar çalıştıktan sonra dinlenmesi gerekliydi. Bağdaş kurup oturdular ve sigaralarını sarmaya başladılar. Yüzbaşı bunu görünce kendi sigaralarını çıkardı ve adamlara paketi ikram etti. Pakete baktılar ve «Sağol *Coronel*, biz böyle hafif sigara içmeyiz, kendi sigaralarımızı içelim, daha iyi.» dediler.

«Siz bilirsiniz.» dedi Yüzbaşı ve bir sigara yaktı.

Suçlular daha sonra askerlerle konuşmaya başladılar ve onların ortak tanıdıkları olduğunu ya da bu askerlerin doğduğu köyleri bildiklerini anladılar.

Üç sigara içtikten sonra, suçlular yüzbaşıya baktılar. «*Listo mushachos?* Yolculuğa hazır mısınız çocuklar?» diye sordu Yüzbaşı.

İkisi de gülümseyerek:

«*Si, coronel*, hazırız.» dediler.

Emir almadan çukurların başına dikildiler. ikisi de kazdıkları çukurun tam karşısında yer almaya dikkat ettiler.

Çavuş iki manga ayırdı ve onları suçluların karşısına yürüttü. Adamlar her şeyin hazır olduğunu görünce, azizlere ve Meryem Ana'ya dualar mırıldanıp birkaç defa istavroz çıkardılar, sonra yüzbaşıya baktılar.

«*Listo, mi coronel,* hazırız.» dediler.

Otuz saniye sonra, kazdıkları toprakla örtülmüşlerdi bile. Yüzbaşıyla askerler istavroz çıkardılar, selam durdular ve mezarlıktan ayrıldılar, atlarına binerek öteki haydutların peşine düştüler.

Duruşma, idam töreni dahil, vergi ödeyen vatandaşlara üç peso ve elli centavo'ya mal olmuştu o da fişek parasıydı. Sonuç ise, her cinayet davası için ikiyüzbin dolar harcayan ülkelerden daha etkiliydi.

■

HAYDUTLARI yakalamak her zaman böyle kolay değildi.

Bir grup haydudun izleri üzerinde olan bir başka süvari birliği vardı. Bir tepenin üzerine çıkan subay, üç mil öteden on atlının uzaklaşmakta olduğunu görmüştü. Atlılar, askerleri farkedince dörtnala kalktılar ve tepeler arasında kayboldular. Subay ve adamları izleri kovaladılar. Arazi burada birden kumla karıştığı için bir süre sonra izler yok oldu ve askerler izlemeyi bıraktılar.

Öğleden sonra aynı resmî görevliler, büyük bir *hacienda*'ya, yani çiftliğe yaklaştılar. Subay, adamlarıyla birlikte burada gecelemeyi düşünüyordu. Askerler atlarını *hacienda*'nın iç avlusuna sürdüler. Subay *hacendado*'yu, yani çiftlik sahibini selâmladıktan sonra, bu yöne gelen atlı on kişi görüp görmediğini sordu. *Hacendado* bütün gün kimseyi görmediğini, gün boyunca evde olduğu için bu taraflardan kim geçse görebileceğini söyledi.

Bazı nedenlerle subay geceyi burada geçirmek fikrinden caydı ve *hacendado*'ya, çiftliği araması gerektiğini bildirdi. *Hacendado* da nasıl istiyorsa öyle yapabileceğini söyledi.

Askerler anayapıya yaklaşınca, her yönden gelen kurşun

yağmuruyla karşılaştılar. Geri çekilip *hacienda*'nın giriş kapısına yaklaşıncaya kadar, birisi düşüp öldü, üçü yaralandı.

Hacienda'lar, geniş avlu içindeki yapıları ve bunları çeviren kuleli yüksek duvarlarıyla çoğu kez bir kaleye benzerler.

Askerler dışarıya çıkar çıkmaz, koca giriş kapısı içerden kapatıldı. Bundan sonra gerçek çatışma başladı. Subay, geriye karargâha gidip daha çok asker ve makineli tüfek getirebilirdi. Ama, gerçek bir asker olarak şu anda haydutlardan kaçmayı istemiyordu. Adamları da böyle yapmasından hoşlanmazlardı. Onların saygısını yitirirdi sonra. Savaşı kabul edip son fişeğe kadar çarpışması gerekiyordu.

İhtilâl dönemlerinden beri, her iki taraf da çarpışmanın, ancak taraflardan birinin büsbütün ortadan kaldırılmasıyla biteceğini, arada başka bir çözümyolu olmadığını biliyordu. Çevrilmiş olan haydutlar, yitirecekleri birşeyleri olmadığını görüyorlardı. Canlı yakalanırlarsa nasıl olsa öldürüleceklerdi. Aynı şey, çatışmayı kazanamazlarsa askerlerin başına gelecekti. Yaşamak istiyorsan savaşı kazanmalıydın. Kıran kırana bir işti bu.

Subay, vurulmamaları için atların yakındaki bir tepenin ardına götürülmesini istedi. Haydutlar, silahları ve kurşunları birbirlerinden farklı olduğundan ve birbirlerinden cephane yardımı göremeyeceklerinden, kurşunlarını atları öldürmek için harcamazlardı. Ayrıca, onlar da çatışmayı kazanacaklarını umuyorlardı. Savaşı kazanınca atlar kendi işlerine yarayabilirdi.

Askerler iyi bir pozisyonda olmadıklarını görüyorlardı. *Hacienda* düz arazide kurulmuştu ve yaklaşan her asker, buz tutmuş bir gölde yürüyormuş gibi ortada kalırdı.

Subay, işleri yoluna koymak için *hacienda*'nın dört bir tarafına genel saldırı emri verdi. Modern savaş yöntemleriyle yetiştirilmiş olan askerler, subayın düdüğünü beklemeden çevreye

yayıldılar, yerde sürünerek ve kısa süren sıçramalar yaparak hücuma geçtiler.

Subay, *hacienda*'nın öndeki büyük kapısından başka, arkada da küçük bir kapısı olmasından yararlandı. Adamlarının çevrilmiş olanları uğraştırması için hafif ateşe devam etmelerine izin verdi. Askerlerden kimi, duvarlara eriştiler ama, bunlar yüksekti ve her tırmanan kolayca öldürülebilirdi.

İki saatlık etkisiz bir çatışmadan sonra, subay askerlerine son saldırı için hazır olmaları emrini ulaştırdı. Askerlerin çoğunu büyük kapı önüne toplayarak, bazı hilelerle, haydutlara asıl saldırının bu kapıdan yapılacağı ve kapının kırılmasına çalışılacağı izlenimini verdi. Herifler bütün dikkatlerini anakapıda topladıkları zaman, küçük bir grup asker, üç haydut tarafından korunan arka kapıyı tuttu. Ön kapıdan daha az sağlam olan bu kapı, yakındaki duvar çatlağına kedi gibi sokulan bir asker tarafından kolayca açılıverdi. Haydutlar, arka kapının askerlerin eline geçtiğini anladıkları an o kadar şaşırdılar ki, ön kapıyı unutup bütün güçlerini arkadan gelenlere çevirdiler. Öndersiz ve disiplinsiz bir grup arasında durumun böyle olacağını bilen subay, bütün gücüyle anakapıya saldırdı. Haydutlar yeniden ön kapıyı savunmayı düşününceye kadar, bu kapı açıldı ve askerler avluya doldular.

Burada mücadele daha şiddetlendi. Adam adama savaşılıyordu artık. Silahlar kullanılamadığından bıçaklar, taşlar, yumruklar konuşuyordu. Çatışma en sonu evin içinde, oturma odalarında, yatak odalarında devam etti.

Hacienda'ya geldiklerinden üç saat sonra çatışma bitti. Askerler kazandılar. İçlerinden dördü ölmüş, üçü ağır yaralanmış, on tanesi hafif yaralar almıştı. Subay iki defa vurulmuştu ama, yine ayakta çevresine emirler yağdırıyordu.

On haydut *hacienda*'ya geldiklerinde orada saklanmakta

olan üç kişi daha onlara katılmıştı. *Hacendado* ölü bulundu, bu nedenle onun, haydutların suçortağı olup olmadığı, yoksa zorla mı onların tarafını tuttuğu anlaşılamadı. Yedi haydut öldürülmüştü. İki tanesi yaralıydı. Haydutlara sonradan katılan üç kişiden biri yaralıydı. Yaralılar ve geri kalanlar, bir saat sonra bir duvarın dibinde kurşuna dizildi. Yaralı bir haydudu hastaneye götürüp tedavi ettirmek, sonra da yeniden aynı işi yapmasını sağlamak kadar budalaca birşey olamazdı.

Böyle yapılacaksa, askerler yerine hastane hemşirelerini haydutların peşine yollamak daha iyi olurdu. İnsanların oturduğu yerin çevresinde çıngıraklıyılan görülürse öldürülür. İnsan, barış içinde işiyle gücüyle uğrasmak istiyorsa, çevresinde bir çıngıraklıyılanın yaşamasına izin veremez.

Çatışma başladığında ırgatlar saklanmışlardı. Deliklerinden çıkıp geldiler ve atlara yardım ettiler.

Kurşuna dizilenlerin ceplerinde çantalar, mücevherat, tren biletleri, kadın çantaları ve başka şeyler bulundu. Subayın, bu haydutları teşhisi doğru çıkmıştı. Onları yanılmaz bir biçimde ele geçirmişti. Önce fareleri gebertmiş, ondan sonra veba taşıyıp taşımadıklarına bakmıştı. Allahtan bu çevrede, kahramanca çatışmayı ve ölümleri yazarak gazetelerini dolduracak muhabirler ve fotoğrafçılar yoktu.

Bu yolla haydutlar er geç yakalanıp, yakalandıkları yerde kurşuna dizildiler. Ülkede eşkıyalık bu biçimde arada bir patlak veriyordu. Ama bir general ya da politikacının, bu haydut sürülerini kendi amaçları için kullandığı zamanlarda bile, haydutluk yerleşmiş bir durum haline gelmemişti.

■

«İŞTE tren saldırısı ve haydutların izlenişi konusunda bildiklerim bunlar...» diyerek verdiği bilgiyi tamamladı Lacaud.

«Bunun bir bölümünü, gazeteleri okuyan *Don Genaro*'dan öğrendim. Bir bölümünü köyde, pazardan dönen köylülerden duydum.»

Lacaud bir dakika kadar sustuktan sonra:

«Şimdi bu adamların kim olduklarını biliyorsunuz, benim, buraya gelmekte olan haydutların casusu ya da suç ortağı olduğuma yine de inanıyor musunz? Haydi karşılık verin!» diye sordu.

«Öyle birşey söylemedik,» dedi Howard. «Senin bu kadın katilleriyle ilişkin olduğunu düşünmedik bile. Çocuklar, yeni ortağımıza tam güvenimiz var demektir.»

«Bence hava hoş.» dedi Dobbs ve elini Lacaud'ya uzattı. «El sıkışalım, arkadaşım.»

Curtin de elini uzatıp;

«Hoş geldin,» dedi.

Howard derin bir soluk aldı:

«Bu adamlar, hükümetin ele geçirmek istediği haydutların sonuncuları olmalı,» dedi.

«Buna eminim.» diye karşılık verdi Lacaud. «Gazetelerde, yakalanmayan bir gruptan söz ediliyordu. Bu grup hepsinin en belâlısıydı, başlarındaki adam da altın yaldızlı bir şapka giyiyordu.»

Curtin suratını buruşturdu:

«Söylediğin doğruysa, iş çok ciddi.» Yeniden tepeye tırmanıp vadiye baktı. Bir süre sonra da: «Bu şeytanları göremiyorum artık. Başka bir yola gitmiş olmalılar.» dedi.

«Hiç sanmam.» diye konuştu Howard. «Şimdi yol kavşağındadırlar. Buradan göremezsin. Başka bir yerde görünmüyorlarsa, buraya doğru gelmekte olduklarına bahse girerim. Hepimiz tepenin bu tarafına gidelim. Oradan açığa çıktıklarında görebiliriz. Birkaç dakika sonra patikaya girmeleri gerekir. Onları göremezsek, o zaman buraya gelmekten caydıklarını anlamış oluruz. Buraya çıkarlarsa düşmanla karşılaşacağız.»

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HEPSİ ikinci gözetleme yerinde oturmuş, haydutların yol kavşağından dönüşlerine bakıyorlardı. Herifler yukarı doğru çıkmaktaydılar.

«Kaç tane saydın, Curtin?» diye sordu Howard.

«Onbeş ya da onaltı.»

Howard Lacaud'ya seslendi:

«Bize daha önce anlattıklarına bakılırsa, dağların bu bölümünde bu kadar çok haydut kalmamış olması gerekir.»

«Elbette, ama ele geçmemiş olan başkalarıyla birleşmişlerdir.»

«Öyle görünüyor,» dedi Howard. «Eh, zorlu günler bekliyor bizi. Köydekiler bunlardan kurtulmak için, burada bol silahlı ve cephaneli bir avcının yaşadığını söylemişlerdir. Onların da istedikleri budur. Silah ve cephaneye ihtiyaçları var. Şimdi en iyisi kendimizi nasıl savunacağımızı düşünmeliyiz.»

Howard planlar hazırlarken, keskin gözleri olan Curtin gözetleme yerinde oturarak haydutların gerçekten gelip gelmediklerine baktı.

Eşekler otlaktan getirilerek yakındaki bir derenin içinde sık bir çalılığa alındı ve kaçmalarına engel olmak için sıkıca bağlandı.

Kampın gerisinde duvar gibi yükselen çıplak kayanın dibinde, boylu boyunca dere yatağı gibi uzanan bir çukurluk vardı. Besbelli burası akan yağmurlardan açılmıştı. Bu dere yatağı tabii bir siper gibiydi. Howard dere yatağını kendi savunma taktiği için ana nokta olarak seçti. Bulunduğu yer, geriden saldırıya uğramazdı, çünkü kaya çok yüksekti ve biçimi dik değil dışarıya doğru bombeliydi. Kayanın tepesindeki birisi, kayanın dibinde siperde olan bir kimseyi vuramazdı. Ancak çok uzun iple sarkacak bir adam, kayanın tepesinden aşağı inebilirdi. Ama, bir çatışmada hiçbir zaman canlı olarak ayağını yere basamazdı.

Siper, yandan da sarılamazdı, kaya bunu da önlüyordu. Aslında aşağı vadiden tırmanarak gelmek gerekirdi. Bu da ancak görmüş geçirmiş dağcıların, gerekli araçları yanlarındayken yapabileceği birşeydi. Siperin öbür yönü ise, yine kayalarla kapalıydı ve buradan gelenler de siperdeki görevli kişi tarafından kolayca silahla önlenebilirdi.

Haydutların sipere saldırabilmeleri için bütün kamp alanını geçmekten başka çareleri yoktu. Kamp alanında pusuya yatmak mümkün değildi. Siperlerde savunma durumunda olanlar, gördükleri her haydudu öldürebilirlerdi.

Kovalar suyla doldurularak sipere getirildi. Çadır, ortaklara ait her şey ve yiyecekler bu kalenin içine alındı.

«Onları maden ocağından uzak tutmalıyız,» dedi Howard.

«Maden ocağından mı?» diye sordu Lacaud. «Maden ocağı olduğunu bilmiyordum.»

«Şimdi öğrendin işte, kerâta!» dedi, Dobbs. «Yumurtladık en sonunda. Buralarda boşuna mı dolaşıp duruyoruz sanıyordun, ahbap?»

«Onları burada oyalayarak madenden uzaklaştırabiliriz» dedi Howard. «Tek kampımızın burası olduğu izlenimini vermeliyiz. Bizi o taraftan çevirmek isteseler bile ocağı bulamazlar. Bizi ne taraftan ele geçirmek isterlerse istesinler ocak onların yolu üzerinde değil.»

«Madeni bulsalar da birşey yapamazlar.» Dobbs, bunu söylerken denklerden cephaneyi çıkarmaktaydı.

«Evet,» dedi Howard. «Haklısın. Birşey yapamazlar, çalamazlar. Ama her şeyi kırıp dökebilirler ki, bu da kötü olur bizim için. Diyelim bunu yaptılar, yine de bize pek zararı olmaz, çünkü böylece, buradan ayrılırken izleri yok etme zahmetinden kurtarmış olurlar bizi.»

«Geriye çekilme konusunda ne düşünülüyor?» diye Lacaud ortaya bir soru attı. «En iyi strateji, onlarla çarpışmadan saklanmak ve herifleri asık yüzleriyle başbaşa bırakmaktır.»

«Bunu da düşündüm,» diye karşılık verdi Howard. «Önce, buradan çıkış için, onlarla karşılaşacağımız yoldan başka yol yoktur. İş çatışmaya dökülürse biz burada, yolda ya da başka bir yerde olduğumuzdan daha iyi durumda olacağız. Tabii, yakınlarda başka bir yerde saklanabiliriz, kayaları bile aşabiliriz ama, bunu yaparken düşüp boynumuzu kırmak var. Daha da kötüsü, yanımızda hiçbir şey taşıyamayız. Eşeklerimizi ve çıkardığımız altını yitirmiş oluruz. Altını bir yere gömüp saklayabiliriz ama, sanır mısın ki peşimizi bırakırlar? Hangi yolu tutarsak tutalım, arkamızdan geleceklerdir. Sierra'da yol bul-

mak konusunda bu adamlarla başa çıkamayız. Bu konuda onlar uzman, bizse amatörüz. En iyisi, artık bunu düşünmeyelim.»

«Her zaman olduğu gibi haklısın, ihtiyar!» deyip Howard'ın sırtını okşadı Dobbs.

Bu sırada Curtin gözetleme yerinden seslendi:

«Şimdi kavşaktalar ve buraya doğru dönüyorlar.» Kayadan aşağıya atlayarak, yapılacak son işleri düşünen öbürlerinin yanına geldi.

«Yolu en iyi sen biliyorsun, Curty.» dedi Howard. «Onların yukarı gelmeleri ne kadar sürer?»

«Yorgun atlarıyla buraya çıkmaları en az iki saat alır. Ama belki de tembelleşip yolda dinlenirler, belki başka yollara saparlar, o zaman dört saatı da bulabilir.»

«Peki,» dedi Howard. Sipere atladı. «Diyelim ki iki saat çeksin. O zaman önümüzde iki saatımız var demektir. Bunu en iyi biçimde değerlendirelim. Yemeklerimizi yiyelim ve cümbüş başlayıncaya kadar vaktimizi boşuna harcamayalım.»

■

SİPERİN içine yerleştiler, bir ateş yakıp yemeklerini pişirdiler. Öbürleri yeni siper hazırlayıp silahları ve cephaneleri yerleştirirken Curtin aşçılık yaptı.

«Kimse itiraz etmezse, komutayı ben ele alıyorum. İşinize geliyor mu, ortaklar?» diye sordu Howard.

«İtiraz yok,» dediler.

«Ben, ortanın biraz soluna yerleşiyorum. Lacaud, sağ içte yerini alıyor. Dobbs, sen de sol köşedeki sipere giriyorsun, Cur-

tin, sen sağ köşeye yerleşiyorsun. Bu köşe önemli, Curty çünkü ancak buradan, yani kayaların arasındaki çatlaklardan bir haydut sızabilir. Onun için bu köşeye iyi bakacaksın. Lacaud da bu kanadı gözleyebilir.»

Yemek pişince oturdular ve yerken savaş planlarını son defa gözden geçirdiler.

■

ORTAKLAR önlerine toprak yığarak kendi siperlerini, kafalarını saklayabilecek gibi genişletirlerken, ilk haydutlar açıklıkta belirdiler.

Howard, arkadaşlarının dikkatini çekmek için tıslad. Yaşlı adamın bulduğu bu tıslama işareti çok uygundu, çünkü çevredeki doğal gürültülerden farkı yoktu, ancak çok yakında olanlar bu sesin niteliğini anlayabilirlerdi.

Üç haydut, çalılıkların yola açıldığı yerde duruyorlardı. Bunlardan biri kocaman altın yaldızlı şapkası olan adamdı. Açıklığı, çıplak ve boş görünce şaşırmış gibi bir süre baktılar. Öbür adamlara da buraya gelmeleri için seslendiler. Atlarını elli metre kadar aşağıdaki küçük düzlükte otlamaya bıraktıkları anlaşılıyordu. Yolun son kısmını geçmek güç olduğundan hayvanları aşağıda bırakmış ve ortakların hesapladığından daha önce kamp yerine erişmişlerdi.

İki dakika sonra, atları korumak üzere bırakılan ikisi hariç, hepsi kamp yerine geldiler. Neler konuştuklarını siperlerden duymak güçtü, aradaki mesafe uzaktı çünkü.

Bütün adamlar, kalçaları üzerinde çeşitli kalibrede ve çe-

şitli marka tabancalar taşıyorlardı. Dördünün karabinası, ikisinin tüfeği vardı. Hepsi paçavralar içindeydi ve haftalardan beri yıkanıp traş olmamışlardı, saçları da uzamıştı. Çoğunluğu sandal giyiyordu, kiminin parçalanmış, tabanı açılmış çizmeleri vardı. Kimi kovboyların ya da sığır yetiştiricilerinin giydiği cinsten deri pantolonlar içindeydiler. Hepsi omuzlarında ucuz yün battaniyeler taşıyorlardı.

İki adam, kamp yerinin ortasına doğru ilerledi. Kaldırılmış bir çadırla, kısa süre önce söndürülmüş bir ateşin izlerini buldular. Çevreye baktılar ve başka bir işaret görmeyince arkadaşlarının yanına döndüler. Hepsi yere bağdaş kurup oturdu.

Bulundukları yerden, kampın gerisindeki büyük kayanın dibinde bir dere yatağı olduğunu görmeleri güçtü.

Sigara içiyor ve konuşuyorlardı. Siper gerisindekiler, adamların daha ne yapacaklarını bilmedikleri sonucunu çıkarıyorlardı. İçlerinden birkaçı tartışıyordu. Bu kadar zor bir yolculuk sonunda ellerine hiçbir şey geçmemişti.

Birkaçı ayağa kalkarak, burada olması gereken avcıyı aramak için çevreyi dolaştı. Arkadaşlarının yanına dönünce bırakıp gitmeye, vadiye inip başka serüvenler aramaya karar vermiş gibi bir tavır takındılar.

Pek çok konuda uzun tartışmalar oldu. Birkaçı, kamp yerinin ortasında oturdular. Şimdi aralarında daha fazla mesafe olduğu için yüksek sesle konuşuyorlardı. Çetebaşının çok az otoritesi olduğu ve aralarında disiplin bulunmadığı görülüyordu. Herbirinin kendine göre bir görüşü vardı, hepsi kendi görüşünün, öbürleri tarafından izlenmesini istiyordu.

Biri, burasını karargâh yapıp vadideki köyleri basmak teklifinde bulundu.

Dobbs, Howard'a:

«Bunu yaparlarsa halimiz felâket olur!» diye fısıldadı.

«Berbat olur durum. En iyisi susalım ve dinleyelim.»

Curtin, Lacaud'ya:

«Şimdi bunların hepsini vursak daha iyi değil mi? Hiçbiri canlı kaçamaz. İhtiyara sor bakalım, ne diyor bu konuda?»

Howard beklenmesini, adamların plan değiştirip gidebileceklerini söyledi.

Curtin, Lacaud'ya:

«Şu yakındaki heriflere bak,» dedi. «Bunlar tam bir tayfa. Boyunlarına, kendilerini şeytandan korumak için azizlerin ve Meryem Ana'nın madalyalarını asmışlar. Gördün mü böylesini?»

«Sana gazetelerin ne yazdığını anlattım. Bu katillerin hepsi koyu katolik!»

«Kilise bu konuda başarılı olmuş doğrusu,» dedi Curtin. «Bizim Metodist kilisesi böyle birşey beceremez. Bak şimdi ne yapıyorlar?»

İki haydut, madencilerin bıraktığı yarı yanmış odunları kullanarak bir ateş yakmaya başladılar.

Howard Dobbs'a:

«Burada hiç olmazsa bir gece kalacaklar,» dedi.

«Çok geçmeden iyi bir film çevireceğiz anlaşılan.»

«Evet, öyle bol cephaneleri var.»

Adamlardan kiminin omzunda üç sıra fişeklik asılıydı ve bunların gözlerinin çoğu doluydu...

■

ATEŞİ yaktıktan sonra, adamlardan biri yakıt, su ya da fare deliği ve bilemediniz yabani yeşil biber bulmak için orta-

lığı dolaşmaya başladı. Doğruca kampı geçerek siperlerin olduğu yere geldi.

Kayanın dibine değil de, belki de *gringo*'nun izini bulurum diye kayanın tepesine baktı. Belki *gringo* bir mağaraya saklanmıştı.

Birşey göremedi. Ateşin yanına döneceği sırada bu defa kayanın dibine göz attı ve orada sadece Curtin'in kafasını gördü. Doğru görüp görmediğini anlamak için bir adım yaklaştı.

«*Ay, caramba, chingue tu madre*» dedi şaşkın bir sesle. Sonra çeteye dönüp bağırdı. «*Ven aca,* gelin buraya *muchachos,* hepiniz. Burada büyük manzarayı göreceksiniz. Haydi gelin. Küçük kuşumuz burada kuluçkaya yatmış, civcivlerin çıkmasını bekliyor. Bu cehennemlik *gringo*ların ve *cabrone*'lerin, köstebek deliğinde yaşayacaklarını kim aklına getirir?»

Bütün adamlar ayağa kalkarak ona doğru koştular.

Kampın yarısını aştıklarında Curtin bağırdı:

«Dur! Yoksa yakarım!»

Haydutlar hemen durdular. Curtin'i keşfeden ve siperden beş adım ötede duran adam kolunu kaldırdı: «Peki peki, *bueno, muy bueno,* bana kızma *ya me voy,* görüyorsun, gidiyorum hemen.» Bunu söyledikten sonra silahına davranmadan geri geri gitti.

Haydutlar o kadar şaşırmışlardı ki, bir süre konuşmadılar. Kamptan çıkıp çalılıklara giden yolun başına döndüler.

Burada çabuk çabuk konuşmaya başladılar. Siperdekiler bu konuşmalardan hiçbirini anlayamadılar.

Bir süre sonra altın şapkalı çetebaşı, kamp yerinin ortasına kadar yürüdü. Baş parmaklarını kayışına soktu. Böyle yaparak karşısındaki ateş etmediği sürece silahına davranmayacağını göstermek istiyordu.

«*Oiga, senor,* dinle! Bizler haydut değiliz. Yanılıyorsun.

Bizler *policia montada*'yız. Yani, atlı polisiz. Haydutları arıyoruz, yakalamak istiyoruz. Biliyorsun, bunlar tren soydular.»

«Peki,» diye bağırdı Curtin. «Polisseniz işaretleriniz nerde? Onları görelim.»

«İşaretler mi? Canı cehenneme işaretlerin. İşaretlerimiz yok. Gerçekte işarete ihtiyacımız yok. Sana bu kokmuş işaretlerden birini olsun göstermeyeceğim. Seni gidi *cabron* seni, *ching' tu madre!* Çık delikten, buraya gel! Seninle konuşacağım.»

«Benim konuşacak birşeyim yok. Çok konuşmak istiyorsan, olduğun yerden konuş. Buraya sakın yaklaşma, sonra soğuk alırsın.»

«Valinin emriyle seni tutuklamamız gerekiyor. Burada av ruhsatı ve silah taşıma ruhsatı olmadan avlanıyorsun. Silahlarına ve cephanene elkoymak için emir aldım.»

«İşaretin nerde?» diye yeniden sordu Curtin. «Göster işaretini, o zaman seninle konuşayım.»

«Aklını başına topla, *tenga razon!* Seni tutuklamayacağız. Yalnız *cartucho'larla,* yani fişeklerle silahını ver, o kadar! Tabancan sende kalsın. Biz böyle adamlarız işte!»

Sipere iki adım daha yaklaştı. Dört beş adam daha çetebaşını izlemeye başladılar.

«Bir adım daha atarsanız vururum,» dedi Curtin. «Haberiniz olsun.»

«*No sea malo, hombre.* Niye ama? Sana fenalık mı yaptık? Bir kötülük etmedik. Niçin biraz daha nazik davranmıyorsun? İnsan böyle yapar mı hiç? Senin iyiliğini istiyoruz. Silahını bize ver, seni serbest bırakacağız. Güven bize!»

«Silahım bana gerekli! Onu kimseye vermem.»

«At o paslı boruyu buraya! Onu alıp gidelim!»

«Öyle şey olmaz. En iyisi, benim silahımı almadan buradan çekip gitmeniz, hem de çabuk. Sizin çenenizi dinlerken asa-

bım bozulabilir.» Curtin siperin üzerinden silahının ucunu gösterdi.

Adam birkaç adım geri çekildi ve yeniden arkadaşlarıyla görüşmeye başladı. Curtin'in iyi bir pozisyonda olduğu belliydi. Saldırıya geçerlerse, en azından üçünün hayatına mal olabilirdi. Hiçbiri kurban olmak istemiyordu. Ele geçirmek istedikleri silah için bu, pek pahalı bir ödeme olurdu.

Haydutlar ateşin çevresinde oturdular, limon yapraklarından yapılmış çay, kuru et, yeşil biber, kuru fasulye ve tortilla' dan ibaret yoksul yemeklerini yediler.

Gringo ve silahını nasıl olsa ele geçireceklerdi. Hem de birkaç saat içinde bu iş çözümlenecekti. *Gringo* kaçamazdı, üstelik uyuması gerekiyordu.

Yemek yerken konuşmadılar, daha sonra *siesta*larını yaptılar ve kendilerine eğlence aramaya başladılar. Bunun üzerine *gringo'*yu düşünmeye başladılar. Onu canlı ele geçirip, eğlencelerinin başlıca konusu yapacaklardı. Önce ağzına küçük kor parçaları koyarak yüzünün alacağı biçime bakacaklardı. Bundan sonraki yirmidört saatı eğlenceli geçirecek daha nice usuller biliyorlardı. Ama kurbanları çoğunlukla bunlardan hoşlanmazdı. Çoğu defa çabucak ölürdü. Dolayısıyle, eğlencenin mümkün olduğu kadar uzaması için her türlü tedbirin alınması gerekirdi.

Bu adamlar bu işkenceleri nasıl ve ne biçimde yapacaklarını çok iyi biliyorlardı. Çünkü kiliselerinde, küçüklüklerinden bu yana iyi eğitim görmüşlerdi. Kiliseleri, beyaz adamların, hıristiyanların, engizisyonun ve piskoposların düşünebildikleri her türlü işkence resmi ve heykeliyle doluydu. Bu resimler ve heykeller, yöneticilerin zenginliklerini ve kudretlerini genişletmekten başka bir şeye yaramazlarmış gibi, dünyadaki en kudretli kilisenin, bir ülkenin bütün insanlarını nasıl yüzyıllar boyunca

baskı altında tuttuğunu göstermek istemesi bakımından, yine bu kiliselere uygun düşerdi. Büyük kilisenin bu dalına göre insan ruhunun ne önemi vardı? Aynı kiliseye uygar ülkelerde bağlı olanlar, kilisenin büyüklüğünün ve edindiği zenginliğin nerden geldiğini hiç sormamışa benziyorlardı. Öyleyse bu haydutları suçlu bulmamak gerekirdi. Kendilerine ne öğretildiyse onu yerine getiriyorlardı. Onlara dinin güzel yönleri gösterilecek yerde, en kanlı, en hunhar ve iğrenç yönleri gösterilmişti. Bu yönler çok önemliymiş gibi öne çıkarılmış, inanç ve sevgi yerine, dehşet ve batıl inançlarla kiliseye bağlılık yaratılmak istenmişti. Bu nedenle, bu adamlar göğüslerine Meryem Ana'nın ve Hazret-i Yusuf'un madalyalarını takarak, bir tren ya da yol soygunundan ve korkunç bir katliamdan bir saat önce kiliseye gitmekte, bu işi yaptıktan sonra da yine heykellere ve azizlere dua ederek, kurbanlarının kurşunlarından ve güvenlik kuvvetlerinden kendilerinin korunmasını istemekteydiler.

■

HAYDUTLARIN acelesi yoktu. *Gringo'*yu yakalamayı ve eğlenceye başlamayı planladılar.

Curtin ve öbür ortaklar, haydutların tartışmakta oldukları şeyi ve yeni bir saldırıyı deneyeceklerini anladılar. Bundan kuşkuları yoktu.

Nitekim heriflerden biri ayağa kalktı, tabancasını kısa deriden ceketinin altına itti. Böylece *gringo,* tabancanın ateşe hazır olduğunu görmeyecekti. Ama Curtin, gangster numaralarını çok iyi bildiği için bu hareketin ne demek olduğunu hemen anladı.

Adam yakına geldi. Öbürleri de yavaşça ayağa kalkıp kampın ortasına yürüdüler.

Altın şapkalı çetebaşı:

«Dinle beni!» diye seslendi. «Dinle! En iyisi hemen bir anlaşmaya varmak olur. Yiyeceklerimiz çok azaldı ve yarın pazar yerine ulaşmak istiyoruz. Bunun için de buradan hemen gitmeliyiz. Silahını ve cephanelerini bize ver. Bunları karşılıksız almak istemiyoruz. Silahını satın alacağım. İşte burada, senin memleketinde yapılmış gerçek bir altın saatla, altın zinciri var. Bu saatla zinciri en az ikiyüz peso eder. Saatı silahınla değiştireceğim. İyi bir alışveriş olur bu! Gel bunu kabul et!»

Sonra saatı çıkardı ve başının etrafında salladı.

«Saatın sende, silahım da bende kalsın! Pazara gidip gitmemeniz beni ilgilendirmez. Silahımı alamayacaksın. Dene!» diye karşılık verdi Curtin.

«Oooo, öyle mi? Demek ele geçiremeyeceğiz, ha? Seni köpek seni, seni gidi pis *cabron*. Göstereceğim gününü...»

Bu sözler, sipere en yakın adam tarafından söylenmişti. Haydut, ceketinin altındaki silahı Curtin'e çevirmişti.

Bu sırada bir el ateş sesi duyuldu ve adam silahını tutan elini çekerek:

«Aziz Meryem Ana, efendimizin anası, *estoy herido*, vuruldum!» diye bağırdı.

Haydutlar kurşunun geldiği yöne baktılar. Ateş eden Curtin değildi. Kurşun, siperin karşı köşesinden geliyordu ve ateş edilen yerden hafif mavi bir duman yükseliyordu.

O kadar şaşırdılar ki, şaşkınlıklarını belirtecek bir söz bulamadılar. Geri geri giderek çalılıklara döndüler. Yere çöktüler ve konuşmaya başladılar. Kafaları iyice karışmıştı. Köyde edindikleri bilgi yanlış omalıydı. Burada yalnız bir kişi olması gerekiyordu. Şimdi ise polisin ya da askerlerin burada olabileceğinden kuşkulanmaya başlamışlardı. Ama askerler kendi arala-

rına *gringo* almazlardı. Belki de askerler bu *gringo*'yu kendilerini şaşırtmak için görevlendirmişlerdi.

Atların başında bulunan muhafızlardan biri silah sesi üzerine yaklaşarak ne olduğunu sordu. Öğrendikten sonra yine görevinin başına döndü. Ona, herhangi bir sıkışık durum için atları hazır tutması söylendi.

Yarım saat tartışmadan sonra, haydutlar birdenbire güldüler ve ayağa kalktılar. Yeniden kamp yerinin ortasına yürüdüler.

«Hey senor, bize böyle oyunlar oynayamazsın! Biz bu gibi oyunları yutmayacak kadar açıkgöz kimseleriz. Tüfeğinin öbür tarafta olduğunu ve bir iple onu ateşlediğini biliyoruz. Biliriz böyle hileleri... Biz de göllerde yabanördeği avlarken aynı numarayı yaparız. Bize çalışmaz bunlar.»

Bir anda hepsi birden silahlarını çekip Curtin'e nişan aldılar.

«Şimdi hemen o pis delikten çık!»

«Haydi sallanma, gel. *Vamonos,* yoksa Meryem Ana'ya şart olsun ki, seni fare gibi o delikten çıkaracağız.»

«Böyle şey olmaz. *No vengo, cabrones.* Bir adım daha atarsanız, işiniz bitiktir. Olduğunuz yerde kalın ya da geriye gidin. Böyle yakın olmanızdan hoşlanmıyorum. *Andele* ve *pronto.*»

«Peki, öyle olsun. Artık gücümüzü göstermek zorundayız. Senin ağzını kulaklarına kadar yırtacağız. Orospu köpekten doğmuş, kokuşmuş *gringo* seni!»

Bütün haydutlar, ellerinde tabancaları olduğu halde yere yatarak ve iyi bir nişancı olduğu anlaşılan *gringo*'ya görünmemeye çalışarak sipere doğru sürünmeye başladılar.

Altı adım ilerlemişlerdi ki, dört el ateş edildi. Bunların hepsi de ayrı silahlardan gelmişti. Haydutlardan ikisi, «Vurul-

duk!» diye bağırdılar. Bütün haydutlar geri dönüp sürünerek çalılıklara sığındılar.

Artık siperde asker bulunduğundan kuşkuları kalmamıştı. Belki birkaç kişiydi bunlar ama, asker olduğu kesindi. Belki de daha büyük bir birlik kendilerine arkadan saldırmak için buraya doğru geliyordu.

Atları muhafaza edenlere bir adam göndererek vadide asker olup olmadığı soruldu. Muhafızlar asker olmadığını, olsa göreceklerini bildirdiler.

Bu haber adamlara erişince, rahatladılar. Uzun tartışmadan sonra bir hamlede siperi ele geçirmeyi kararlaştırdılar. Siperdeki adamlar askerseler, böylece onlardan kurtulmuş ve arkadan gelen olursa, tek cepheye karşı savaşır duruma girmiş olacaklardı. Siperi ele geçirdikleri takdirde sahip olacakları silah, cephane, yiyecek, elbise ve başka şeyler de çok önemliydi, saldırı kararına varmalarının asıl nedeni buydu. Bu gibi zenginlikler için adamlarından birini gözden çıkarabilirlerdi, o zaman iyi bir kazanç elde etmiş olacaklardı. Hepsi bu kararı benimsediler.

■

SİPERDEKİ ortaklar ise, soluk alabilecek kadar bir zaman kazandıklarını anladılar. Haydutların korkmadıklarına ve başka bir plân hazırladıklarına bakarak yeni bir saldırıya uğrayacaklarını biliyorlardı.

«Gelecek sefer ne yapacaklarını bir bilebilsek?» dedi Curtin.

«Bilmenin bize çok az faydası olur,» diye karşılık verdi Howard. «Biz ancak onların planına göre hareket edebiliriz.

Çünkü her davranışlarıyla ne düşündüklerini göstereceklerdir. Yapacağımız tek şey uyanık olmak. Sanırım sabah erkenden, bizi uykuda bastırmak isteyeceklerdir. Bu melezler ve kızıldeililer zorunlu olmadıkça gece çatışmayı sevmezler.»

«Biz kalkalım ve saldıralım. Onları beklemeyelim.» teklifinde bulundu Dobbs.

«Bunun uygun olacağını sanmıyorum.» dedi Lacaud. «Şimdiki durumda, burada kaç kişi olduğumuzu bilmiyorlar. Belki de bizi on kişi sanıyorlardır. Ki bu da bizim avantajımız. Dışarı çıkarsak, kaç kişi olduğumuzu öğrenirler. Siperin içinde iyi bir savunma durumundayız. Sayımız ve ne kadar silahımız bulunduğu konusunda bir fikirleri yok, arkamızı çevirip geriden de saldıramazlar.»

«Teslim olmak zorunda olmadan burada daha ne kadar dayanabiliriz? Bunu merak ediyorum,» diye Curtin sordu.

«İdareli gidersek, burada iki hafta dayanabiliriz. Bunu önleyecek tek şey, su yokluğudur. Tabiî sabahları biraz yağmur çiseler, bunlar kayalardan sızıp akarken matralarımızı doldurabiliriz. Yağmur da yağabilir.»

Howard her şeyi dikkatli düşünmüşe benziyordu.

Eşekler bağlı oldukları koruda anırmaya başladılar. Haydutlar bunu işittiler ama aldırmadılar. Eşek gerekli değildi onlara. Hem uzaktaydılar, hem belki de köylülerin eşekleriydi bunlar. Hayvanlardan önce siperi ele geçirmeleri gerekiyordu. Kulaklarına at kişnemesi gelseydi, belki daha büyük etki yaratırdı. Çünkü o zaman siperlerde askerlerin bulunduğundan kuşkuları kalmazdı. Haydutlar da çarpışmak yerine buradan uzaklaşmayı düşünebilirlerdi.

«Bize yardım etmesi için Tanrıya dua ettik miydi?» diye sordu Howard. «Çünkü her şey bize yardım ediyor. Bu gece dolunay var, ortalık aydınlanacak. Ayışığında önümüzdeki

kamp yerini görebiliriz, herifler ise bizi göremezler. Arkadaki kayanın gölgesinde kafamızı siperden çıkarsak bile bizi göremezler.»

«Doğru söylüyorsun, ihtiyar,» dedi Curtin. «Birkaç saat önce görüldüğü kadar kötü durumda değiliz.»

«Gece olunca, gündüzkü yerlerimizde bulunmak zorunda da değiliz.» diye Howard devam etti. «İki kişilik gruplar halinde olacağız. Dobbs'la ben sol kanadı, Curty'yle Laky sağ bölümü tutacaklar. Görünüşte bir hareket yoksa, biri kestirir, öbürü gözetler. Hareket görülürse gözlemekte olan, uyuyanı uyandırır. Şimdiden ikimiz uyusak, daha iyi. Çünkü karşı taraftan en az altı saat için bir hareket beklemiyorum. Ama sabah, saat üçbuçuğa doğru işler değişecektir. Tamam. Dobbs'la Lacaud, siz uyuyun şimdi bakalım.»

■

SABAHA karşı saat dörtbuçukta Dobbs Howard'ı, Lacaud da Curtin'i tekmeledi.

«Geliyorlar galiba.» dedi Dobbs Howard'a fısıltıyla. «Onları harekete geçerken gördüm.»

Howard ile Curtin, tilki görmüş çil yavrusu gibiydiler.

Kamp alanı ayışığıyla aydınlanmıştı. Kedi bile geçse görülürdü.

Howard sağ kanada geçerek Lacaud ile Curtin'in uyanık olup olmadıklarına baktı. Dört haydut kamp yerinin ortasına gelince, üstlerine ateş açılması için emir verdi. Dikkatle nişan alınmasını, gerekirse öldürmek için ateş edilmesini istedi.

«Artık başka çıkış yolu yok. Ya onlar ya biz,» dedi. «Bunlar insafsız herifler çünkü.»

Haydutlar, siperdekilerin uyuduğunu sanmış olmalılar ki, saldırırken pek dikkatli davranmadılar. Kampın ortasına gelince dört el ateş birbiri ardından parladı, iki adam vurularak, azizlerini yardıma çağırdılar. Ama aldırmıyor gibi bir görünüşleri vardı. Yani yalnızca ateş ederken değil, vurulunca da haydut gibi davranıyorlardı. Gangster olsalardı iş değişirdi.

Belki de Curtin'in, kendilerine şu ya da bu biçimde oyun oynadığını sanıyorlardı hâlâ. Sipere saldırınca, kendilerine bir tek kurşun atılacağına inanıyorlardı. Hepsi yere yattılar ve Curtin'e doğru sürünmeye başladılar. Yolun geri kalan üçte birini koşarak aşmak ve böylece Curtin'e bir ya da iki defadan fazla ateş etmek fırsatını vermemek istiyorlardı. İçlerinden birkaçı yavaş gidecek kadar sabırlı değildi. Kim *gringo*'nun yakasına ilk olarak yapışırsa, silahlardan istediğini o alacaktı. Zıpladılar ve koşmaya başladılar. Ayağa kalkar kalkmaz dört el daha ateş edildi ve üç haydut yaralandı. Ortakların görebildiği kadarıyla hiçbiri ölmemişti. Bütün yeteneklerini gösterebiliyorlardı. Aldıkları bu ders haydutları daha dikkatli yaptı. Bu dört el ateş iki defa tekrarlanmış ve bütün planlarını altüst edecek kadar iyi nişan alınarak atılmıştı. Ne yapacaklarını yine şaşırdılar. Siperde iki düzine asker bulunabilirdi. Çalılıklara dönüp yeni planlarını tartıştılar. 'Siperde gizlenmiş iki düzine asker bulunmuş olsaydı, kamp yerine girmeden, pusudan ateş açıp hepimizi öldürürdü' diye düşündüler.

■

ÇABUCAK sabah oldu.

Haydutlar kahvaltılarını hazırlamaya başladılar. Yaralılar, hastaneye yatan bir insanı komalık edecek usullerle yara-

larını tedavi ediyorlardı. Tükürüyor, toprak sürüyor, çalılıklardan topladıkları yaprakları çiğneyip kan dursun diye yaralarına bastırıyor, sonra onları kirli gömleklerinden kopardıkları parçalarla sarıyorlardı.

Siperde de ortaklar kahvaltı yaptılar. Meksika haydutları ve Meksika askerleri, haydutlarla ya da ihtilâlcilerle çatışmalarında, yemek süresince her iki taraf da ateş etmez, saldırıya geçmez. Bu kesin bir kuraldır. Yemek yerken saldırmak, savaş halindeki uygar ülkelerde kızılhaç arabalarına ya da beyaz bayrak taşıyanlara ateş açmak kadar kötü sayılır.

Curtin'in, artık bırakıp gideceklerini söylemesi üzerine Howard:

«Yanılmayın çocuklar!» diye dikkatlerini çekti. «Böyle düşünüyorsanız, onları tanımıyorsunuz demektir. Öğleden sonra ikindiye doğru yeniden saldırıya geçeceklerdir. Ekmekten çok bizim silahımız ve cephanemiz gerekli onlara. Ne kadar çok ateş edersek, burada o kadar savaşılmaya değer bir silah deposu olduğunu sanacaklardır. Yanılmıyorsam, bu defa saldırıyı başka biçimde deneyecekler. Bizi ele geçirmek için başka bir yola başvuracaklardır. Her attığımız kurşun onlar için bir kayıptır. Şimdiden kendilerinin sandıkları cephanemizi harcatmamak istiyorlar. Bizim ateş açmamıza engel olmak isteyeceklerdir.»

«Ateş açmamıza engel olarak bizi nasıl ele geçirebileceklerini bilmek isterdim.» dedi Lacaud.

«Bekleyelim bakalım. Ne göreceğiz? Unutma ki, bunlar son ihtilâllerde askerdiler ya da asker değilse bile, talimli askerlere karşı savaştılar. Eğitim görmüşler ve her deneyi geçirmişlerdir. Şimdi dinleneceğim biraz!»

Yaşlı adam ayaklarını uzatarak yerleşti. Lacaud da aynı şeyi yaptı.

Gözetlemek için bırakılan ikisi dışında öteki haydutlar yoldan aşağı inmişlerdi. Yarım saat sonra ortaklar daldılar ve biraz uyudular.

■

İKİNDİYE doğru Curtin, Dobbs'a fısıldadı: «Benim gördüğümü sen de görüyor musun?»

«Cehennemlik şeytanlar... Onların hepsini tahtalı köye gönderebilseydik,» dedi Dobbs. Bir yandan da Howard ile Lacaud'yu uyandırdı.

«Ne var?» dedi Howard. «Geliyorlar mı yine?»

«Şunların yaptıklarına bak. Bu güzel numaraları öğrenmek için bugün sinemaya gitmem gerekmeyecek.» diye, Dobbs dişlerinin arasından heyecanla fısıldadı.

Howard haydutların ne yaptıklarını yarım saat kadar seyretti:

«Bu defa bizi gerçekten faka bastıracaklar galiba. Onların yapacakları bu eski kızılderili oyununa çok çabuk bir çare bulmalıyız. Cehennemlik de olsam hemen birşeyler bulmam gerekiyor ama, düşünemiyorum. Siz arkadaşlarımın aklına birşey gelirse hemen söyleyin. Yoksa son dualarınızı okuyun, biliyorsanız.»

Haydutlar dallar, fidan ve çalıları kesiyorlardı. Bunlarla kızılderili biçimi, hareket edebilen barikatlar yapıyorlardı. Bitirdiklerinde, bunları kalkan olarak kullanacak ve sipere doğru sürekli olarak ilerleyebileceklerdi. Saldırıya uğrayanların yapabileceği tek şey, birbirine geçirilip örülmüş ve çalılıklara rasgele ateş etmek olacaktı. Kurşunlar belki bunlara işlemezdi bile. Barikatın ardındaki adama nişan alınamazdı. Vurulmak

şansı böylece on defa azaltılmış oluyordu. Bu şans, birbiri ardından iki saldırı hattı kurulursa daha da azaltılmış olacaktı.

«Bu oyunu gece ya da sabah erkenden uygulasalardı o zaman bir bolşevik şansı bile olmazdı bizde,» dedi Howard. Bir yandan da haydutları gözlüyordu. «Kapana kısılmış fare gibi öldürülmüş olacaktık. Altın madenini şimdi iki düzine el bombasına ya da bir Jack Johnson'a değişirim. Eski bir mayın da olsa olur, yarım düzine mum bile işimize yarardı. Sevgili arkadaşlar, size İncildeki gerçekleri bildirmem gerekirse, bizim için kuyruğu titretme saatı çaldı. Anam sağ olsaydı küçükken çaldığım reçeller için hakkını helâl etmesini isterdim.»

«Bana öyle geliyor ki,» dedi Dobbs. «Kendimizi mümkün olduğu kadar pahalıya satmalıyız. Ve son anda bu orospu çocukları buraya atladılar mı, çoğunu cehenneme göndermeliyiz.»

«Son kurşunu da kendi beynine sıkmayı unutma,» dedi Curtin. Cennetteki bütün Tanrılara, onların eline canlı düşmemek için dua ediyorum. Kendini vuramazsan, bıçakla intihar etmeye çalış! Haydutlar tarafından yolunmaktan daha tatlıdır bu. Yaraladıklarımızın eline düşmekten bizi Tanrı korusun.»

Lacaud iyice sarardı. Öbürlerinin yaptığı şakalara gülmeye çalıştı ama, başaramadı.

Howard acıyarak baktı ona. Sırtını okşadı ve:

«Evet, dostum» dedi. «Bana daha önce sorsaydın nasıl ve nerede elde edersen et, altının insana pok pahalıya mal olduğunu söylerdim.»

Bunu duyan Curtin:

«Onlara altınlarımızı ve silahlarımızı verirsek belki bizi bırakırlar,» dedi.

«Hayır, şekerim; onları tanımıyorsun,» dedi Howard. «Bu ırk, dörtyüz yıldır kimseye güvenmeden, evi barkı olmadan, azıcık parasını bankaya koyup küçük bir işe girişmeden yaşa-

dı. Kendi yetkilerinden, İspanyollardan ve kiliseden gördükleri muameleyi düşünürsen, sana başka biçimde davranmalarını bekleyemezsin. Onlara altınını ve silahlarını teklif edersen, onları alacak ve seni bırakacaklarına söz vereceklerdir. Ama bırakmayacaklardır. Verdiklerinden daha fazlasına sahip olup olmadığını anlamak için sana işkence yapacaklardır. Daha sonra da onları ele verirsin diye öldüreceklerdir. Kendileri adalet görmemiştir, şimdi sana adalet göstermelerini bekleyemezsin. Kimse onlara sadakat göstermemiştir, verdikleri sözü bunun için tutmayacaklardır. Seni öldürmeden önce bir *Ave Maria* duası okuyacaklar, en korkunç biçimde öldürdükten sonra da istavroz çıkaracaklardır. Biz de dörtyüz yıldır onlar gibi, yolunu değiştirmiş bir din, yolsuzluklar, despotluk, batıl inanç ve tiranlık altında yaşasaydık, başka türlü davranmazdık.»

«Niye daha önce bu eski kızılderili hilesini kullanmadıklarını merak ediyorum,» dedi Curtin.

Dobbs gülümseyerek:

«Yaşlı bir eşekten daha tembel bunlar,» dedi. «Tembeller. Hiç çalışmadan bizi ele geçirmek istediler. Kolayca yani. Başka yolla başaramayacaklarını anlayınca bu hileye başvurdular. Bizi ele geçirmek için bu kadar çalışmak zorunda kaldıklarından dolayı sövüyorlardır şimdi, namussuzum.»

Curtin arkalarındaki dik kayaya baktı. Onu gören Howard:

«Ben de aynı şeyi düşündüm, oğlum,» dedi. «Birkaç defa düşündüm, hem de. Dün gece beni uyumaktan alakoydu. Gözlerimi bu kayaya diktim ve kaçma yolları düşündüm. Ama bu kayadan kaçış yok. En karanlık gecede bir fırtına yardımına gelse de, bu siperden onların kollarına düşmeden kaçamazsın.»

Haydutlar yine yemeklerini pişirmeye başladılar.

Ortaklar ise, şimdiden kendilerini gömülmüş olarak düşündükleri bu mezardan kurtulmak için bir yol bulur muyuz diye gözlerini onlardan ayırmadılar.

Derken sessizliğin içinde bir bağırtı koptu.

«*Compadre, compadre, pronto, muy pronto,* hemen gel buraya...»

«Ne var?»

Haydutların atlarına bakan ve yolu gözleyen muhafızlardan biri koşarak gelmiş, çete başına bağırıyordu.

Bütün haydutlar biraraya geldiler, ortaklar onların hep birden konuştuklarını duydular. Ne olduğunu anlamak güçtü. Aceleyle eşyalarını toplayıp yoldan aşağı hızla uzaklaştılar.

Onlara daha yakından bakmak için Curtin siperden fırlıyordu ki, Lacaud yakalayıp aşağı çekti.

«Bekle, dostum. Bu, belki barikatları kullanmadan bizi deliğimizden çıkaracak bir hile olabilir,» dedi.

«Sanmıyorum,» diye karşılık verdi Howard. «Bu oyunu bu kadar başarılı oynamak için film yıldızı olmaları gerekir. Yukarı çıkıp haber getiren adamı görmedin mi? Bunun içinde bir iş olmalı. Nedir acaba?»

Curtin, Lacaud'nun ihtarını dinlemeden siperden fırladı, sola doğru uzaklaştı ve bütün vadinin görülebildiği gözetleme yerine tırmandı. Orada bir süre sessiz oturarak çevreye baktı. Önemli birşey görüyormuş gibiydi. Sonra bağırdı:

«Hey, ortaklar! Arkadaşlar! Hepiniz buraya gelin. Gelin de manzarayı görün!»

Ortaklar, haydutları unutarak Curtin'in oturduğu yere tırmandılar.

«Gözlerime inanamıyorum,» diye bağırdı Howard. «Gerçek mi bu gördüğüm şey? Tanrım, bu büyük bir zevk, tam bir hoşnutluk veriyor insana.»

Gördükleri, gerçekten ortaklar için güzel bir manzaraydı. Yürüyüş halinde bir federal süvari birliği geliyordu.

Bu birliğin kimlerin peşinde olduğuna şüphe yoktu. Köylüler eşkiyanın, bir *gringo*'nun silahlarını ve yiyeceklerini almak için buraya geldiğini askerlere söylemiş olmalıydılar.

«Haydutlar askerleri burada bekleyecekleri yerde niye kaçtılar acaba?» diye Dobbs sordu.

Howard güldü. Bu gülüş son iki gündür duydukları bunaltının ağırlığının uçup gittiğine işaret ediyordu. Öylesine yürekten bir gülüştü.

«Onları kendinden küçük görme! Senin beynin kadar beyinleri olmayabilir Dobbs, şekerim. Ama yine de kafalarında birşeyler vardır. Ben sana onların eski savaşçılar olduğunu ve her türlü hileyi bildiklerini söylemedim mi? Burada bekleseler-di, her şeyi yitirirlerdi. En önce, arkalarında bizi, önlerinde yollarını kesen askerleri bulacaklardı. Bizi yenseler bile, bu siperde uzun süre dayanamazlardı. Son olarak bunu tartıştıklarını sanıyorum. Askerler buraya eriştikleri an belki de bu heriflerin bize karşı kullanmaya çalıştıkları kalkanları kullanarak sipere saldıracaklardı. Onların tek kurtuluş yolu, askerler dağlara erişmeden bu yoldan kaçmaktı, böylece bir iki gün daha fazla yaşayabilirlerdi. Bu yüzden böyle iki ayakları bir pabuca girmiş gibi kaçtılar. Pantolonları bizimkilerin iki saat öncesinde olduğundan daha ıslaktır. Bunu bilesiniz.»

Bu büyük bir şaka değildi ama, hepsi haftalardan beri gülmemiş gibi kahkaha attılar.

«Dünyada hâlâ askerlerin bulunduğuna sevineceğimi hiç düşünmemiştim daha önce dedi Dobbs. «Tanrım, vallahi tam zamanında geldiler. Bu askerler, nerelerini isterlerse öperim. Hazreti İsa adına, daha az önce ağzımda toprak çiğniyordum. İşin gerçeği bu. Mutlu muyum? Elbette mutluyum.»

Lacaud'nun da yüzüne renk geldi ve dili çözülerek «öylesin!» dedi.

Howard güldü yine:

«Haydutlar buradan böyle hızlı ayrılmakla yine işimize yaradılar. Burada kalıp askerleri bekleseydi, şu gelenlerin bizim işimize burunlarını sokmasından pek hoşlanmazdım. Askerler kimi zaman çok iyidirler ama, kimi zaman da can sıkabilirler. Burada ne yaptığımızı anlamak için bizi sorguya çekebilirler ve her şeye burunlarını sokarlardı. Bundan da pek hoşlanmazdık, öyle değil mi arkadaşlar?»

«Böylesi daha iyi,» dedi Dobbs.

Vadiye bakmakta olan Curtin:

«Haydi, gelin! İkinci perdeyi görelim,» diye seslendi.

Askerler yola çıkmışlardı. Bundan kuşkulanmak yersizdi. Yolun dağlara eriştiği yere yarım mil kala, üçe ayrıldılar ve geniş bir daire çizdiler. Yolun nerde ayrılıp dağa tırmanmaya başladığını bilmiyorlardı. Bu durum, haydutların yararına idi, onlar vadiye eriştiklerinde askerler yakında değildiler. Böylece, dağların eteğinde dörtnala at süren haydutlar askerlerden epeyce uzaklaşmış oldular.

İki saat süreyle ortaklar, ancak arada bir askerleri görebildiler. Görevliler dağın eteğine iyice yaklaşmışlardı. Daha sonra bütün vadide yankılanan ateş sesleri duyuldu. Askerler haydutların kokusunu almışlardı, taze izleri görünce bütün birliklere haber vermek için işaret ateşi açmışlardı.

Bunun ardından vadide bir kaç-kovala başladı. Birbirinden ayrılarak at sürmekte olan haydutları askerler var güçleriyle kovalıyorlardı. Genellikle haydutlar bu gibi durumlarda çevreye yayılırlardı. Böylece askerlerin kısa zamanda kaçakları çevirmesi güçleşirdi. Sonra haydutların birkaçı kirişi kırar, bunlar başka kaçaklarla birleşir ve yeniden en baştaki kadar

korkusuz bir çete kurarlardı. Askerlerin ve polislerin görevleri kolay değildi. Çoğu, haydutlarını bu çatışmalarda yitirir, bir kısmı barakalarına yaralı dönerdi. Bütün hayatları boyunca sakat kalanlar da olurdu.

Ortaklar için vadideki barbarlık ve uygarlık çatışmasını izlemek gittikçe daha güçleşti. Haydutlar, peşlerinde askerler olduğu halde her yöne dağıldılar. Vadi içinde gittikçe uzaklaştılar. Silah sesleri zayıfladıkça zayıfladı.

«Artık oturalım ve iyi bir yemek yiyerek son iki gün içinde geçen olayları gözden geçirelim,» dedi Dobbs.

«Fena fikir değil bu,» dedi ve güldü Howard.

«Bana sorulsaydı ben de aynı şeyi söylerdim,» dedi Curtin. «Öyle değil mi, Laky'ciğim?»

Lacaud gülebilmek için çaba harcadı ama, beceremedi bunu. 'Anla artık' gibilerden Curtin'e baktı.

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAMP bir defa daha kuruldu. Yemeklerini yedikleri halde, ortaklar yine ortalıkta dolaşıyorlardı. Güneşin batmasına daha çok vardı ama, kimse çalışmak istemiyordu. Eşekler saklandıkları yerden çıkarıldı, su verildi ve otlamaya salındı.

Güneşin batmasından sonra, geçen kırk saatın olaylarını tartışmak ve pipo içmek için ateşin başına oturdukları zaman, son iki günde olup bitenlerin kendilerini o kadar yorduğunu gördüler ki, aylardır her türlü zorluğuna ve eziyetine katlandıkları işlerine bile ilgilerini yitirdiklerini anladılar.

Curtin duygularını şöyle dile getirdi:

«Howard'ın önceki gün söyledikleri herhalde doğruydu. En iyisi madeni kapatmak, denkleri hazırlamak ve buradan uzaklaşmak... Askerlerin buraya gelip gelmeyecekleri belli olmaz. Burada iki ya da üç hafta daha kalsak iyi olurdu ama, bana kalırsa çıkardıklarımıza şükredelim ve buradan pılıyı pırtıyı toplayıp gidelim.»

Birkaç dakika bu sözlere kimse karşılık vermedi. En sonunda Dobbs:

«Ben burada birkaç hafta daha kalmayı istemiştim,» dedi. «Bunu daha önce de söylemiştim. Ama şimdi yeniden düşününce, size hak veriyorum, kardeşler. Madeni kapatalım ve gitmeye hazırlanalım. Gerçekte bu işe devam isteği yok içimde. Bu istek kayboldu artık.»

Howard, birşey söylemeden başını salladı.

Lacaud sigara içiyordu. Bir hafta daha kalarak projelerini uygulamak konusunda yaptıkları anlaşmayı bile hatırlatmadı. Sanki ateşin daha iyi yanmasından başka birşey düşünmüyordu.

En sonunda Howard ona baktı:

«Asabın mı bozuk?» diye sordu. «Boşver. İşte her şey kapandı artık.»

«Asabım yerinde, kardeş. Ama tam olarak değil. Ne olduğunu ben de bilmiyorum,» dedi ve sustu.

Belki de birkaç gün daha kalıp ona yardım etsinler diye ilgilerini uyandırmak gerektiğini düşünüyordu. İsteğini açıkça ortaya koymadı, dolaylı bir yol denedi.

«Eski *Ciniega* madeninin hikâyesini duydunuz mu?» diye sordu birden. Böylece ortakların, açık konuştuğuna inanmalarını istiyordu.

Howard, canı sıkkın:

«Biz altın madenleri üzerine o kadar çok masal biliyoruz ki, bu yüzden ne yapacağımızı şaşırıyoruz zaten,» dedi.

Biraz önce, kazandığı parayla küçük bir kasabada bir ev alıp bu evin kapısının önünde oturup resimli roman, gazete ve macera romanları okuyarak, yalnızca kendi sağlığıyla ve yemekleriyle ilgilenerek, yatağa erken yatarak ve ayda ancak bir defa kafayı çekerek nasıl sakin bir hayat süreceğini düşü-

nüyordu. Lacaud'nun sorusu bu düşüncelerinin akışını durdurmuştu.

Sanki uykudan uyanıyormuş gibi arkadaşına baktı.

«Gerçekten, seni düşünmeyi unuttum, Laky,» dedi.

Curtin güldü:

«Biliyor musun, Laky?» diye sordu. «Bizim de kendi düşüncelerimiz var. Sen bunların içinde yer almıyorsun. Birbirimizle konuşmaya o kadar alıştık ki, kimi zaman senin burada olduğunu unutuyoruz. Kusura bakma.»

Sözü Dobbs aldı:

«Bu durum, senin ne kadar önemsiz olduğunu gösterir. Biz beraber yemek yedik, beraber çarpıştık, nerdeyse beraber Cehennemi boylayacaktık. Sen bu topluluğun dışındasın. Belki birbirimizden hoşlanırdık ama, şimdi çok geç.»

«Anlıyorum ne demek istediğini, Dobbs.»

«Şimdi hatırlıyorum,» dedi Howard. «Bir projeden söz etmemiş miydin?»

«Evet, senin projen,» dedi Dobbs. «Evet, bu projeyi kendi malınmış gibi kullan. Ben onunla ilgilenmiyorum. Tıpkı Curtin gibi düşünüyorum. Bir kızla buluşmak, bu kızın elbiseleri yokken nasıl göründüğünü anlamak istiyorum. Ayrıca, yeniden doğru dürüst bir lokantada, masanın başına çöküp iyi pişmiş bir yemek yemek gibi çılgın bir istek içindeyim.»

«Ama görmüyor musun? Toplanmayı bekleyen onbinlerce dolar var.»

Curtin esnedi:

«Peki, şekerim. Topla onları ve mutlu ol! Çevrede dağınık bırakma sakın, biri gelip toplayıp götürebilir. Şimdi benim ne yapacağımı sorarsanız, gidip kafayı vurup uyuyacağımı en derin saygılarımla bildiririm. İyi geceler.»

Howard ile Dobbs da ayağa kalktılar, gerindiler, esnediler ve çadıra yürüdüler.

Çadırın kenarında duran Curtin bağırdı:

«Hey, Laky! Bizimle birlikte kalmak istiyorsan, apartmanımız seni de alacak kadar büyük. Gel buraya, kapıyı kaparken sakın çarpma!»

«İznizle ben burada, ateşin yanında yatmak isterim. Düşüneceğim şeyler var. Bunu açıkta yıldızlara bakarken daha iyi yapabilirim. Yine de çağrıya teşekkürler.» Lacaud, denklerini ve battaniyelerini ateşin yanına taşıdı. «Yalnızca denklerimi, yağmur yağınca ıslanmasınlar diye çadırınıza koymak isterim,» dedi.

«Getir onları,» diye bağırdı Howard. «Yeteri kadar yer var, emanet parası da alınmaz.»

Üç ortak çadırda yalnız kalınca Curtin:

«Bu herifin nesi noksan, anlayamıyorum.» dedi. «Kimi zaman gayet aklı başında görünüyor. Kimi zaman delirmiş gibi.»

«Zavallı adam,» dedi Howard. «Çatlak biraz galiba. Bazı vidaları lâçka olmuş. Bu muhakkak. Tutulmuş galiba o.»

«Tutulmuş mu? Ne demek istiyorsun?» dedi Curtin; bayağı meraklanmıştı.

«Tutulmuş işte. Maden aramaya tutulmuş. Aynı yerde kalıp on yıl boyunca kazar durur bu gibiler. Bir defa orda altın bulunduğuna inanmıştır. Yalnız sabırlı olmak gerektiğini sanır. Birgün asıl hazineyi, asıl kaynağı bulacağına inancı vardır. Bunun gibiler, yüzyıllar boyunca çeşitli madenleri birbirine karıştırarak, kaynatarak, kimyasal maddeler ekleyerek altın yapacağını sanan, sonunda çıldıranlar 'familya'sındandır. Lacaud, bunların çağdaş bir örneği. Bir kumarhanede banko-

ları nasıl kaldıracağını düşünenler gibi, o da durmadan yeni planlar, yeni projeler yapıyor.»

«Yarın madenimizi görecek,» dedi Dobbs.

«Görsün... Ayrılacağımıza göre, önemi yok. Biz madeni güzelce kapatırız. Yeniden açmak isterse, bu onun bileceği bir iş. Adama gerçekten acıyorum. Gerçekten... Bunun gibilerini tedavi edemezsin, birisi çıkıp da iyileştirmeye çalışsa bile bundan hoşlanmazlar ve oldukları gibi kalmak isterler. Çünkü hayatta kalmalarının tek mazereti budur onlar için.»

Dobbs, tam anlamıyla inanmamıştı bu işe:

«Bu adamın görünüşünün arkasında başka birşey var. Bana o kadar deli gibi gözükmüyor,» dedi.

Howard ellerini salladı ve omuz silkti:

«Sen öyle düşün. Ben, bunun gibilerini daha önce gördüm. İyi geceler!»

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

ORTAKLAR daha önce çıkardıkları ve yıkanmak üzere yığdıkları toprak ve kaya parçalarını temizlemek için maden-de bir hafta daha çalıştılar. Bu çalışma, bıraktıkları yığının epey altın taşıdığın gösterdi. İyi kazanç getirdi. Yine de madeni bırakmak kararlarına bağlı kaldılar. Ardından ocağı yıkmaya ve kapamaya başladılar.

Bu işi yaparken Dobbs elini kesti ve kızgın kızgın bağırdı:

«Bu madeni dümdüz etmek için köstebek gibi çalışmamız çok gerekli miydi sanki, ihtiyar?»

«Burada çalışmaya başladığımız gün, işler bitince maden ocağını kapatmaya karar vermiştik, öyle değil mi?» dedi Howard.

«Öyle söyledik ama, boşuna zaman harcamak bu bence.»

«Tanrı da dünyayı yaratmayı, zaman harcamak saya-

bilirdi. Çalışmamızın karşılığını bol bol veren bu dağa şükran borçluyuz sanırım. Burayı, piknik yapanlar gibi dağınık ve pis bırakamayız. Bu dağı yaraladık, şimdi de yarayı sarmak görevimizdir. Buranın sessiz güzelliği bizim saygımız için yeterlidir. Ayrıca ben bu yeri, milyonlarca yıldır sakladığı hazineleri çekip çıkardıktan sonraki haliyle değil, ilk bulduğumuz biçimiyle hatırlamak istiyorum. Dağı çöplük gibi bıraktığımızı düşünürsem gözüme uyku girmez. Bu düzeltmeyi tam yapamayacağımız için üzgünüm. Biz yalnızca iyiniyetimizi ve duygularımızı göstermiş olacağız. İkiniz bana yardım etmezseniz, ben tek başıma yaparım bu işi.»

Curtin güldü:

«Dağın kişiliği varmış gibi konuşman hoş! Ben de seninle birlikteyim. Bir gece de kalsa, insan kaldığı odayı ayrılırken temizlemeli. Haydi, işe girişelim.»

«Bunu yapmamanızın başka bir nedeni daha var,» diye Howard devam etti. «Belki Dobbs'u daha çok ilgilendirir. Biz buradan ayrıldıktan sonra buraya biri gelse ve madeni bulsa, o zaman bir saat içinde o cehennemlik haydutlar bizi yakalar, temize havale eder, altınlarımıza da elkoyarlar. En iyisi, çevreyi iyice düzelt Dobbs. Bir çiçek bahçesi gibi yap. Her zaman kendi çıkarını düşünme. Şimdi görmesek bile, bu da ilerde belki bizim için bir kazanç olur.»

«Peki, elimden geleni yapacağım ama, beni yalnız bırak. Bahçıvan değilim çünkü.»

Dobbs da böylece görüşünden caymıştı ama, Curtin sonradan alay eder diye bunu göstermek istemiyordu.

■

ÖĞLE yemeği her zamanki gibi geçti. Bir bardak çay, deri gibi ince bir bazlama, durmadan çiğnemeyi gerektiren bir

parça kuru et! Öğle yemeği bittikten sonra pipolar içildi. Sonra yine işe döndüler. Güneş, ilk ışınından son ışınına kadar kullanılmalıydı. Günlerle geceler, bu tropik bölgelerde, yaz aylarının ortasında bile birbirinden pek ayrılmaz. Yazın günler, gecelerden biraz daha uzundur. Güneşin ilk ışıkları ufukta göründüğünde kahvaltının bitmiş olması ve karanlık basıncaya kadar maden ocağında çalışılması gerekmektedir. Bu yöntem, ortaklara epeyce iş yapmak imkânını veriyordu. Çalışma, zaman zaman bütün yaylayı göl gibi yapan tropik sağanaklarla kesiliyordu.

Curtin, ateşin kıyısında piposunu içip son aylardaki çalışmalarını düşünürken:

«Hayatımda yaptığım en zorlu çalışma oldu bu,» dedi.

«Şüphesiz zor iş,» diye karşılık verdi Howard. «Ama hiçbirimiz buradaki kazancımızı başka bir yerde sağlayamadık.»

«Belki,» dedi Dobbs. «Belki böyle. Yine de kazancımız daha iyi olmalıydı.»

Curtin, Dobbs'un, belki de birkaç gün daha kalmak sorununu yine ortaya getireceğini sanarak:

«Ne daha iyi olmalıydı?» diye sordu.

«Birşey değil canım, boş ver,» diyerek kafasını kurcalayan birtakım düşüncelerden kurtulmaya çalıştı Dobbs.

«Evet, emeğimizin karşılığını aldık,» dedi Howard. Karşısındaki iki kişinin ne konuştuklarını duymamış gibiydi. «Kazancımız iyi oldu sayılır. Ama bu altınlar bankaya yerleşmedikçe ya da uygar bir kente götürmedikçe, bizim sayılmaz. Kendimizi en yakın istasyona atıncaya kadar, önümüzde uzun bir yol ve yapılacak pek çok iş var. Beni de bu yol endişelendiriyor.»

Dobbs da Curtin de birşey söylemediler. Pipolarını boşalttılar ve çalışmaya gittiler.

MADEN OCAĞINDAKİ kanallar, su hazneleri, su akıtmak için kurulan dönerdolap yıkıldı ve tahta kısımları iz bırakmamak için yakıldı. Yanmış tahtaların kalıntılarını toprakla örtüp ormandan fidanlar getirerek diktiler.

Howard'ın böyle her şeyi dikkatle düzenlemesinin bir başka nedeni vardı, bu konuda şöyle konuşuyordu: 'Diyelim ki, geri döndükten sonra içimizden biri bütün altınlarını kumarda kaybetti. O zaman buraya dönüp yine birşeyler çıkarabilir. Elimizden geldiği kadarıyla burayı gizleyelim ki, ihtiyacı olan sonradan gelip aradığını bulabilsin.'

İki gün içinde ortaklar maden ocağını öyle değiştirdiler ki, aradan birkaç hafta geçtikten sonra buranın bir çalışma yeri olduğunu anlamak çok güç olurdu.

O günlerde çevreyi incelemekte olan Lacaud, yalnız geceleri kampa geliyordu. Ortakların nerede çalıştığını, maden ocağının nerede olduğunu sormadı bile. Madenin yeriyle ilgilenmiyordu. Ona göre bu ocak, yanlış bir yerde ve değersiz bir ocak olmalıydı. Çünkü ortaklar bu kadar süren güç bir çalışmanın sonunda asıl altının kaynağına erişememişlerdi. Onlar, kendi maden ocaklarının yakınında olması gereken ana altın damarını bulamamışlarsa, o başka yerlerde bulmaya çalışmalıydı. Vakit kaybetmemek için maden ocağının çevresini incelemedi bile.

Kampa geldiklerinde, Dobbs:

«Altın yatağını buldun mu?» diye sordu.

«Daha bulamadım,» dedi Lacaud. «Ama bugün öğleden sonra, kendimi altın yatağına çok yakın hissettim.»

«Seni kutlarım. Altının göbeğini bulmadan kendini fazla yorma.»

«Merak etme yormam!»

Lacaud'nun kendine olan güveni kolay kolay sarsılmıyordu.

«Yemeğe davetlisin, Laky,» dedi Howard dostça. «Yemek pişirmeyi bırak şimdi. Bize yemek kabı gerekli.»

«Sağol, ortak.»

■

O GECE üç ortak kendilerini, cumartesi günü işlerini bitirmiş fabrika işçileri gibi hissettiler. Yarın maden ocağının olduğu yere ve oraya çıkan yola daha çok sayıda fidan ve dallar ekecek, bunlar tutar ve kök salarsa burayı el sürülmemiş bir bölge durumuna sokacaklardı.

Bu çalışma bütün bir günlerini alacaktı ama, pazar günü kendi evlerinin bahçelerinde çalışıyorlarmış gibi olacaklardı. Ondan sonra rahatça dinlenecekler, ertesi günü denkleri hazırlayacaklar, eşek kervanını hazır duruma getirecekler ve iki gün sonra da buradan ayrılacaklardı.

İyi bir gece geçirdiler, ilk defa olarak yakın arkadaşlık denilebilecek bir bağın aralarında gelişmeye başladığını sezdiler. Şimdiye kadar gerçekten arkadaş ya da dost değildiler, işlerinden başka bağları olmayan iş ortakları gibiydiler.

Uzun aylar boyunca, düşüncelerini ya da kullandıkları kelimeleri zenginleştirecek kitap ya da gazete gibi şeylerin yüzünü görmemişlerdi. Çoğunlukla çok yorgun olduklarından konuşmalarını o derece kısaltmışlardı ki, Lacaud üç ortağın ne konuştuğunu, kimi zaman anlayamıyordu. Kazma, kürek, toprak, su, kaya, eşekler, yiyecek, altın, elbise, ilkel araçların parçaları ve işlerinin bütün ayrıntılarını ancak kendileri-

nin anlayabileceği işaretlerle ya da tek harflerle anlatıyorlardı. Yarım saat konuşurlardı da bir başkası bir kelime anlayamazdı. Kendi dillerinin böyle ilkel bir düzeye indiğinin farkında değillerdi. İnsan ancak geniş topluluklar içinde yaşarsa, kendi konuşmasıyla başkalarınınkini karşılaştırabilirdi. Lacaud, onların konuşmalarını tam olarak anlayabilmek için soru üzerine soru yağdırdığı zaman, başkalarınca anlaşılmayacak bir ağız yarattıklarını ancak anladılar.

■

MADEN OCAĞI, Howard'ı tatmin edecek biçimde kapatıldı ve düzeltildi. Artık tesadüfen birisinin yolu düşse, burada vaktiyle bir altın madeni ocağı bulunduğunu anlayamazdı.

Howard, sesi gurur dolu:

«Şimdi bu yere bakmak sizleri sevindirmiyor mu?» diye sordu.

«Peki,» dedi Dobbs. «Sen kendine bak. Mutlu ol, ama ne olursun, bizi de kendi duygularımızla başbaşa bırak. Kimi zaman senin papaz olman gerektiğini düşünüyorum. Yine de kilise için çalıştığını anlamak müthiş zor olurdu.»

Aynı gece Howard:

«Çok önemli bir konu beni endişelendiriyor,» dedi. «Yeniden düşünüyor ve altınlarımızı kente götürmenin hiç de kolay olmayacağını sanıyorum.»

«Ne demek istiyorsun?» diye sordu Curtin.

«Yapacağımız yolculuğun tehlikeleri var.»

Dobbs, eski bir hikâye dinliyormuş gibi sabırsız:

«Ohoo, biliyoruz bunu, başka şey anlat,» dedi.

«Kızma Dobbs. Bu yolculuk, gelişimizden daha başka ola-

cak sanırım. Belki de hayatımızda yaptığımız en güç yolculuk... İlerde haydutlar olabilir, başımıza kaza gelebilir. Sierra'da, yollarda insanın başına her şey gelebilir. Polis yolumuzun üstüne çıkıp denklerimizde ne taşıdığımızı anlamak isteyebilir. Burada çok çalıştık, çılgınlar gibi çalıştık. Ama ben yine söyleyeyim, bu altın tozlarını bir bankanın kasalarına yerleştirmedikçe, bizim oldu diyemeyiz. Şimdiden kendimizi zengin saymayalım.»

Lacaud ateşin başına geldi. Uzun süre bir kelime konuşmadan ateşe baktı. Sonra yine uzun bir düşten uyanıyormuş gibi:

«Buralarda bir yerde olmalı. Hiç kuşkum yok.» dedi.

Howard gülerek:

«Tabii dostum» diye karşılık verdi ona; «ama bu düşünceleri yarına bırak. Akşam yemeğine buyur. Herkes seni bekliyor.» Sonra Dobbs'a seslendi: «Hey, Aşçıbaşı; kahveden ne haber?»

«Şimdi hazır, sayın bayan,» dedi Dobbs ve kahveyi yaşlı adamın önüne sürdü.

ONALTINCI BÖLÜM

«SİZ ARKADAŞLARIMA daha önce de pek çok defalar anlattığım gibi, her şeyi geri götürebilmek ve altınları bir hesaba yatırabilmek, çamurda yürüdükten sonra ayaklarını yıkamak kadar kolay birşey değildir,» diyerek aynı sorunu yeniden ele aldı Howard. Başka birşey düşünemiyor gibiydi. Madeni kapatıp limana dönmeye karar verince bu sorun ona gittikçe daha önemli görünmeye başlamıştı. Dönüş yolunda karşılaşabilecekleri güçlükler kafasını uğraştırıyordu. Konuşmasına şöyle devam etti:

«Çıkardığı hazinenin ağırlığı altında ezilen şu kadının, yani çok sayın ve seçkin *Dona Catalina Maria de Rodriguez*'in hikâyesini duydunuz mu? Duymadığınıza eminim. Çünkü bu hikâyeyi pek az kimse bilir dünyada. Gerçek hikâyeyi demek istiyorum. Bu kadının sorunu altın ya da gümüş elde etmek değildi, bunları elde etmişti. Onun sorunu, bunları nasıl kendi

memleketine götürebileceğiydi. Altın ve gümüşleri oraya götürebilirse işe yarayacaktı. Altın, kullanabileceğin yerde olmadıkça, insanın işine yaramaz.

Villa de Guadalupe'de *Nuestra Senora de Guadalupe*'nin bir resmi vardır, yani Bizim Guadalupe'li Azize'mizin. Bu azize bütün Meksika ve Meksikalıların koruyucusudur. Bu küçük Kent, Meksiko'nun yakınındadır ve tramvayla gidilebilir. Bütün Meksikalılar ve Meksikalı kızılderililer bu azizenin resmine çok önem verirler. Kimin başı derde girerse ya da kimin bir acısı varsa hemen bu azize'nin resmini ziyaret eder, ondan sonra da Meryem Ana'nın kendi dertlerine yardım edeceğine inanır. *Guadalupe*'li azize'nin geniş bir yüreği vardır ve insan ruhunun derinliklerini anlar. Bu arada, sözgelişi komşusunun toprağından bir kısmını ele geçirmek isteyen bir köylüye de, yanlış attığı adımının tabii sonuçlarından kurtulmak isteyen genç kızlara da yardım eder. Meksikalılar bu azizeyi kendi çıkarları için nasıl kullanacaklarını bilirler. Azize'nin resmini korumakla görevli dinadamları, yapılan para yardımlarını kabul etmek dahil, her konuyla uğraşırlar.»

«Bunların hepsi batıl inanç. Cahillerin batıl inançlarından yararlanıp para kazanan kişilerin canları cehenneme!...» diyerek Curtin sözünü bitirdi.

«Bilmem,» dedi Howard. «İnançlı olmam gerekir. Bu azize, inanırsan o zaman yardım eder. Bizim Tanrımız da böyledir. Tanrıya inanırsan, o zaman Tanrı seninle birliktedir. İnanmazsan, senin için, Tanrı yok demektir, gökyüzündeki trafiği ve yıldızları kimse yönetmez. Şimdi bu ayrıntıları tartışmayalım. Kısa yoldan hikâyemize gelelim. Size olduğu gibi anlatacağım:»

AMERİKAN ihtilâli zamanında, Kuzey Meksika'da, *Huacal* çevresinde hali vakti yerinde bir kızılderili çiftçi yaşıyordu; aslında bu çiftçi *Chiricahua* kızılderililerinin reisiydi. Barışçı olan bu kızılderililer, yüzlerce ve yüzlerce yıl önce bu bölgeye yerleşmiş, komşu kabileler gibi canları istedikçe yağmaya çıkmak yerine, toprağı işlemekte daha büyük yarar görmüşlerdi.

Zenginlik yönünden iyi durumda olan reisin, hayatını gölgeleyen bir üzüntüsü vardı. Tek oğlu ve vârisi kördü. Eskiden olsa, bu çocuk doğduktan sonra ortadan kaldırılırdı ama, yeni dinin etkisi altında kızılderililer bu gibi konularda yumuşadıklarından gözleri dışında sapasağlam olan çocuğun yaşamasına izin verildi. Oğlan güçlü sağlıklı, biçimli ve güzel bir çocuktu. Ergenlik çağına yaklaştıkça hem boyca büyüdü, hem de zeki olduğu görüldü, bu durum babanın üzüntüsünü daha da artırıyordu.

Sonra buralara bir keşiş geldi. Bu kutsal kişi, kızılderililerin konukseverliğinden yararlandı. Onları hiç ilgilendirmeyen, üçbin yıl önce yaşamış kişiler ve mucizeler üzerine masallar anlatmasını bilen bir kişiydi. Keşiş efendi tarla sürmeden ekin ekmeden uzun süre buralarda kalabilmek için, başka şeyler de yapması gerektiğini düşündü. Ayrıca, çeşitli nedenlerle para bulması da gerekiyordu. Bunun üzerine kabile reisiyle pazarlığa girişti. Reis, kendisini -yani keşişi- dikkate alırsa, ona şimdiye kadar doktorların yapamadığını yapmak ve oğlunun gözlerini ışığa kavuşturmak için Kutsal Bakire'nin yardımlarının nasıl sağlanabileceği konusunda öğütler verecekti. Keşiş efendi, acı çekenlere öğüt vermekte uzmandı. Böyle eğitilmişti...

«Elbetteki,» dedi Reis'e; «Bu bizim *Nuestra Senora de*

Guadalupe'nin yardımı kolayca kazanılmaz. Anlıyor musun evlâdım? Bu Yüce Bayan, alt tabaka kadınlarına benzemez. Onun için zengin bağışlardan kaçınma! Açıkça belirtmek istiyorum ki, Kutsal Bakire olarak daima paraya ve mücevherlere bir eğilimi vardır. Bu Yüce Bayan'la meşgul olan kutsal kişilerde de aynı eğilim görülür.»

Keşiş efendi kesin tedavi yolunun karşılığını hemen bekliyordu. Ne kadar dindar olursa olsun, yaşamak için para gerekliydi, kudret helvası ya bir defa yağar ya da hiç yağmazdı. Keşiş, parayı aldıktan sonra; Reisi, oğlunu ve karısını kutsadı, mucizeler konusunda hikâyeler anlatarak geçinebileceği başka kabileler bulmak üzere yola çıktı.

Kabile reisi, mallarına bakma görevini amcasına bıraktı, bütün mücevherlerini ve parasını toplayıp Nuestra Senora Guadalupe'yi ziyaret için uzun yolculuğuna başladı. Bu yolculukta ne at, ne eşek, ne de katır kullanabilecekti. Karısı, oğlu ve üç uşağıyla birlikte hemen hemen bindörtyüz millik bu yolu yaya yürüyeceklerdi. Yolda karşısına çıkan her kilisede diz çöküp üçyüz *Ave Maria* okuması, kiliseye birkaç mum, biraz, gümüş eşya ve para bırakması gerekiyordu. Keşiş için, -nedendir bilinmez-, bu yolculuğun mümkün olduğu kadar uzaması önemliydi, ama inançlı bir hıristiyan olduğundan sonucun başarılı olabilmesi için yolculuğun böyle yapılması gerektiğini öne sürmüştü.

Reis en sonunda Meksiko kentine erişti. Oradaki büyük katedrale adaklar sunduktan, günah çıkardıktan ve birgün boyunca dua edip papazlardan özel kutsamalar aldıktan sonra zor görevinin son bölümü için harekete geçti. Katedral ile *Guadalupe*'nin resminin bulunduğu yer arası üç milden biraz fazlaydı. Bu üç millik yolu Reis, karısı, oğlu ve uşakları elle-

rinde mum taşıyarak, dizleri üzerinde yürüyerek geçeceklerdi, ayrıca, hava durumu ne olursa olsun mumlar hiç sönmeyecekti. Mumlar biterse yenisiyle değiştirmek gerekiyordu. Bunlar katedralde kutsandığı için, öteki mumlardan daha pahalıydı, her yenisi yakıldığında fazladan üç *Ave Maria* söylenecekti. Bu arada şunu da ekleyelim ki, Reis ve ailesinin bildiği tek dua *Ave Maria* idi zaten.

Böylece yolu aştılar, yol boyunca onları gören dindar kişilerce kutsandılar.

Dizler üzerinde yürümek zordur ve zaman alır. Bu yolculuk da bir öğleden sonra başladı ve gece devam etti. Küçük çocuk sık sık uyudu, ama uyandırıldı. Su için sızlandı, tortilla yemek istedi ama, böyle bir ziyarette yemek yemek ve su içmek kurallara aykırı idi.

Onları sürünürken gören bazı kimseler hayranlık duyacak yerde dehşetle irkiliyorlardı. Kimbilir ne büyük günah işlemişlerdi ki, böyle bir eziyete katlanıyorlar, diye düşünüyorlardı.

Yorgunluktan bitkin, *Cerrito de Tepeyac*'a eriştiler. Kutsal Bakire, 1931 yılında, bu tepe üzerinde bizzat, *Quauhtlatohua*'lı kızılderili *Juan Diego*'ya görünmüş ve onun *ayate*'si, yani bir çeşit kısa gömleği üzerine resmini bırakmıştı. Bu mucize o zaman kimsenin dikkatini çekmemişti. Aradan yüz yıl geçtikten sonra inançlı kutsal kişiler, mucizenin 12 Aralık 1531' de olduğunu hatırladılar. Resim orada asılıydı; altın bir çerçeve içine konulmuştu. Bu resim, Broadway'de başarılı bir komedinin getirdiği paradan daha çoğunu kiliseye kazandırmıştı ve kazandırıyordu.

Resmin hikâyesinin gerçeklere uygun olup olmaması, üzüntülü kabile reisi için önemli değildi. İnanarak Kutsal Bakire'-

nin yardımını sağlamak üzere kiliseye gelenler için, bu hikâye hiçbir zaman inceleme konusu olmazdı.

Üç gün, üç gece, Reis, karısı, oğlu ve uşaklar resmin önünde diz çöküp dua ettiler. Yemediler, içmediler, uyuyup kalmamak için bütün güçlerini harcadılar. Ama birşey olmadı.

Reis, sayın Azize'nin, oğlunun gözlerini açabilmesi için bütün sürülerini ve bir yıllık tarım ürününü kiliseye adadı.

Yedinci gün, Kutsal Bakire, parası karşılığında kendisinden beklenen mucizeyi gerçekleştirmeyi yine kabul etmeyince, Reis papazlar kurulunca çağırıldı, bu defa oğlunun gözlerinin açılması için, çiftliği dahil bütün mallarını ve her şeyini Kutsal Bakire'ye bağışladı.

Yine bir mucize olmayınca, kabile reisi Bakire'nin gücünden kuşkulanmaya başladı. Kızılderililerin eski tanrıları, aynı şartlar içinde daha başarılı olurlardı.

Uyanık tutmak için ana ve babanın çabaları ve uzun süren oruç nedeniyle bu defa çocuk o kadar zayıfladı ki, anası, «Ben oğlumu canlı isterim, ister kör olsun, ister olmasın» diyerek oğlunu kiliseden uzaklaştırdı ve bu sefer bütün vaktini onun bakımına harcamaya başladı.

Umutsuz durumda olan reis, papazlara açıkça artık Bakire'ye inanmadığını, memleketine dönüp oğlunu yine kendi kabilesinin büyücülerine göstereceğini söyledi. Papazlar bu yaptığının Tanrıya küfür olduğunu, cahil bir kızılderili olmasaydı, kutsal Engizisyon mahkemesinde yargılanıp işkence edilebileceğini, sonra da küfrü için kendinin ve akrabalarının bir kuruşları kalmamacasına para cezasına çarptırılabileceğini hatırlattılar ve *Alameda*'da yakılan inançsızlardan söz açtılar. Papazlar belki de Reis'in bütün kabilesini elden çıkarmamak için daha ileri gitmediler ve Bakire'nin yalnızca ona yardımcı olmak istemediğini söylediler. Belki de yolda gelirken uğradığı

kiliselerde üçyüz *Ave Maria*'yı eksiksiz söyleyememişti, belki bazı yerlerde ikiyüz seksen defa okumuştu, hemencecik Kutsal Bakire'nin karşısına çıkayım, diye yoldaki birkaç kiliseyi atlamıştı. Kutsal Bakire elbette bunları bilirdi ve onu, kendi tanrılarını aldattığı gibi aldatamazdı. Kendi tanrıları yakındaki yüksek tepeden ötesini göremezdi zaten. Belki de sabahleyin istavroz çıkarmadan ve dua etmeden su içmişti. Belki yolculuğun son kısmında mumları taşırken bazı hatalar yapmıştı.

Reis en sonunda *Ave Maria*'ları eksik okumuş olabileceğini kabul etti, ama bu kendi hatası değildi. Bu kadar büyük rakamlara alışmamıştı. Birkaçını atlamış olabilirdi. Sonra, yolculuk sırasında hava sıcak olduğu için, deri torbalarda taşıdıkları bütün suyu karısı ve oğluna verdiğini, bir sabah çok susuzken getirdikleri suyu istavroz çıkarmadan aceleyle içtiğini hatırladı. Bunun üzerine papazlar, Kutsal Bakire'yi suçlamaya hakkı olmadığını, onun lekesiz ve saf olduğunu, asıl kendini suçlaması gerektiğini, onun hıristiyanlık âlemine yakışmayacak büyük bir günahkâr olduğunu, en iyisi memleketine dönüp altı ay sonra bu ziyareti tekrarlamasını, belki o zaman Kutsal Bakire'nin, istediği şeyi bağışlayacağını anlattılar.

Büyücülerin dansları, şarkıları ve oyunlarıyla yağmur yağdırılan bir kızılderili kabilesinden gelen Reis, Tanrıça'ya olan inancını yitirmişti bir defa. Acı içinde olan insanlara yardımcı bir Tanrıça, bir kızılderilinin işine yaramazdı.

Ailesini yanına aldı; Meksiko kentine döndü, bol bol yedi içti ve mutlu oldu bir süre. Daha da ileri giderek genç karısını kolları arasına aldı. Gezgin keşiş efendi, bu ziyaret boyunca böyle birşey yaparsa en büyük günahı işlemiş olacağını, Kutsal Bakire'nin kızacağını söylediği için, o zamandan beri ilk defa yapıyordu bunu.

Meksiko'dayken, muayene için bir doktor aradı. Ünlü bir İspanyol doktorunun, *Don Manuel Rodriguez*'in adını verdiler. Bu doktor, Vali'nin karısının gözünü ameliyat ederek başarı kazanmıştı. Bu ameliyattan önce herkes ona şarlatan gözüyle bakıyordu. Doktor oğlanın gözlerini dikkatli bir muayeneden geçirdikten sonra, Reise oğlunu tedavi edebileceğini, gözlerinin tamamen görebileceğini söyledi. «Yalnız,» dedi. «Önemli olan, bana ne kadar para ödeyebileceğindir.»

Reis, kızılderililer nasıl giyinirse öyle giyindiği için, Vali kadar para ödeyebileceğe benzemiyordu. Bir çiftliği ve hayvanları olduğunu söyledi. *Don Manuel,* «Bunlar para değil ki,» dedi. «Ben peşin para istiyorum. Çok para. İspanya'ya, uygar bir ülkeye geri dönmek istiyorum. Çünkü bu berbat ülkede yaşayamam. İspanya'ya zengin olarak dönmek isterim. Ama tam zengin. Senin çiftliğin ve hayvanların beni ilgilendirmez. Benim istediğim altındır.»

Bunun üzerine Reis, oğlunun gözünü açarsa, doktoru, o zamanki adıyla *Yeni İspanya*'nın en zengin adamı yapabileceğini bildirdi. Bunun nasıl mümkün olacağını sordu doktor. Reis de, kendisinin çok zengin bir altın ve gümüş madeni bulunduğunu, oğlu görmeye başladığı zaman, memleketine döner dönmez bu madenin yerini gösterebileceğini söyledi.

Don Manuel kolayca inanmadı. Bunun üzerine, maden gösterilmezse ya da madenin başka birisine ait olduğu ortaya çıkarsa ya da kullanılıp bitirilmişse, *Don Manuel*'e çocuğun açılmış gözünü yeniden kör etme hakkı tanıyan gaddar bir anlaşma imzaladılar.

Don Manuel görülmemiş bir biçimde çalıştı. Çocuğu ameliyat etti ve iki ay baktı. Bütün dikkatini küçüğe verdi, yüksek mevkide de olsalar başka hasta kabul etmedi. Gerçekte hastalıkla meslek açısından da ilgilenmişti ama, bir saniye olsun

çalışmalarının karşılığı olarak almayı beklediği şeyi unutmamıştı. On hafta sonra *Don Manuel,* Reis'e haber yolladı ve gelip oğlunu almasını istedi.

Oğlunu genç bir kartal gibi bakarken görünce ve bu tedavinin sürekli olduğu *Don Manuel* tarafından söylenince, babanın sevinci sınırsız oldu.

Ancak bir kızılderilinin duyabileceği minnettarlıkla Reis, Don Manuel'e şunları söyledi: «Şimdi benim verdiğim sözün, seninki kadar sağlam olduğunu ispat edeceğim. Artık söz konusu maden senin olmuştur. Sana göstereceğim bu maden bütün ailenin malıydı. İspanyollar bu bölgeye geldiklerinde, bizim ırkımıza karşı yaptıkları kötülüklerden dolayı onlardan nefret ettikleri için, atalarım bu madeni gömdüler. Beyazlar kendi tanrılarından çok, altın ve gümüşü seviyorlardı. İspanyollar bu madenin yerini öğrenmek için ailemizin üyelerine işkence ettiler, yakalayabildiklerinin dillerini kopardılar ve yaktılar. Ancak atalarıma bu madenin yerini söyletebilmek için yeteri kadar korkunç bir işkence biçimi yoktu. İşgalciler ne kadar işkence ettilerse, onlar İspanyollardan o kadar nefret ettiler ve onların bu nefreti, konuşmama ve işkenceye dayanma gücü verdi kendilerine. İşkenceye uğramış atalarımızdan bize şu öğüt indi: Ne kendi tanrılarınızın, ne de beyazların Tanrısının yapamayacağı bir yardımı ve hizmeti size gören adama bu altın hazinesini veriniz. Sen de *Don Manuel,* böyle birşey yapmış oldun. Sen, *Don Manuel,* oğluma gözlerini verdin. O benden sonra kabile reisi olacak. Sen beyazların anatanrıçasının o kadar dualara ve eziyetlere rağmen yapamadığını yaptın. Şimdi bu maden senindir. Üç ay sonra benim tarif edeceğim yoldan gel. Ama bildiklerini kimseye söyleme. Ve ondan sonra söz verdiğim gibi seni, Yeni İspanya'nın en zengin adamı yapacağım.»

DON MANUEL Meksiko'daki işlerini tasfiye ettikten üç ay sonra artık kendi malı olan madenin yönetimini ele almak üzere *Huacal*'e uzun ve zorlu bir yolculuk yaptı. Karısı *Dona Maria*'yı da birlikte getirdi. *Dona Maria,* kocası maceralı bir yolculuk yaparken geride kalıp sessiz bir hayat yaşamayı istememişti. İspanyol öncülerinin kadınları, Amerikan öncü kadınlarından hiç de az cesur değildi doğrusu.

Don Manuel, Kabile Reisi'nin kendini bir kardeş gibi karşıladığını gördü. Yalnız Reis ve ailesi değil, bütün kabile büyük doktora minnettarlık ve hayranlıkla bakıyor, onu şeref konuğu sayıyordu.

Don Manuel, Reis'e:

«*Aguila, Bravo,*» dedi. «Buraya gelirken düşündüm. Maden senin olduğu halde niçin işletmiyorsun? Kolayca yüzbin altın florin elde edip benim ücretimi de ödeyebilirdin. Ben de işimi bitirmiş olurdum.»

Reis güldü:

«Bana altın ve gümüş vızgelir. Her zaman bol bol yiyecek buluyorum. Genç ve güzel, sevdiğim bir karım var. O da beni seviyor ve sayıyor. Güçlü ve sağlam bir oğlum var. Şimdi senin ustalığın sayesinde görebiliyor da. Öyleyse her yönden durumum mükemmel. Tarlalarım, bahçelerim, bakımlı hayvanlarım var. Reis ve yargıç'ım, kabilenin gerçek ve dürüst dostuyum. Bana saygı gösterirler, emirlerimi dinlerler, çünkü bunun kendi iyilikleri için olduğunu bilirler. Toprak her yıl zengin hasat verir. Hayvanlar doğururlar. Üzerimde altın güneş var, geceleri de gümüş ay. Toprağımda her şey barış içinde. Bu durumda benim için altının ve gümüşün ne anlamı var? Altın ve gümüş kutsal değildir. Sana bir mutluluk getirir mi?

Belli değil. Siz beyazlar altın için adam öldürür, soyar, aldatır ve ihanet edersiniz. Altın için birbirinizden nefret edersiniz. Oysa, altınla sevgi satın alamazsınız. Yalnızca nefret ve ihtiras elinize geçer, o kadar. Siz beyazlar altın sahibi olalım diye tabiatın güzelliğini de bozarsınız. Altın aslında yerine göre güzel birşeydir ve yerine göre güzel kalır. Dolayısıyle, biz altını ancak tanrılarımızı ve kadınlarımızı süslemek için kullanırız. Altından yapılmış yüzüklere, bileziklere ve gerdanlıklara bakmak gözlere iyi gelir. Ama biz her zaman kendi altınımızın efendisiyiz, kölesi değil. Ona bakar ve keyif alırız. Yiyemediğimize göre, altının bizim için bir değeri yoktur. Halkımız hiçbir zaman altın için savaşmamıştır. Biz toprak için, nehirler için, tuz yatakları için, göller için ve en çoğu da toprağımız ve ürünlerimizi yağma etmeye gelen vahşi kabileleri uzaklaştırmak için savaştık. Karım ve ben aç isek, elde mısır ve su yoksa, altın ne yapabilir buna karşı? Altın yutmak, açlığımı gidermez, öyle değil mi? Altın bir çiçek gibi durduğu yerde güzeldir ancak. Ormanlarda kuşların ötüşü gibi şairane birşeydir. Çiçeği yersem güzelliği kalmaz, güzel öten bir kuşu tavada kızartırsam artık ötmez olur.»

Don Manuel azıcık şaka ederek:

«Belki siz böyle düşünüyorsunuz ama,» dedi; «ben altını yemeyeceğim, bundan emin olun *Aguila Bravo*. Altının nasıl kullanılacağını biliyorum. Sen üzme kendini.»

«Elbette bilirsin, hem de en iyisini bilirsin. Bu konuda öğüt veremem. Dostum, ben tarlada çalışırım ama altın için çalışmam. Altın için çalışsaydım, bana bağlı olanların yiyecek mısırı kalmazdı. Karım, oğlum, yaşlı babam ve uşaklarını aç kalırdı hep. Buna da dayanamazdım. Her neyse, dostum. neden söz ettiğimi, ne demek istediğimi anlamıyorsun. Ben de senin söylediklerini anlamıyorum. Senin yüreğin benimkinden

başka, ruhun da benim ki gibi değil. Tanrı bizi böyle yaratmış. Yine de ne olursa olsun, her zaman dostunuz kalacağım.»

■

ALTI gün, Reis, Doktor ve Reis'in iki adamı, çalılar arasında sürünerek madeni aradılar. Orayı burayı kazdılar, kazıdılar. *Don Manuel* Reis'in davranışını yanlış yorumlamaya başlamıştı. Reis'in şu ya da bu biçimde anlaşmayı bozmaya çalıştığını sanıyordu. Ama Reis'in nasıl dikkatli araştırdığını, belli bir çizgide nasıl mantıklı çalıştığını, nasıl güneşle dağ ve kayaların gölgelerini karşılaştırdığını görünce, onun ne yaptığını bildiğine ve peşinde olduğu şeyi mutlaka bulacağına inandı.

Bir akşam yemek için kamp ateşi başına oturunca Reis, Don Manuel'e, «Düşündüğün gibi kolay değil bulmak,» dedi. «Anlaman gerekir ki dostum, depremler olmuştur, sel gibi yağmurlar yağmıştır, toprak kaymaları, ırmak yatağında değişiklikler yapmıştır. Su kaynakları yok olmuştur, küçük ağaçlar büyümüş, büyükleri yıkılmıştır. Bütün bu şeyler, bir madenin yerini belli eden işaretlerdir. Bu işaretler şimdi yerinde değil. Onun için başka belirtilere bakmam gerekiyor. Belki ancak bir hafta sonra madeni buluruz. Sabırlı ol dostum. Maden geyik değildir, bir yere kaçmaz.»

Araştırma bir haftadan da fazla sürdü. Sonra bir gece Reis, «Sayın dostum, yarın madeni sana vereceğim, gözleriniz onu görecek,» dedi. Don Manuel, emin olmak için madenin yerini niye hemen göremeyeceklerini sordu. Sinirliydi biraz.

«Oraya şimdi de gidebiliriz dostum,» dedi Reis. «Ama bize bir yardımı olmaz. Bugünlerde güneş, beklediğim yere gölgesini uzatmıyor. Yarın güneş kesin işareti verecek. Birkaç gündür madenin yerini biliyorum. Yarın kesinlikle bulacağım.»

Ve öyle de oldu. Ertesi gün maden, bir dere yatağında bu-

lundu. «Görüyor musun?» dedi Reis. «Şurada bir tepe yıkılıp hemen yandaki yere yığılmış. Bunu görebilirsin kolayca. Bu nedenle, kesin yeri bulmak benim için güçleşti. Son iki yüzyıl içinde arazide çok değişiklikler olmuş. İşte maden buradadır ve sizindir. Şimdi birbirimizden ayrılıyoruz. Evimden ve toprağımdan çıkmanızı istiyorum.»

«Niye?» diye sordu Don Manuel.

«Artık evim sana yararlı olmaz. Artık sen zengin bir madenin sahibisin, mutlu olamayacaksın!» Ve Reis, sıkmak için elini uzattı.

«Dur!» dedi Don Manuel. «Birşey soracağım.»

«Evet, dostum.»

«Diyelim ki oğlunu iyileştirmek için yüzbin altın florin isteseydim, bunu elde etmek için madeni açmaz mıydın?»

«Açardım. Çünkü oğlumun gözlerinin açılmasını istiyordum, onun kör olarak kalmasına dayanamazdım. Ama yeteri kadar altın çıkardıktan sonra madeni yine kapatırdım, çünkü altın kimseyi mutlu yapmaz. Belki de yöneticiler -yani İspanyollar- bunu işitip beni ve bütün ailemi öldürürdü. Hangi yönden baksan, mutluluk yok. Hayatta en önemli şey ise, mutluluktur, başka niçin yaşıyoruz? Benim öğüdümü dinle, sizinkiler bu madeni işitir işitmez seni öldürürler. Onun için tedbirli ol! Sizinkiler, insanın ekmek, tortilla ve fasulyeden başka birşeye sahip olmadığını bilirlerse, o zaman dokunmazlar. Şimdi gitmem gerekiyor. Yaşadığım sürece sizin dostunuz kalacağım. Şimdi ise ayrılmalıyız.»

■

DON MANUEL hemen bir kamp kurmaya başladı. Aguila Bravo madenden bir gün uzaklıktaki evine döndü.

Don Manuel, kentten ayrılmadan önce, yetkililerden maden arama ve bulduğu madenlerin tam sahibi olma imtiyazını veren gerekli kâğıtları çıkartmıştı. Vergiler ise, kente gönderilen madenler üzerinden alınacaktı.

Karısını bıraktığı yakındaki kasabaya döndü. Araçlar, makineler ve patlayıcı madde aldı. İşçiler tuttu, yük hayvanları buldu. Karısını da yanına alarak madene döndü ve açmaya başladı.

Maden, gümüş bakımından bütün öbür maden ocaklarından daha zengin çıktı. Asıl üretim gümüştü. Bunun yanında oldukça altın da çıkıyordu.

Öbür madencilerin deneyleri kendi madeni üzerinde konuşmamayı Don Manuel'e öğretmişti. Haydutlar, yüksek memurlardan ve kilisenin yüksek ruhbanlarından daha az tehlikeliydi. Bu yüksek kişiler, normal vatandaşların malları belâyı göze alacak kadar çoğalacak olursa, bunlara nasıl el koyacaklarını biliyorlardı. Mal sahibi birdenbire ortadan kaybolur ve kimse onu bulamazdı. Bu arada adamın vasiyeti de ortaya çıkmaz, maden de ya kilisenin ya da krallığın malı ilan edilirdi. Bunun dışında, Latin Amerika ülkelerinde Engizisyon İspanya'dan daha uzun sürmüş ve aslında kutsal olmayan bu güç, bu mutsuz topraklarda her yerde olduğundan uzun süre egemen olmuştu.

Böyle bir güç karşısında sade vatandaş ne yapsın? Bir piskopos ya da kardinal, falan ya da filan vatandaşın zengin bir madeni olduğunu duydu mu, yeterdi. Hemen ardından bu maden sahibinin, Efendimizin annesinin bekâretinden ya da saflığından, *Nuestra Senora de Guadalupe*'nin mucizelerinden şüphe ettiğini, Tanrı'ya karşı söylevler atarak Luther'in Papa kadar haklı olduğunu söylediğini bildirecek ve bu konuda ye-

min edecek tanıklar ortada belirirdi. Suçlamaları reddederse, tanıkların söylediklerinin doğruluğunu benimseyinceye kadar işkenceye tutulurdu. Sadece suçlamaları değil, başka şeyleri de kabul ederdi. Suçlu bulundu mu, yakılmadan önce boğulmaya karar verilirse mutlu olurdu, çünkü onu hafif ateşte de kızartabilirlerdi. Kutsal Engizisyon'un özel kurallarına göre, mahkûm edilen kişinin karısının, çocuklarının, ana ve babasının ve akrabalarının mallarına kilise tarafından elkonurdu. Yine aynı kurallara göre küçük bir yüzde tanıklara ve jurnalcılara verilirdi.

Ama Don Manuel bu biçim yakalanamayacak kadar kurnazdı. Meksiko kentine az miktarda maden gönderiyordu, bu madenler de o kadar cılız görünüyordu ki, herkes bu küçük kazanç için girişilen güç çalışma karşısında ona acımaya başlamıştı. Don Manuel, yalnız daha iyi araçlar, yiyecekler almak ve ücretleri karşılamak için maden gönderiyordu.

Asıl üretimi ise madende biriktirmeye ve yığmaya başlamıştı. Bunları herkesten saklıyor ve işi bitireceği zaman son olarak göndermeyi tasarlıyordu.

Ocak büyük zenginlikler kazandırdığı halde Don Manuel yanındaki kızılderili işçileri esirmiş gibi çalıştırıyordu. Onlara yaşayabilecekleri kadar az bir para veriyor ve karşılığında öyle kullanıyordu ki, kimi zaman adamlar oldukları yere yığılıp kalıyorlardı. Elinde kamçı, gece gündüz onların peşindeydi ve gerekli gördüğünde tabancasını da kullanıyordu. Kızılderililer, özellikle Kuzey Amerika'dakiler böylesi davranışlara uzun süre dayanamazlardı. Nitekim, bir gün Don Manuel'in madeninde isyan çıktı. Karısı kaçtı, ama Don Manuel öldürüldü, maden harap edildi ve kızılderili işçiler memleketlerine döndüler...

Dona Maria bir süre sonra madenin terkedildiğini ve yeniden işletilebileceğini haber aldı. Madene geri döndü, hazineleri el değmemiş olarak buldu. Kocasını gömdü ve madeni yeniden işletmeyi düşündü.

Don Manuel'in yönetimi altında son yıllarda madende biriktirilen altın ve gümüş, hayatının geri kalanında ona yetebilirdi. Ama Dona Maria hazineyi görünce, büyüklük tutkusuna kapıldı. İspanya'da yoksul bir taşra ailesinden gelen bu kadın, birdenbire, dünyanın en zengin kadını olarak doğduğu ülkeye geri döndüğünü düşündü. Genç ve yüzüne bakılabilir bir dişiydi. İşitilmemiş zenginlikler içinde İspanya'ya dönünce, en eski ve en güzel şatolardan birini satın alacak ve kendine koca olarak soylu bir ailenin üyesini, bir dük ya da markiyi seçecekti. Böylece, kudretli İspanya kralının sarayına girecek, belki de Kraliçe hazretlerinin nedimesi olacaktı. Aklını kullandığı takdirde yoksul bir aileden gelen bir kızın, hayatta nerelere erişebileceğini herkese gösterecekti. İspanyol fatihlerinin kızları Aztek, Tarascan ve Peru prensleriyle evlenmemişler miydi? Kendisi yüzde yüz bir İspanyol kanı taşıdığına göre, niçin bir İspanyol markisiyle evlenmesindi!

Bu düşünceler tutku haline gelince, bambaşka bir kadın oldu. İçinde uyumakta olan işbirlik yeteneği uyandı ve ona daha önce yapamayacağı şeyleri yaptırdı. İspanya'da yarım düzine şato'nun kaça alınabileceğini, bir dükün hayatı boyunca kaç para harcayabileceğini, bu şatoların bakımının kendisine kaça patlayabileceğini düşünmeye başladı. Tabii, şatolarda uşaklar, en iyi atlar, zarif arabalar olacaktı. Fransa'ya ve İtalya'ya geziler düzenlenecek, bir dük ya da markiyle evlenmiş soylu bir bayanın yapabileceği her şey yerine getirilecekti. Hesapların sonucu görülmemiş bir sayıya ulaştı. Buna, ödeyeceği

vergileri, kilise denilen güçlü örgütten kurtulabilmek için oraya yapacağı bağışları da kattı. Bağışlar arasında maden yakınına bir katedral yaptırmak ve kocasının mezarını düzenlemek de vardı. Bütün bu hesabı yaptıktan sonra, son bulduğu sayıyı, ne olur ne olmaz diye, ikiyle çarptı ve öyle bir sayıya eriştı ki, yazıldığı zaman bir karış uzunluğundaydı. Ama bu sayı onu ürkütmüyordu. Çünkü sınırsız zenginliği olan madenden bunu belli bir sürede elde edebileceğini umuyordu.

■

BUNDAN sonra, kendi kendine koyduğu hedefe erişmek için gerçekten zorlu yıllar birbirini izledi. Uygarlıktan, en küçük rahatlıktan uzakta, gece gündüz işinin başındaydı. Durmadan dinlenmeden çalışıyordu. Düşüp bayılabileceğini anladığı an, İspanya'daki şatoları, marki ile dükleri düşünüyor ve eski gücü yerine geliyordu.

Kuşkusuz, kocasının becerebildiğinden çok daha iyi şartlar yaratmıştı. Kocasının ödediğinden çok daha yüksek ücret ödeyerek işçilerle iyi geçiniyordu. Erkeklerle ilişkilerinde kendine göre güçlü, yorulmak bilmez ve çekiciydi. Erkeklere istediğini zorla yaptıramazsa, türlü diplomatik yolları deniyor, her zaman bundan kazançlı çıkıyordu. Sarhoş bir araba sürücüsü gibi gülebiliyor, gerekli gördüğünde yürekleri parçalayacak biçimde ağlayabiliyor, isterse yol kesen bir haydut gibi sövebiliyordu. Bunlar bir işe yaramazsa, öyle inandırıcı biçimde dua edip yalvarıyordu ki, dilenci papazlar bile ellerindeki son altın paraları ona bağışlarlardı.

Adamlarına gerekli olandan biraz fazlasını ödüyor, onlar da bunun için yanında kalıyorlardı.

Çözmek zorunda kaldığı sorunlar, yalnızca işçileriyle ilgili değildi. Maden, her zaman, her çeşit serüvenci, serseri, asker kaçağı, katil, hapisane kaçkınlarından kurulu eşkıya çetelerince soyulma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. O zamana kadar görülmemiş bir biçimde haydut sürüleri, melez, kızılderili, beyaz ve yasadışı kişiler ülkeyi kasıp kavuruyordu. Bu sıralarda Fransız ve Amerikan ihtilâlleri nedeniyle, İspanya'nın Amerikan kıtası üzerindeki gücü azalmaya başlamıştı. Yeni siyasal ve ekonomik şartlar ufukta gözüktüğü için, kurulu düzen sarsılıyordu.

Bu yasadışı haydut sürülerinden, Dona Maria bir türlü kurtulamıyordu. Onların hazineyi bulmalarını önlemek için her türlü hileye ve gizleme yollarına başvuruyordu. Madene geldikleri zaman, çok defa kendinin, dünyanın en yoksul kişisi olduğunu, kiliseye karşı işlediği günahı karşılamak ve bir katedral kurarak günahını temizlemek için esir gibi çalıştığını söylüyordu.

En sonunda bir gün Dona Maria'ya yurdunu görmek, temiz bir ev, güzel bir mutfak, rahat bir yatak odası, bir erkek eşliğinde yumuşak bir yatak, sivrisineklerden, hummadan, pis sulardan, yılanlardan ve öteki dehşet verici yaratıklardan uzak bir çevrenin özlemi öylesine çöktü ki, artık dayanamayacağını anladı. Hemen buradan uzaklaşmalıydı, yoksa çıldıracaktı. Kızılderililer yerine kendi gibi hıristiyanların yüzlerini yeniden görmek istiyordu. Son zamanlarda, insan hani nasıl durup dururken en yakınından korkmaya başlarsa, o da öyle sık sık kızılderililerden korkmaya başlamıştı. Kendi ırkından normal insanlarla, bozulmamış bir dille konuşmanın özlemini çekiyordu, sevdiği bir erkek tarafından okşanmak istiyordu, yeniden kentlerde yaşayan kadınlar gibi giyinmek istiyordu.

Bütün bu düşünceler o kadar beklenmedik bir anda gel-

di ki, daha önceleri yaptığı gibi oturup duygularını incelemeye, kafasını toparlamaya fırsat bulamadı. Artık bu istekleri bastıracak gücü kendinde bulamıyordu. Biliyordu ki ya buradan gidecek ya da çıldıracaktı. Belki kendini bir kızılderiliye verecek, belki intihar edecek ya da bütün adamlarını öldürecek ve altın külçelerini çıkarıp ortalığa saçacaktı.

Hazinenin son bir hesabını yaptı ve İspanya'da süreceği hayat için yeterli olduğuna karar verdi. Memlekete dönüşü dikkatle planlamak için bir hafta bile bekleyemedi.

■

SON ZAMANLARDA oralara gelen iki İspanyol askerini işe almıştı. Bunlar ya asker kaçağı idiler ya da ordudan çıkarılmışlardı. Bu iki adamın yardımıyla Dona Maria, melez ve kızılderililerden iyi silahlı özel bir muhafız birliği meydana getirmişti. Bu muhafızlar, ülkeyi silip süpüren haydutlara karşı gerekliydi.

İspanyol askerlerden biri gece, öteki gündüz, muhafızları yönetiyordu. Dona Maria madeni kapatıp hazinesini Meksiko'ya, oradan da İspanya'ya götürmeye karar verince, tuttuğu muhafızların daha da değerli olduğu ortaya çıktı. Hazineyi yol boyunca bu silahlı konvoy koruyacaktı.

Çıkarılan madenin altıda biri altın, geri kalanı gümüştü. Bunlar dikkatle eritilip çubuklar haline getirilmişti. Kutulara, kızılderililerin ördüğü sepetlere konularak denk yapıldı. Yalnızca madenleri taşımak için yüzotuz güçlü katır gerekti. Hazinenin değeri buradan da çıkarılabilir.

HAZİNE KERVANI, yirmisi iyice silahlı, yirmibeş kişinin koruyuculuğunda yola çıktı. Başkente erişmek için bindörtyüz mil yol yapmaları, çöllerden, nehirlerden, dere yataklarından ve Sierra Madre'nin üçbin metre yüksekliğindeki geçitlerinden geçmeleri gerekiyordu. Balta girmemiş ormanlarda ve el sürülmemiş çalılıklarda kendilerine yol açtılar.

Tierra Caliente'den, yani bölgenin tropik bölümünden geçtiler. Sierra'nın fırtınalı buz gibi soğuk tepelerine tırmandılar ve yine tropik bölgeye indiler. Kervan sağanaklara tutuldu. Çöller ve kayalıklı yollar geçilirken hayvanlar nerdeyse susuzluktan öleceklerdi.

Bu nakliye işi tekdüze geçmiyordu. Dona Maria sürekli heyecan içindeydi. Sırtlarında denkleriyle kaçan katırları yeniden bulmak gerekiyordu. Kimi düşüyor, ayağı kırılıyor ve öldürülüyordu. Kimi zaman, dereye düşen denklerin çıkarılması için uğraşılıyordu. Irmaklar geçilirken katırlar boğuluyor, denkleri akarsudan dışarı çekiliyordu. Her gün kendine göre yeni işler çıkıyordu.

Bir gece Dona Maria kamp yerinde acayip bir havanın estiğini sezdi. İnceleyince İspanyol askerlerden birinin ortalığı karıştırdığını anladı.

İspanyol, Dona Maria'ya yürüyüp:

«Beni dinle!» dedi. «Ve iyi dinle, ham'fendi! Benimle evlenir misin? Benimle evlenmeni istiyorum. Kabul edersen, senin için iyi olur.»

«Seninle evlenmek mi? Kokmuş, pis haydut seni! Senin gibi Allahın belâsı, orospu çocuğu ile evlenir miyim hiç?»

«Peki, Sayın Bayan,» dedi adam. «Nasıl olsa daha güze-

lini bulurum. Sen olmasan da bunların hepsini elime geçiririm nasıl olsa.»

«Neyi eline geçirmişsin bakayım? *Cabron* köpoğlusu, bensiz neyi alıyorsun? Pis *coyote!*»

«Senle evlenmesem de bu denklerdeki her şeyi ele geçirebilirim,» dedi İspanyol.

«Öyle mi? İyi iyi!... Şimdi ne istediğin açıkça ortaya çıktı. Anlaşıldı her şey!»

İspanyol, Dona Maria'ya sırıttı. Sağ elini uzatıp adamların kamp yaptıkları yeri gösterdi. «Bak oraya Sayın Bayan! Dikkatli bak! Bunları görünce belki benimle önce kiliseye, sonra da yatağa gitmeye razı olursun, belki de kiliseye gitmeden önce yatağa gitmeye. Niçin olmasın canım? Bana âşık olup olmadığını anlamak için bir saat süre tanıyorum. Aslında bana gerekli değilsin ama, bunu senin iyiliğin için yapıyorum.»

«Niye bekleyelim, beklemeye alışkın değilim!» dedi, Dona Maria. Kendini kaybetmişti. «İyi bir iş düzenlemişsin kerata! Cesaretine hayran oldum doğrusu. Senin gibileri beğenirim.»

Kampa baktı. Öbür İspanyolun bir ağaca bağlandığını, bütün kızılderililerin de bağlı olarak yerde yattıklarını gördü. Yalnız melezler ayaktaydı. Anlaşılan bu İspanyol, soygundan büyük bir pay vaat ederek melezleri kendi tarafına çekmişti.

«Evet,» diye tekrarladı Dona Maria. «İyi iş becermişsin.»

«Demek aklınız başınıza geliyor artık Sayın Bayan...» dedi İspanyol. «Herhalde daha çok beklemeyeceksin.»

«Doğru söylüyorsun şeytan herif. Daha fazla beklemeyeceğim!» Dona Maria bu sözleri gayet sakin söyledi. Bir adımda yerdeki semerlere yanaştı ve bir davranışta ağır katır kamçılarından birisini kavradı. Daha ne olduğunu anlayamadan İspanyolun yüzüne korkunç bir kırbaç indirdi. Herif yüzünü ka-

payıp inleyerek geriye doğru sallandı ve yere düştü. İspanyolun yüzüne yıldırım gibi beş altı kamçı daha indi acımasız. Adam bir koluyla kafasını örtüp öbürüyle darbelerden korunmaya ve kalkmaya çalışarak, kör gibi yerde kıvranıyor, sürünüyordu.

Bu, işin başlangıcıydı. Melezler, gördükleri manzaradan o kadar şaşırmışlardı ki, yerlerinden kıpırdayamadılar. Akıllarını başlarına toplayıncaya kadar, kamçı onların da suratlarında şakladı. Çıldırmış kadına bir an için olsun saldırmayı düşünemediler. Yere düşmeyenler yüzlerini korumaya çalışarak kaçtılar. Geri dönmeyi akıl edinceye kadar, Dona Maria, ağaca bağlanmış olan öbür İspanyolun iplerini kesti ve ona bir bıçak verdi, o da bu bıçakla, hanımlarına bağlı olan kızılderilileri kurtardı.

Kurtulan kızılderililer atlarına bindiler ve kaçmakta olan melezleri kementle yakaladılar.

Dona Maria, onları hain İspanyolla birlikte karşısına dizdi.

«Hey, pis *cabron, chingue tu matricula y abuela!*» diye bağırdı herife: «Ne dediydin? Bana evlenmek teklif etmiştin değil mi? Ben de sana, benimle evlenmeden önce kendini Cehennemde bulacağını söylememiş miydim? Asın bu Allahın belâsı *cabron*'u! Küfürbaz dilinin nasıl sarktığını göreyim! Kaldırın onu!»

İspanyol ağacın birinde sallandırıldıktan sonra, Dona Maria isyancı melezlere bağırdı:

«Siz, bitli domuz köpekleri! Sizi de ağaç dallarında sallanırken görmek isterdim. Ne yapsam acaba? At kuyruklarına bağlayıp derinizi yüzdükten sonra mı astırsam? Ne yapsam bilmem ki? Bunu yapsam siz, idam kaçkınlarından kurtulduğu için, İspanya kralı bana ödül verir. Ama yine de sizlere acıyorum, pis herifler! Belki kutsal Meryem Ana da bana son

günümde acır. Size kurtulmanız için bir fırsat vereceğim. Ama er geç cellâdın eline düşeceksiniz bir gün, bundan kuşkum yok. Cellâdın işine engel olmak istemiyorum, o da bir aile geçindirecek. Yanlış anlamayın, aynı oyunları bir daha bana oynamaya kalkarsanız, benim yerime engizisyon tarafından işkence edilmeyi isteyecek duruma sokarım sizi, tembel herifler! Haydi, şimdi iş başına! Ama, durun bir dakika; isterseniz, şimdi çekip gidebilirsiniz de. Ama giderseniz bir kuruş ödemem. Kalırsanız her birinize bindiğiniz atı, taşıdığınız silah ve eğeri vereceğim. Belki ücretleriniz dışında prim de öderim. Şimdi işbaşına... Semerler koşulsun, katırlar hazırlansın. Acele edin!»

Adamlar sessizce uzaklaştılar.

İspanyol'un cesedini ağacın üzerinde bırakmak isteyen iki kişiye Dona Maria; «İndirin onu. Cesedini akbabalar yesin. Zaten ruhu şimdiden Cehennemde,» dedi.

Melezler denklerle uğraşır, semerleri koşarlar, katırların ağrıyan sırtlarını otla ovarak bir yandan da yemeklerini hazırlarlarken Dona Maria, sadık İspanyolu yanına çağırdı. Yarın ya da öbür gün bu İspanyol'un kendine sadık kalıp kalmayacağını bilmiyordu. Gelecek defa tek başına aynı işi tekrarlamayı düşünebilirdi. O da asılan İspanyoldan çok az farklıydı. Yalnız bu defa fırsat kaçırmıştı.

Dona Maria'nın isyanı bastırması pek tabii onun üzerinde güçlü bir etki bırakmıştı. Ama Dona Maria bir kadındı. Bu nedenle aynı oyunu tekrarlayıp daha iyi bir sonuç alabilirdi. Ayrıca kızılderililer ondan yanaydı.

Dona Maria durumu gayet iyi anlıyordu. Bu İspanyola da itimat edemeyeceğini biliyordu. Melezleri yatıştırmaya çalışmasının ve onlara beklenmedik şeyler vermesinin nedeni vardı. Şimdilik onun siyasetinin önemli noktası, birbirinden nef-

ret eden iki grup yaratmaktı. Melezlerden hangisini o gruba baş yaparak daha iyi kumanda altına alabileceğini düşündü. Kampı gece haydutlara ve isyancı kızılderililere karşı koruyan muhafızlar, kolayca onunla ve geri kalan adamlarla başa çıkabilir, hepsini öldürüp hazineyi kaçırabilirdi. Bu koşullar altında kervanı erişeceği yere götürmek için iyi bir önderin beyni gerekliydi.

Dona Maria, İspanyola:

«Senin adın ne, *hombre?*» diye sordu.

«*Ruego Padilla,* Dona Maria, *Ruego Padilla, su muy humilde servidor,* sizin naçiz hizmetçiniz, Dona Maria, emrinizdeyim.»

«İyi, Don Ruego,» dedi Dona Maria. *Don* sözünün üzerine iyice bastı. Dona Maria daha önce ona ve asılan arkadaşına «*Hombre, hey!*» ya da «*Tu, ven aca!*» dan başka biçimde seslenmemişti. Şimdi ise Don Ruego deyince, herif, öteki adamların önünde madalya takılmış bir asker gibi hissetti kendini.

«Çok iyi, Don Ruego,» diye devam etti Dona Maria. «Senin yeteneklerini görmeyecek kadar kör değilim. Gerçek bir soylu kişi, cesur bir *caballero,* savunmasız bir kadının namuslu koruyucusu gibi davrandın. Bunu yaptığın için sana hayranlık duyuyorum...» Ve ona gülümsedi...

Gerçekte ise, bu İspanyol hiç bir şey yapmamıştı. Öbür İspanyol tarafından ansızın bastırılmış, melezlerin yardımıyla ağaca bağlanmış, kıçına bir iki tekme atıldıktan sonra kampta olan bitenleri görsün diye ağaca bağlı bırakılmıştı. Dona Maria'nın cesareti olmasaydı, şimdi ya eski arkadaşına hizmet ediyor ya da bir ağaçta sallanıyor olacaktı.

Dona Maria bunu bildiği halde, bilmezlikten geldi

ve onu, kendisini korumak için aslanlar gibi çarpıştığına inandırdı. Bu durum adamı çok gururlandırdı.

Kadın, yolun geri kalanını güven altına almak için oyunlarına daha yeni başlamıştı.

«Evet, dediğim gibi, Don Ruego; gerçek bir İspanyol soylu kişisi gibi davrandın. Başkente gidince bunun karşılığını alacaksın. Sana...» 'Tam bir katır yükü' diyecekken bunun çok aşırı bir eliaçıklık olacağını düşünerek caydı ve şöyle devam etti: «Sana şuradaki katırın sağ tarafındaki dengi vereceğim. Senin komutandaki kızılderililer de aynı katırın sol tarafındaki dengi paylaşacaklar. Bu soyguncular, bu berbat melezler ise, bundan sonra iyi hareket ederlerse her biri sadık bir kızılderilinin aldığının dörtte biri kadar prim alacak. Don Ruego, bindiğin at, taşıdığın silah ve tabanca da sana armağanım olacak. Kızılderililer de kendi atlarına ve tabancalarına sahip olacaklar.»

«*Muchas gracias,* Dona Maria, ayağını öperim.» diyerek Ruego, Dona Maria'nın elini öptü. Sonra da, «Yüksek izninizle şimdi gidip işlere bakabilir miyim?» diye sordu.

«Yakışıklı adamsın sen, Ruego; biliyor musun?» dedi Dona Maria. «Daha önce dikkat etmemiştim. Evet, yakışıklı ve güçlüsün. Daha önce bunu görmemem acayip.» Gözlerini kadınca kısarak gülümsedi. «Başkente varınca, bu konuyu yeniden konuşalım Ruego, bildiğin gibi, burası bu gibi şeylerin konuşulabileceği bir yer değil.»

Ruego çıta gibi yerinden fırladı. Üzeri elbise yerine tüylerle kaplı olsaydı, onu gören, çiftleşme zamanı gelmiş bir erkek hindi sanırdı.

«Adamlara iyi bak, Ruego. İşlerini iyi yapsınlar. Şimdi sen buranın her şeyle görevli kâhyasısın. İtimat edebileceğim tek adamsın.»

«Evet, Dona Maria, *por la Santissima,* Meryem Ana adına bana itimat edebilirsin. Yaptıklarınız için *mil gracias.*»

Dona Maria geriye döndü ve küçük çadırına girdi. Kendi kendine:

«Bu erkeklerin beyni olsa ne iyi olurdu» diye söylendi.

■

İSYAN böylece bastırıldı. Yolun geri kalanında bir daha bu gibi olaylar görülmedi. Dona Maria'nın beklediği gibi Ruego kendisinden bekleneni yerine getirdi. Adamlar arasındaki en küçük bir kıpırdanma daha ilk işaretlerini verir vermez Ruego'nun yardımıyla bastırılıyordu.

Dona Maria, gerçekte artık kendi kampında yeniden bir ayaklanma beklemiyordu, bunu düşünmüyordu. Dikkate alması gereken başka sorunlar vardı şimdi. Ülkenin, daha kalabalık bölgelerine geldikçe, yollarda güven daha da azalıyordu. Haydut sürüleri, ipten kazıktan kurtulmuş serseriler, gemilerden ve askerden kaçanlar, kaçak mahkûmlar hemen hemen her yerde ortaya çıkıyorlardı. Latin Amerika'daki İspanyol egemenliği kaçınılmaz bir biçimde çözülüyordu. Bu egemenlik de bir çeşit diktatörlük ve tiranlık yönetimi olduğu için, diktatörlüklerin sonu geldiğinde görülen koşullar burada da ortaya çıkıyordu. Diktatörlükler halkın kendi siyasal ve ekonomik sorunlarını düşünmelerine izin vermez, bu nedenle bir diktatörlük yıkılmaya başladı mı halk, değişen koşullara ayak uyduramaz ve bunun sonucu kaostur. Burada yetkililer her taraftan o biçimde sıkıştırılmışlardı ki, artık ülkede gelişmekte olan rahatsızlıkla başa çıkamıyorlardı.

Dona Maria, gece gündüz saldırıya uğrayacağı, öldürüle-

ceği ve soyulacağı korkusu içinde yaşıyordu. Her katır ve her denkin korunması gerekiyordu. Öyle günler oluyordu ki kervan ancak on mil yapabiliyordu. Kimi zaman bu on millik mesafe bile aşılması güç zorluklar altında geçiyordu.

Yolculuk sırasında Dona Maria, Maden'de geçirdiği günlerden çok daha zor günler yaşadı. Kendisini güven içinde ve mutlu saydığı bir günü olmamıştı. Hazinelerinin güven altında olduğunu gördüğü bir gün yoktu. Daima korku ve kuşku içindeydi, gecelerini korkunç düşler ve kâbuslar dolduruyordu. Rahat ve dinlendirici bir uyku uyuduğunu hiç hatırlamıyordu. Gündüzleri ise daha korkunç kuşkular ve korkular kendini izliyordu.

Bu günlerde onu ayakta tutan, gelecekte yapmayı tasarladığı şeylerdi. Kral sarayına mensup markiyle birlikte yanyana yürüdüğünü ve çok sayın Majeste hazretlerinin elindeki yüzüğü öptüğünü kafasında kuruyordu.

■

BÜTÜN bu zorlukların bir gün sonu geldi. Değerli maden çubuklarından bir tanesi olsun kaybolmadan kervan, Meksiko'ya eriştı.

Daha hedefine tam olarak ulaşmadan, Dona Maria'nın zenginliği bütün kente yayılmıştı. İspanyol imparatorluğunun en zengin kadının gelişi haberi, Yeni İspanya'daki en kudretli adam olan Kral Naibi'nin kulağına da eriştı. Dona Maria, Kral Naibi ile başbaşa konuşma şerefine nail oldu ve bütün kentin şaşkınlığı içinde bu konuşma bir saattan fazla sürdü.

Bu yüce kişi, getirilen değerli madenleri Kral'ın hazine dairesinde güven altına almaya söz verdiği zaman Dona Maria'-

nın minnettarlığı sonsuz oldu. Kralın hazine dairesi Yeni İspanya'nın en güvenli yeriydi. O zamanlarda İngiliz bankasının kasalarından daha güven vericiydi. Hazine dairesi, kentte bulunan bütün İspanyol sömürge birlikleri ve Kral Naibi'nin kişisel gözetimi altındaydı. Kasalarda, Dona Maria'nın hazineleri kralın özel muhafazası altında *Veracruz*'a, oradan da İspanya'ya gönderilinceye kadar kalabilirdi. Dona Maria, bu ilgi karşısında Kral Naibi'ne, Yeni İspanya Kral Naibi'nin bile hoşlanabileceği bir hediye sunmaya söz verdi.

Dona Maria, adamlarına ücretlerini tam olarak ödedi, bağlılıkları nedeniyle söz verdiğinden bile fazlasını verdi ve hepsini serbest bıraktı. Bu iş olduktan sonra, kentin en iyi otelinde kraliçelere uygun bir daire tuttu.

Artık yıllardan beri ilk defa oturup doğru dürüst bir yemek yiyebilirdi. Bu kadar zorluklardan ve üzüntülerden sonra sessiz ve iştahla bir yemek yemeği hak etmişti.

Çok güzel bir yemekten sonra, uzun, yokluklar içinde geçen yılların en iyi uykusunu uyumak için yumuşak yatağına uzandı. Uyandığı zaman daha güzel, tatlı ve kadıncıl şeyler, yakışıklı bir marki ya da bir dük düşünecekti.

Ancak bu noktada öyle bir olay ortaya çıktı ki Dona Maria'nın daha önceki hesaplarında yeri yoktu bunun.

Hazineleri yok olmadı, Kral'lık hazine dairesinin kasalarından çalınmadı. Başka birşey yok oldu ve bir daha da ne görüldü ne de işitildi.

Bu da Dona Maria'nın kendisiydi. Kraliçelere yaraşan yatağına uzandı, bunu yaptıktan sonra, kendisini gören ve bilen olmadı. Esrarlı bir biçimde ortadan kayboldu ve kimse onun başına ne geldiğini bilemedi.

Ama Dona Maria'ya ne olduğunu kimse bilmezken, Yeni İspanya'daki herkes, Dona Maria'nın hazinelerinin ortadan

kaybolmadığını, soylu kişilerin namuslu olduğunu sanan çılgın bir kadından daha iyi bu hazineleri kullanmasını bilen birinin eli altında bulunduğunu biliyordu.

■

HOWARD hikâyesini bitirlikten sonra şunları ekledi:

«Bu hikâyeyi size, altını çıkarmanın tek başına bir işe yaramadığını, onu başka yere taşımanın da gerekli olduğunu göstermek için anlattım. Taşıma, onu çıkarmak ve yıkamaktan daha önemlidir. Önünüzde küçük bir altın yığını olabilir ama yine de bir hamburger ya da bir bardak kahve satın alıp alamayacağınızı bilemezsiniz.»

«Bu maden yeniden bulunabilir mi?» diye sordu Curtin. «Kadın hepsini çıkarmamıştır ya...»

«Hayır, hepsini çıkarmadı.» dedi Howard yüzünü buruşturarak. «Bugün bile çok zengin bir maden bu. Ancak Curty, sen her zaman otobüsü kaçırıyorsun. Sonradan Maden bir Amerikan şirketi tarafından işletildi ve Dona Maria'nın çıkardıklarından çok fazlası çıkarıldı. Madeni kolayca bulabilirsin, tükenmeze benziyor. *Huacal* çevresindedir ve adı Dona Maria madenidir. İstersen oraya gidip iş isteyebilirsin. Belki de verirler. Talihin varsa haftada kırk dolara çalışabilirsin. İstersen bir dene!»

■

BİR SÜRE sessizce ateşin başında oturdular. Daha sonra ayağa kalkıp, gerindiler ve yatmak için hazırlandılar.

Lacaud birden sessizliği bozarak:

«Bu hikâye en aşağı yüz yıl eski!» dedi.

Dobbs kızgın;

«Başka türlü söyleyen oldu mu?» diye karşılık verdi.

«Olmadı ama» dedi Lacaud. «Ben en çok iki yıllık bir zengin maden hikâyesi biliyorum. hem bundan daha iyisi.»

«Git onu kaynanana söyle!» dedi Dobbs. «Biz senin o güzel masallarını bir haftalık da olsa istemiyoruz. Ağzını açtın mı ortalığı berbat ediyorsun. En iyisi konuşma! Hem sen kimsin bakalım?... Bir tutkun değil mi?»

«Neymişim?» diye sordu ve gözlerini açarak Dobbs'a baktı Lacaud.

«Aaa, aman be, birşey değil. Palavra. Beni rahat bırak.»

Howard, Lacaud'yu yatıştırmaya çalışarak «Dinleme onu Laky!» dedi. «Bu Dobbs denilen adamı çok ciddiye almayacaksın. Görmüyor musun, herif ters doğmuş. Bu tersliği devam ediyor. Onun da hastalığı bu. Ona iki kat elma pastası versen, 'niçin bana çukulatalı pasta vermedin' diye sana homurdanır. O böyledir.»

«Oho. Aman be sizin gibi sululardan bıktım artık,» dedi Dobbs, koluyla çirkin bir işaret yaptı ve öbürlerini ateş başında bırakarak çadıra girdi.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

ERTESİ SABAH, ortakların burada kalacakları son gün olduğu için hepsi, o kadar heyecanlı kalktılar ki, doğru dürüst kahvaltı bile yapamadılar. Her şey geriye dönmek için hazırdı.

Kendi altınlarını gizledikleri köşelere sürünerek gittiler ve bunları denk yapılmak üzere taşıdılar. Altınlar, bu durumda çok yoksul görünüşteydi. Ufak kum taneleri, gri renkte tozlar, pis toprak artıkları eski kilim parçalarına sarıldı ve iple bağlandı. Her ortak bu torbacıklardan epeycesine sahipti... Bunları av derileri arasına, herhangi bir arama yapıldığı zaman bulunamayacak biçimde sakladılar. Böyle yaparak, ortaklar mallarını güvenlik içinde kasabaya indirebileceklerini sanıyorlardı. Önemli olan, denkleri en yakın demiryolu istasyonuna ulaştırabilmekti. Trene bir defa bindiler mi tehlike büyük ölçüde azalmış olacaktı.

Denkler hazır olunca, Dobbs'la Curtin yol için yeteri ka-

dar et sağlamak üzere ava çıktılar. Howard ise kampta kalarak denkleri eyerlere bağlamaya, onları yolda düşmelerine engel olacak iplerle sarmaya uğraştı.

Lacaud ise, her zaman olduğu gibi, tek başına bir yerlere gitmişti. Dağlarda dolaşıyor, çalılıkların altında sürünüyor, toprağı kazıyor ve bunları bir büyüteçle inceliyordu. Taşların altından çıkardığı toprakları kimi zaman yanında, bir şişede taşıdığı asitle deniyordu. Kimi zaman bir torba dolusu kumla aşağıdaki dereye inerek bunu yıkıyordu.

Curtin, Lacaud için Dobbs'tan daha iyi şeyler düşünüyordu. Dobbs ise her fırsatta onu gülünç etmeye çalışıyordu. Howard'a gelince, Lacaud'dan hoşlanıyordu. Bir gün Curtin'e:

«Bu adam ne istediğini biliyor. Yine de bu çevrede işlemeye değer bir şeyler bulabileceğini sanmıyorum,» dedi.

«Diyelim ki buldu,» diyerek o zaman ne yapacaklarını öğrenmek için sordu Curtin.

«Bana ceviz büyüklüğünde bir altın parçası bile getirse, burada kalmam,» dedi Howard. «Burada işim bitti benim.».

«İnan bana kardeş, ben de aynı durumdayım,» diye karşılık verdi Curtin. «Burada yarım kiloluk saf bir parça için bile kalmam. Yalnız Dobbs ne yapar, onu bilmem.»

«Bence bu Arizona'lıyla birlikte burada kalarak talihini dener. Dobby çok para düşkünü. Onun tek hatası bu. Yoksa iyi çocuk!»

Bu konuşma iki gün önce geçmişti. Dobbs'la Curtin avdan iki yabanhindisi ve oldukça iri bir yabandomuzu ile döndüklerinde yaşlı adam bu konuşmayı düşünüyordu.

Howard hoşuna gittiğini belli ederek gülümsedi:

«Eh çocuklar, bu bize bütün yolculuk boyunca yeter. Biliyorsunuz, insan uzun süre yalnız etle beslenebilir ve iyi bes-

lenmiş bir fil gibi sağlam kalabilir. Yiyeceklerimizin bir kısmını Lacaud'ya bırakabiliriz.»

■

O AKŞAM ateşin başına oturup domuzu kızarttılar. Curtin, Lacaud'ya:

«Burada kalmak istiyorsun herhalde, öyle değil mi, Laky?» diye sordu.

«Evet kalacağım. Benim işim bitmedi daha.»

«Birşeyler buldun mu bari?» diye sordu Dobbs.

«Değerli birşey değil. Ama umutluyum.»

«Bu iyi, öyle kal her zaman,» dedi Dobbs. Lacaud'nun boşuna araştırmış olmasından memnun olmuşa benziyordu. «Çok iyi, çok. Umutlu olmak çok iyi birşeydir. Herkes Cennete gitmek ister. Bütün bunlar hep umuttur. Ama, beni sayma kardeş.»

«Seni saymayı düşünmedim bile.»

«Buralarda ukalâlık da etme! Biz daha gitmedik çünkü. Ve biz buralarda oldukça sen yine bir konuktan başka birşey değilsin, üstelik çağrılmış da değilsin. Anladın mı bunu arkadaşım?»

«Neyin var senin, Dobby?» diye sordu Howard ve merakla ona baktı. «Ben seni hiç böyle görmedim. Çocuk gibi davranıyorsun.»

«Bana akıl öğretilmesinden hoşlanmıyorum. İşte bu kadar!»

«Ama, ey insanoğlu!» dedi Howard babacan bir tavırla. «Sana kimse akıl öğretmiyor. Herhalde kaşınıyorsun biraz.»

Kampta geçirdikleri son geceydi.

GÜNEŞ doğmadan önce üç ortak yürüyüşe hazırdılar. Lacaud kahvaltısını pişiriyordu.

Howard ona yaklaştı, elini sıktı:

«Eh, savaş arkadaşları, yolcu yolunda gerek!» dedi. «Şimdi bana bak. Sana kahve, çay, biraz tuz ve biber, şeker ve dünkü domuzdan kocaman bir parça bıraktık. Bunlar sana gerekebilir. Biz ise taşıyabileceğimizden fazlasını almak istemiyoruz. Eşekler oldukça yüklü. Denklerin bir kısmını biz sırtımızda taşıyacağız, bu da yokuş yukarı yol yaparken epey zor olacak.»

«Sağolun. Bana karşı her zaman iyi davrandınız Bay Howard. Her şey için teşekkürler. Dönüş yolunda talihiniz açık olsun.»

«Şurada bir parça iyi yelken bezi bulacaksın. O senin. Çünkü sadece küçük bir izci çadırın var, o da rahat değil, hele yağmurlar başlayınca... Onun için bu yelken bezi sana gereklidir.»

Dobbs bağırıyordu:

«Hey, ihtiyar! Geliyor musun, gelmiyor musun? Bırak şu kocakarı gevezeliğini. Niye onunla evlenip mutlu olmaya bakmıyorsun anlamıyorum ki?»

«Geliyorum.» diye seslendi Howard. Daha sonra fısıltı halinde Lacaud'ya: «Aradığını bulmanı isterim,» dedi.

«Talihimin açılmasını istediğiniz için sağolun. Bulacağım tabii. Gerçekten bulacağımı sanıyorum. Doğru iz üzerindeyim. Belki bir hafta ya da iki hafta sürer ama, inanın bana, doğru iz üzerindeyim. Bunda yanılmıyorum.»

Bu sırada Dobbs'la Curtin eşekleri yolun başına bırakarak geri döndüler.

«Kusura bakma,» dedi Curtin Lacaud'ya. Elini sıktı. «Hoşçakal demeyi unuttuk. Seni göremedim. Çok karanlıktı. Özür dilerim ahbap. Ama görüyorsun, çok meşguldüm ve az-

cık da heyecanlıydım. Biraz tütün ister misin?' Biraz daha al, bende çok var. Nasıl olsa, biz ya bir istasyona erişeceğiz ya da bir köyden geçeceğiz, alırız.»

Dobbs da Lacaud'nun sırtını okşadı:

«Yalnız başına kalacaksın!» dedi. «Bu arada dikkat ettim, sen de silahın için aynı tip kurşunları kullanıyorsun. Al sana bir düzine kurşun. Ben idare ederim. Yuvarlak hesap olsun. On tane daha al. Yolda nasıl olsa fazla avlanmayacağız, onun için gerekli değil. Bunları sırtımda taşımaktan da hoşlanmıyorum. Eh, eyvallah ve söylediklerimi unut. Nasıl olsa onları lâf olsun diye söyledim. Biraz eğlenelim diye. Sen de biliyorsun bunu. Bizim yapamadığımız milyonu, inşallah sen yaparsın burda. Kiminin talihi yaver gider. Hoşçakal, ahbap!»

Bundan sonra, çoktan uzaklaşmış olan eşeklerin ardından hızla yola düştüler.

Lacaud tek başına kaldı, bir süre ayakta durdu, ortakların kamptan uzaklaşmalarını, çalılıkların arasında gitmelerini izledi.

Uzun bir süre sonra katırları yola sokmak için uzaktan bağırmalarını işitti. Gürültüler ağır ağır uzaklaştı. Yoğun bir sessizlik kampın üzerine çöktü.

Lacaud bu sessizliğin farkına vardı. Ateşe döndü, çizmeleriyle birkaç parça odunu ateşe sürdü ve «Yazık!» dedi.

Kayalar üzerinde güneşin ilk ışınları yansırken Lacaud, eşekleri süren ortakların son bağırtılarını işitti.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

ORTAKLAR Curtin'in yiyecek aldığı köyün uzağındaki bir yoldan geçtiler. Köylülerin, onları hâlâ dağda sanmaları iyiydi. Mümkün olduğu kadar köylerden uzakta kalmaya ve ıssız yollardan geçmeye çalıştılar. Ne kadar az görülürlerse, başlarına bir iş gelmesi ihtimali o kadar azalmış oluyordu.

Yanlarında çok az paraları kalmıştı. İstasyona erişince merkepleri, araçlarını ve belki de heybelerini satarak limana ikinci mevki bilet alacak parayı çıkartacaklardı.

İzledikleri yolların çoğu tabii olarak köylere çıkıyor ve daha önce ormanlar, tepeler ve dönemeçler nedeniyle önceden göremedikleri için, birdenbire köyün ilk evleriyle burun buruna geliveriyorlardı. Evleri görünce de geri dönmek kuşku yaratacağından, köyün merkezine yürümek zorunda kalıyorlardı. O zaman aralarından biri köyün bakkalına girerek kibrit, sigara, balık konservesi, şeker, tuz gibi bir şeyler alıyordu. Dükkân sahibi ya da dükkânda bulunanlarla birkaç keli-

me konuşuyorlardı. Böylece, gizlenecekleri bir durumları olmadığını göstermiş oluyorlardı.

■

ÜÇÜNCÜ GÜN, öğle üzeri, onlara kalsa kaçınabilecekleri bir köyün içinde buldular kendilerini. Köy alanına varınca kerpiçten yapılmış bir evin önünde duran dört Meksikalı gördüler. Bunlardan üçü silah taşıyordu ama, hayduda benzemiyordu.

«İşte yakalandık,» dedi Dobbs Howard'a. «Bunlar polis.»

«Evet, öyle görünüyor.»

Dobbs onları başka bir yoldan geçirmek istiyormuş gibi, eşekleri durdurdu. Curtin, son hayvanın arkasına yürüdü.

«Çılgın bir hareket yapma,» diye ihtar etti Howard Dobbs'a. «Şimdi kuşku uyandırmışsak, birşey yapamayız zaten. Onun için doğru yürüyelim. Yapabilecekleri tek şey, bizi aramaktır ya da vergi ve izin belgesi isterler.»

«Tamam. Bu da bizim bütün kazancımızı, eşekler de dahil, elimizden alır götürür.»

Curtin son iki eşeği çekerek geldi:

«Şu adam ne yapıyor orda? Gözlüklü ve silahsız olanı?»

Gözlüklü adam, evin giriş kapısında dikiliyor ve içerde oturanlarla birşeyler tartışıyordu. Giriş kapısının yakınında, üzeri pek temiz olmayan beyaz örtülü bir masa vardı.

«Bu adam herhalde Federal Hükümet'in özel bir memuru,» dedi Howard. «Ama ne istediğini çıkaramıyorum.»

«Bana, köylüleri sorguya çekermiş gibi geliyor,» dedi Dobbs. «Bize de aynı şeyi yaparsa yandık.»

«Ne olmuş,» dedi Curtin ve alandaki otları yemeye başlayan bir eşeği tekmeledi. «Zaten çok geç.»

«Öyleyse, aldırmadığımızı gösterelim.» Howard, sinirlerini yatıştırmak için piposunu yaktı.

Evdeki kalabalıkla uğraşan Meksikalı memurlar, küçük eşek kervanını görmemişlerdi. Köylerden geçen eşek kervanları, Sierra Madre'nin yamaçlarındaki köyler için bir yenilik değildi. Üç ortak, memurlardan hiçbiri görmeden alanın ortasına kadar geldiler. Derken bunlardan biri, yanındakilere birşey söyledi ve yollarına gitmekte olan ortaklara baktılar. Alanın öbür ucuna eriştikleri sırada memurlardan birisi, geçmekte olan kervana birkaç adımda eriştı ve «*Hey caballeros, un momento, por favor!*» diye bağırdı.

«Günaydın. Şimdi işimiz bitik,» dedi Dobbs ve sövdü.

«Bekle burada,» diye emretti Howard. «Önce yalnız başıma gidip ne istediklerini göreceğim. Siz burada eşeklerle kalın. Belki yalnız başıma onlarla işi daha iyi idare ederim. Onlara, terkedilmiş bir maden kasabasından gelen bir baptist papazı olduğumu söyleyeceğim.»

«İhtiyar her zaman haklı,» diye söylendi Curtin. «Bu yüzden onunla hiç poker oynamadım. Peki ihtiyar, git onlara, saf saf bak ve Yohanna'nın öyküsüyle İlya'nın nasıl gökyüzüne uçtuğunu anlat.»

Howard, meydanı geçerek memurlara yaklaştı:

«*Buenas dias, senores.* Sizin için ne yapabilirim? *Que puedo ofrecerle?*»

Onlardan birisi:

«Pek çok yardımınız olabilir, senor,» diye karşılık verdi. «Dağlardan mı geliyorsunuz, senores?»

«Evet, dağlardan geliyoruz. Çok güç bir yolculuk yaptık.

Oralarda avlanıyorduk. Biraz deri çıkardık. Bunları *San Luis Potosi*'de iyi fiyata satacağımızı umuyoruz.»

«Hepiniz aşılı mısınız?»

«Ne miyiz?»

«*Certificado de vacunacion,* yani aşı belgeniz yanınızda mı? Cumhuriyet'in hudutları içinde beş yıl içinde herkesin çiçek salgınına karşı aşılanması gerekli.»

«*Caballeros,* biz memlekette daha küçükken aşılandık. Ama aşı kâğıtlarımızı yanımızda taşımıyoruz tabii.»

«Doğru, kim taşıyor ki siz taşıyasınız. Ben bile taşımıyorum,» diye memur güldü. Öbür memurlar da güldüler. «Biz, herkesi aşılamak, özellikle çiçekten kırılan kızılderilileri aşılamak için gönderilen Federal Sağlık Bürosu'na bağlı memurlarız. Hükümetçe gönderildik. Bizim için zor bir görev bu. Bir köye geldik mi bizden kaçıyorlar, çünkü korkuyorlar. Onları yakalamak için birlikte koca bir alay getirmemiz gerekli. Biz gidinceye kadar dağlarda, çalılıklar içinde saklanıyorlar ve biz gitmeden evlerine dönmüyorlar.»

«Durum böyle,» dedi öbür memur. «Bak yüzüme, bebeğini aşılatmak istemeyen bir ana, beni böyle tırmıkladı. Ama bizim ülkeyi biliyorsunuz. Çiçek salgını nedeniyle gözlerini yitiren binlerce kişi var. Binlerce güzel kız ve kadının çiçek yüzünden yüzleri delik deşik.»

Başka bir memur araya girdi ve devam etti:

«Bunlara yardım için geldik mi, sanki en büyük düşmanlarıymışız gibi, bizimle kavga ediyorlar, bizi taşlıyorlar bile; gerçekte biz onların en iyi dostlarıyız. Tek kuruş ödemeleri gerekmiyor. Her şey bedava. Hükümet onları kurtarmak istiyor.»

Bundan sonra gözlüklü olan adam konuştu:

«Dostum, siz ve *companeros*'unuz daha önce aşılanmışlar. Ama bize büyük bir yardımda bulunabilirsiniz. Arkadaşla-

rınız buraya gelsin ve gönüllü olarak bir defa daha aşılansınlar. Siz beyazların, burada yaptığımız işlerden çekinmediğinizi, dansa gider gibi aşı olmaya geldiğinizi bu cahil halka göstermeniz gerekiyor. Bütün bu ağaçların gerisinde bize bakan aileler var. Dört gündür burada, halkı aşılamaya ve bunun karşılığında birşey almayacağımıza inandırmaya çabalıyoruz. İşin en kötü tarafı, Tanrı tarafından emredilmediği için, Kilise de aşılamaya karşı çıktı. Aslında Kilise'yi kötüleyen ve aşk masalları yazan kitapları okurlar diye çocukların eğitilmesine de karşılar. Bütün bunları, ben söylemeden biliyorsunuzdur. Şimdi, lütfen bize yardım eder misiniz?»

«Niye olmasın? Hay hay,» diye karşılık verdi Howard. «Size ve hükümete yardım etmekten mutlu oluruz.»

«Ben de daha siz gelirken böyle düşünmüştüm,» dedi Doktor ve Howard'ın önüne bir makbuz defteri uzattı: «Şimdi buraya adını ve yaşını yaz. Aşı olduktan sonra bu parçayı sana vereceğim ve beş yıl için geçerli olacak. İstasyonda ya da kasabadaki memurlar aşı kâğıdı sorarlarsa, bu kâğıdı onlara göster, yeter. Tamam, şimdi sol kolunu uzat. Önce alkolle temizleyelim. Sonra da dostum, birkaç defa çiziktirelim. İşte oldu.»

«*Gracias,* doktor,» dedi Howard. Yalnızca aşı için değildi bu teşekkür.

«Şimdi, lütfen arkadaşlarına söyle, meydanı geçip buraya gelirlerken, sol kollarını, bize bakmakta olan halkın görebileceği biçimde sıvasınlar ve doktordan korkmadıklarını göstersinler. Masayı biraz öne çıkaralım ve büyük gösteriye başlayalım. Siz, üç beyaz Amerikalının buraya gönüllü olarak gelip aşılanmanız, bize büyük yardım sağlamış olacaktır. Bizim kimseyi zehirlemediğimizi görecekler, böylece kuşkuları dağılmış olacak. Lütfen, arkadaşlarınız köylülerin yararına iyi bir gösteri yapsınlar. Çok sağolun, size iyi yolculuklar dilerim.»

Howard, bekleyen kervana dönünce Dobbs:

«Sen deftere birşeyler yazarken çok korktum,» dedi. «Her şeyi yitirdik sanıyordum. Onlara büyük bir gösteri düzenleyeceğiz elbette. Gör bak, nasıl bir oyun gösteriyorum.»

Bunun üzerine Dobbs ve Curtin kollarını sıvadılar ve İspanyolca bağırdılar:

«*Si, doctor,* kollarımıza tatlı bir *vacuna* almak, ne zevk bizim için. Bu günü görelim diye, bir fırsat çıkmasını on yıldır bekliyorduk. Kasabalarda doktorlar herbir çizik için 15 peso alıyorlar ve karşılığını vermiyorlar. Tabii, hemen geliyoruz, şimdi.»

Memurların beklediği gibi plan iyi işledi. Genç erkek köylüler kulübelerinin önüne çıkarak Dobbs'la Curtin'in oynadığı gösteriyi izlediler. Dobbs kolunu doktora uzatırken yüksek sesle güldü. Curtin keyifle ıslık çaldı. Erkekler ve çocuklar ne olup bittiğini görmek için yakına geldiler. Doktor gülümsedi ve memurlar en yakında duran birini, aynı şeyin yapılması için ikna ettiler. Adam yine de korkmakta olduğu için, Curtin şaka yapıyormuş gibi onu daha yakına itekledi. Koluna iki çizgi çizilip de birşey duymayan adam, çocuklarını da öne sürdü ve dik durup aşı olmalarını istedi. Ortaklar alandan çıkarlarken memurlar o kadar hızlı çalışıyorlardı ki, halkı kuyruğa dizmek zorunda kalmışlardı. Bunlar arasında bebeklerinin kollarını da memurlara uzatan kadınlar bulunuyordu.

Köyün son kulübesini de geçtikten sonra Dobbs güldü ve Curtin'e:

«Curty, ne garip bir herifsin, yahu,» dedi.

«Gülünecek neyim var benim söyler misin?» dedi Curtin.

«Ne olacak; yaşlı kadınlar gibi çevrende hep hayaletler görüyorsun. Belinde paslı tabanca taşıyan bir herif gördün mü altınlar hemen gitti sanıyorsun. Kim olsa, bu adamların biz-

den birşey istemediğini anlayabilirdi. Gözlüklü adamın da bir doktor olduğunu farketmen gerekirdi. Bunu, üzerinde beyaz örtü bulunan masadan da mı anlamadın? Beyaz örtülü bir masa, başka ne işe yarayabilir?»

«Bunları bana sen mi söylüyorsun, açıkgöz herif,» dedi Curtin ve sırıttı: «Şaka olsun olmasın, böylesi benim daha hoşuma gitti.»

Howard araya karışarak:

«Benim de...» dedi.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

O GECE ortaklar *Amapuli* köyünden biraz uzakta kamp kurdular. Yolda karşılaştıkları bir kızılderili, en yakın su kaynağının hava kararmadan erişilmeyecek kadar uzak olduğunu söyledi, bunun üzerine geceyi küçük bir derenin kenarında geçirmeye karar verdiler.

Ateşin başında oturup yemeklerini hazırlarken, at üzerinde dört kızılderilinin kampa doğru geldiğini görünce şaşırdılar. Gelenler onları saygıyla selamladı ve ateş başına oturup biraz dinlenmek için izin istediler.

«*Ay, como no?* Neden olmasın?» diye cevap verdi Howard. «Sizinle birlikte bulunmak, bizim için zevk olur. Hiç rahatsız olmayın, *caballeros*. Evinizdeymiş sayın kendinizi, *es su casa*. Bizimle sıcak bir kahve içer misiniz?»

İkram edilen kahve kabul edildi ve dört yerli, Curtin'in verdiği aynı fincanı dolaştırarak kahvelerini içtiler. Dobbs on-

'lara tütün kesesini uzattı, adamlar bunu da aldılar. Herbiri tütünden bir tutam çekerek yanlarında taşıdıkları mısır yapraklarına sardılar. Bunun karşılığında ortaklara kendi tütünlerinden ikram ettiler.

Ses çıkarmadan, domuz etini kızartan ve pirinçleri pişiren Howard'la Dobbs'a baktılar. Curtin'se eşeklerle uğraşıyordu.

Uzun bir beklemeden sonra, adamlardan birisi gelişlerinin asıl nedenini açıkladı. Kızılderililer arasında yarım saat geçmeden konuya girmek, saygısızlık sayılırdı.

«Sanıyorum ki siz *caballero*'lar, uzak bir yerden geliyorsunuz; yine uzak bir yere gideceksiniz,» dedi. «Benim arkadaşlarım, sizin çok zeki, çok bilgili ve yüksek eğitim görmüş kişiler olduğunuzu düşünüyorlar.»

Howard, onların konuşma biçimini izleyerek:

«Oldukça,» dedi. «Kitaplar ve gazeteler okuyabiliriz. Mektuplar yazabiliriz ve sayılarla hesap yapabiliriz.»

«Sayılarla mı?»

«Evet, sayılarla,» dedi Howard. «Daha açık söylemek gerekirse; beş, on, yirmi... İşte bunlar sayılardır.»

«Ama,» dedi kızılderili. «Bunlar bu biçimde yarundır. Tek başına on ya da yirmi diyemezsin. On dediğin zaman, ona eklemeler yapmalısın. On keçi, on *cenvato* ya da on at gibi. Tek başlarına bir anlamları yoktur.»

«*Tal vez,* belki haklısın,» dedi Howard. Sayılara daha önce bu gözle bakmamıştı.

Kızılderililer, bir çeyrek saat daha ortakların yemek hazırlayışına baktılar.

Sonra adam konuştu:

«*Caballeros,* durum şudur: Benim oğlum bugün suya düştü. Onu hemen sudan çıkardık. Öldüğünü sanmıyorum. Öldüğünü hiç sanmıyorum. Ama kendine gelmiyor. Hareket edemi-

yor ve kendinde değil. Uyanmıyor. Bütün derdi bu. Şimdi anladığıma göre sizler, içinde doktorların ve ilâçların işlerini anlatan birçok kitaplar okumuşsunuzdur. Onun için sevgili dostlarım, ben buraya geldim. Büyük adamlar tarafından yazılmış bilgi dolu kitapları okuyan sizlerden biri, geniş olmayan, ama derin olan ırmağa düşen çocuğumun başına ne geldiğini belki bilir.»

«Oğlun ne zaman suya düşmüştü, dün mü?» diye sordu Howard.

«Hayır, senor. Bugün düştü. Bugün, öğleden sonra. Ondan sonra da uyanmadı. Kendine gelmeyince biz ne yapacağımızı şaşırdık. Bu sırada komşumuz ve dostumuz *Don Fileberto* geldi. Size yolda rastlamış ve ona, bundan sonraki en yakın suyun nerde olduğunu sormuşsunuz. Bunun üzerine biz de, belki oğlumu yeniden hayata kavuşturursunuz diye düşündük.»

Howard dört kızılderiliye baktı. Ardından, nerdeyse hazır olan yemeğe baktı. Sonra:

«Peki, dostlar; sizinle geleceğim, çocuğa bakacağım. Elimden birşey gelir mi, bilmiyorum. Ama, ne gelirse yapacağım,» dedi.

Kızılderililer ayağa kalktılar, geride kalan iki ortaktan saygılı biçimde izin istediler ve yaşlı adamı ortalarına alarak köye doğru uzaklaştılar. Howard'a bir at verildi, atın sahibi olan kızılderili ise, öteki arkadaşının terkisine bindi.

Yoksul, kerpiç bir eve girdiler. Bir *petate,* yani bir hasır, evin tek masası üzerine serilmişti, hasırın üzerinde ise çocuk yatıyordu.

Howard çocuğu dikkatle muayene etti. Küçüğün gözkapaklarını açıp bir kibrit yakarak gözlere tuttu. Sonra sağ kulağını çocuğun kalbine dayadı. Ateşi olup olmadığını anlamak için elini alnına koydu. Çocuğun ayak ve el parmaklarını sıkıp

bıraktıktan sonra tırnaklara hemen kan gelip gelmediğine baktı.

Eve toplanmış olan halk, Amerikalının büyük bir mucize yaratmasını ve bir emirle ölüyü ayağa kaldırmasını bekliyor gibiydiler. Howard, ne gibi bir tedavi uygulaması gerektiğine karar veremeden birkaç dakika sessiz kaldı.

«Bakalım onu şu biçim bir yolla kendine getirebilir miyim?» diye mırıldandı.

Çocuktan pek az su çıkıyordu. Yaşlı adam, kızılderililerin şimdiye kadar hiç görmedikleri 'suni solunum' metodunu uyguladı. Bu tedavi biçimi, seyirciler üzerinde geniş bir etki yarattı, Howard'ın büyük bir hekim ve büyücü olduğuna inandılar. Birbirlerine bakarak başlarını salladılar, bir defa daha bu Allahın belâsı *gringo*'ların, tanrıların yapabileceği işleri becerdiklerine inandılar.

Onbeş dakikalık suni solunumdan sonra Howard, çocuğun vücudunu yeniden muayene etti ve cılız hayat belirtileri gördü. Bunun üzerine küçük bir ayna istedi, çocuğun ağzına tuttu bunu. Ayna üzerinde hafif bir buğu belirdiğini görür gibi oldu. Kadınlardan, evde ve komşularda bulunan sıcak suları getirip kaynatmalarını istedi. Havlularla çocuğun karnına sıcak kompresler koydu, aynı zamanda, hastanın ayaklarını ve ellerini ovdu, tokatladı. Sonra çocuğun ağzını zorla açtı, dilini mümkün olduğu kadar çıkardı ve ortasına bir kahve kaşığı *tequila* döktü. Ardından kalbe masaj yapmaya başladı. Yeniden kalbi dinlediği zaman, hafiften çarpıyordu. Howard, bunu açık seçik olarak işitti. Derken, çocuk öksürmeye başladı.

Howard, bütün bu yaptıklarının yarısından çoğunun gereksiz olduğunu biliyordu. Kızılderililerin, her davranışına baktıklarını görünce, onları büyük erdemiyle etkilemek için bunları yapıyordu. Kendisi de biliyordu ki, çocuk tek başına bıra-

kılsa bile, bir süre sonra kendine gelecekti. Niye bu gösteriyi yaptığını kendi de bilmiyordu. Ne kadar çok oyun oynarsa, kendisine bakanların o kadar etkileneceğini görüyor, ama niye bu yoksul kişilerin saygısını kazanmak istediğini kendine bile açıklayamıyordu.

Orada bulunanlar, Howard'ın bir mucize yarattığına inandılar. Çocuk, gözlerini açıp çevresini, anne ve babasını tanımaya başladığı anda, olanları izleyenler, sanki büyülenmiş gibiydiler. Ses çıkarmadan kendine gelen çocuğa ve beyaz adama, büyülenmiş gibi bakıyorlardı.

Howard, çocuğun iyi olduğuna güven getirince şapkasını aldı ve «*Buenos noches,* iyi geceler,» dedi kapıdan çıktı. Çocuğun babası onu izledi, elini sıktı ve «*Muchas, muchas, mil gracias, senor,* binlerce teşekkür,» diye mırıldandı. Doğrulmaya çalışan çocuğun bulunduğu masaya döndü.

■

ŞİMDİ ortalık koyu karanlıktı. Howard kamp yerini bulmakta biraz güçlük çekti. Kimse kendisine eşlik etmedi. Kampın titreşen cılız ışığının kılavuzluğunda yolunu bulabildi.

Yaşlı adam yaklaşınca Dobbs:

«Büyük doktor ne yaptı bakalım?» diye sordu.

«Önemli birşey değildi. Suni solunum, bir iki izci numarası ve çocuk kendine geldi. Bence boğulmaktan çok, şok geçirmişti zavallıcık. Çok su yutmamış. Dalarken belki korktu. Bırakın bunu şimdi, nerde benim yemeğim? Hiç et arttı mı?»

Curtis güldü ve:

«Bir yığın arttı, korkma,» deyip tabağı uzattı.

ŞAFAK sökmeden önce ortaklar yine yola düzülmüşlerdi. *Tominil* köyüne erişmek istiyorlardı, ondan sonra Sierra Madre'nin yüksek geçitlerini aşmaya çalışacaklardı.

Öğleyin dinlenmek için durdular, hava insafsızca sıcaktı.

Yeniden yola çıkacakları sırada Curtin bağırdı:

«Hey, bu gelen nedir? Peşimizde olanlar mı var yoksa?»

«Nerde?» diye sordu Dobbs. Aynı anda atlı bir grup kızılderilinin gelmekte olduğunu gördü.

Biraz sonra ortaklara eriştiler. Bunlardan dördü, bir gece önce kampa gelip yardım isteyen kızılderililerdi. İki tanesini ise, çocuğa baktığı evden tanıyordu Howard.

Kızılderililer yolcuları selâmladılar, sonra birisi sordu:

«*Senores,* niye köyden hemen ayrıldınız?»

Howard güldü:

«Kaçmıyorduk, senores. Gerçekte *Durango*'ya gitmemiz gerekiyor. Bizi iş bekliyor, çok önemli bir iş.»

«İş mi?» diye çocuğun babası sordu. «İş dediğiniz nedir ki alt tarafı? Yalnız koşturmak ve üzüntü. İş bekleyebilir. Dünyada acele olarak yapılması gereken hiçbir iş yoktur. Acele yapılması gereken iş, yalnız hayalimizde bulunur. Ölüm, bir saniyede acele yapılması gereken en önemli işi ortadan kaldırıverir. Öyleyse ne gereği var? Gökyüzünde güneş durdukça, daha çok günler gelecek. Her yeni gelecek günü iş için kullanabilirsiniz. Her zaman bir *manana,* bir yarın vardır. Yarını da bugün kadar iyidir. Yarınla bugün arasında bir fark yok. Bu ancak hayalî birşeydir. Bunun için *senores,* gidemezsiniz. Beni böyle bırakıp gidemezsiniz. Hayır, senor. Beni, size borçlu bırakıp gidemezsiniz. Sizi benimle kalmaya çağırıyorum. Oğlumu ölümden kurtardınız. Bu büyük hizmeti yaptıktan sonra,

derin saygımı göstermeden sizi bırakırsam, sonra cehennemde yanarım. Daha da ötesi, yaptığınıza karşılık vermezsem, köy halkı benim büyük günah işlediğime ve bir şeytan olduğuma inanır.»

Dobbs, Curtin'i dürttü ve alçak sesle:

«Kabile Reisinin oğlunun gözlerini açan doktorla ilgili olarak ihtiyar'ın anlattığı hikâyeye benziyor bu,» dedi. «Şimdi aynı şey bizim başımıza geliyor. Bu herif herhalde yitik bir altın madeninin yerini biliyor ve onu bize verecek, bahse girerim!»

«Kapa çeneni ve dinle önce!» dedi Curtin.

Kızılderili konuşmasına devam etti:

«İşte senores, size saygımı gösterebilmek için, en az iki hafta benim konuğum olmanızı istiyorum.»

Dobbs'un yüzü asıldı.

«Hayır, senores; en iyisi bunu altı hafta yapalım. Benim iyi *milpa*'larım var, tarlalarım var. Çok mısır çıkıyor. Bir yığın keçim ve bir sürü koyunum var. Göründüğüm kadar yoksul değilim. Her gün size bir tane hindi kızartacağım, birçok yumurta, istediğiniz kadar keçi sütü ve yiyebileceğiniz kadar kızarmış oğlak vereceğim. Şimdiden karıma, sizin için haftada en az üç defa, yapabileceği en iyi *tamale*'leri hazırlamasını söyledim. Gerçekte, güneşin doğduğu andan beri sizler için büyük bir ziyafet hazırlığı içinde. Şimdi onu, pişirdiği bu güzel yemeklerle bırakıp gidemezsiniz. Bu durumda sizin onu, kötü bir aşçı sandığınızı düşünüp utancından ölür. Kötü bir aşçı değildir, çok iyi yemek pişirir. Belki de bu çevrede en iyi yemek pişiren odur.»

Howard, adamın konuşma biçimini izleyerek:

«Bu büyük iyiliğinize çok teşekkür ederim,» diye karşılık verdi. «Gerçeği söylemek gerekirse, burada kalamam. Duran-

go'ya gitmemiz gerekiyor. Bir hafta içinde Durango'da olmazsam bütün işimi kaybederim.»

«Yanılıyorsun dostum. İşini kaybetmeyeceksin. Kaybedersen, başkasını bulursun. Dünya iş dolu, istediğini seçersin. Acele etmek gereksiz. Böyle gidemezsiniz. Doktorluğunuzun karşılığını ödemeliyim. Param yok. Size ancak evimi açabilirim ve içten konukseverliğimi gösterebilirim. Yapabileceğim budur. Özür dilerim ama dostum, burada altı hafta kalmanızda ısrar ediyorum. Size bir de at vereceğiz. Ava çıkıp daha çok sayıda post ve deri elde edersiniz. Sizde pek o kadarı yok. Buralarda ise çok av vardır. Yarın müzisyenleri göreceğim ve cumartesi akşamı dans edeceğiz. En güzel kızlar gelip sizinle dans etmek isteyecek. Bunu isteyecekler, çünkü benim davetlimsiniz. Daha ne diye iş düşünüyorsunuz?. Yeryüzünde bir tek iş vardır, o da yaşamak ve mutlu olmaktır. Hayatta insan mutluluktan daha büyük ne elde edebilir?»

«Çok üzgünüm ama senores, burada kalamam,» dedi Howard. Bu basit insanlara hayatta en önemli şeyin iş olduğunu, bunun iyi bir *Rotarian* için bütün mutluluk olduğunu anlatacak kelime ve yolları bulamıyordu. Bu kızılderililer, yarı uygarlık döneminde yaşıyorlardı ve gelecek yüzyıllarda da gelişmeleri için pek az umut görünüyordu. «Açıkçası,» diye devam etti: «İstesem de çağrınıza uyamam.»

Dobbs atıldı:

«*Caballeros,* anladınız mı? Biz burada kalamayız. Kalmamız imkânsız. Başka yapacak birşey yok.»

Dobbs'a aldırmayan kızılderili:

«En iyisi, bizim işimize burnunuzu sokmayın, genç adam!» dedi. Sonra dönerek Howard'a şunları söyledi: «Sözlerinizi kabul etmiyorum, *caballero.* Karşı koymayınız. Biz, sizin yardımınızı tartışmasız kabul ettik, ne istediyseniz onu yaptınız. Şim-

di geri dönemezsiniz. Hizmetinizin karşılığını vermek için yaptığımız çağrıyı reddedemezsiniz.»

Kızmanın bir faydası yoktu. Ortaklar kaçmanın imkânsız olduğunu gördüler. Önlerinde, ne yapmak istediklerini bilen altı tane atlı kızılderili duruyordu. Yapılan işin karşılığını kendi yollarınca ödemeye kararlıydılar, ortakları yakalayıp götürmek gerekse, onu da yapacaklardı.

Bu çıkmaz noktada Curtin:

«*Oiga,* dinleyin dostlar!» dedi. «Kusura bakmazsanız bu konuyu kendi aramızda konuşalım. Bizi bir dakika yalnız bırakır mısınız?»

Onlar kenara çekilince Dobbs konuştu:

«Bana bak, Howard! Bu işin içinden çıkamayacağız anlaşılan. Gitmezsek bizi zorla götürecekler. Bana kalırsa, yalnız seni istiyorlar, ikimizle ilgilenmiyorlar. Bu kadarı açık seçik belli.»

«Öyle gibi...»

«Tamam, öyleyse ben senin burada birkaç gün kalmanı, bizimse yola devam etmemizi teklif ediyorum. Sonra sen bizi izler ve Durango'da bulursun.»

«Peki, benim denklerim ne olacak?»

«Onları da birlikte al,» dedi Curtin.

Dobbs bu görüşe karşı çıktı:

«Akıllıca bir iş olmaz. Sırf merakla denkleri arayabilirler, içinde ne olduğunu anlarlarsa seni soyabilir ya da öldürebilirler. Bir kızılderiliye güven olmaz. Yalnız başına hiçbir yol güven verici değildir. Öyle değil mi, ihtiyar?»

«Peki ne yapayım? Çıkarın baklayı ağzınızdan.»

«Biz onları götürürüz. Seni Durango'da bekleyeceğiz. Daha uzun süre kalırsan, onları limana götürür ve orada bir bankaya senin adına yatırırız. Bankanın adı *Banco Nacional*'dir.»

Kısa süren bir tartışmadan sonra, karşılaşılan şartlar içinde böyle yapmanın yerinde olacağına karar verildi.

Curtin, şu kadar adet ve aşağı yukarı şu kadar ağırlıkta torbanın teslim alındığına dair bir tutanak hazırladı. Dobbs'la ikisi bu kâğıdı imzaladılar.

«Böyle birşey imzalamanın gereği yoktu belki de,» dedi Curtin. «Ama, başımıza birşey gelebilir. Böyle bir yolculukta herkes amacına ulaşamaz. Limanda bizi bulamazsan, böyle bir kâğıt, kendi payını istemeye yarar. Bankaya yatırdığımız zaman, banka yöneticisine senin böyle bir kâğıdın olduğunu söyleriz. İmzalarımızı da o yöneticiye bırakırız, böylece sen kâğıdı getirince karşılaştırır. Okey mi?»

«Peki, böyle olsun. Başka yapabileceğimiz birşey yok,» dedi Howard. «Bütün eşekleri götürüyorsunuz tabii. Bu adamlar nasıl olsa Durango'ya gitmek için bana bir at verirler Şansım açık olursa, belki size daha çabuk yetişebilirim.»

«Bu iyi olur,» dedi Curtin. «Senden yine de böyle ayrılmak istemezdim.» El sıkıştılar. «Talihin açık olsun. Bize yetişmek için acele et.»

«Edeceğim.»

«Seni koca tilki,» diyerek Dobbs, Howard'ın elini sıktı. «Kısa sürsün bu iş. Seni arkamda bırakınca kendimi yalnız hissedeceğim. Vaazlarını ve büyükana hikâyelerini özleyeceğim. Vaktiyle, pazar okulunda kurumuş bir karı bana, hayatta bu gibi hayal kırıklıklarına aldırmamak gerektiğini söylemişti. Kimse engel olamaz buna. Haydi, talihin açık olsun, ihtiyar.»

«Sana işe yarar bir öğüt vereyim, Howy,» dedi Curtin gülerek: «Bu kızılderili karılarına çok bulaşayım deme. Bunların çoğu çok zeki ve felâket derecede güzeldir. Unutma bunu, olmaz mı? Bir gün gelip de bana bir kızılderili kadınla evlendiğini söylersen karışmam. Biliyorsun, pek çoğu bunu ya-

pıyor ve memnun oluyor. Ama işler yolunda gitmezse, 'bir şey söylemedin' deme sonra.»

Ve Curtin, öksürtünceye kadar yaşlı adamın sırtına vurdu.

«Belki ben de böyle bronz renkli bir avrat bulacağım kendime,» dedi Howard. «Bunların, hiç olmazsa kaprisleri yok. Adamın canını sıkmazlar. Kolayca karınlarını doyurur ve eğlendirirsin. Her gece onları sinemaya ya da briç partilerine götürmek zorunluğu da yoktur. Böylece binbir güçlükle kazanılmış paranı da yitirmemiş olursun. Bu konu üzerinde bir düşüneyim Curtin. Belki de hayata bakış açımı değiştireceğim. Haydi ortaklar, yolculuğun iyi geçmesini dilerim...»

Eşekler oldukları yerde duramıyorlardı. Curtin ve Dobbs, onların ardından gittiler, kervan yola çıktı.

Howard, iki ortağı uzaklaşırken arkalarından baktı. Kendisini sabırla bekleyen kızılderililere dönerken gözleri sulanmıştı.

Binmesi için bir at verildi.

Sevinçle bağırarak hep birlikte at sürdüler. Howard köye bir zafer alayı ile dönüyormuş gibi, tantanalı girdi. Genç, yaşlı, herkes onu bekliyor ve alkışlıyor, bağırıyordu. Sanki bu küçük köyün şerefi uğruna, yabancı ülkelerde bir zafer kazandıktan sonra geri dönüyormuş gibiydi.

YİRMİNCİ BÖLÜM

CURTİN'LE DOBBS'UN keyifleri yerinde değildi. Yüksek geçit daha çok uzaklardaydı ve bu geçide kendilerini götüren yol o kadar kötüleşmeye başlamıştı ki, iki ortak, umutsuzluktan ne yapacaklarını bilemez duruma gelmişlerdi.

Artık birbirleriyle her zaman olduğu biçimde konuşmuyorlardı. Bağırıp çağırıyorlar, hayvanlar gibi uluyorlar, giriştikleri bu güç iş nedeniyle kendilerine ve bütün dünyaya sövüyorlardı. En kötüsü, birlikte gelmeyen Howard'a sövmeleriydi. Kendileri onun denklerini ve eşeklerini sürer, denkleri indirip bindirir ve bütün eşyasıyla uğraşırken, belki de o şimdi kucağında bir güzel kızılderili kızı, önünde kızarmış hindi, bir şişe *tequila*'yla hayatın tadını çıkarıyordu. Burada da ortakları, onun adına esir gibi çalışmak, bu berbat yol üzerinde kendilerini öldürmek zorundaydılar. Tanrı herhalde kendilerinden önce gelen elli kuşağın bütün günahlarını onlara çektiriyordu.

«Bu kokarcanın denklerini yanımıza almayı niçin istedik bilmem ki? Sanki yanında kalamaz mıydı? Oğullarını Cehenneme gitmekten geri döndürdüğü için, bu kızılderililer, denklere de gözkulak olurlardı.»

«Onun eşekleri de hiç doğru dürüst yürümüyor. Hep yoldan çıkıyorlar, denkleri de ikide bir ağaçlara çarpıp sırtlarından atmak istiyorlar.»

«Bu masalcı herif, denkleri yanımıza almamızı niye istedi, biliyor musun? Çünkü bu denkler en ağırları ve iyice sarılmış da değil. Eşekleri de, dünyadaki eşeklerin en tembeli, en inatçıları! Dilerim Tanrıdan, bir gün boşanıp bin metrelik bir uçuruma düşerler de kemiklerini kırarlar... Bana ne? Onun eşeklerini de, denklerini de gözüm görmesin.»

Talihleri vardı ki gökyüzü onların söylediklerini işitemeyecek kadar yükseklerdeydi. Yoksa yollarına elli kadar ağaç devirip eşeklerini de semerlerine kadar çamura batırabilirdi. Böylece *Sierra Madre*'de yolculuk yapmanın ne olduğunu iyice anlamış olurlardı. Yılın her mevsiminde Sierra Madre'yi aşmak zorunda olan usta bir kervan sürücüsüne sorsanız, onların karşılaştıkları zorluklar aslında birşey değildi.

Ama böyle yolculuklarda, yanınızda bir kişi daha bulunması çok önemliydi. Hayvanın sırtından indirilen bir denk, eski yerine ancak iki kişiyle konulabilirdi. İki kişi bu işi yaparken, bir üçüncü kişinin de öteki hayvanlarla ilgilenmesi gerekirdi. Yoksa onlar boşanıp başka yollara sapabilirlerdi.

Bir süre sonra yaşlı adama sövmenin gülünç olduğunu anladılar ve bu defa birbirleriyle tartışmaya, birbirlerine bağırıp çağırmaya başladılar.

Eşekler ise bu işe aldırmıyorlardı. Onların aklı başındaydı ve daha iyi bir felsefî sistemle yetiştirilmişlerdi.

Birdenbire Dobbs durdu, alnındaki terleri sildi, kızgın bir ses ve davranışla:

«Ben geceyi burda geçireceğim,» dedi. «Sen istersen gidebilirsin. Bana göre hava hoş. Yalnız denkleri ve eşekleri burda bırak. Ben zenci esir değilim, anlaşıldı mı?»

«Saat üç. Daha dört mil yapabiliriz,» dedi Curtin. Bu kadar erken kamp yapmanın nedenini anlayamıyordu.

«Kimse sana burada kamp yap diye emir vermiyor. İstersen yirmi mil daha yürü, bana ne?» Dobbs, Curtin'in karşısına dikilmiş, yay gibi atılmaya hazır, gerilmişti.

«Emir mi? Kim emir veriyor?» diye sordu Curtin. «Bu kervanın patronu olduğunu mu sanıyorsun?»

«Belki de sensin patron. Söyle de görelim.»

Dobbs'un yüzü daha da kızarmıştı:

«Peki, daha ileriye gidemezsen...»

«Kim daha ileriye gidemezmiş? Ne demek istiyorsun bu sözlerle?» Dobbs deli gibi olmuştu. «Beni güldürme. Senin gibi sululardan en az dört defa daha fazla yol yaparım. Daha ileri niye gidemeyeyim? Git de kaynanana sor bunu bakalım. Gayet basit, çünkü daha ileri gitmek istemiyorum. Anlaşıldı mı, yavrum?»

Curtin kendine hâkim olarak:

«Ne diye kavga ediyoruz?» dedi. «Birlikte başladık, birlikte bitireceğiz. Peki, burada kamp kuralım.»

«Ben bunu çoktan söylemiştim. İşte su da var, hem de iyi su. Kamp için iyi bir yer değil mi?»

«Hakkın var. Bundan sonra en az üç saat iyi su bulamazdık.»

«Öyleyse niçin tartışıyoruz,» diyerek, Dobbs, yakınındaki eşeğin denklerini indirmeye başladı. Curtin ona yaklaşarak yardım etti.

Yükler indirildikten sonra, tartışma yeniden alevlendi. Yemeği kim pişirecekti? Kim yakıt bulacaktı? Kim hayvanlara bakacaktı? Kim denkleri onaracaktı? Howard onlarla birlikteyken, bu gibi işler için aralarında tartışma çıkmazdı hiç. Şimdi ise normal düşünme yeteneklerini yitirmiş gibiydiler. Çok yorgundular ve sinirleri, açık arazideki telgraf telleri gibi titriyordu. Kimin hangi işi yapacağına karar veremiyorlardı bir türlü. Yemek pişirilip hazır olduğu zaman Curtin, kendi payına düşenden en az üç misli fazla çalıştığını anladı. Aldırmadı ve birşey söylemedi. Dobbs'u büsbütün sinirlendirmek istemiyordu. Bugünkü yürüyüşte belki iklim, belki yüksekliğin gittikçe artışı, güneş, bir sürüngenin zehiri ya da bir böcek ısırması Dobbs'u bu duruma getirmişti. Curtin böyle düşünüyordu.

■

YEMEK genellikle insanı yumuşatır. Sierra'nın yalnızlığı içinde Curtin'le Dobbs'un yedikleri yemek de birbirlerine karşı duydukları duyguları oldukça yumuşattı. Sinirlerini yatıştırdı. Son altı saat içinde olduğundan daha aklı başında ve birbirlerine bağırmadan konuştular.

«Acaba ihtiyar şimdi ne yapıyordur?» diye sordu Curtin.

«Kızılderililerle iyi vakit geçiriyordur bence,» diye Dobbs karşılık verdi. «Yemeği de bizimkinden iyidir.»

Yaşlı adam anılınca Dobbs, kendisine yakın bir yere yıkılmış olan Howard'ın denklerine bir göz attı. Bir dakika kadar bakışları bu denklere dikili kaldı ve bunların kaç dolar edebileceğini düşündü.

Curtin, Dobbs'un bakışını yanlış anlamıştı, şunları söyledi: «Aldırma, bu denkleri idare ederiz nasıl olsa. Bugün ge-

çirdiğimiz ilk gün daha. Onun yardımı yok. Yarın bize daha kolay gelecektir. Bir süre sonra bunları taşımaya alışacağız.»

«Demiryolundan ne kadar uzaktayız, dersin?» diye sordu Dobbs.

«Kuş uçuşuyla, pek uzak olmasa gerek. Ama biz kuş olmadığımıza göre, epey zamanımızı alır. Belki bir hafta sürer. Bu dağ yolları, dolaşarak, yukarı çıkıp inerek yolu büsbütün uzatır. İnsana sonu gelmeyecekmiş gibi gelir, akşam olup arkana baktığın zaman, sanki bir arpa boyu yol gitmiş gibi olursun. Yolun en kötü bölümüne gelmedik daha. Köyde tanıştığım biri, önümüze çok dar yerlerin çıkacağını, günde altı milden fazla yol yapamayacağımız bölümler olacağını ve eşekler dereleri aşamayınca en az oniki defa yükleri indirip bindirmek zorunda kalacağımızı söyledi. Bu yüksek geçide ancak iki gün sonra varırız sanıyorum. Ondan sonra demiryoluna erişmek için üç dört gün daha ister. Belki de daha uzun sürer. Daha başka güçlükler karşımıza çıkabilir.»

Bu konuşma üzerine Dobbs hiçbir şey söylemedi. Ateşe gözlerini dikti. Sonra piposunu doldurdu ve yaktı. Gözlerini denklerden ayıramıyor gibiydi; bir denklere, bir ateşe bakıyordu.

Curtin buna önem vermedi.

■

DURUP DURURKEN Dobbs, Curtin'in böğrüne bir dirsek attı ve tuhaf bir biçimde güldü.

Curtin huylandı birden. Dobbs'un durumu bir tuhaftı. Kendinde değildi sanki. Gittikçe artan kuşkularını gidermek için Curtin de Dobbs'tan gözlerini ayırmadan gülmeye çalıştı.

Curtin'in sinirli gülüşünü bekliyormuşçasına, Dobbs neredeyse boğulacakmış gibi katıla katıla gülmeye başladı. Curtin büsbütün bozuldu. Bundan ne çıkaracağını bilemiyordu.

«Oyun ne, Dobby? Bana da anlatsana.»

«Sana da mı anlatayım? Anlatacağım elbet.»

Dobbs karnını tutup iki büklüm kahkahalarla güldü yine.

«Öt bakalım!»

«Ohh, yavrum benim, anlatılacak gibi değil. O kadar komik,» dedi Dobbs. Soluk almak için durdu.

«Niye gülüyorsun bu kadar çok?» diye Curtin sordu. Endişeden yüzü iyice sararmıştı. Dobbs'un da aklı başından gitmişti artık.

«Bu taş kafalı yaşlı kurt, bütün altınlarını bize bıraktı ve çekip gitmemize göz yumdu, işte böyle!» dedi Dobbs ve parmaklarını şaklattı.

«Anlamıyorum ne demek istediğini.»

«Yahu, görmüyor musun? Şimdi bunların hepsi bizim. Onların hepsini götüreceğiz, bizi nerde bulabilir bir daha? Limana geri dönmeyeceğiz. Doğru kuzeye gidip bu eşeği tek başına bırakacağız. O da bir kızılderili kadınla evlensin. Kim takar?»

Curtin birden ciddileşti:

«Seni anlamıyorum Dobby,» dedi. «Ne demek istiyorsun? Düş görüyorsun galiba.»

«Aman be, bu kadar budala olma! Koskoca adamsın üstelik. Senin gibi bir kafasıza daha açıkça söylemek gerekirse, onun denklerini de alıp kaçacağız. Bunda anlaşılmayacak ne var? Senin için bir yenilik değil bu, nasıl olsa.»

«Şimdi anlamaya başlıyorum.»

«Üç öküz süresi geçti aradan,» diye Dobbs haykırdı.

Curtin ayağa kalktı. Eşyalarını aramak istiyormuş gibi

dolaştı. Kulaklarına inanamıyordu. İşler bir yerde bozulmuştu.

Yeniden ateşin başına döndü, ama oturmadı. Çevresine baktı, gökyüzünü inceledi, sonra;

«Bak, Dobbs!» dedi. «İhtiyarın altınlarını almak istiyorsan, ben bu işte yokum. Ayrıca, onları almana göz yummayacağım.»

«Daha başka ne yapacaksın? Gel babana söyle.»

«Dediğim gibi, ben burada ve sağken, ihtiyarın payından bir gram alamazsın. Ne demek istediğimi anladın, değil mi?»

Dobbs sırıttı:

«Anladım şekerim. Anladım tabii. Ne demek istediğini çok iyi anlıyorum. Hepsini kendin ele geçirmek, beni de aradan çıkarmak istiyorsun. Demek istediğin bu değil mi?»

«Hayır, demek istediğim bu değil. Ben ihtiyara dürüst davranmak istiyorum, burada olmasaydın, sana da dürüst davranırdım.»

Tütün torbasını çıkaran Dobbs piposunu bir daha doldurdu:

«Belki sen de gereksizsin. Kendim de bunları götürebilirim. Dışardan yardım gereksiz, dostum,» dedi. Piposunu yakarken yine güldü.

Curtin ayakta dururken, yukardan aşağı Dobbs'u süzdü:

«Teslim kâğıdını imzaladım,» dedi.

«Ben de imzaladım. Ne olacak? Hayatta çook bu çeşit kâğıt imzaladım ben!»

«Kuşkusuz öyle. Ben de pek çok şeyler imzaladım ve daha mürekkebi kurumadan onları unuttum. Ama bu defa durum başka. İhtiyar bu altınları çalmadı. Alnının teriyle kazandı hepsini. Bunu çok iyi biliyoruz. Bu altınları herhangi bir numarayla at yarışlarında ya da şantaj yaparak, hırsızlama kazanmış değil. İhtiyar, esir gibi çalıştı bunları elde etmek için.

Yaşlı olduğundan, bizden çok daha büyük güçlüklerle karşılaştı. Ben hayatta pek çok şeye saygı duymam ama, insanın kendisini vererek, esir gibi çalışarak kazandığı paraya saygılıyım. Bunun için bu konuda dürüst davranacağım.»

«Sen bu bolşevik düşüncelerini kendine sakla! Muhallebi çocukları hep canımı sıkar. Burada, bu vahşi yerde, onları işitmekse dayanılır gibi değil.»

«Bunlar da bolşevik düşünceleri değil, sen de biliyorsun. İhtiyara oyun oynayamam. Ben buralardayken ihtiyarın denklerine dokunayım deme, o kadar.»

Curtin bunları söyledikten sonra, ateşin başına oturdu, piposunu çıkardı, doldurdu ve tüttürmeye başladı. Biraz sonra her şeyi unutmuş gibiydi. Sanki söylenenler uzun süreden beri yaptıkları saçma sapan konuşmalardan biriydi ve yeni hiçbir yönü yoktu. Yalnız konuşmak için konuşmuşlardı.

Dobbs bir süre ona baktı. Sonra güldü:

«Öyle. Sen iyi bir adamsın. Bense her zaman senden kuşkulanmıştım. Şimdi haklı olduğumu anlıyorum. Şimdi beni aldatamazsın artık. Beni aldatamazsın, açıkgöz.»

«Hangi kuşkulardan söz ediyorsun?»

«Yavaş gel, oğlum. Dinle söylediklerimi ve istersen sonra hüngür hüngür ağla. Benden birşey saklayamazsın. Çoktandır, fırsat düşünce beni öldürmek, sonra çalılıkların altına köpek gibi bırakmak, yalnızca ihtiyarın değil, benim altınlarımı da alıp gitmek istiyorsun, değil mi? Sağ salim limana varınca hem benim, hem de ihtiyarın salaklığına şeytan gibi güleceksin. Ama ben bu şeytanca düzenlerini biliyorum. Çoktandır senin içinden neler geçtiğini biliyorum. Kafam çalışıyor.»

Pipo, Curtin'in parmakları arasından yere düştü. Dobbs konuştukça gözleri kocaman olmuştu. Doğru dürüst düşünemi-

yordu. Kafası ağrıyor ve her şeyi bulanık görüyordu. Bir süre geçip kafasını toparlayacak kadar kendine gelince, Dobbs'un öne sürdüğü gibi, zengin olma fırsatını ilk defa gördü. Bu düşünce kendisini yabancı birşey gibi sarstı. Çünkü ilk defa böyle birşeyi düşünebiliyordu. Hayatta hiçbir zaman tam anlamıyla dürüst olmamıştı. Bunun da ötesinde kolayca alınabilecek her şeyi almıştı. Büyük petrol şirketleri sahiplerinin, büyük para sahiplerinin, büyük şirket başkanlarının, özellikle politikacıların ellerine fırsat geçince, ortalığı nasıl soyduklarını ve nasıl hırsızlık yaptıklarını biliyordu. Büyükler, ulusun işlerinde ya da kendi işlerinde namuslu ve dürüst olmazlarsa, küçük bir kişi olarak o neden namuslu olsundu. Maun masaların arkasındaki yumuşak koltuklarında oturan bu hırsızlar, yönetici partilerin kurultaylarında söylev atan bu soyguncular, aynı zamanda gazetelerin başarı haberlerinde yer alıyor ve uygarlığımızın, kültürümüzün destekleyicisi, ulusumuzun yapıcıları değerli vatandaşlar olarak övülüyordu. Namus ve haysiyet bunun neresindeydi? Çevresindeki herkes sözleri başka, işleri başka davranıyordu.

Yine de Dobbs'un kendine karşı yaptığı suçlamaya ne yönden bakarsa baksın, bunu en kirli bir düşünce olarak buluyordu. Dobbs'un dediği şeyi yapabilmek için bir mazeret bulmak imkânsızdı.

Bu, yeni bir düşünceye yolaçtı. Dobbs kendi ortağını bu düşüncelerle suçluyorsa, ilk defa olarak açıkça, Dobbs'un sarsılmış nitelikleri de ortaya çıkıyordu. Dobbs'un böyle düşünceleri varsa, Curtin kendi güvenliğini sağlamak zorundaydı. Dobbs, Curtin için öne sürdüğü düşünceleri uygulamaktan geri kalmazdı.

Curtin bundan sonra yalnızca malı için değil, hayatı için de sürekli olarak çarpışmak zorunda kalacağını gördü. Bunu

anlaması, ateşe dalan gözlerini buğulandırdı. Tehlikenin her an ortaya çıkabileceğini ve bundan kaçış olmayacağını biliyordu artık.

Umutsuz bir durumdaydı. Dobbs'a karşı kendini korumak için hiçbir yol göremiyordu. Dört, beş, bilemedin altı gün bu vahşi, ıssız dağlarda birlikte olacaklardı. Yolda belki birisiyle karşılaşabilirlerdi ama, bu da Curtin'in güvenliğini sağlayamazdı. Birkaç peso karşılığında Dobbs, kimi olsa kendi tarafına çekebilirdi. Kimseyle karşılaşmazlarsa, Dobbs için daha iyiydi. Curtin'se bir geceyi uyumadan geçirebilirdi ama, öbür gece öncekinden daha ağır bir şekilde uyuyakalacaktı. Böyle bir durumda Dobbs'un bir kurşun bile harcaması gerekmezdi. Onu bağlayabilir, bayıltabilir ve gömebilirdi. Kafasını patlatması bile gerekmezdi, isterse canlı canlı gömebilirdi.

■

BU TEHLİKELERDEN kurtulmanın bir tek yolu vardı. Dobbs'un düşündüklerini Curtin uygulamalıydı. Başka yol yoktu.

'Onun altınını istemiyorum,' diye düşündü. 'Bu altınlar çalılıkların altında kalabilir. Benim hayatım daha önemli, en aşağı onunki kadar.'

Düşürdüğü piposunu aradı. Yere eğilince sağ elini sağ dizi üzerine koydu. Sonra bu eli kalçasına doğru yavaş yavaş geriye çekmeye başladı. Ama eli tabanca kılıfına erişmeden, Dobbs kendi tabancasını çıkardı.

«Bir hareket daha, tetiği çekerim!»

Curtin, ellerini olduğu yerde bıraktı. Kıpırdamadı.

«Kaldır ellerini, havaya kaldır!» diye bağırdı Dobbs.

Curtin ellerini yavaş yavaş kaldırdı.

«Lütfen daha yukarıya kaldır. Yoksa seni hemen öbür dünyaya posta ederim.»

Dobbs güldü, memnun bir halde başını salladı. «Haklı değil miymişim, ha? Seni tam olarak anlamışım değil mi? Bitli köpek, sen de! Bir de büyük büyük konuşuyor. Bolşeviklik taslıyor. Beni bu aşk şarkılarıyla tozedemezsin, anladın mı? Başkalarının mallarını korumak ha?» Dobbs birden dilini değiştirdi ve bağırdı: «Ayağa kalk, pis domuz, adam gibi hareket et!»

Curtin elleri havada yavaş yavaş ayağa kalktı ve sırtını döndü. Dobbs, Curtin'in silahına uzandı. Bu silahı kavradığı an, tetiği gevşek olduğu için, kendi silahı ateş aldı. Bir an şaşırmıştı Dobbs. Curtin içgüdüyle Dobbs'un açık verdiğini anladı ve geriye sıçrayarak Dobbs'un çenesine esaslı bir yumruk indirdi. Dobbs yere düştü. Curtin hemen üstüne atladı ve silahını aldı. Sıçrayıp iki silahı da Dobbs'a doğrultarak geriye çekildi.

«İş değişti, Dobby!» dedi ve güldü Curtin.

«Evet, öyle,» diyerek ayağa kalktı Dobbs. Elinde silah olmadan Curtin'in ona ateş açmayacağını biliyordu. Curtin'in dürüst davranacağını bilmek ağzında acı bir tat bıraktı. Kendisi aynı durumda olsa, hemen Curtin'i temizlerdi. Curtin'in ondan daha soylu olduğunu düşünmek bile, Dobbs'un daha çok nefret etmesine yolaçtı.

Curtin sakin ve uzlaştırıcı bir sesle:

«Buraya bak, Dobby,» dedi. «Tamamen yanılıyorsun. Bir an olsun seni soymayı ya da sana bir fenalık yapmayı düşünmedim. Senin ve altınların için de çarpışırım, ihtiyarınkiler için de!»

«Evet, biliyorum. Bu kadar iyiysen silahımı geri ver.»

Curtin kahkahalarla güldü:

«Vermesem daha iyi olur. Çocukların kibritle ya da makasla oynaması yasaktır. Annen kızar sonra.»

Dobbs kısaca:

«Anladım,» dedi. Ateşin yanına gidip yere oturdu.

Curtin, Dobbs'un silahının mermilerini boşalttı, elinde tarttı, kovboy biçimi havaya atıp tuttu, sonra Dobbs'a doğru uzattı, onun yüzüne bakıp biraz düşündükten sonra, silahı kendi sol cebine koydu. Ateşin başına oturdu ve Dobbs'a yakın olmamaya çalıştı. Piposunu çıkardı, doldurup yaktı. Bir iki nefes çektikten sonra yeniden piposunu inceledi ve «İşte, bir gün daha böyle geçti,» dedi...

■

CURTİN, bir saat öncesinde olduğundan daha iyi durumda bulunmadığını biliyordu. Gelecek beş altı gün, gece-gündüz Dobbs'u gözleyemezdi. En sonunda uyuyacak ve karşısındaki daha iyi bir duruma geçecekti. Dobbs ise ona acımayacaktı.

Bu yolculuğun sonunda yalnız birisi sağ çıkacaktı. Uyuyan, uyumayanın kurbanı olacaktı. Bir gece içlerinden biri, daha iyi uyuyabilmek için ötekini vuracaktı mutlaka.

En sonunda Curtin:

«Bu şartlar altında yarın birbirimizden ayrılsak,» dedi. «Daha iyi olmaz mı? Hatta bu gece ayrılsak... Böylece sorunu daha kolay çözmüş oluruz.»

«En iyisi bu olur. Her şeyi anlıyorum. Böylesi işine geliyor.»

Curtin hayretle sordu:

«Niye benim daha çok işime geliyormuş?»

«Sonra arkama düşeceksin. Ya sırtımdan bıçaklayacak ya da arkamdan vuracaksın. Belki de haydutlara haber verip ardımdan göndereceksin. Doğrusu çok iyi arkadaşsın. Arkadaşa bak!»

«Durumu böyle görüyorsan yapılacak birşey yok. Bu işin içine battık,» dedi Curtin. «Seni her gece bağlamaktan başka çare yok. Gündüz de belki.»

«Anlaştık. Böyle yapmalısın, sevgili kardeşim,» dedi Dobbs. Kollarını açarak onların ne kadar güçlü olduğunu gösterdi. «Hadi, gel bakalım, korkak köpek. Gel de bağla beni, göreyim. Bekliyorum, hadi gelsene, inek!»

Curtin, Dobbs'u bağlamanın güç olacağını gördü. Üstesinden gelmek için bir daha böyle bir şans eline geçiremeyecekti. Ama kendisini kurtaracak tek yolu denemek istemiyordu, bundan korkuyordu. Bu gibi durumlarda Dobbs daha güçlüydü, çünkü içinden geldiği gibi davranır, sonradan düşünürdü.

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

CURTİN İÇİN bir dehşet gecesi başladı. Dobbs'un keyfi yerindeydi. Curtin'in zayıf noktasını bulmuştu. Şimdi kendisini büsbütün güven içinde görüyordu. Ötekiyle saklambaç oynayabilirdi.

Curtin, Dobbs'u gözetleyebilecek bir yere uzandı, Dobbs bir oyun oynamaya kalkarsa, görebilmesi için arada epey mesafe bıraktı.

Ama uyanık kalması çok güçtü. Gündüz yaya aşılan yol, yokuş yukarı tırmanma, çamurlar içinde eşekleri sürmek için uğraşma, gevşemiş denkleri sıkıştırma, en güçlü insanı bile yorgun düşürürdü.

Uyku bastırmaya başlayınca kalkıp dolaştı. Dolaşmanın, kendisine daha çok uyku getireceğini anladı. En iyisi battaniyeye sarınıp kıpırdamadan durmaktı. Ayrıca Dobbs'a belli etmeden azıcık uyuyabilirdi.

Bir saat kadar sonra, Curtin'in uzun süredir kıpırdamadığını gören Dobbs doğruldu ve ona doğru sürünmeye başladı. Curtin, Dobbs'un hareketini görerek silahını doğrulttu ve:

«Bir adım daha ilerlersen tetiği çekerim,» diye ateşin alevleri üzerinden bağırdı.

Dobbs güldü:

«İyi bir gece bekçisi olursun doğrusu. Bir bankada iş bulmaya çalış bari!» dedi.

Gece yarısından az sonra, kamp çevresinde bir kaplan kokusu aldığını sanan eşeklerin gürültüleriyle Dobbs uyandı. Yeniden sürünmeye başladı, ama Curtin yine silahını doğrultarak ihtarda bulundu.

Dobbs bu gece birşey yapamayacağını biliyordu. Bunun üzerine iyi bir uyku çekti. Curtin'e oynadığı bu oyunlar ciddi değildi. İstediği Curtin'i uyanık tutmaktı, böylece ertesi gece Curtin uyuyacak o da talihini deneyecekti.

■

ERTESİ GÜN Curtin, Dobbs'un, kervanın önünden yürümesini istedi. Böylece onu görebilecekti.

Öğleden sonra yeniden kamp kurdular. Akşam oldu, sonra yeniden gece.

Saat on'dan sonra Dobbs, kış uykusunda bir ayı gibi uyuyan Curtin'in yanına gitti, silahını aldı. Curtin'i kalçalarından tekmeledi.

«Kalk ayağa, aşağılık herif! İşler yine tersine döndü. Ama bu defa sonuncusu olacak. Artık yeni bir tersine dönüş yok.»

«Hangi işlerden söz ediyorsun. Of, öyle yorgunum ki,» dedi Curtin ve ayağa kalkmaya çalıştı.

«Oturduğun yerde kal!» dedi Dobbs. Kendi de onun yanına oturdu. «Seni Cehenneme göndermeden önce biraz konuşalım. Cenaze saatın geldi. Çünkü senden korkarak, kuşku içinde yaşayamam. Beni sinirlendiriyor ve midemi ağrıtıyor bu durum. Onun için, şimdi bu işin bitmesi gerekiyor. Başka yolu yok. Son yirmidört saatta olduğu gibi, senin bekçin olmayacağım. Bugün olduğu gibi senden emir de almayacağım, anladın mı?»

Curtin, uyku sersemliği içinde:

«Yani cinayet işleyeceksin. Bunu mu söylemek istiyorsun?» diye sordu. O kadar uykuluydu ki, ne olup bittiğini tam olarak anlayamıyordu. İstediği bütün şey uyumaktı.

Dobbs onu ayağa kaldırmak için yeniden tekmeledi. «Hayır oğlum, cinayet değil bu. Yanılıyorsun. Bu cinayet değil. Yalnız kendimi senden ve senin beni öldürmek isteğinden kurtarmak, özgür olmak istiyorum.»

Curtin, uyku sersemliğinden kurtulmak için çırpınıyordu:

«Evet, beni burada hemen gebertmek istiyorsun değil mi? Ama bu o kadar kolay olmayacak. İhtiyar bunun peşini bırakmaz. Bekle, görürsün!»

«Öyle mi? Ben bunun karşılığını çoktan hazırladım. Ona ne söyleyeceğimi biliyor musun? Beni bir ağaca bağladığını ve bütün altınları alıp gittiğini söyleyeceğim. Böyle deyince benim değil, senin peşine düşecek. Suçlu olan sensin, ben değil!»

Dobbs sanki en büyük şakayı yapmış gibi kendi kendine kahkahalarla güldü.

Curtin ayılmak ve Dobbs'un ne söylediğini anlamak için büyük çaba harcıyor, omuzlarını silkeleyerek uykuyu atmaya çalışıyordu. Bu da bir işe yaramıyordu.

Dobbs onu göğsünden hızla itti ve bağırdı:

«Kalk ayağa şimdi ve sana göstereceğim yere yürü! Bu-

gün ben istediğin gibi yürüdüm, bu gece de sen benim istediğim gibi yürüyeceksin. Haydi!»

Curtin şimdi gözleri iyice açık:

«Nereye?» diye sordu, «nereye?»

«Kendi cenaze törenine... Seni kadınların ve bol içkinin bulunduğu bir partiye mi götürdüğümü sanıyorsun? Dua etmek ister misin? İstersen edebilirsin. Nasıl olsa faydası olmayacak. Cehennemi boylayacaksın!» Dobbs durdu ve kurbanının hareketlerine baktı.

Curtin düş gördüğünü sanıyordu. Sanki ona birisinin söylediği birşeyi ya da bir yerde okuduğunu yapıyor gibi geliyordu. Düş içinde, insan bir kişinin niteliklerini daha iyi görebilirdi. En sonunda bunun bir düş olduğuna, gelecekte Dobbs'a karşı daha dikkatli davranmaya ve Howard'ı da uyarmaya karar verdi.

Uykulu durumda, kafasındaki bulanıklıktan çıkmaya çalışırken, Dobbs'un sabrı tükendi ve onu yakasından tutarak bağırdı:

«Haydi ayağa kalk, Allahın belâsı herif! Bitsin bu iş!»

«Niye bırakmıyorsun beni yatayım şurada, biraz daha uyuyayım? Uyku halindeyim görmüyor musun? Şimdi bir yere yürüyemem. Bir saat daha bırak. Hem hayvanlar dinlensin. Çok çalıştılar, şimdi sırtları ağrıyordur.»

«Ayağa kalk! Nasıl olsa bu sefer tam uyuyacaksın. Kalk ayağa! Haydi, yürü. Zorluk istemem!»

Curtin, Dobbs'un sert emirlerinin beynine bıçak gibi saplandığını duyuyordu. Bu bağırtıyı durdurmazsa deli olacağını sandı. Ağır ağır ayağa kalkıp gösterilen yönde, sanki bir düş içindeymiş gibi yürümeye başladı. Bu emre, Dobbs'un bağırmaları kesilir diye uyuyordu.

Dobbs da ardından geliyor, itiyor ve tekmeliyordu. Onu

yüz metre kadar ötedeki çalılıkların içine götürdü ve birşey söylemeden ateş etti.

Curtin bir ağaç gibi devrildi. Yere düştükten sonra da bir daha kıpırdamadı.

Dobbs eğildi ve birkaç saniye dinledi. Bir solunum, inleme duymayınca memnun, ayağa kalktı, tabancasını kılıfına koyup ateşin başına döndü.

Orada yarım saat kadar oturup bundan sonra ne yapacağını düşündü. Ama kafasında hiçbir düşünce belirli bir biçim almıyordu. Alevlere baktı, ateşe odun sürdü, odunların yanışını izledi. Bir an ateşler içinde kocaman kırmızı bir yüz gördüğünü sandı. Sonra piposunu doldurdu ve yanmakta olan bir tahta parçasıyla yaktı.

■

BİRKAÇ dakika piposunu tüttürdü.

«Belki ölmemiştir,» diye düşündü. «Belki ayağı kayıp vurulmadan yere düştü. Nasıl olduydu, bir düşüneyim.»

Curtin'in yattığı çalılıklara başını çevirdi. Uzun bir süre karanlığa baktı. Her an Curtin'in çıkıp gelmesini bekliyordu.

Otururken tedirgin oldu, ayağa kalktı, ateşin çevresinde birkaç defa dolaştı, yine Curtin'i vurduğu çalılığa baktı. Sonra bir süre yeniden ateşle uğraştı, alevleri seyretti ve bağdaş kurup oturdu.

Aradan bir saat geçtikten sonra piposunu boşalttı, bir battaniyeye sarındı ve ateşin yakınına uzandı. Derin bir soluk aldıktan sonra hemen uyuyacağını sanıyordu. Ama bu uzun soluğun yarısında durdu. Curtin'i iyice vuramamıştı, belki elinde silahla bir dakika sonra çıkagelecekti. Bu düşünce onu uyutmadı.

Ondan sonra kıpırdamaya başladı. Battaniyeyi attı üzerinden, ateşe yaklaştı. Ayaklarını, kollarını, göğsünü, sırtını kaşıdı. Üşüdü. Yeniden başını çalılığa çevirdi.

Sinirli bir hareketle, yanmakta olan bir odun çıkardı ateşten. Bunu meşale olarak kullanacaktı. Üfleyerek bu odunun alevini yükseltti, sonra çalılığa daldı.

Curtin, Dobss'un bıraktığı yerde kıpırtısız yatıyordu. Dobbs eğilip elini kurbanının göğsüne bastırmak istedi. Ama kendini huzursuz hissederek ayağa kalktı, yeniden eğilerek solunum işareti olup olmadığına baktı.

Bir inleme, bir soluk alma, parmaklarda bir hareket yoktu. Dobbs, yanmakta olan odunu Curtin'in burnuna kadar yaklaştırdı, gözlerinin önünde ileri geri dolaştırdı. Gözkapaklarında bir hareket olmadı. Curtin'in gömleği kan içindeydi.

İnceleme sonuçlarından memnun kalan Dobbs, doğruldu ve yeniden ateşin başına yürümeye başladı. On adım gittikten sonra, tabancasını çekti, geri döndü ve tam güven içinde olmak için Curtin'e bir el daha ateş etti. Sönmekte olan meşaleyi bıraktı. Bir an kararsız durdu. Sonra tabancayı bir defa daha çıkararak Curtin'in yattığı yere fırlattı. «Bu tabanca nasıl olsa onun,» diye mırıldandı. «Böylesi daha iyi.»

Ateşin başına geri döndü. Bir defa daha battaniyeye sarındı. Yine de üşüyordu, doğruldu ve ateşe gözlerini dikti.

«Allah kahretsin!» diye söylendi. «Allah kahretsin! Kim derdi ki vicdanım beni rahatsız edecek? Az daha rahatsız edecekti. Ama şimdi daha iyi.» Güldü. Bu gülüş köpek havlamasına benziyordu.

Yüksek sözle söylenen bu «vicdan» kelimesi onu nasılsa sarsmıştı. Garip bir biçimde beynine sızmaya başladı bu kelime. Sonra beynine yayıldı ve bütün düşüncelerine hâkim oldu tam anlamıyla. Daha önce vicdan nedir diye sorulsaydı, bunu

kesin olarak tarif edemezdi ya da bir karşılaştırmayı başaramazdı bu konuda.

Kendi kendine tartışmaya başladı: 'Bakalım vicdanım bana oyunlar oynayacak mı? Cinayet, insanın yapabileceği en kötü şeydir. Kitaplara ve vaazlara göre, insanın vicdanı şimdi kendisini göstermeli. Vicdanının sesini dinleyen bir cellât görmedim ben hayatta. Cellât bir kolu çeker ve güm! Zavallı herif boynundan havada asılı kalır. Ya da gardiyan bir düğmeye basar ve elektrik sandalyesine bağlı olan adam, cehennemin kapısında bando mızıka, şeytanla karşılaşır.

'Öyleyse ben niye şimdi, -bir fare ortalıktan temizlendi- diye kafamı ve midemi bozayım! Tek umudum onun işinin bitmiş olması! Yoksa vicdanım sıçrayıp belimi kırabilir.

'Tabii ki vicdan diye birşey vardır, hem de çok vardır. Ötekiler seni yakaladılar mı görürsün, sonra yirmi yıl yersin. Bu o kadar iyi değil. Ayrıca vicdan, Tanrı ruhuna acısın diye beklerken seni rahatsız eder, onun yargıcı seni mahkemeye çağırdığı zaman.

'Öldürülen adamın, geceyarısı karşısına çıkıp kuyruk sokumuna kadar insanı titrettiğini de işittim. Saat kaç şimdi? Onbir buçuk. Daha yarım saatım var. Belki dünyanın başka bir yerinde gece yarısıdır. Her zaman bir yer, gece yarısıdır, öyleyse hortlakların, zamanında yerinde olabilmeleri için çok hızlı yolculuk yapmaları gerekir. Yoksa denkleri yapıp yola düşsem mi? Ama geceyarısı yol bulamam, çok karanlık. Hapsi boylayıveririm bakarsın. Bir-iki yıl hapis yattıktan sonra, bir daha beni hortlak rahatsız etmez. Çünkü cezamı ve yaptığım işin karşılığını çekmiş olurum.

'Gece yola çıkabilir miyim? Denesem mi acaba? Buradan uzaklaşsam daha iyi. Belki aşağılarda iklim daha başkadır. Burada hava oldukça serin. En iyisi ateşe iyice sokulmak, Sierra'da

kaybolmanın anlamı yok. Ateş de ısıtmıyor. Karanlık basmadan niye daha çok odun getirmedim sanki? Şimdi kalkıp çalılıklardan odun getirmeye hiç niyetim yok.

'Acaba bütün altınların karşılığı ne kadar edecek? Belki de elli bin dolar eder. Curtin'i bulamazlar, en iyisi onu sabahleyin gömmek ve iz bırakmamak. Hayret, şimdi bütün altınlara sahip oldum. İhtiyar limana gelip bankada kendi adına yatırılmış altın bulamayınca deli olacak. Onun asık yüzünü görmek ve sövgülerini işitmek isterim.' Hafifçe güldü.

Sonra birden durdu. Çalılıkların derinliklerinde, hemen arkasında bir kahkaha işitir gibi olmuştu. Üzerine biri saldıracakmış gibi hızla geriye dönerek baktı. Ateşin çevresinde sürünerek kahkahanın geldiğini sandığı çalılığa kafasını çevirmeden bakabileceği bir yere yerleşti. Ateşi üfledi, ortalığı biraz aydınlatacak biçimde canlandırdı. İyice parlayınca yanını yöresini çeviren sık otların ve çalılıkların arasına dikkatle baktı. İnsan biçimleri, insan yüzleri gördüğünü sandı. Sonra alevlerin yarattığı gölgelerin kendisini aldattığını anladı.

'Vicdan!' diyerek, yine kendi kendine bu kelimeyle oynamaya başladı. 'Vicdan! Ne biçim şey bu? Böyle birşeyin varlığına inanırsan, seni ezip canını çıkarabilir... Vicdan denilen şey, varlığına inanmazsan sana ne yapabilir? Ben de ona inanmıyorum. Canı cehenneme, vicdan denilen ölüsü kandillinin. Canımı sıkıyor bütün bu anlamsız şeyler. Artık uyuyalım.'

Ateşin yanına uzandı, battaniyesine sarındı, güneş doğuncaya kadar rahat rahat uyudu.

■

UYANDIĞINDA vakit geçti. Genellikle güneş doğmadan yola çıkarlardı. Geçen akşamki yemekten arta kalanları aceleyle yedi ve kahve içti.

O kadar acele ediyordu ki, eşeklere mısır vermeyi unuttu. Hayvanlarsa, yola çıktıklarından beri buna alışmışlardı.

Eşekleri yüklemeye başlayıncaya kadar Curtin aklına gelmedi. Şimdi ise onun yokluğu, kader gibi kaçınılmaz birşeydi. Bir an için olsun bir acıma ya da pişmanlık duymadı. Curtin artık yoktu ve bu durum onu çok memnun ediyordu, kafası daha sakin çalışıyordu. Artık arkasından vurulma korkusu içinde değildi.

Ya Howard onu izlerse? Curtin ve altınlar konusunda ona ne diyecekti? Kafasında anlatmayı tasarladığı masalı Howard'a yutturamazdı. Belki bütün hikâyeyi değiştirmek gerekecekti. Bu da kolaydı. Haydutlar yolda kendilerini bulmuş, Curtin'i öldürmüşler ve soymuşlar, bu arada Dobbs, iki katır ve kendi altınlarıyla birlikte kaçmanın yolunu bulmuştu. Kendi mallarına öncelik vermesi hakkıydı. Dünyanın en akıllı adamı bile bu hikâyede yanlış bir yan bulamazdı. Ülke, haydutlar ve soyguncularla dolu değil miydi? Herkes biliyordu bunu.

YİRMİİKİNCİ BÖLÜM

EŞEKLER, sırtlarında yüklerle, Dobbs'un kendilerini dürtmesini, yola çıkmayı sabırla beklediler. Arada bir başlarını çevirip madenden ayrıldıkları andan beri alıştıkları birkaç avuç mısırı yemek için Dobbs'a baktılar. Dobbs'un, kendilerine yürümeleri için neden bağırmadığını merak ediyor gibiydiler, çünkü denkler yüklenince yola çıkmaya alışmışlardı.

Dobbs onları yüklerken, beklediğinden daha fazla güçlükle karşılaşmıştı. Başka birinin yardımı olmazsa eşekleri yüklemek kolay değildi. Tek başına bir adam eşeğin iki tarafını birden aynı anda kolayca yükleyemezdi. Bir yığın homurtu ve küfürden sonra Dobbs görevini başarabilmişti ama, çoktan öğle olmuştu.

Tam gideceği sırada Curtin aklına geldi. Sabahtan beri Curtin'i birçok defalar düşünmüştü ama, ölmüş bir insan olarak değil. Curtin, sanki avlanmaya ya da köye yiyecek almaya

gitmiş gibiydi. O kadar uzun zaman birlikte yaşamışlardı. Şimdi ilk defa olarak Curtin'in ölü olduğunu düşünmeye başladı. Bu düşünce ona birdenbire geldi ve onu sarstı. Kendi düşünceleriyle başbaşa olmasaydı, Curtin'i birkaç saat içinde büsbütün unutabilirdi. Böyle bir vahşi bölgenin ortasında yapayalnız, sürekli olarak Curtin'in sesini ve acayip gülüşünü duyar gibi oluyordu.

Önce ne yapacağını bilemedi, sonra cesedi olduğu gibi bırakmanın daha iyi olacağını düşündü. Kızılderililer arkasından gelseler bile, ceset öyle sık bir çalılığın içindeydi ki, bulmaları güç olurdu.

Hasta kafasında bu defa başka bir düşünce belirdi. Diyelim ki cesedi gömdü, bu defa köpekler ya da kömür arayıcıları tarafından çıkarılırsa, söylemeyi düşündüğü masala gerçeklik kazandıramazdı.

Bunun üzerine Curtin'i 'haydutlar öldürdü ya da intihar etti sansınlar' diye cesedi gömmeden bırakmak kararına vardı. Ayrıca, açıkta bırakırsa arslanlar, kaplanlar, yabandomuzları, akbabalar, kurtlar ve karıncalar öyle çabuk çalışırlardı ki, bir aya kalmaz çalılıkların altında pırıldayan kemiklerin kime ait olduğunu kimse anlayamazdı. Belki gömlek parçaları ya da Curtin'in cebinde taşıdığı şeyler cesedin kimliğini ortaya çıkarabilirdi.

Dobbs, birdenbire çevresindeki her şeyin derin bir sessizliğe gömüldüğünü farketti. Şimdiye kadar tropik bölgelerde, tabiatın öğle üzeri sersemleyip uykuya yattığına dikkat etmemişti. Kuşlar ötmeyi bırakır ve uçmazlar, böcekler sessizleşir ve otların altına ya da gölgelere saklanır, sincaplar görünmez olur, büyük hayvanlar da kovalanıyormuş gibi ortadan çekilirlerdi. Rüzgâr bile bu saatlarda esmez ve yaprak kıpırdamazdı.

Dobbs, bu büyüyen sessizliği, dünyaya birşey oluyormuş gi-

bi karşıladı. Ona ağaçlar ve yapraklar taşlaşmış gibi geldi. Renkleri sanki yeşilden donuk gri toz rengine dönüşmüştü. Hava ağırlaşmış, atmosfer de erimiş lav haline gelmişti.

Üzerindeki sık yapraklar nedeniyle Dobbs, bulunduğu yerden gökyüzünün ancak küçük bir parçasını görüyordu ama, hava o kadar ağırdı ki güçlükle soluk alabiliyordu. Çevresindeki otlar ve ağaç kütükleri sanki üzerine doğru geliyor, soluk alınabilecek son oksijeni de bunlar emiyordu. Ne yöne baksa, her şey bir düşteymiş gibi bulanık, sisli puslu bir biçim alıyordu.

Bütün gövdesinden ter boşandı. O anda bir hareket yapmazsa, çevresindeki her şeyle birlikte kendi de taşlaşacakmış gibi geldi. Korku çöktü üzerine.

Eşeklerde bir taş parçasına dönüşmüş gibi oldukları yerde duruyorlardı. Öyle eğitildikleri için kendilerine emir verilmesini bekliyorlardı. Kocaman gözleriyle kıpırdamadan Dobbs'a bakıyorlardı.

Eşeklerin, bakışlarını böyle diktiğini görünce Dobbs korkmaya başladı. Bir an için bu hayvanların büyülenmiş ve hayvan biçimine sokulmuş insanlar olduğunu düşündü. Sanki Dobbs'un ne yaptığını biliyorlar, onu suçluyorlardı, her an üzerine atılıp onu öldürmeye hazır gibiydiler. Bu düşünceyi kafasından uzaklaştırmaya, gülmeye çalıştı ama başaramadı.

Hayvanlara, yaklaşarak yüklerin üzerinde çalıştı, çözülmüş ipleri sıkıştırdı, denkleri çekiştirerek yol için sağlam durumda olup olmadıklarını denedi. İleri geri götürüp getirdi, yumruğunu vurarak canlı olup olmadıklarını anlamaya çalıştı. Bundan sonra biraz daha rahatladı.

Ama bu rahatlık duygusu uzun sürmedi. Eşeklerden birinin yine kocaman gözlerle kendisini izlediğini görünce, Curtin'

in de böyle kocaman gözlerle kendisine bakmakta olabileceğini düşündü.

«En iyisi onu gömmek. Ama onun gözlerine bakamam. Gözlerine bakarsam bir daha onu unutamam. Onu gömmem gerekiyor; başka çıkaryol yok.»

Denklerin birinden bir bel çıkardı. Beli eline alınca yine kararsızlık başladı. Cesedi gömmeli miydi, yoksa bu, boşuna vakit kaybı mıydı? Acele edip yola çıkması ve biran önce istasyona erişmesi daha iyi olmaz mıydı?

Beli yeniden denge yerleştirdi, ama bunu yaparken akbabaların şimdiden ceset üzerinde çalışmaya başlayıp başlamadıklarını merak etti. Bunu bilmek, buradan ayrılırken kendine bir güven duygusu verecekti. Bunun üzerine bir defa daha beli çıkardı, omzuna vurdu ve kesin bir tavırla çalılıklara doğru yürüdü.

■

DOĞRUCA Curtin'in cesedinin yattığı yere gitti. Gözleri kapalı bile olsa burayı bulabilirdi. Elli yıl sonra bile bulabileceğine inanıyordu.

Ama oraya vardığında, cesedin ortalıkta bulunmadığını gördü. Burası boştu.

Belki gelirken yönde yanılmıştı. Gecenin karanlığı, kamp ateşinin alevleri, elindeki meşale kafasını karıştırmıştı.

Sinirli bir durumda cesedi aramaya başladı. Çalılıkların arasında süründü, ağaç dallarını sağa sola çekiştirdi, otları birbirinden ayırmaya çalıştı, oraya buraya baktı. Gittikçe daha sinirleniyordu. Ansızın cesedin üzerine basacağından korkuyordu. Böyle bir durum onu sarsabilir ve büsbütün zıvanadan çıkarabilirdi.

Daha fazla aramamaya, bir an önce eşeklerle birlikte yola çıkmaya karar verdi.

Geri dönerken yarı yolda, cesedi bulup işini iyi yaptığını görmezse, bir daha içinin huzura kavuşmayacağını düşündü.

Bunun üzerine yeniden aramaya başladı. Çalılıklar içinde oraya buraya koştu. Koştukça, kafası daha da karıştı. Birçok defalar kampın olduğu yere geri dönüp yeniden yönünü buluyor; çalılıklara giriyordu. Bir süre sonra, gece Curtin'i sürüklediği yönü hatırlayamamaya başladı. Her şey boşunaydı. Cesedi bulamıyordu. Bir dakika kadar kafasını açıklığa kavuşturmak ve yönü yeniden tespit için dinlendi.

Sinirden titriyordu. Güneş şimdi tam tepesindeydi, ısı ağaçların toprağa yakın yerlerine kadar gelebiliyordu. Güneşin beynini yaktığını duyuyor, kendi kendine sövüyordu. Her tarafı ter içinde kalmıştı. Yakındaki küçük dereye kadar gidip dizleri üzerine dayanarak susuz bir köpek gibi ağzını yapıştırıp su içti. Orada birkaç saniye öyle durdu, çıldırmak üzereydi artık.

Yeniden çalılıklar arasında sürünüp araştırmaya başladı. Kafasını oraya buraya çeviriyordu ikide bir. Korkunun değil de, sıcak ve yorgunluğun kendine işkence yaptığına inanmaya çalışıyordu. Kelimeleri biçimlendirmeden, kendi kendine korkmadığını, hiçbir şeyden korkmadığını, sadece bu boşuna araştırmadan biraz heyecanlandığını söylüyordu.

En sonunda soluk soluğa:

«Burada olması gerekir. Bir yere uçmadı ya!» diye yüksek sesle söylendi. Sık çalılığın sessizliği içinde kendi sesini, otların ardında saklanmış başka birinin sesi sandı. Ve kendi sesi, hayatta hiç kimsenin yapamadığı kadar kendini korkuttu.

HAYVANLAR oldukları yerde duramıyorlardı. Başı çeken eşek yürümeye başladı. Ardından bütün kervan yola çıktı. Belki de ilerde iyi bir otlağın kokusunu almışlardı.

Bir küfür savurarak Dobbs artlarından koştu. Bu koşu, hayvanları karıştırdı ve korkuttu. Onlar da koşmaya başladılar. Kervanı durdurup geri çevirebilmek için Dobbs'un onlardan hızlı koşması gerekti.

Soluk soluğa ve nerdeyse bayılıp kalacakken hayvanları kampa geri çevirebildi. Bir süre çevredeki otları yiyerek sessiz durdular.

Sonra eşeklerden ikisi, sanki kafasının içinden geçenleri anlamak istiyorlarmış gibi, büyük, kara gözleriyle Dobbs'a baktılar. Bu, Dobbs'u her zamankinden daha çok korkuttu. Bir an için dehşet verici bakışlarından kurtulmak için hayvanların gözlerini bağlamayı düşündü. Ama düşünceleri bunu yapamadan başka konulara kaydı.

«Tanrım, nerde bu Allahın belâsı herif?» dedi. Derin bir soluk aldı ve kolunun yeniyle yüzünü sildi.

Bir defa daha çalılığı aramaya başladı. Curtin'in vurulduğu yere belki de yüzüncü defa bakıyordu. Burada kurbanına sıktığı son kurşundan kalma küçük, yanık bir odun parçası buldu. O zaman Curtin'i vurduğu yer konusunda içinde bir kuşku kalmadı. Toprak oldukça karışmıştı, sanki birileri çevrede koşuşmuş gibiydi. Herhangi bir kan izi yoktu.

«Ceset nerde?» diye, kendi kendine sordu. Belki bir kaplan ya da yabandomuzları, onu kolayca yenebilecek bir yere götürmüşlerdi.

Önüne bakarak düşünmeye başladı. «Bundan daha iyi birşey alamaz,» dedi kendi kendine. «Bir süre sonra bir kemik

bile kalmaz. Sanki iyi düzenlenerek yapılmış gibi. İnanılmayacak kadar mükemmel bir durum.»

Dobbs, kendinden memnun, yavaş yavaş kampa döndü. Eşekler, sırtlarında yükleriyle yere yatmışlardı. Dobbs o kadar sakindi ki, şimdi piposunu doldurup yakabilirdi artık.

Bu defa ciddi olarak yola düşmeyi kararlaştırdı. Hazır olduğu sırada, sırtı yukardan aşağıya ürperdi. Gövdesindeki terler bu defa buz gibi olmuştu. Gömleğini boğazına kadar ilikledi.

Kendine gelmek için omuzlarını silkti. Katırlara kalkmaları için bağırdı. Kervan bir defa daha yola koyuldu.

Dobbs, yürüyüşü beklediğinden daha güç buldu. Önde giderse, arkadaki eşekler kervandan ayrılıp ot arıyorlardı. O zaman kervanı durdurup geriye giderek eşekleri düzene sokmak gerekiyordu. En geriden yürüse bu defa öndeki hayvan ya duruyor ya yoldan çıkıyor ya da yolun ortasında çöküyordu. Kervan boyunca aşağı yukarı, koyun sürüsünü yöneten bir köpek gibi koşması gerekiyordu. Bütün eşekleri semerlerinden iple birbirine bağlamaya çalıştı. Yol geniş olmadığı için hayvanlar tek sıra ilerleyebiliyorlardı. Onları iple birbirlerine bağlamak da fayda vermedi. Arkadaki eşek durunca ipe öyle sert asılıyordu ki, baştaki eşek de duruyordu, daha sonra bütün kervan durmak zorunda kalıyordu.

Dobbs bu defa ipsiz olarak, hayvanları serbest bırakıp ilerlemeye çalıştı. Böylece daha iyi sonuç aldığını gördü. Bir defa yürümeye başladılar mı, Dobbs'un arada bir bağırması, dururlarsa kamçılayacağını göstermesi yeterliydi.

Piposunu çıkarıp içmeye başladı. Şimdi artık kervanın arkasından rahat rahat yürüyordu.

Bu rahatlık, kafasında yeni düşüncelerin ortaya çıkmasına yolaçtı:

'Çevreye daha iyi bakmam gerekirdi. Son kurşundan sonra savurduğum tabancayı göremedim.' Kalçasına elini attı. 'Benim silahım yanımda, tamam. Ama onunki nerde? Nasıl oluyor bu? Belki de ölmedi, yalnız ağır yaralandı. Belki de kendine geldi. Ya da çalılıklar arasında sürünerek gittikçe uzaklaşıyordur. Bir kızılderili köyüne erişirse, yardım görür. Sonra ne olur? Ben ne yaparım?' Olduğu yerde kaldı, döndü ve çevreyi dinledi. Kızılderililerin Curtin'i çoktan bulup peşine düştüklerini sanıyordu.

'Ne yapsa, nereye gitse, bu kadar çabuk bir köye erişemez. En yakın köy, oradan en aşağı on mil uzaktadır. Yaralı olduğuna göre, bu yolu bir günde alamaz. En iyisi geri dönüp onu bulmalıyım. Ne pahasına olursa olsun, onu bulmalıyım. Yoksa, Maria adalarında yirmi yıl hapis yerim. Bu Maria adaları da berbatmış, diyorlar.'

En sonunda geriye dönüp yeniden, ama bu defa daha dikkatli olarak araştırma yapmak kararına vardı. Bir yönü tam olarak araştırmadığını hatırladı. Belki de o yönde Curtin'i yaralı ya da ölü olarak bulabilirdi. Onu bulacağına inanıyordu.

■

KAMPA geri döndüğünde ortalık alacakaranlıktı. Eşeklerin yüklerini indirmedi. Bunu gece yapabilirdi. Çalışmaları için güneşin son ışıklarından yararlanmalıydı. Hemen bu işe girişti.

Bu defa soğukkanlı olarak araştırma yapmaya karar vermişken, yine de sinirlerine hâkim olamadı. Bir türlü sakin bir biçimde çevreyi inceleyemiyordu.

Gece çok çabuk indi. Kampa geri dönmek zorunda kaldı. Eşeklerin yüklerini indirdi ve bir ateş yaktı.

İyi bir yemek pişiremeyecek kadar yorgundu. Yalnızca kahve içti ve bozulmak üzere olan birkaç tortillayı yedi.

Olayları bir defa daha baştan sona düşündükten sonra, cesedi bulmak için daha fazla zaman harcayamayacağına karar verdi. Gelecek sabah güneşin ilk ışınlarıyla yola çıkmalıydı. Durango'ya iki ya da üç gün içinde erişmeye çalışacaktı. Orada eşekleri, eşyaları, derileri, ne verirlerse o fiyata satacak ve para edinecekti. Ondan sonra trene binecek; liman yerine, en kısa yoldan kuzeye giderek sınırı aşacaktı. Bu işi, Howard ne olup bittiğini anlamadan ve tren istasyonlarına kendi 'eşkâli' bildirilmeden yapmalıydı.

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERTESİ sabah güneş doğmadan yola çıktı. Bir defa başladı mı, kervan iyi ilerliyordu. Eşekler, bugün dünkünden daha istekli yürüyorlardı. Yüklendikten sonra çok beklemedikleri ve Dobbs' da onlara birer avuç mısır verdiği için memnundular.

Sonra eşeklerden biri bilinmeyen bir nedenle korktu, ağaçlara ve kayalara doğru boşandı, iplerini koparararak yükünü ve semerini sırtından attı. Bunlardan kurtulunca da çılgınlar gibi koşarak uzaklaştı. Dobbs onu yakalayamadığı için bıraktı. Yükleri öteki hayvanlara paylaştırdı. Kaçak eşeğin daha sonra arkadaşlarını bulmak için kamp ateşine geleceğine inanıyordu.

Şimdi Dobbs her dönemeçte demiryolunu uzaktan görebiliyordu. İzlediği yol dağlardan vadiye doğru iniyordu. Demiryolu üzerindeki küçük istasyonlardan birine, istese o gün bile varabilirdi. Ama bu kadar çok eşekle görününce, şüpheyi kolayca çekeceğinden, trene küçük istasyonlardan binmenin doğ-

ru olmayacağını düşündü. Ayrıca, böyle küçük istasyonlarda eşekleri ve eşyaları satamazdı. Oysa, kendi bileti ve yükü için para gerekiyordu. O yüzden en yakın kent olan Durango'ya gitmesi gerekiyordu.

Durango ise, iki ya da üç gün uzaktaydı. Kente yaklaştıkça yol daha kolay ve güvenli görünüyordu. Dobbs'un keyfi yerine gelmeye başladı. Islık çaldı. Gelecekte ne yapacağını, nerede ve nasıl yaşayacağını düşündü. Avrupa'ya, Fransa'ya ve İngiltere'ye, oradan da İskoçya'ya gidebilirdi. İskoçya'da, anasının küçükken sözünü ettiği gerçek sote'den bir tabak yiyebilirdi.

«Yalnız, onun gerçekten öldüğünü, kaplan ya da başka birşey tarafından yendiğini bir bilsem!» diye öyle yüksek sesle konuştu ki, önündeki eşek, bir emir verdiğini düşünerek kafasını çevirip Dobbs'a baktı.

■

O GECE kampı kurunca, Dobbs kendini önceki iki geceden daha rahat hissetti. Vicdanının kendisini burada rahatsız etmeyeceğini biliyordu. Bu gibi şeyler ancak dağlarda, ağaçların konuşur gibi, yaprakların yabancı yüzler olarak görünür gibi olduğu yerlerde olurdu. Burada, ovayı baştan başa gören bir yerde, sakindi artık. Yemek pişirirken şarkı söyledi ve ıslık çaldı.

Gündüz kaçan eşek de az sonra kampa dönmüştü.

«Yitirdiğini sandığımız birşeyin geri gelmesi talihimizin açıldığını gösterir,» dedi Dobbs. «Bunu beğendim. Ayrıca, cebimize onbeş kâğıt fazla girecek demektir. N'aber adamım, nasılsın?» diyerek eşeği karşıladı ve boynunu okşadı.

O gece iyi uyudu. Bir defa olsun ayak sesleri ya da gürültüler duyduğunu sanıp uyanmadı.

Öbürgün öğle üzeri bir tepeyi aşarken uzakta güneşin altın renkli ışıklarıyla yıkanan Durango kentini gördü. Bu kent *El Cerro Del Mercado* denilen ve en aşağı altıyüz milyon ton saf demir cevheri bulunan bir dağın hemen yanında kurulmuştu.

Yumuşak havası ve çevrenin manzarasıyla pek hoş bir kentti bu!

O akşam kamp kurarak, bir yabani gibi sürdüğü hayatın son yemeğini pişirdi. Öbür gün kentte, iyi bir otelde uyuyacak, gerçek bir masada oturarak önünde eğilen bir garsonun getirdiği iyi pişmiş bir yemeği yiyecekti. İki gün sonra da kendisini memlekete götürecek olan trene binecekti.

Bütün bunlar büyük sevinç işaretleriydi. Güldü, ıslık çaldı ve dans etti. Uzaktan, demiryolu üzerinde petrolle çalışarak yol alan lokomotif'in alevlerini görebiliyor, trenin demiryolu üzerinde çıkardığı gürültüyü ve gıcırtıları işitebiliyordu.

Bu sesler ona büyük bir güven veriyordu. Bunlar uygarlığın sesleriydi. Uygarlığı, yasaları, adaleti, mallarını ve kendini koruyacak polisleri özlemişti. Howard'a, ortaya çıkarsa Curtin'e uygarlık içinde daha kolay karşı koyabilirdi. Onlarla dalga geçip, yüzlerine gülebilirdi. Onlar da kendisini suçlamak için uygar yollara başvurabilirlerdi. Ama bu serseriler çok ileri giderlerse, onları şantaj yapmakla da suçlayabilirdi. Bundan böyle çok iyi bir vatandaş olacaktı, iyi giyinecek, en iyi avukatları tutabilecekti. 'Uygarlık ne güzel şey!' diye düşündü. Bolşeviklik gibi saçmalıklar, kendi mallarını ve güzel yaşayışını elinden alamayacağı için mutluydu.

Karanlıklar içinde yine bir lokomotif puflamaya başladı. Bu ses Dobbs için tatlı bir müzik, yasaların, güvenliğin ve korunmanın müziğiydi.

Düşlerinden birdenbire uyanarak «Acayip!» dedi. «Gerçekten acayip! Vurduğum zaman bu herif bağırmadı. İnlemedi ve bir ses çıkarmadı. Kesilmiş bir ağaç gibi devrildi. Yalnızca, göğsünden çıkan ve gömleğini ıslatan kan genişliyordu. Meşaleyle bir daha gelip baktığımda ise, yüzü bembeyazdı. Ürperdiğimi sandımsa da ürpermedim. Niye ürperecektim hem?.. Gülebilirdim... Kahkaha bile atabilirdim. Ayakları ve kolları bükülmüş, çok komik bir durumdaydı. Sanki bir yılan gibiydi. Gerçekten komikti.» Dobbs güldü... «O kadar çalışma ve o kadar özen, bir kurşunda bunlar son buluyor... Gerçekten matrak... Her şey gerçekten çok matrak!..»

Piposunu tüttürdü ve çıkan dumanlara baktı. «Ah, cesedin nerde olduğunu bir bilseydim. Bunun içinden çıkamıyorum. Belki de bir arslan götürdü. Olabilir. Bir yığın dağ arslanı vardır bu çevrede. Ya da bir kızılderili onu bulup köye mi götürdü? Sanmam. Bir kaplan ya da yabankedisi onu sürüklemiş olsaydı yerde izlerini görürdüm. İşin tuhafına bak ki, izleri araştırmadım. Yalnız cesedi aradım. Hata ettim... Vahşi hayvanların izlerine bakmalıydım. Dur bakalım. Belki bir kaplan onu dişleriyle yerden iyice kaldırıp götürmüştür. Böylece hiçbir iz bırakmamıştır. Bu kaplanlar güçlü hayvanlardır. Hem de büyük bir kaplan olmalı, bir *Tigre real* olmalı. Evet, büyük kaplanlar çok güçlüdürler, koca bir ineği bile götürürler, hem de inekle birlikte tel örgünün üzerinden atlarlar. Gerçekten büyük ve güçlüdürler...»

Dobbs kendi kendine yaptığı bu açıklamalardan memnun oldu.

«Belki de ölmemiştir daha. Ama bu anlamsız bir düşünce. Ölmüş olmalı. Onu iyice kurşunladım. Akan kanı, beyaz yüzünü, bükülmüş gövdesini, kıpırtısız, kapalı gözlerini görmedim

mi? Meşaleyi yaklaştırdığın zaman gözkapakları oynamadı bile. Tahtalıköyü boylamıştı, garanti.»

Dobbs birden huylandı. Ürpermeye başladı. Ateşi canlandırdı ve birkaç odun daha koydu. Aşağıya, ovaya doğru baktı, küçük çiftçilerin yaşadığı kulübelerin ışıklarını görmeye çalıştı. Çalılara döndü. Birşeyin süründüğünü duyar gibi olmuştu.

En sonunda yerinde duramaz hale geldi. Ayağa kalktı ve ateşin çevresinde dolaştı. Bunu, üşüdüğü ve ısınmaya çalıştığı için yaptığına kendisini inandırmaya çalışıyordu. Gerçekte ise daha serbest olarak çevresine bakmak istiyordu. Sırtını bir duvara verse, daha çok güven duyacaktı.

Bir an sessiz, ayakta durdu. Arkasında sanki birisi varmış gibi soluğunu ensesinde hissetti. Birden, sırtına bir bıçak indirilecekmiş gibi geldi ona. Öne doğru atılıp silahını çekti ve döndü... Ateş edecekti ama, ortalıkta hiçbir şey yoktu. Kimseler yoktu arkasında. Yalnız karanlık gölgelerle, kampın yakınında sessizce otlamakta olan eşekler duruyordu. Dobbs, bir süre onlara baktı. Hayvanlar mutluydu, hiç olmazsa, insanlar gibi düşünemiyorlardı.

Kendi kendini sinirli olmadığına inandırmaya çalıştı. Yaban yerlerde insan tetikte olmalıydı. Daima tetikte olmak gerçek bir orman adamının ilkesiydi, bunun vicdan denilen şeyle bir ilgisi yoktu. Vicdan denilen şey anlamsızdı. Uygarlıktan uzakta ve bu kadar altınla birlikte, insan dikkatli olamazdı her zaman. Herhangi biri arkandan yaklaşıp seni temizleyip altınlarla birlikte çekip gidebilirdi. Dobbs, «Ama, bana bunu yapamazlar,» diye söylendi. «Kimse beni böyle kolayca ele geçiremez. Altınlarımı nasıl koruyacağımı bilirim. Ben, o Luky ya da Curtin gibi muhallebi çocuğu değilim. Ben bir kabadayıyım, gerçekten. Hiç kimse benim arkama yanaşamaz. Hayır efendim!..»

Gülmek için çaba harcadı, sonra ateşin kıyısına oturarak bütün dikkatini piposunu temizleme işine verdi.

■

ERTESİ SABAH, Dobbs düşündüğü kadar erken yola çıkamadı. Eşeklerden bir kısmı ortalıkta yoktu. Bir gece önce onlara dikkatle köstek vurmamıştı ve hayvanlar da daha iyi ot bulmak için gitmişlerdi. Biraraya getirmek için saatlar geçti.

Bir süre sonra yol, ince kum ve tozla kaplı bir bölgeye ulaştı. Burada ilerlemek bir işkenceydi.

Dobbs, Durango'ya saat üçe doğru varacağını hesapladı. Hayvanları toplamak için vakit harcamasaydı şimdiden kentin ilk evlerine erişmişti bile.

Yol yorucuydu. Bir tarafında şimdi kupkuru olmuş tarlalar yatıyordu. Verimli toprak, pudra gibiydi. Öbür tarafında ise hafif sarı-kahverengi yumuşak topraktan bir tepe, duvar gibi yükseliyordu. Yol kıyısında büyümüş olan dikenli çalılıklar, kaynanadilleri, kaktüsler beyaz tozla kaplı tarlalara çit görevi görüyordu.

İnce bir yel estiği zaman, tarlaları büyük toz bulutları örtüyor, ortalığı ağır bir sis kaplamış gibi yolun ilerisi görünmez oluyordu. Kimi zaman Dobbs on adımdan daha ötesini göremiyordu. Ama gerçek zorluk bu değildi, ne de olsa yollarını bulabilirlerdi. Asıl güçlüğü her yönden esen toz çıkarıyordu, soluk almayı bayağı engelliyordu. Toz haline gemiş bu ince cam gibi kum Dobbs'un gözlerine girerek onu kör ediyor, kızarmış gözlerini açıp kapamayı engelliyordu. Tepelerinde ise, tropik öğle vaktinin insafsız, merhametsiz güneşi parlıyordu. Toprak, aylardır yağmur beklemiş, ama buralara bir damla olsun düş-

memişti. Isı, Dobbs ve hayvanların kafalarını uyuşturdu, gözlerini kapayıp yolun bir an önce bitmesi için sendeleyerek de olsa ilerlemeye çalıştılar.

Eşekler, artık sağa sola atılıp ot toplamaya çalışmıyorlardı. Robot gibi yürüyorlardı. Kafalarını bile sallamıyorlardı. Daha önceki deneylerinden, bir kente erişmenin, ısı ve tozdan kurtulmak, yiyecek ve suya kavuşmak olduğunu biliyorlardı. Hem onlar, hem de Dobbs için Cennet demek olan bu kente ulaşmak üzere hızlı hızlı ilerliyorlardı.

Dobbs daha sonra, yarı yarıya kapalı gözlerinin arasından yolun biraz iç tarafında birkaç ağaç bulunduğunu gördü. Bunlar alçak boylu, ama geniş yapraklı, gölge veren ağaçlardı. Burada gölgede bir süre oturup dinlenebilir, su içer, piposunu çeker ve yolun geri kalan kısmına daha güçlü devam edebilirdi. Katırlar bile bir süre gölgede durmaktan hoşlanırlardı.

Kentin ilk evleri beş mil kadar ötedeydi.

■

DOBBS, öndeki eşeği çevirebilmek için koştu. Hayvanlar istekle ağaçlara yanaştılar. Soluk soluğa, kendilerini at sineklerinden kurtarabilmek için başlarını salladılar, sonra serin gölgeliğe sığınmaya çalıştılar.

Dobbs eşeklerden birine yanaştı, su kırbasını çıkardı, dişlerinde gıcırdayan tozu akıtmak için ağzını çalkaladıktan sonra, biraz içti. Avcuna da biraz döktü, yüzünü ve ensesini ıslattı.

Kırbayı yerine asmak için döndüğünde birisinin:

«*Tiene un cigarro, hombre?* Bir sigaran var mı?» dediğini duydu.

Şaşırdı, Dobbs. Günlerden beri ilk defa insan sesi duyuyordu, bu bir darbe gibi geldi kendisine.

İspanyolca da söylenmiş olsa, Dobbs birdenbire Howard ve Curtin'i düşündü, ama onlar, ona böyle seslenmezlerdi.

Sesin geldiği yöne kafasını çevirince, tarladan uzakta bulunan ağaçlardan birinin gölgesinde yatmakta olan üç serseri gördü. Bunlar, kentlerin yakınındaki yollarda rastlanan ve bedava yatmak için böyle yerler bulan, yollarda fırsat bekleyen, çirkin suratlı, saçları darmadağınık pis melezlerdi. Bunlara bir defa bakmak, işsiz olduklarını ve yüzlerce defa uğraştıktan sonra artık iş aramaktan vazgeçmiş, bunun gereksizliğine inanmış kimseler olduklarını anlamak için yeterliydi. Kentlerin süpürge artıklarıydı bunlar, belki de hapisane kaçkınları, kanun kaçaklarıydılar. Modern bir kentin gece gündüz çıkardığı çöplüklerin yanında karargâhlarını kurmuş uygarlık çöpleriydiler.

Uygarlığın bu üç boş konserve kutusunu görünce Dobbs, bir zamanlar kendisi de aynı durumda olduğu için, şimdiye kadar karşılaştığı en zor durumda bulunduğunu hemen anladı. Açık yolu bırakıp ağaçlara doğru gelmekle büyük bir hata yapmıştı. Yol elli adım ötedeydi ama, ağaçlardan gözükmüyordu ve bu arada her şey olabilirdi. Yol da pek o kadar güvenlik verici değildi ya...

Dobbs birşey düşünemiyordu. Onları oyalamaya çalışacaktı. Beki böylece yoldan birisi geçer, ona seslenebilirdi. Ayrıca, hırsızları hiç parası olmadığına inandırması gerekiyordu. Bu da biraz güçtü. Çünkü onlar için denkleri ve eşekleri yeteri kadar değerliydi.

«Sigaram yok,» diye karşılık verdi, soğukkanlı. «Gerçekte, ben de on aydır sigara içmedim.»

Akıllıca sözlerdi bunlar. Onlara bir sigara alamayacak ka-

dar yoksul olduğunu gösteriyordu. Sonra devam etti: «Ama işe yararsa biraz tütünüm var.»

Adamlardan biri:

«Kâğıdın da var mı ya da bir iki mısır yaprağı, sarmak için?» diye sordu.

Üç hırsız, yüzlerini Dobbs'a çevirmiş ve yere uzanmışlardı. Ağaçlar altına öylesine saklanmışlardı ki, yoldan onları görmek zordu. Dobbs, orada bulunduklarını görseydi yoldan uzaklaşmaz, eşeklerle birlikte kaçardı. 'Şimdi çok geç,' diye üzüntüyle düşündü.

«Bir parça gazete kâğıdı var. İşe yarar belki.» dedi. Tütün torbasını çıkardı, sonra terden ıslanmış bir kâğıt parçasını adamlara verdi.

Üç adam kâğıt parçasını bölüştüler, tütün torbasını alarak sigaralarını sardılar.

İçlerinden biri Dobbs'a emir veriyormuş gibi «*Cerillos?* Kibrit?» diye sordu. Hakareti anlamazlıktan gelerek Dobbs onlara kibrit kutusunu uzattı. Sigaralarını yaktılar ve kutuyu geri verdiler.

«Durango'ya mı gidiyorsun?» diye sordu birisi.

«Evet, oraya gidiyorum. Orada eşekleri satacağım, çünkü param yok.»

Dobbs yine iyi bir karşılık verdiğini düşündü.

«Para mı? Bize de para gerekli! Öyle değil mi arkadaşlar?» dedi, içlerinden biri.

«Para mı gerekli?» diye öteki sordu ve gülmeye başladı.

Dobbs bir ağaca dayanıp onların hepsini gözaltında tutmaya çalıştı. Piposunu doldurup yaktı. Ağır ağır hareket ediyordu, bu adamlara acelesi olmadığını, korkmadığını göster-

mek istiyordu. Yorgunluğu da geçmişti. 'Onları sürücü olarak kiralayabilirim,' diye düşündü. 'Hem de, kente böyle girersem, daha az kuşku uyandırmış olurum. Belki çalışmadan birkaç peso kazanmak isterler. Sonra iyi bir yemek yerler, bir içki içerler.' Güzel bir fikirdi bu.

«İyi bir eşek sürücüsü işime yarar. Belki iki, hatta üç.»

«Yarar mı?» diye gülmekte olanı sordu.

«Evet, işime yarar. Eşeklerle başım dertte.»

«Kaç para ödersin?»

«Bir peso.»

«Üçümüze bir peso mu?»

«Hayır. Her birinize bir peso. Önceden ödeyemem. Kente gidince orada öderim. Yanımda para yok.»

«Tabii,» dedi birisi.

Derken öteki sordu:

«Yalnız mısın?»

Dobbs kararsızdı, ama hemen karşılığını verdi:

«Elbette yalnız değilim. İki arkadaşım atla geliyor. Birkaç dakika sonra burada olurlar.»

«Acayip değil mi, Miguel?» diye; ağzı, içinde dilinin ucu görünebilecek biçimde açık, Dobbs'a bakmakta olan biri, ötekine sordu.

Miguel dudaklarını yalayarak:

«Evet, çok acayip, çok acayip;» dedi. «Bu adam yalnız başına pek tehlikeli bir yoldan geliyor. Arkadaşlarıysa onu atla izliyorlar. Sanki keyif için yola çıkmışlar. Gerçekten pek acayip, *muy raro.*»

Miguel, içlerinden en tembel olanına:

«Hey Pablo, at üzerinde gelen arkadaşları görüyor musun?» diye sordu.

Pablo yavaş yavaş ayağa kalktı, yolun kıyısına gitti ve dağlara doğru baktı, sonra sallanarak geri döndü, dudaklarında bir gülümseme:

«Ortalıkta yoklar. Bu iki arkadaş, herhalde daha çok uzakta olmalı. Atlarının çıkardığı tozu bile göremiyorum.» dedi.

«Öyleyse bize yalan söyledin, dur bakalım!» dedi, Miguel. Bir yandan da dudaklarını yalıyordu. «Bakalım. Denklerinde ne var acaba, arkadaş? Gelin şunlara bir göz atalım.»

«Ağır ağır, sanki ayağa kalkmak zor bir işmiş gibi yerinden doğruldu, eşeklerden birinin yanına gitti, yumruğuyla denkleri dürttü:

«Deri var galiba,» dedi.

Her an daha sinirli bir duruma gelen Dobbs:

«Evet, deriler var, haklısın!» dedi.

Bir an önce buradan uzaklaşmak istiyordu.

«*Tigre real* mi? Büyük kaplan derisi mi?»

«Evet, kaplan ve birkaç arslan derisi.»

«Oldukça para getirir.»

«Ben de umuyorum,» diye kendi huzursuzluğunu saklamak için söylendi Dobbs. Eşeklerden birinin yanına gidip ipleri ve kayışları sıkıştırdı. Öbürünün yanına gidip onun da kayışlarını ve iplerini gözden geçirdi. Daha sonra kendi kayışını bağladı, pantolonunu yukarı çekti ve yola çıkmaya hazır olduğunu gösterdi.

«Eh, çocuklar, ben artık yola çıkmalıyım. Zaten bu ağaç gölgelerinde biraz dinlenmek için durmuştum. Karanlık basma-

dan kente ulaşmalıyım.» Piposunu sol çizmesinin topuğuna vurarak içindekileri döktü. «Şimdi kim benimle gelmek istiyor?»

Bunu söylerken adamlara baktı, bir yandan da eşekleri düzene sokmaya çabalıyordu.

Hiçbiri karşılık vermedi. Yalnızca birbirlerine baktılar.

Dobbs bu bakışlardan birini yakaladı. Ne olacağını anladı ve soluğunu tuttu. Gördüğü birçok film de, kahramanın böyle bir durumda kaldığını şimşek gibi hatırladı. Ama her filmde kahramanın, kendisini bekleyen kızı haydutlardan kurtarması için, rejisör elinden geleni yapardı. Filmlerde gördüğü hilelerden hiçbirisini düşünemeden, karşılaştığı durumun gerçek bir durum olduğunu anladı. Ağzında tuhaf bir tat vardı. Evet, gerçek filmlerden başkaydı. En açıkgöz rejisör bile böyle bir kapandan kahramanını kurtaramazdı.

Dobbs en yakındaki eşeği, kente doğru yönelinceye kadar tekmeledi. Onu başka bir eşek izledi. Öbürleri ağaçların altında büyümüş cılız otları koparmaya uğraşıyorlardı. Dobbs onları da çevirip yola çıkarmaya çabaladı.

■

ÜÇ SERSERİ ayağa kalktılar ve şaka ediyorlarmış gibi eşeklerin arasına girerek yollarını kestiler. Yolu kesilen eşekler önden gidenlere yetişmek için huysuzlanmaya başladılar ve onları aşıp arkadaşlarına yetişmeye çalıştılar.

Bu noktada, adamlar geri kalan hayvanların, yola çıkanları izlemesini tam olarak önlediler. İplere asılarak, semerlerini tutarak eşekleri durdurdular.

On adım ötede duran Dobbs:

«Bırakın benim eşeklerimi!» diye bağırdı.

«Kim bu herif? Buna da ne oluyor?» diye alay etti Miguel. «Eşekleri senin kadar biz de satabiliriz. Biz satarsak daha iyi olur. Ne dersiniz *muchachos?*»

«Bırakın eşekleri be adam!» diye Dobbs bağırdı. Yüzü kıpkırmızıydı öfkeden. Daha geriye giderek silahını çekti.

Bu hareketini gören Miguel, ne korktu ne de şaşırdı. Dobbs da bunu bekliyordu.

«Senin bu *chingundo* delikli borun bizi korkutmaz,» dedi Miguel ve gıcıklı bir biçimde güldü. «Bizi korkutmaz, anladın mı pis *cabron.* Ancak bir el ateş edebilirsin. Vurduğun adam da buna aldırmaz. Çünkü aslında Federal Polis peşimizde, polis onu yakaladı mı fazla yaşamaz nasıl olsa. Biz de bunu göze alıyoruz, şimdi anladın mı?»

Bir defa daha Dobbs yüksek sesle bağırdı:

«Bırakın eşekleri!» Ve adamların hareket etmelerini beklemeden, en yakınında olanına nişan aldı. Bu Miguel'di. Tabancayı ateşledi, yalnızca boş bir tetik sesi geldi. İki üç defa tetiği düşürdü; her seferinde aynı boş ses çıktı. Oyuncak tabanca kadar bile ses vermiyordu.

Dobbs şaşkınlıkla tabancasına baktı. Üç hırsız da aynı biçimde şaşırmışlardı. Tabancanın ateş almamasına o kadar şaşırmışlardı ki gülmeyi, ya da birkaç kelime konuşmayı bile akıl etmediler.

Bir tanesi yere eğilerek ağır bir taş kaldırdı..

Bundan sonraki birkaç saniye o kadar gergin bir hava içinde geçti ki Dobbs, dünyanın patlayacağını sandı. Ve bu birkaç saniye içinde, Dobbs niçin silahının ateş almadığını daha iyi anladı. Curtin, kendini kurtarmak için Dobbs'un silahını almıştı. Silahın kurşunlarını da boşaltıp, güvenlikte olsun diye kendi beline sokmuştu. Ertesi gün Dobbs, Curtin'i, Cur-

tin'in silahıyla vurmuştu. Kendi silahını geri almış, ancak, son birkaç günün heyecanı içinde silahı yeniden doldurmayı unutmuştu. Curtin'in silahını da, ikinci defa ateş ettikten sonra, cesedin yanına, yere atmıştı. Böylece, ölüyü bulanlar, başına birşeyler geldiğini sanacaklardı...

Bu iki saniyenin sonunda Dobbs, kendini korumak için başka bir savunma aracı düşündü. Gözü, yakındaki eşeğin semerine bağlı *machete*'ye ilişmişti. Bunu pala gibi sık çalılıklarda yol açmak, dalları kesmek için kullanıyorlardı. *Machete*'nin sapından tutarak yarıya kadar çekip çıkardığında, hırsızlardan birinin attığı taş alnına indi. Yere düştü. Dobbs'un *machete*'ye uzandığını gören Miguel, kalkmasına fırsat kalmadan yanına sıçradı. *Machete*'nin sapından uzman gibi yakaladı ve bir anda çekti çıkardı, kaplan gibi Dobbs'un üstüne atıldı, bir vuruşta kellesini uçurdu. Dobbs'un boynundan kan boşanmaya başladı.

Korkmaktan çok, şaşkın bir durumda olan üç adam, henüz kıpırdamakta olan cesede baktılar. Baş, boyundan bir iki santim ötedeydi. Gözkapakları birkaç defa açılıp kapandı ve sonra yarı yarıya kapalı, kıpırdamaz oldu. Eller de birkaç defa açılıp kapandı, sonra hayat uçup gidince sinirler gerildiği için, yumruk halinde kaldılar.

Yakına gelen Pablo:

«Bunu sen yaptın, Miguel!» dedi alçak bir sesle.

«Kapa çeneni, korkak herif. Niye sen yapmadın peki? Bu pis, kokmuş *gringo*'dan mı korkuyorsun? Onu kimin öldürdüğünü biliyorum. Benden ayrılırsanız ne yapacağımı da biliyorum. *Chingando cabrones* ve *gue chinguen los cabrones a las matriculas!* Sizin gibi yavruların öğütlerine gerek yok. Çekilin yolumdan, korkak deyyuslar!»

Machete'ye baktı. Üzerinde pek kan izi yoktu. Bunu merak etti. Pala darbesi uzman elinden çıkmıştı. Kendisinin bu kadar büyük bir usta olduğunu bilmiyordu. En yakındaki ağaca yanaşarak *machete*'yi yapraklara sildi, dilinin ucuyla parmağını ıslatarak aracın keskinliğini inceledi. Sonra bu incelemeden memnun, kılıfına yerleştirdi.

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÖPEKLER, sahipleri dışındaki kimselerin bile ne yaptıklarına ilgi gösterirler. Köpekler kimi zaman insanların işine karışmaktan hoşlanırlar. Eşeklerse, insanlardan çok kendi işlerine bakarlar. Bu nedenle eşeklerin daha filozof oldukları düşünülmüştür.

Olup bitenlere önem vermedikleri için, kente doğru yürüdüler.

Hırsızlar Dobbs'u soyup ceplerinde para ararken, heyecan içinde eşekleri unuttular. Kendi elbiselerini çıkarıp Dobbs'un daha soğumamış ve terden ıslak elbiselerini paylaşıp sırtlarına geçirdiler. Dobbs'un botları ve elbiseleri geçen on aydır sürekli kullanıldığı için iyice eskimişti. Ama bu serserilere göre yepyeni şeyler sayılırdı.

Yalnız ölünün gömleğini kimse istemedi. Oysa kendi gömlekleri yırtık pırtıktı.

«Niye bu gömleği almıyorsun, Nacho?» diye sordu Miguel. «Bunu giyersen, bir caballero'ya benzeyeceksin. Senin pis gövdende böyle bir gömlek çok şık gözükecek.»

Ve yerde çırılçıplak yatan cesede bir tekme attı. Gömlek dışındaki her şey yeni bir sahip bulmuştu.

Nacho omuzlarını silkip:

«Pek değerli birşey değil bu gömlek,» dedi.

«Tam da bunu söyleyecek adamsın, pis köpek!» diye atıldı Miguel. Ağzını bir tarafa büktü: «Seninkiyle kıyaslanırsa, soylu bir kişinin gömleği sayılır. Senin gibi bir domuz böyle güzel şeylerden anlamaz zaten.»

Nacho öteye döndü:

«Ben buna pek hevesli değilim. Hepsi bu. Ayrıca, yakası çok kalkık. Sen niye almıyorsun gömleği? Senin gömleğin de berbat.»

Miguel ürpererek:

«Ben mi?» diye sordu. Sanki birisi anasına sövmüştü. «Ben böyle köpoğlusu bir *gringo*'nun daha soğumamış gömleğini giyer miyim? Ben gururlu bir insanım!»

Gerçekte de Dobbs'un gömleğinin yakası kalkıktı. Yakasında ise birkaç kırmızı leke vardı, o kadar. Çünkü Dobbs, hava almak için hep gömleğin yakasını açık giyerdi. Hırsızların sırtındaki gömleklerin hepsinden daha iyi durumda da olsa bunu almak istemediler. Batıl bir inanç değildi ama, giyince rahatsız olacaklarını düşünüyorlardı.

«Bu *cabron*'un denklerinde daha çok gömlekleri olmalı,» dedi Pablo.

«Denkleri inceleyinceye kadar bekle, sonra görürüz,» diye karşılık verdi, Miguel.

Bunun üzerine Nacho'nun gözleri kısıldı ve Miguel'e yaklaşarak :

«Yani, burada patronun sen mi olduğunu belirtmek istiyorsun?» diye sordu. Botları isterken Miguel almış, kendisine pantolon kalmıştı, bu duruma çok kızgındı.

« Patron olup olmadığımı kim soruyor? Senin gibi bir sinek mi?» diye bağırdı Miguel. «Patron olayım, olmayayım, burada ben konuşurum. Hem sen ne yaptın ki, ha?»

«Kafasına taşı indiren ben değil miyim? Onu taşlamasaydım, yanına zor giderdin, pis herif! Sen zaten pis ve korkak bir köpeksin.»

«Güldürme beni şimdi. Senin de, senin küçük taşının da önemi yok. Çöp gibi birşey. Bir taş ha!. Şimdiye kadar birisinin taşla öldürüldüğünü işittin mi? Bunu ancak korkaklar yapar, *unicamente cobardes y cabrones.* Siz korkak heriflerden hanginiz gelip onun işini bitirebilirdi? Siz ancak aşağılık hırsızlar, üçkâğıtçılar ve yalancılarsınız. Sonra şunu unutmayın ki, bu *machete*'yi bir daha kullanabilirim. Birşeyi gerekli görürsem gelip sizin izninizi alacak değilim. İstersem tek başıma bütün işleri yaparım. Anlaşıldı mı?»

Miguel denkleri gözden geçirmek için geri döndü.

«Nerede bu hayvanlar? *Malditos burros, los chingados bestias?* Nereye gittiler?» Sesi eskisi kadar yüksek çıkmıyordu.

■

EŞEKLER ise kentin yolunu tutmuşlardı.

«Haydi, pis haydutlar, acele edin!» diye Miguel emretti. «Bütün eşekleri geri getirmemiz gerekli. Başlarında kimse olmadan kente varırlarsa, polis birşeyler döndüğünü anlar. Hemen buraya gelirler ve hapı yutarız. Haydi çabuk, onları yakalayın. Kemikleriniz kıpırdasın biraz.»

Kendi önde koşmaya başladı, ardından öbür ikisi geliyordu. Eşekler daha şimdiden yolun yarısını geçmişlerdi. Yol kıyısında ot olmadığı, kente erişirlerse su, yiyecek bulacaklarını deneyleriyle bildikleri için tırıs tırıs gidiyorlardı. Bundan başka, kasabanın yakınında, yetiştirildikleri çiftliğin kokusunu almışlardı.

Eşekleri bulup geriye getirmek hırsızların bir saatını aldı.

«Akbabalar ve kargalar bulmadan, cesedi hemen gömmeliyiz. Yoksa yakından geçen biri burada ne olduğunu anlamaya kalkar.»

Miguel, 'bir daha kaçmasınlar' diye eşekleri ağaca bağladı.

Toprağı kazıp cesedi gömmek güç işti. Ayrıca, adamlar çalışmayı sevmezlerdi.

Nacho kendi görüşünü öne sürdü :

«Bu cehennemlik herifi niye gömelim? O bir hıristiyan bile değil, Allahın belâsı bir protestan. Bulunsa da ne olur? Kendisini kimin öbür dünyaya gönderdiğini söyleyemez.»

«Açıkgöz adamsınız be!» diye Miguel öbür ikisiyle alay etti. «Bu ceset burada, eşekler de bizimle birlikte bulunursa, o zaman mahkeme filan yapmadan bizi kurşuna dizerler, anlaşıldı mı?»

Pablo sırıtarak :

«Aman be, senin korkunç masallarını dinlemeye hiç niyetimiz yok,» dedi.

Miguel gerçek patrondu. Kimsenin kuşkusu yoktu bundan. Küçük beynini biraz çalıştırdı :

«İşte sen böyle düşünürsün, fare kılıklı herif! *Por Jesucristo y la Madre Santissima,* birşey söyleyeyim mi? Siz salaklar, yalnızca eşeklerle bizi bulup, cesedi bulamayınca kurtulabileceğimizi görmüyor musunuz? Önce gringo'nun öldürülmüş olduğunu ispat etmeleri gerekir. Cesedi bulamadıkları sürece, öldüğünü bile ispat edemezler. Biz bu eşekleri ondan satın aldık, onun

muhafızları değiliz. Daha fazla tartışma istemiyorum, hemen işbaşına geçin ve çabuk olun! Biri buralara gelip durumu görürse fena olur. Hemen başlayın!»

Adamlar bir bel çıkarıp toprağı kazmaya başladılar. Bu bel, Dobbs'un iki gün önce Curtin'i gömmek için kullandığı aynı beldi...

Kısa zamanda ceset gömüldü. Hırsızlar iyice gömmek için çaba harcamadılar. Doğanın cenaze levazımatçıları gelip işin geri kalanını nasıl olsa yapacaklardı. Ne diye üzülmeli?

Daha sonra kervanı Sierra'ya doğru geri sürmeye başladılar. Dobbs'un iki arkadaşı hakkındaki sözlerinin doğru olabileceğini düşünerek onun geldiği yolu değil, başka bir yolu kullanarak dağlara yöneldiler.

■

SİERRA'NIN yamaçlarındaki çalılıklara eriştikleri zaman, artık merakları son haddine gelmişti. Talanda ne elde ettiklerini ve herkesin payına ne düşeceğini görmek için sabırsızlanıyorlardı.

Ortalık karanlıktı, ağaçlık kısımlar işe daha karanlıktı, ama bir ateş yakmadılar. Askerler ya da *rurales* peşlerine düşmüşse, ateş yakmamak akıllıca bir davranıştı, böylece iz vermemiş olurlardı.

Hemen işe giriştiler. Yükleri indirdiler, denkleri açtılar. Bir yankesici, bir bayan çantasını açarken bu kadar heyecanlı olamazdı.

Daha başka pantolonlar vardı ama, hiçbiri iyi değildi. Birkaç gömlek çıktı, ama bunlar da paçavra gibiydiler. Howard ve Curtin'e ait iki hafif ayakkabı çıktı. Tavalar ve tencereler, kah-

ve pişirmek için alüminyum kaplar bulundu. Bunlar satılabilecek şeyler değildi. Hepsi kullanıla kullanıla eskimiş, üzerlerini yağ kaplamıştı.

«Bu herif galiba doğruyu söylemiş,» dedi Nacho. «Pantolonun cebinde birkaç ufak paradan başka birşey çıkmadı. Yetmiş dört centavo. Bütün bulduğumuz para bu.»

Pablo başka şeyleri inceliyordu :

«Bu deriler de iyi cins değil. Zavallı şeyler. Hepsi delik deşik, kimse para vermez. Acemi bir avcı olmalı. Dikkatsiz nişan almış. İyi deri elde etmeyi bilmiyormuş. Ayrıca, bütün deriler iyice kurumuş. Kokuyorlar, hem de kurtla kaplı. Hepsine yirmi peso alırsak iyi. Aslında bu yirmi pesoyu da güç alırız. Kimse, hediye bile olsa bu derileri kabul etmez.»

Miguel açtığı bir dengi aramaya çalışıyordu. Avcunda bezden yapılmış küçük torbaları tutuyordu. «Bu küçük torbalarda ne var acaba?» diye sordu.

Sonra içindekileri avcuna boşalttı.

«Kum!.. Sadece kum... Bu kumu niçin taşıyordu bu adam acaba?»

Yeni doğmuş ayla aydınlanan ağaçlığın gölgesi, onların bu kumu daha iyi incelemelerine ve ne olduğunu anlamalarına engel oldu. Altın kumunun ne olduğunu bilselerdi bile bu durumda gerçek değerini anlayamazlardı. Kafaları başka yerlerdeydi çünkü. Para ve kolayca satabilecekleri şeyler arıyorlardı. Torbaların içindekilerini parmaklarına güvenerek inceledikleri ve kumun arada bir parladığını görmedikleri için, gerçek değerini anlamamaları garip değildi.

Miguel, birkaç yıl madenlerde çalışmıştı. «Şimdi anlıyorum,» dedi. «Bu herif, herhalde bir çeşit maden mühendisiydi. Belki de bir maden kumpanyası için çalışıyordu. Herhalde bu kumpanya için bir araştırma gezisine çıkmıştı. Geriye bu kum-

lar ve kaya parçalarıyle dönüyordu. Kumpanyanın kimyageri, sonradan bunların içinde ne gibi bir maden bulunduğunu anlayacaktı. Birşey çıkarsa araziyi satın alıp madeni işleteceklerdi. Böyle bir kum bizim işimize yaramaz. Bunu kumpanyaya götürsek bile, nerde bulduğumuzu sorarlar. Daha da kötüsü kuşkulanırlar ve bunu nasıl elde ettiğimizi araştırmaya başlarlar.»

«İşimize yaramıyor mu?» diye Nacho sordu.

«İspanyolca anlamıyor musun be adam?» diye Pablo atıldı. «Miguel biliyor. O madenlerde çalıştı. Gringo mühendislerinden daha iyi bilir her şeyi. Ne söylediğini işittin. Bizi kolayca ele verir. En iyisi hemen bunları atmak. Bendeki torbaları çoktan boşalttım. Hem denkler daha hafif oluyor, böylece daha kolay gidebiliriz. Savur şu tozları!»

Nacho ise başka bir açıklamaya girişti : «Miguel, ben de seni açıkgöz sanıyordum. Ama değilmişsin. Madenlerde çalışmış olabilirsin ama, bu herif tam bir Amerikalı hergele, serseriydi bana sorarsan. Derilerin arasına bu toz torbalarını koymasının nedenini biliyorum. Bilmece değil artık. Derilerin tartılarak satıldığını bildiği için daha ağır gelsin diye bu torbalara toz doldurup derilerin arasına yerleştirmiş. Belki de derileri karanlık bastıktan sonra alanda satmak istiyordu. Derileri satın alanlar gündüz olup da açınca, sahtekârlığı ortaya çıkacaktı ama, gringo da paralarla trene binmiş, çoktan uzaklaşmış olacaktı. Bence onun pis oyununu bozduk ve dericilerin zor kazanılmış paralarını kurtardık.»

Pablo, denklerin içine kolunu sokuyor ve daha başka birşeyler bulmaya çabalıyordu. :

«Kim derdi ki bu gringo böyle pis bir sahtekâr olsun ve Meksikalı dericileri aldatmak istesin?» dedi kendi kendine. «Onu geberttiğimiz için üzgün değilim.»

Miguel de, torbalarda maden örnekleri olduğunu söylerken

hata yaptığını kabul etti. Nacho'nun açıklamasını daha uygun buldu.

Sonra akşam rüzgârı çıktı ve bütün tozu savurup götürdü. Kumlar toprağa dağıldılar, her yöne yayılıp gittiler...

■

ÜÇ HIRSIZ, eşekleri yükleyip yola çıktıklarında daha hava karanlıktı. Dağların uzak bölgelerine doğru gittiler. Hiç olmazsa on hafta, uygarlıktan mümkün olduğu kadar uzak kalmak istiyorlardı.

Ertesi gün Sierra Madre'nin yukarılarında bir köye geldiler. Pablo yolda gördüğü bir adama giderek, artık kendilerinin işine yaramayacak birkaç eşeği satın alabilecek bir kimse tanıyıp tanımadığını sordu.

Kızılderili başını salladı:

«Belki de ben onları satın alırım,» dedi. Eşeklerin çevresinde dolaştı, kaslarını inceledi, denklere, daha sonra Miguel'in giydiği botlara baktı. Bu botlar Miguel'in ayağına büyüktü biraz. Aynı gözle Nacho'nun pantolonlarını gözden geçirdi. Sanki her şeyi, adamların elbiselerini de alacakmış gibi inceledi.

İncelemesi bitince:

«Bu eşekleri satın alamam. Çünkü param yok,» dedi. «Ama benim bir amcam var, birkaçını o satın alabilir, belki de hepsini. Hepsini satmak isterseniz ve fiyatları ölçülüyse tabii. Amcamın parası vardır, isterse bütün hayvanları alabilir.»

Üç serseri için bu iyi bir haberdi, birbirlerine gülümsediler. Para karşılığı hayvanları satmanın güç olacağını düşünüyorlardı ve hayvanlara peşin para ödeyecek birini buluncaya kadar bir düzine kızılderili köyü dolaşacaklarını sanıyorlardı. Sierra'nın

eteklerinde yaşayan bu kızılderililerin elinde kolay kolay para bulunmazdı.

Beş dakika sonra hırsızlar, eşekleri satın alacak Amca'nın evindeydiler. Köyün öteki evleri gibi burası da kerpiçten yapılmıştı, çevresinde aynı tip evlerle çevrilmiş, geniş bir alana bakıyordu. Ev dizilerinin arasında ve Amca'nın evinin tam karşısında, kızılderililerin yaptığı bir okul binası vardı. Alanın ortasında ise bir küçük çardak bulunuyordu. Bu çardak çeşitli nedenlerle kurulmuştu. Burada kurtuluş günü ve öteki ulusal bayramlar kutlanırdı. Okul öğretmeni ya da başka bir vatandaş söylev vermek isterse, buradan konuşurdu. Aynı günlerin gecelerinde ise köylülerden kurulu bir orkestra, burada ulusal marşlar çalar, halk da toplanır ve dans ederdi. Ayrıca, burada Federal Hükümet'in Sağlık Bakanlığı'ndan ya da Tarım Bakanlığı'ndan gelen uzmanlar, sağlık durumunu ya da tarımı geliştirmek için konuşmalar yaparlardı. Cumhuriyetin toprakları içinde böyle çardağı olmayan bir köy, gerçek bir köy sayılmazdı. İstediği kadar yoksul kızılderililerle dolu olsun, Cumhuriyetin bir küçük parçası ya da örgütlü bir mahalli idare sayılması için, köyün böyle bir yeri olmalıydı. Böyle bir çardağın varlığı hırsızları tetikte durmaya zorlamalıydı, çünkü böyle bir çardağın olduğu yerde yasalara boyun eğilmesini isteyen kimseler bulunabilirdi.

Hırsızları eve götüren adam, amcasıyla konuşmak için içeri girdi. Çok geçmeden Amca dışarı çıkarak evin önündeki ağaçların gölgesinde bağdaş kurmuş yabancıları selâmladı.

Uzun boylu, güçlü gözüken, saçları beyazlaşan yaşlı bir adamdı. İyi yüzlü, bronz renkliydi, bu da onun tam kızılderili ırkından olduğunu gösteriyordu. Saçları, ensesinde biraz uzun olmakla birlikte iyi taranmış ve bakımlıydı. Elbisesi köylülerin giydiğinden farklı değildi. Hepsi de küçük çiftçi olmalıydılar.

Amca ağırbaşlılıkla üç yabancıya yaklaştı. Adamlara pek

bakmadan eşeklerin yanına geldi ve onları son derece dikkatle deney sahibi bir çiftçinin hayvan alışı gibi, gözden geçirdi. Bakışları ne düşündüğünü hiç belli etmiyordu.

Miguel ayağa kalktı ve övünmeye başladı :

«Çok iyi eşekler, *senor, bestias de carga muy exelentes.* Size teminat veririm ki, bu kadar iyisini Durango'da satın alamazsınız, senor.»

Kızılderili «Doğru, doğru; *es la verdad por Dios.*» dedi. «Bunlar gerçekten çok iyi eşekler. Ama çok çalışmışlar ve yorulmuşlar. Sırtları da yara olmuş.»

«O kadar da değil senor. Ama insan bu dağ yollarından geçerse, kayalıkları aşarsa başka ne beklersiniz?»

«Evet doğru, haklısınız. Uzun bir yolculuk yaptınız herhal de.»

Nacho beklemeden:

«O kadar uzun değil,» diye konuşmaya katıldı.

Miguel arkadaşının böğrüne bir dirsek vurdu ve :

«Arkadaşımın söylediği gibi değil,» dedi. «İki günden beri yoldayız. Yani son defa dinlendiğimizden bu yana demek istiyorum. Yoksa, haftalardan beri yollardayız.»

«Kaç haftadır yoldasınız?» diye Amca sordu.

«Eeee... Eh...» diye önce kekeledi Miguel «Söylediğim gibi birkaç haftadır yoldayız.»

Kızılderili bu karşılığın kaçamaklığını farketmemiş gibiydi. «Hayvanların biraz yorgun olmalarının nedeni anlaşılıyor. Onları otlağa salıp, dikkatle bakmam gerekecek.»

Bunları söylerken, bu defa dikkatle adamlara, kendilerinin olması imkânsız pantolonlarına, botlarına ve gömleklerine baktı. Ve bakışını hissettirmemeye çalıştı. Sanki ne kadar para ödeyeceğini düşünüyormuş gibiydi.

«Eşekler için kaç para istiyorsunuz?» diye sordu.

Miguel ustaca güldü, gözlerini büzdü, ensesini kaplumbağa gibi büktü, bu gibi hilelere alışkın eski bir at tüccarı havası yaratmaya çalıştı.

«Bilmem ki kaç para istesek? Kardeşler arasında herhalde oniki peso pek yüksek sayılmaz. Ne dersiniz, *hombre*?»

Amca saf saf:

«Hepsine oniki peso mu?» diye sordu. Miguel, sanki çok iyi bir şaka işitmiş gibi gülerek:

«Tabii, hepsi için değil. Her biri için oniki peso.» dedi.

Amca, iyi bir işadamı gibi:

«Bu çok yüksek fiyat,» dedi. «Bu kadar çok ödemek istesem, onları burada satın almam. O zaman Durango'da daha besili ve yarasız beresiz olanını alırım.»

«Ben olsam böyle konuşmazdım senor. Fiyatları biliyorum. Bunlar gibi çalışmaya alışmış eşekler, Durango'da onsekiz peso eder, kimi zaman da yirmi peso. Ayrıca, orda satın alırsanız, buraya kadar sürüp getirmeniz gerekir.»

«Doğru,» dedi kızılderili. «Ama ben de onlara, buradaki dükkânım için eşya yükler taşırım. Böylece, ödediğim paranın bir kısmını çıkarmış olurum.»

Miguel dudaklarını sarkıttı:

«Bir bakışta iyi hayvanlardan anlayan çok zeki bir işadamıyla karşılaştığımı anlıyorum. Peki, bu fiyat üzerinde ısrar etmeyeceğim. Benim son sözüm, -kötü bir tüccar olduğum için Tanrı beni affetsin,- dokuz peso olacak. Sizin zengin bir adam olmadığınızı ve bu yıl kuraklık olduğunu biliyorum. Bu zorlukları da göze alarak ve arkadaşça ayrılalım diye her birine sekiz peso diyelim, olsun bitsin bu iş!»

Miguel, ne kadar iyi bir pazarlıkçı ve tüccar olduğunu görsünler diye, dönüp arkadaşlarına baktı.

Amca kuru bir sesle:

«Sekiz peso da çok benim için,» dedi. «*Demasiado mucho.* Benim nerde para kazandığımı sanıyorsunuz? Ben paramı çalmadım. Parayı kazanmak için çalışmak zorundayım, *trabajando duro.*»

«Öyleyse beş peso yapalım, *amigo mio,* sevgili dostum. Bütün eşekleri bırakıyorum. İş tamam olsun diye semerleri de katalım buna. Ne dersin?»

Miguel ellerini cebine soktu ve sanki para şimdiden cebindeymiş gibi sağa sola sallanmaya başladı.

Kızılderili kısaca :

«Benim size teklifim dört peso'dur,» dedi. Yüzünden birşey anlamak imkânsızdı.

«Senor, beni soyuyorsunuz. Gerçekten söylüyorum ve alınmayın. Derimi yüzüp beni çırılçıplak bırakıyorsunuz.» Miguel yüzü asık, önce Amca'ya, sonra yeğenine, daha sonra alışverişi izleyen öteki köylülere, daha sonra da kendi arkadaşlarına baktı. Sanki onların, kendisini bu soygun nedeniyle bağışlamalarını istiyor gibiydi. Arkadaşları da sanki son gömleklerini veriyorlarmış gibi yüzleri asık, başlarını eğdiler.

Amca da başını salladı, daha dün geceden, bu eşekleri dört peso'ya satın alacağını biliyormuşa benziyordu. Son defa incelemek istiyormuş gibi eşeklere yaklaştı. Miguel'e bakmadan :

«Denkleri kendi sırtınızda mı taşıyacaksınız?» diye sordu.

«Haa, onlar mı?... Denkler mi?...»

Miguel ne söyleyeceğini şaşırmıştı. İyi bir karşılık bulmak istermiş gibi suç ortaklarına baktı. Üstünlük duygusunu yitirmiş, adamlarından yardım arıyordu.

Nacho bu bakışı anlamış gibi :

«Denkleri de satmak istiyoruz. Çünkü yolumuza trenle devam edeceğiz,» dedi.

«Evet, böyle,» dedi Miguel, soluğunu tutarak. Nacho onu

kurtarmıştı. «Evet, denkleri de satmak istiyoruz. Ama önce hayvanları satmalıyız.»

«Çoğunlukla öbür türlü olur,» dedi. «Ne var denklerinizde?» diye sordu.

«Deri var. Her çeşit deri var. Yemek pişireceğimiz şeyler ve başka araçlar... Silahımızı satamayız tabii. Onu satın alacak paranız yoktur.»

«Elbette yok. Ayrıca, silah beni ilgilendirmez. Burada, gerekli her türlü silaha sahibiz. Ne gibi araçlarınız var? Bize yarar mı?»

Miguel yeniden kendine gelerek : «Size yarar sanırım,» dedi. «Beller, kazmalar, kürekler, kamalar ve buna benzer şeyler var.»

Kızılderili, bunların düşündüğü gibi şeyler olduğunu göstermek istercesine başını salladı. Denklere bir daha baktıktan sonra :

«Bu araçları dağlarda ne diye taşıyorsunuz?» diye sordu.

Miguel kuşkulanmaya başlamıştı. Birşeyler düşünmeden kâğıda sarılıp yapılmış sigaralarını içerek yerde oturmakta olan arkadaşlarına baktı sonra :

«Haa...» dedi, «bu araçlar mı?.. Bu araçlar evet, bunları biz...»

Nacho yine imdadına yetişti:

«Durango eyaletinde bir süreden beri bir Amerikan maden kumpanyasında çalışıyorduk,» dedi.

«Evet, çalışıyorduk,» diye atıldı Miguel. Üstünden büyük bir yük kalkmış gibiydi.

Kızılderili ilk defa olarak sesinin tonunu değiştirerek :

«Yani, Amerikan maden kumpanyasında çalışırken bu araçları çaldığınızı mı söylemek istiyorsunuz?» diye sordu.

Miguel bu sert ve kuru ifadenin anlamını çıkaramadı. San-

ki Amca'yı suç ortağı yapmak istiyormuş gibi bir gözattı, sonra sırıttı ve :

«Çaldığımız söylenemez, senor;» dedi. «Bu ağır bir söz. Başkaları tarafından yanlış anlaşılabilir. Gerçekte ise bu araçlar çalınmış değildir. Bizler eşek, domuz, sığır alıp satarız, kimi zaman bunları kullanılmış araçlarla değiştiririz. Bunları çalmış değiliz. Yalnızca işimizden ayrıldığımız zaman, onları geri vermedik. Bize ücretlerimizi iyi ödemediler, biz de bu araçları, zengin bir kumpanyanın bize ödemesi gereken ücretlerimizin karşılığı saydık. Alt tarafı bu bir gringo kumpanyasıydı, ne olacak? Bu araçları iki pesoya alabilirsin, hepsini iki pesoya.Şimdi de pahalı olduğunu söyleyemezsin ya. Bunları satıyoruz, çünkü istasyona kadar birlikte taşımak istemiyoruz. Yol uzun.»

■

AMCA, eliyle saçlarını geriye itti. Sonra yanaklarını kaşıdı, açıkça derin derin düşünüyordu. Çevreye bakarak köylüleri saydı. Yeğenine ve öteki bazı adamlara başını sallayarak bir karara vardığını gösterdi.

Daha sonra çok yavaş, mırıldanıyormuş gibi konuştu

«Eşeklerin hepsini satın alamam. Bu kadarı bana fazla. Köylülerin hepsini çağırmam gerekli. Her birinin bir miktar parası vardır. Bütün bu eşeklerden ve öteki eşyalardan kurtulacaksınız. Hepsinden kurtulacaksınız. Bunun gerçek bir alışveriş olması için elimden geleni yapacağım. Oturmaz mısınız? Bunları söyledikten sonra geri döndü ve eve doğru seslendi : «Zeferina, caballero'lara soğuk su, bir paket sigara, *marca Argentinas* ve kibrit getir.» Sonra adamlara döndü : «Rahatınıza bakın. Şimdi ben köylülerin hepsini çağırırım.»

Birşey unutmuş gibi yeniden çevresine baktı. Yeğeni Angel'e : «Angel!» dedi. «Bu caballero'ların yanında kal ve onları meşgul et. Yalnız kaldıklarını sanmasınlar.» Ve dostça gülümsedi...

Yarım saat geçmeden, köylüler Amca'nın kerpiç evinin yakınında toplandılar. Tek tek ya da üçlü dörtlü gruplar halinde geldiler. Kimi kılıfında, kimi elinde machete'lerini taşıyorlardı. Kimininse, hiçbir silahı yoktu. Gelirken pazara gidiyorlarmış gibi günlük işlerden konuşuyorlardı.

Eve gelince, içeri giriyorlar, Amca'yla birkaç kelime konuştuktan sonra dışarı çıkıyor ve eşekleri inceliyorlardı. Bu inceleme çok dikkatli yapılıyordu. Hayvanları beğenmişe benziyorlardı. Arada bir ağaçların gölgesinde oturan yabancılara da bir gözatıyorlardı.

Az sonra köyün kadınları da belirmeye başladı. Kiminin bebekleri kucağında, kiminin sırtındaydı. Çocuklarını yanlarında taşıyanlar da vardı. Öbür çocuklar ise meydanda oynuyorlardı.

Eşeklerin satışında, anlaşılan bütün köy hazır bulunacaktı.

YİRMİBEŞİNCİ BÖLÜM

AMCA, arkasında adamlarıyla evden çıktığı zaman, köylüler daire biçiminde evin önünde toplandılar. Bir bölümü eşeklerin yanında kalarak, onların ayaklarını, ağızlarını açarak dişlerini, kaslarının güçlü olup olmadığını inceliyorlardı.

Angel üç hırsızı kadın laflarıyla ve başka usullerle oyalamıştı. Çevrelerine bakınca, dört bir yanlarından köylüler tarafından sarıldıklarını gördüler, kaçacak delik yoktu. Yine de bunun, Amca tarafından bir amaç güdülerek emredildiğini anlamadılar, çünkü eşeklerin yakınında duranlar gerçekten bunları almak istiyorlarmış gibi hayvanları inceliyorlardı. Haydutların ve hırsızların düşündükleri ilk şeyi düşündüler. Ya soyulacak ya da aldatılarak öldürüleceklerdi. Korkularını, Amca'nın köylülere söyledikleri giderdi :

«Dostlarım, *amigos y ciudadanos*» dedi. «Burada üç yabancı, üç *forasteros* var. Bunlar vadiden geldiler, eşeklerini satmak istiyorlar.»

Yabancılar bu biçimde takdim edilince ayağa kalktılar ve köylüleri selâmladılar:

«Buenas tardes, senores!»

Bu sözlere :

«*Buenas tardes a ustedes, senores.*» diye karşılık geldi.

Amca konuşmasına şöyle devam etti :

«Eşeklerin fiyatları yüksek değil. Köylümüz bunları ortak olarak kullanabilir, küçük para karşılığında yoksullara kiraya verebilir. Böylece kendi paralarını çıkardıktan sonra, okul defterlerinin ve kalemlerinin alınmasına da yardımcı olabilir.»

Amca bu noktada biraz durdu ve başka bir sesle şunları söyledi: «Fiyat yüksek değil.» Sonra yabancılara dönerek:

«Yalnız, biz bu kadar iyi eşekleri bu kadar ucuza nasıl satabildiğinizi anlamak istiyoruz,» diye sordu.

Miguel sırıttı :

«Bakın senor, bize para gerekli. Daha fazla ödeyemeyeceğiniz için, söylediğinizi kabul etmek zorunda kaldık.»

«Eşeklerin damgası var mı?»

«Var tabii.» dedi Miguel çabucak. «Hepsinin damgaları var.» Ve eşeklere dönerek damgalarını okumaya çalıştı. Ama adamlar, hayvanları görmelerine engel olmak için önlerini kapamışlardı.

«Peki, damgaları ne?» diye Amca sakin sordu.

Bu soru Miguel'in canını fena halde sıktı. Çevresine baktı, arkadaşları da damgaları görmeye çalışıyordu. Kendisine birdenbire sorulan bu soruya karşılık vermesi gerekiyordu :

«Damga mı? Damga... Evet, biliyorsunuz. Damga... Bir daire ve altında bir çizgi var.»

«Bu damga doğru mu?» diye Amca eşeklerin yanında bulunan adamlara sordu.

«Hayır, *compadre.*»

«Evet, yanılmışım. Affedersiniz. Sıcaktan olacak. Belki de yorgunluktan.» Miguelin kafası iyice karışmaya başladı. Dizleri nerdeyse bükülüverecekti. «Hah, şimdi aklıma geldi, nasıl unuturum. Bir haç ve çevresinde daire.»

«Bu doğru mu, *amigos?*» diye Amca adamlarına sordu.

«Hayır, *compadre*. Bir C ve bir...»

Miguel aceleyle birdenbire atıldı :

«Şimdi hatırladım. Bir C ve bir R. İşte böyle.»

Derin bir soluk aldı.

Amca hiç kıpırdamadan:

«Ne diyorsunuz *hermanitos?*» diye yeniden sordu.

Adamlarından biri :

«Yine yanıldı, *compadre,*» dedi. «*Perdone,* yakından bakınca C değil ve ikinci harf de R değil, üçüncü harf ise R den çok C'ye benziyor. Belki de kötü bir B'dir. Kusura bakma *compadre.*»

Bütün köylüler güldüler. Doğrusu bu büyük bir gösteriydi. Bazıları bağırdı :

«Hey, *compadre,* en iyisi sen okula git, C yi Z den ayırmayı öğren.»

Gülüşler bittikten sonra, Amca, yüksek sesle şunları söyledi :

«Beni dinleyin, köyümüzün bütün üyeleri, *ciudadanos de nuestro pueblo,* şimdiye kadar kendinin olduğunu söyleyip eşek satmak isteyen, ama bu eşeklerin damgalarını bilmeyen birisini gördünüz mü? Böyle birşeyle karşılaştıysanız söyleyin. Haydi!»

Bu söz üzerine yürekten bir kahkaha koptu.

Halk yeniden sakinleşince, Amca :

«Ben bu eşeklerin nerden geldiğini ve kimlere ait olduğunu biliyorum,» dedi.

Miguel dönüp arkadaşlarına baktı. Hepsi kaçacak bir delik arıyorlardı.

«Bu eşekler, ölü Pedro Leon'un eşi dul Bayan Dona Rafeala Motilinia tarafından Avino'da yetiştirilmiştir. Bu çiftliği ve damgasını biliyorum. Bir L ile bir P dir. P, arkasını L ye vermiştir. *Asi correcto, hombras?* Doğru değil mi?» diye Amca sordu.

Eşeklerin yanında duran adamlar bağırdılar : «*Si, don Joaquin,* damga dediğin gibi.»

■

AMCA birini bulmak istiyormuş gibi kafasını çevirdi. Sonra aradığını bulunca bağırdı: «Hey, Don Chuncho, gel buraya!»

Öteki kızılderililer gibi basitçe giyinmiş, ayağında sandallar olan bir kızılderili, elinde bir tüfek, kalçası üzerinde bir tabancayla ortaya çıktı. Amcanın yanında yer aldı.

Amca üç serseriye döndü :

«Benim adım *Joaquin Escalona*'dır. Anayasa gereğince, buranın Belediye Başkanı ya da *Alcalde*'si seçildim. Buradaki bütün köylüler bana oy verdi ve devlet yasası beni tanıdı. Yanımdaki bu adam benim Polis Memuru'mdur ve adı *Don Asuncion Macedo*'dur.»

Bu resmî açıklamayı duyunca hırsızlar, Amca'nın niye ağırbaşlı konuştuğunu, niye bu sesin böyle ağır ağır yükselip alçaldığını anladılar. Kaçmaları için bu son fırsattı. Eşekleri ve denkleri de yanlarında götürmeyi düşünmüyorlardı artık. Köyü bırakmalarına izin verseler, bir pesoya bırakıp giderlerdi. Ama köylülerin, üstlerine doğru gelmeye başladığını gördüler.

Miguel, elini geriye atıp Dobbs'tan aldığı silahı çıkarmaya davrandı, böylece ateş açarak çıkış yolu arayacaktı.

Kılıfı boş bulunca şaşırdı, silah çoktan Don Chuncho'nun elindeydi. O da bu silahı yardımcısına verdi.

«Bizden ne istiyorsunuz?» diye kızgın kızgın sordu Miguel.

Don Joaquin sakin :

«Şimdiye kadar birşey istemiyorduk,» diye karşılık verdi. «Ama yanlarınıza eşeklerinizi ve denklerinizi almadan gitmek isteyince şaşırdık doğrusu. Aceleniz mi var? Size bir kötülük yapmadık. Burada sizin eşeklerinizi almak için pazarlıktayız.»

Belediye Başkanı'nın soğuk şakasını anlayan Miguel:

«Biz eşeklerimizi ne istersek yaparız,» diye bağırdı. «Onları ister yanımıza alırız, ister burada bırakırız, istersek, bir pesoya da veririz.»

Don Joaquin, Miguel'e güldü :

«Kendi eşeklerinizle istediğinizi yaparsınız. Ama bunlar sizin eşekleriniz değil. Bu hayvanların bütün hikâyesini biliyorum. Dona Rafaella bunları Sierra'ya, avlanmaya çıkan üç Amerikalıya on, ya da oniki ay önce sattı.»

Miguel bu sözlerde bir çıkışyolu görür gibi oldu. Sırıttı ve :

«Doğrudur, *Senor Alcalde,*» dedi. «Biz de bu eşekleri bu Amerikalılardan satın aldık.»

«Kaça aldınız acaba?»

«Tanesi oniki peso'ya.»

«O kadar zengin misiniz ki şimdi bunları dört pesoya elden çıkarıyorsunuz?»

Köylüler kahkahalarla güldüler.

Don Joaquin, bir Meksikalı çiftçinin keskin zekâsıyla sorgusunu sürdürdü. Bu topluluk kendisini *Alcalde,* yani Belediye Başkanı seçerken, yerinde bir seçim yapmıştı.

«Yarım saat önce, bana bu hayvanları alalı çok uzun bir süre geçtiğini söylediniz. Böyle değil mi?»

«Öyle, senor.»

«Ne kadar zaman önce?»

Miguel birkaç saniye düşündü, sonra :

«Dört ay önce,» dedi. Bu arada, biraz önce bir maden kumpanyasında çalıştıklarını, sonra uzun bir yolculuk yaptıklarını söylediğini hatırladı.

Kuru bir sesle *Alcalde* konuştu:

«Dört ay mı? Bu gerçekten acayip bir masal. Herhalde bir mucize olsa gerek. Amerikalılar birkaç gün önce Sierra'ları geçtiler. Tarlalarında çalışan ya da avlanmaya çıkan köylüler, onları gördüklerini bana söylediler. Birkaç gün önce görüldüklerine göre eşekleri de onlarla birlikte olmalı, oysa aynı eşekler dört ay önce size satılmış!»

Miguel yine kendisinden emin gülümsemeye çalıştı:

«Gerçeği söylemek gerekirse, *por el alma de di madre, Senor Alcalde.* Bu eşekleri *Amerikano*'lardan iki gün önce satın aldık. Yemin ederim.»

«Bu daha gerçeğe uygun.»

Miguel arkadaşlarına zafer kazanmış gibi baktı. Böyle bir önderleri olduğu için gurur duymalıydılar.

Don Joaquin'in ise, onu ağından dışarıya bırakmaya hiç niyeti yoktu:

«Ama üç Amerikalı olamaz, çünkü bunlardan biri Sierra'nın karşı yamacındaki bir köyde kalıyor. Büyük bir doktor!»

Miguel kafasını kaşıyarak:

«Gerçekten *Senor Alcalde,* biz bunları yalnız bir Amerikalıdan aldık.» dedi ve yardım sağlamak için arkadaşlarına baktı.

«Bu eşekleri nerede aldınız?»

«Durango'da, Amerikalının geceyi geçirmek için kaldığı bir fonda'da, yani bir handa satın aldık.»

«Bu da inanılır gibi değil. Bu Amerikalı Durango'ya erişmiş olamazdı. Ağır denklerle Durango'ya erişse, siz de onları alıp hemen yola çıksanız bile, buraya kadar gelemezdiniz.»

«Bütün gece yol aldık, senor. Öyle değil mi *companeros?*»

İki arkadaşı da bu sözleri doğruladılar.

Belediye Başkanı, üç hırsızın yüzlerini inceleyerek:

«Anlamadığım şey şu,» dedi: «Niye bu Amerikalı, Durango'da eşekleri sizlere satsın? Orada birkaç gün bekleyebilir ve daha yüksek fiyatla satabilirdi. Durango'da böyle hayvanlar on-iki peso'dan fazla eder.»

Nacho, açıkgözlüğünü göstermek, belki de Miguel'i altetmek için Belediye Başkanı'na yanaştı:

«Bu Allahın belâsı gringo'nun, eşekleri bize niye sattığını, niye başkasını aramadığını nerden bilelim?» dedi.

«Evet, nerden bilelim?» diye konuştu Miguel de. «Bu gringo'lar acayiptirler. Kimse ne yaptıklarını anlamaz. Biraz kafadan çatlaktırlar.»

«Peki, Amerikalı size eşekleri sattıysa, satış kâğıdı nerde? Üzerinde eşeklerin damgalarını, cinslerini, donlarını, varsa adlarını yazan bir satış belgesi olmalıydı. Elinizde böyle bir belge yoksa, Dona Rafaela bu eşeklerin kendinin olduğunu her zaman söyleyebilir, aslında bu eşekler onun çiftliğinin damgasını taşıyor.»

Soruya Nacho karşılık verdi :

«Bir satış belgesi vermedi, çünkü ayrıca pul parası ödemek istemiyordu.»

«Evet, böyle;» dedi Miguel. Pablo da başını salladı.

«Bu durumda sizler, başınız belâya girmesin diye, birkaç centova ödeyip pul alsaydınız. Eşeklere ödediğiniz pesolar yanında centavo'ların sözü mü olur?»

«Vergi dairesinden pul alacak kadar centavo'muz yoktu.»

«Yani, eşekleri satın aldığınızı ve aşağı yukarı 90 peso ödediğinizi, ama üzerinizde pul için bir peso seksen centavo kalmadığını mı söylemek istiyorsunuz? Bunu mu demek istiyorsunuz?»

Miguel içine düştükleri ağın gittikçe daraldığını gördü ve deli gibi oldu. Çıldırmış gibi bağırdı :

«Yeter be, *cingande sus madres* daha neler? Bu artık fazla oluyor. Bizden ne istiyorsunuz? Yumruklarını sıkıp çevresindeki adamlara onları korkutmak ister gibi baktı. «Yolumuzda gidiyorduk, buradan geçiyorduk, sizler üzerimize geldiniz, sanki biz haydut imişiz gibi çevremizi aldınız. Şimdi de gitmemize engel oluyorsunuz. Bunun anlamı nedir? Eyalet Valisi'ne sizi şikâyet edeceğiz ve yetkinizi aştığınız için görevinizden alınmanızı isteyeceğiz. Bak görürsünüz!»

Belediye Başkanı köylülere güldükten sonra hırsızlara dönüp:

«Bu da anlamsız,» dedi. «Siz çağrılmadan bu köye geldiniz, eşeklerinizi satmaya çalıştınız. Biz de bunları almak istiyorduk ve bir fiyatta anlaştık. Ama bu eşeklerin sahiplerinin kim olduğunu anlamak, hakkımız değil miydi? Bunu yapmadan alırsak, daha sonra da çalındığı ortaya çıkarsa, federal askerler gelip çalınmış her eşeğin sahibini haydutluk ve hayvan hırsızlığı suçlarından kurşuna dizmez mi? Belki de hayvanların eski sahibini öldürmekle suçlanmaz mıyız? O zaman ne yaparız?»

Miguel arkadaşlarına şöyle bir baktı:

«Eşekleri satmıyoruz,» dedi. «Tanesine on peso da verseniz satmıyoruz. Yola çıkacağız.»

«Bize derileri ve araçları satabilirsiniz,» dedi Belediye Başkanı.

Miguel kararsız kaldı. Önüne başka bir tuzağın çıkıp çıkmayacağını bilmiyordu. Sonra derilerin ve araçların damga taşımadığını hatırladı.

«Peki senores, derileri ve araçları almak isterseniz satarız. Ne dersiniz, *companeros?*» diye arkadaşlarına sordu. Üzerindeki dikkatin onlara çevrilmesini istiyordu.

«Satabiliriz.» dediler.

«Sizin mi bunlar?» diye Belediye Başkanı sordu.

«Elbette, ne sanıyorsun?» diye Miguel karşılık verdi.

«Amerikalı niye bunları Durango'da satmadı. Niye siz bunları satmak için buraya getirdiniz? Siz dereye de su taşır mısınız?»

«Durango'da fiyatlar o kadar iyi değildi.»

«Sonra burada, dağlarda fiyatların daha yüksek olacağını düşündünüz. Biz onları burada para ödemeden bulabiliyoruz.»

Miguel bir karşılık bulmaya çalışırken, Belediye Başkanı kısaca sordu :

«Amerikalı istasyona çıplak mı gitti?»

«Bu sözle ne demek istiyorsun?»

Miguel'in yüzü sararmış, sonra kirli gri bir renk almıştı.

«Ayaklarınızda Amerikalının botları yok mu? Ve şu adam, Amerikalının pantolonunu giymiyor mu? Sonra, niye hiçbiriniz Amerikan gömleği giymiyorsunuz? Amerikalının gömleği oldukça iyiydi, bana öyle bildirmişlerdi. Sizinkilerin hepsinden iyiydi.»

Serserilerin hiçbiri birşey söyleyemedi.

«Niye içinizden biri onun gömleğini almadı? Ben sebebini söyleyeyim mi?»

Hırsızlar bundan sonraki cümleyi beklemediler. Bir sıçrayışta çevrelerindeki köylü halkasını yarıp köyün ana yolundan aşağıya doğru koşmaya başladılar.

Belediye Başkanı bir işaret verdi ve yarım dakika içinde bir grup köylü atlarını eyerlemeden bunların peşine düştü. Hırsızlar uzağa gidemediler. Köylüler onları, daha köyün son kulübelerinden uzaklaşamadan yakaladılar ve Belediye Başkanı'nın evinin önüne getirdiler. Burada ağaçların altına oturtuldular, birbirlerine bağlandılar. Beş kızılderili, kucaklarında machete'leriyle başlarında muhafız olarak kaldı.

Bu arada eyer vurulan atını çekerek Belediye Başkanı ortaya çıktı. Ata binmeden hırsızlara şunları söyledi :

«Şimdi gidip bu Amerikalıyı arayacağız. Onu bulup eşekleri size kaça sattığını ve niye soyunup size botunu, pantolonunu verdiğini soracağız. Gömleğini getirip, niye bu gömleği istemediğinizi size soracağız. Rahatınıza bakın, çok uzun sürmeyecek. Durango'ya kadar gitmeyeceğiz.»

Bir grup köylü ayrıldılar ve atlarını almaya gittiler. Küçük torbalarına biraz tortilla ve pişmiş fasulye koydular, bu torbaları semerlerine astılar, atlarına binip uzaklaştılar.

■

KIZILDERİLİLER, hırsızların gelirken kullandıkları yolu tutmadılar. Dobbs'un köyün uzağından geçerken kullandığı yolu seçtiler. Az sonra Amerikalının izini buldular. Eşek nallarının bıraktığı izler yağmur yağmadığı için belli oluyordu.

Adamlar bu zorlu yollara alışkın oldukları için kısa sürede Dobbs'un ağaçlar altında dinlendiği yere geldiler. Burada bütün eşek izlerinin doğru gitmediğini gördüler. Açıkça, eşekler buradan geri çevrilmiş, sonra dağlara geri dönmüştü.

Kızılderililer, burada eşekleri birarada tutmasını önlemek için Dobbs'un başına birşeyler geldiğini anladılar. Dobbs'un botlarının dağdan gelen izleri birbirlerinden farklı idiler. Bot aynı izi bırakamazdı, çünkü içindeki ayak daha küçüktü.

Belediye Başkanı, bot izlerinin ağaçlara yakın bir yerde değiştiği kanısına vardı. Dobbs'un çıplak ayak izleri olup olmadığını anlamak için bir adamını kente giden yola gönderdi. Böyle bir iz yoktu.

«Şu halde ceset buralarda bir yerde olmalı!» dedi Belediye Başkanı.

«Belki de cesedi götürüp dağ yamaçlarında bir yere gömmüşlerdir.»

«Hiç sanmıyorum, Don Chuncho, buna cesaret edememişlerdir. Çünkü bu yol çok kalabalıktır. Köylüler, küçük tüccarlar gider gelir. Burada bir ceset taşımak tehlikelidir. Olduğumuz yeri araştıralım. Burada yoksa, hırsızların izlerini izleyeceğiz. Aynı yerde cesedi yeniden araştıracağız. Neyse, önce burayı bir arayalım bakalım. Bulacağız gibi geliyor bana.»

Bunun üzerine adamlar çevreyi aramaya başladılar.

Ağaçların altında ya da yakınında, kazılmış bir yer bulamadılar. Çevreyi dolaşmaya ve daha geniş daireler çizmeye başladılar. Yakında, toprağı yumuşak bir mısır tarlası vardı. Bu tarlayı onbeş dakika kadar aradıktan sonra, adamlardan birisi bağırdı:

«Buldum, Don Joaquin; burada!»

Ceset çıkarıldı. Daha taze olduğu için tanınabiliyordu.

«Evet, Amerikalı bu!» dedi Belediye Başkanı. «Üçü içinde en yapılısı buydu. Saçları da açık renkti. Gömleğini çıkarın. Bunu delil olarak götüreceğiz.»

Ceset ağaçların yanına taşındı. Belediye Başkanı adamlarına ağaçlardan yirmi adım uzakta, ama tarla içinde olmamak üzere bir mezar kazmalarını emretti. Adamlar machete'leriyle derin bir çukur açtılar, cesedi içine koydular. Hepsi de koca şapkalarını çıkarıp açık mezarın başında diz çöktüler. Belediye Başkanı, öldürülen adamın ruhu için bir düzine Ave Maria okudu. Sonra bir dal kopardı. Küçük bir haç yaptı, öpüp kutsadıktan sonra bu haçı çıplak cesedin üzerine koydu. Bundan sonra mezar kapatıldı. Toprak burada bir mezar olduğu anlaşılmaya cak biçimde düzeltildi. Ama Belediye Başkanı daha büyükçe bir haç yapıp, baş tarafa dikti, yine diz çökerek dualar okudu, üç defa istavroz çıkardı ve :

«Hadi gidelim,» dedi. «Meryem Ana, onu cennette koruyacak ve ruhunu kutsayacaktır.»

■

ADAMLAR ertesi sabah erkenden köylerine döndüler.

Hemen hırsızların yanına gittiler. Belediye Başkanı gömleği gösterip:

«Bulduk!» dedi.

«Evet, görüyorum.» diye karşılık verdi Miguel. Tembel tembel omuzlarını silkti, kendine bir sigara daha sardı. İki arkadaşı sırıttılar. Miguel bir şaka yapılmış gibi güldü ve bu sırıtmayı hakaret saymadığını gösterdi. Daha çok önceden insanın kendi kaderine karşı gelemeyeceğini, kaderi değilse istediği kızla evlenemeyeceğini, zengin olamayacağını, doğru dürüst bir iş bulamayacağını biliyordu. Öyleyse niye üzülmeli?

Belediye Başkanı bir gün önce en yakın askerî üsse haber göndermişti. Öğleden sonra hırsızları götürmek üzere başlarında bir yüzbaşı, oniki federal asker geldiler.

Yüzbaşı Miguel'i görünce:

«Bunu tanıyoruz,» dedi. «Onu ve iki arkadaşını arıyorduk. Geçen hafta bu adam, bir çiftçiyle karısını öldürdü. Ellerine sadece yedi peso geçti, çünkü evde başka para yoktu. Bu iki çaylak da onunla beraberdi.»

Yüzbaşı çavuşa emirler verdi, sonra Başkan'a dönerek:

«Eşekleri ve denkleri ne yapacaksınız, *Senor Alcalde?*» diye sordu.

«Bu eşeklerin ve denklerin gerçek sahiplerini ben tanıyorum,» diye karşılık verdi Belediye Başkanı. Amerikalılardan bir tanesi, şimdi dağın öbür yamacında, benim kayınbiraderim, yani

benim *hermano politico*'mla birlikte oturmaktadır. Bu Amerikalı onun oğlunu ölümden kurtardı. Onu mucizeler yaratıyor diye bırakmadılar. Eşekleri ve denkleri ona götüreceğim. Kızkardeşimi de çoktandır görmek istiyordum.»

«Peki,» dedi Yüzbaşı. «Eşyalar konusunda yapılacak birşey yok. Biz yola çıkıyoruz. Geceyarısından önce üsse dönmek istiyorum. Uzun süre geri dönmezsem karım korkuyor.»

Askerler suçluları bağlamadan aldılar ve yola çıktılar.

■

ASKERLERİN izlediği yol bozuktu, suçluları da kızoğlankızmışlar gibi korumaları canlarını sıkıyordu, durmadan sövüyorlardı.

Gece çöktüğünde, küçük birlik üsten daha beş mil uzaklıktaydı.

«Burada dinlenelim.» diye emir verdi Yüzbaşı. «Bu bozuk yollardan sonra, soluk almamız gerekli.»

Askerler oturdular ve sigara içtiler.

«Çavuş De La Barra!» diye bağırdı Yüzbaşı.

«*A sus ordenes, mi capitan!*» diyerek emir almak üzere, çavuş Yüzbaşı'nın karşısına dikildi.

«Üç adam al ve bu suçluları şuradaki çalılıklara birkaç dakika için götür. Ama, sana ihtar ediyorum, sakın kaçmasınlar. Kaçarlarsa sorumlu olursun! Kaçarlarsa üç ay seni gözaltına alırım ve yalnız su içer, tortilla yersin. Kaçmaya kalkarlarsa hemen ateş et ve öldür, gelip de bana, isabet ettiremediğini söyleme. Emirlerim bunlar. Tekrar et bunları bana.»

Çavuş emirleri tekrar etti ve üç adam seçti.

Yüzbaşı sigarasını yaktı. *Guitarro*'su yanında olan bir eri çağırdı. Er «*Adelita*» şarkısını söylemeye başladı.

Çavuş suçluların ayağa kalkmasını istedi:

«Haydi bakalım çakallar, barsaklarınızı boşaltın! Hayır burada değil orada, çalılıklar içinde. Askerler arasında ortalığı kokutmayın. Haydi yürüyün bakalım!»

Suçlular daha çalılıklara varmamışlardı ki, beş altı el silah sesi işitildi.

Yüzbaşı sigarasını ağzından eline aldı: «Bu da nesi?» diye sordu. «Yoksa suçlular kaçmaya mı kalktı? Bu çok kötü,» dedi.

Bir dakika sonra Çavuş, Yüzbaşı'nın karşısına dikildi.

«Konuş, Çavuş De La Barra, ne oldu?»

«Daha çalılıklara varmamıştık ki, kaçmaya kalktılar. Er Cabrera'yı ittiler ve benim silahımı kavradılar, bunun üzerine Cebrera ateş etti, biz de ateş etmek zorunda kaldık. Er Saldiva'la er Narvaez de ateş etmek zorunda kaldılar, yoksa suçlular kaçacaklardı. *Mi capitan,* size suçluların ölümünü bildirmek zorundayım.»

«Sağol, Çavuş De La Barra. Suçluların hayatını kurtarmalıydın. Onları mahkeme önüne çıkarmalıydık. Onlar vatandaş oldukları için anayasa gereğince yargılanmaları haklarıydı. Ama kaçmaya kalktıklarına ve size saldırdıklarına göre göreviniz ateş açmaktı. Bu başarınızı Albay'a anlatacağım.»

«*Gracias, mi capitan!*»

«Adamlarını al ve suçluları göm. Gömerken şapkalarınızı çıkarın, bir de haç dikin!»

«Peki, *mi capitan!*»

YİRMİALTINCI BÖLÜM

HOWARD çok çalışıyordu, her yerden, her şey için aranıyordu. Madendeki ağır çalışmalardan sonra, köyde yaşlı kemiklerine hak ettikleri dinlenmeyi sağlayacak bir sessizliği bulacağını ummuştu. Ama umduğunu bulamadı. Şimdi o ünlü bir eczacı ve doktordu, gerçekten birçok mucizeler yaratıyordu, öyle mucizeler ki bunlar, İncil yazıldığından beri gerçekleştirilememişti.

Sierra Madre'de yaşayan kızılderililer, kıtanın dağlarında yaşayan bütün insanlar gibi sağlam kimselerdi. Methuselah'ı geride bırakacak yaşlara erişirlerdi. Ama bu kıtada çıkmayan hastalıklara karşı savunmasız idiler. Basit insanlar oldukları ve doğa içinde yaşadıkları için, yeryüzündeki çoğu insanlar gibi gerçek hastalıklardan çok, hayalî hastalıklardan acı çekerlerdi. Howard'ın herkesçe kabul edilmiş büyüklüğü, kendinin de bildiği gibi, hayalî, kendi kendine uydurulmuş hastalıkları, gerçek hastalıklardan ayırabilmesi temeline dayanıyordu. Her zaman

hastalarına verilecek iyi bir öğüdü bulunması da, ününe ün katıyordu. Kimi zaman iyi öğüt hastalarını tamamen iyileştiriyordu.

Birgün bir kadın Howard'a geldi ve kendinde bit bulunurken, komşusunda niye olmadığını sordu. Bitten temizlenmek kadar zor bir iş olamazdı. Ama kızılderililer ve melezler için bit, köpeklerde pire bulunması kadar doğal bir olaydı. Gerçekte bitlerinden pek kurtulmak istemezlerdi. Federal Hükümet'in Sağlık Bakanlığı pireler gibi bitlerin de pek çok hastalık taşıdığını öne sürüp bitlerin ardına biraz fazla düşse, kızılderililer hükümete karşı silahlı ayaklanmaya girişebilirlerdi. Nitekim geçmişte buna benzer nedenlerle böyle işlere girişmişlerdi.

Howard ülkeyi biliyordu, halkı tanıyacak kadar da uzun süre yaşamıştı. Büyük bir hekim olarak bu bilgisinden yararlanması gerekirdi. Bit konusunda ne yapacağını kadına kolayca söyleyebilirdi ama, 'büyük doktor' olarak ününü yitirmek istemiyordu. Büyük bir doktor olarak hastalarına, kendileri ve ilaçları konusunda gerçekleri söylememek gerektiğini biliyordu. Böyle yaparsa, birçok dürüst doktorun başına geldiği gibi hayatını kazanmak için kömür madenlerinde çalışmak zorunda kalırdı.

«Sende bit var, çünkü senin iyi, sağlam bir kanın var ve bitler senin kanını seviyor,» dedi Howard kadına. «Komşunun ise, kanı bozuk olduğu için ona bit gelmiyor. Bitler açıkgözdür ve kötü kanın kokusunu alırlar, senin kocan nasıl kötü tequila'nın kokusunu alırsa öyle.»

Kadına güven geldi ve sağlam bir kadının işareti olarak kendi bitini sevmeye ve saygı göstermeye karar verdi. Ama beş dakika sonra öteki kadın geldi. Bu kadın kendi kanının kötü olduğunu, kendisine hiç bit gelmediğini, kanını iyileştirmesini doktordan istiyordu. Howard, bütün doktorlar ne yaparsa onu yaptı. Bir bebeği bile incitmeyecek otlardan, köklerden ve yap-

raklardan hazırladığı bir ilacı kadına verdi. Kadın o kadar memnun oldu ki, üzerinde yüz gümüş peso olsaydı hepsini doktora verebilirdi. Howard kadının verebildiği on centavo ile yetinmek zorunda kaldı.

Howard'ın en önemli ilacı, vücudun içinde ve dışında kullandığı sıcak suydu. Bu suyun miktarı, özel olaylarda dikkatli bir biçimde değişiyordu. Bazı ilaçları o kadar çok biçimden biçime sokabiliyordu ki, kimi zaman her hastalıkta ve her kişide bunları başka yollardan kullanabiliyordu.

Bütün bölgenin kızılderilileri Howard'ın ustalığına ve mucizelerine yemin ediyorlardı. Güçleri olsaydı onu cumhurbaşkanı yapabilirlerdi.

Hasta kadın ve erkekler ona gelip ölümün yaklaşmakta olduğunu ve vücutlarına hileyle nereden girmeye çalıştığını söylüyorlardı. Howard'ın her zaman için hazır ilacı vardı, hiçbir zaman üzüldüğünü ya da birşey yapamayacağını söylemiyordu, hemen sıcak havlular hazırlatıyor, hasta neresinde acı duyuyorsa, karnına, sırtına, kalçalarına, ayaklarının altına, boynuna, kısacası havlu koyabileceği neresi varsa, oraya bunları koyuyordu. Kimi hastalar iki üç gün içinde, kimisi iki hafta içinde iyileşiyordu, kimisi ise ölüyordu. Howard ölenler için, 'geç kaldıklarını' öne sürüyordu, geç kaldıklarından, ölüm çoktan onların içine yerleşmişti. Ayrıca, ölünün öyle soylu bir ruhu vardı ki, artık bu güç hayata daha fazla dayanamamıştı, Meryem Ana da onun ruhunu cennette kendi yanına götürmeye karar vermişti. Ölen hasta, herkesçe kötü bir adam olarak tanınmışsa, o zaman Tanrı'nın, bu adamı daha çok kötülük yapmaktan alıkoymak ve ruhunu kurtarmak için ölümü uygun gördüğünü belirtiyordu.

Kırık çıkık konusunda Howard tedirgin edilmiyordu. Çünkü kızılderililer bu konuda yaşlı kadın ve erkeklerin bin yıldır

kendilerine düşen görevi yerine getirdiklerine inanıyorlardı. Nehirlerin altından geçen trenlerden, gökyüzünde uçan trenlerden söz açan gringo bunlarla başa çıkamazdı. Yine de bu kadar büyük bir doktorun, kendi eğlencesi için arada bir yalan söylemeye hakkı olduğunu kabul ediyorlardı.

Howard, burada hayatının son günlerine kadar büyük bir rahip gibi saygı görüp beslenip tapınılarak yaşayabilirdi. Her şey emrindeydi, kendi de herkesçe kabul edilen öğretiye göre yaşıyordu. Bu öğreti de, herkesin kendinden beklediğini yapmak, hiçbir şeyi değiştirmeye kalkmamak, başkalarına her şeyi yanlış bildiklerini, yalnız kendisinin doğru bildiğini söylememekti. Böylece, herkes ondan hoşlanıyor ve kendi aralarında bulunmasından mutlu oluyorlardı.

Gerçek bir Amerikalı olmasaydı, iyi de kötü de olsa bir değişiklik özlemezdi belki.

Ama her gün ayrılıp gitmeyi düşünüyordu. İki arkadaşının kuşkusu içini bulandırıyordu. Altınları alıp ortalıktan kaybolabilirlerdi. Sonra, onların başına ne gelmiş olursa olsun birşey yapabilecek durumda olmadığını düşünerek kendini yatıştırdı. Onlara güvenmeli ve iyi bir sonuç ummalıydı.

■

GÜZEL bir sabah, hamağında tembelce sallanırken, uzak bir köyden gelen bir kızılderili atını durdurdu ve 'büyük doktor'un nerde olduğunu sordu. Ev sahibi onu alarak Howard'ın yanına getirdi. Howard, kızarmış bir tavuğu yemenin yorgunluğunu çıkarıyordu.

«Büyük doktor işte bu,» dedi ev sahibi.

«*Como estas, amigo,* nasılsın?» diye kızılderiliyi selâmladı Howard.

Adamın bu selâma karşılık vermesine kalmadan ev sahibi şunları söyledi

«Senor doktor, bu adam, dağlardaki bir köyden geliyor. Sana bir şeyler anlatacak, belki ilgilenirsin.»

Konuk hamağın yakınına oturdu ve anlatmaya başladı:

«Bizim köyden arkadaşım Lazaro, çalılıklar içinde odun kömürü hazırlıyordu. Odun kömürü Durango'da iyi para eder. Bu *compadre*'nin işi kömür yapmaktır. İyi bilir. Bir sabah çok erken saatlarda çalışıyordu. Kömürcüler erken kalkarlar. Daha güneş yeni çıkmıştı ve arkadaşım çalılıklar içindeydi. Çalı köklerini ve dalları toplayıp üzerini toprakla örtmesi gerekiyordu. Böylece ateş toprağın içinde kalıyor ve parçalar kömür oluyordu. Bunlarla uğraşırken, ağaçlar altından birşeyin kendine doğru sürünmekte olduğunu gördü. Ortalık karanlık olduğu için ne olduğunu birden anlayamadı.

«Önce bunun bir kaplan olduğunu sanarak çok korktu. Öldürmek için machete'sini çıkardı. Yakından bakınca, yerde sürünen şeyin bir insan olduğunu anladı. Bu insan bir beyazdı, *un hombre blanco*. Adam, bu *el hombre blanco* paçavralara sarılıydı ve her tarafı kan içindeydi, yorgunluktan da bitkindi. Birçok kurşun yarası vardı. Orada, kömür ocağının başında ölüp kalabilirdi.

«Çok iyi bir insan olan Lazaro, yabancıya içmesi için su verdi, yüzündeki kanları sildi, odun yığınını bırakıp beyaz adamı eşeğine bindirdi ve bizim köye getirdi. Orada adamı kendi evine aldı. Onu hasırın üzerine yatırdığı zaman beyaz adamın ölü olduğunu sandı.

«Komşular yabancıyı görmek için geldiler, ayrıca, bizim kırık çıkıkçımızla eczacımız da geldiler. Adamın epey deneyi vardır. Beyaz yabancıyı iyice muayene ettikten sonra "Bu adam

ölü değil, kan kaybettiği ve çalılıklarda süründüğü için çok hasta ve zayıf!» dedi.

«Sonra Filemeno'yu çağırdı. Bu Filemeno'nun iyi bir atı vardı. Buraya gelip, bu köydeki beyaz doktoru çağırmasını istedi. Çünkü bizim hekimimiz, beyaz doktorun kendi cinsinden bir adamı daha iyi tedavi edebileceğini düşündü.

İşte ben, o Filomeno'yum, atımı aldım, eyerini vurdum ve seni bulmak için buraya at sürdüm. Senor doktor, gel ve kardeşine bir bak! Biz onu tedavi edebileceğini sanıyoruz. Daha ölmüş değil, yalnız çok zayıf. Sen bir beyaz adamın yapısını bizden daha iyi bilirsin. Şimdi benimle gelirsen onu kurtarırsın.»

«Bu beyaz adam nasıl birşey, Filomeno?» diye sordu, Howard. Filomeno, adamı o kadar iyi tarif etti ki Howard bu adamın Curtin olduğunu anladı hemen. Demek ki Curtin ve Dobbs haydutların saldırısına uğramışlardı.

Evsahibi Howard'a en iyi atını verdi. Ayrıca üç köylüyle birlikte ona bu küçük puebloya gidinceye kadar eşlik ettiler. Burası uzak bir yerdi ve Sierra Madre'nin bütün yolları gibi, geçtikleri yol da çok bozuktu.

■

HOWARD'LA arkadaşları köye eriştikleri zaman Curtin, çoktan biraz iyileşmişti. Kaldığı evin kadınları, erkeklerinden daha çok işlerini biliyorlardı. Yaralarını sıcak suyla yıkadılar, içine yerli konyağı *mescal* döktüler. Sonra ellerinden geldiği kadar yarayı sardılar. Kadınlardan biri bir tavuk kesip et suyu yaptı ve içine çeşitli otlar koyarak kaynattı, yaralıya içirdi. Bu da yaralı adamın üzerinde güçlendirici bir etki yarattı.

Curtin kendine geldi ve köylülere başına gelenleri anlattı. Haydutların pusu kurup ateş ettiklerini söyledi. Dobbs'tan söz açmadı, denkler ve altınlar nedeniyle Dobbs'un izlenmesini istemiyordu. Belki o zaman denkler şu ya da bu biçimde yok olabilirdi. Howard'ın yardımıyla, bu alçak Dobbs'u, dışardan yardım olmadan ele geçirebileceğini biliyordu.

Howard'a gerçek olayı anlattı;

«Ne diyorsun Howard bu herifin bana yaptıklarına?» diye sordu. «Bir arkadaştan böyle birşey bekler miydin? Bana en küçük bir fırsat tanımadan köpek gibi soğukkanlılıkla vurdu.»

«Ama niçin? Anlayamadım!»

«Basit. Senin altınlarını almak ve denklerini soymak için ona katılmadım. Eski oyununu oynadı ve kendini korumak için bana ateş etti. Planını kabul edip limana vardıktan sonra, böyle birşey olamayacağını söyleyebilirdim. Ama beklediğimizden daha önce çıkar gelirsen, benim de sana ihanet ettiğimi sanabilirsin diye çekindim. O zaman durumu açıklamak güç olurdu. Bunu da yapsaydım, yine bütün altınları ele geçirmek için beni vururdu.»

«Doğrusu iyi arkadaşmış!»

«Öyle değil mi ama? Beni sol göğsümden vurdu ve ormanda bıraktı. Yalnız şimdi birşeyi anlayamıyorum. Nereden çıktığını bilmediğim bir yaram daha var. Belki bu namussuz herif gece yeniden gelip bana bir kurşun daha sıktı, öldüğümden emin olmak için.»

«Peki nasıl kurtuldun?»

«Geceleyin kendime geldim. Sabah, ölüp ölmediğimi anlamak için yeniden geleceğini düşünerek sürünmeye başladım. Yerde sürünürken silahıma rastladım, belki de benim intihar ettiğimi ya da haydutlarla çarpıştığımı sansınlar diye silahımı

oraya bırakmıştı. İçinde dört boş fişek vardı. Anlaşılan bu namussuz beni kendi tabancamla vurmuştu.»

«Dur şimdi, heyecanlanma, sakin ol, yoksa ciğerlerine iyi gelmez,» dedi Howard.

«Bana aldırma. İyi olacağım, yalnız şu namussuzu bir elime geçirirsem... Görür o! Neyse, kamptan ters yönde sürünmeye başladım. Sabaha karşı bir kızılderili kömürcüyle karşılaştım. İlk gördüğünde machete'siyle beni parça parça yapmak istedi. Sonra da kaçmaya çabaladı. Onu ikna edinceye kadar çok güçlük çektim. Bir solucan kadar zararsızdım, bana yardım etmeliydi ve evine götürmeliydi. Sonderece güçlük içinde olduğumu anlayınca, bu adam dünyanın en iyi adamı çıktı. Bizim serserilerden çok daha sevimli bir adam! Onun yardımı olmasaydı ölümüm korkunç olacaktı.»

«Anlaşılan Bay Dobbs, bütün kervanla birlikte ortadan yok oldu ve bizi bıraktı.»

«Öyle görünüyor, ihtiyar!»

Howard bir süre düşündü, sonra:

«İnsan düşününce, onu suçlayamıyor,» dedi.

«Ne demek istiyorsun?» diye Curtin sordu. Kulaklarına inanamıyordu.

«Onun gerçek bir katil, gerçek bir soyguncu olmadığını söylemek istiyorum. Kurşunlar vücudundayken belki sana bunu açıklamak biraz güç. Aslında o da senin ve benim gibi dürüst bir insan. Asl hata, ikinizi bu vahşi doğa ortasında ve aranızda ellibin dolarla bırakmak oldu. Bu, insanın kaderidir, inan bana! Gece gündüz yapayalnız, dağ başında, insanın kafası bozulmaya, sonra da insanı yeyip bitirmeye başlıyor. Belki sen de aynı şeyi duymuşsundur. İnkâr etme, biliyorum. Belki ne zaman duyduğunu unutmuşsundur bile. Vahşi doğa, ıssız dağlar, gece gündüz insanın kulağına fısıldar: 'Biz kimseye söylemeyiz.

Kimse görmez, kimse bulamaz. Hemen şimdi yap... Dönemeci döner dönmez temizle! Hayatında eline geçen en büyük şans bu. Kaçırma bu fırsatı. Şimdi hepsi senin. Kimse bilmeyecek... Kimse birşey bulamaz... Hemen al, her şeyi al, bütün bunlar senin. Ne olacak yani, bu adamı temizlesen? Dünya bunun gibilerle dolu!..' İşte böyle ortak.

■

DOBBS'U, Durango'da ya da sınır dışına çıkmadan liman'da yakalamak istiyordu. Curtin, iyileşinceye kadar köyde kalacak, sonra Howard'la liman'da, Güney otelinde buluşacaklardı.

Howard, kızılderili dostlarına Curtin hasta olduğu için mallarının ardından kendisinin gitmesi gerektiğini söyleyince, kabul ettiler, yine de gideceği için üzüldüler.

Ertesi gün Howard iyi bir atın sırtında Durango'ya doğru yola çıktı. Esmer arkadaşları yalnız gitmesine izin vermediler. Curtin'in başına gelenlerin onun da başına gelmemesi için arkasından izlediler.

Yakındaki köyü geçtiklerinde, eşekleri ve denkleri getirmekte olan Belediye Başkanı Don Joaquin'le karşılaştılar.

Kervanı eksiksiz gören Howard, Belediye Başkanı'na sordu.

«*Amigo mio,* bu kervanla birlikte olan Amerikalı nerde? Onu göremiyorum. Adı Dobbs'dur.»

«Durango'nun biraz berisinde haydutlar onu öldürdü,» diye karşılık verdi Belediye Başkanı. «Onu dualar okuyarak gömdük ve başına bir haç diktik. Şimdi mezarında dinleniyor.»

«Haydutları ele geçirdiler mi?»

«Evet, Senor Doktor! Eşekleri satmak isterken biz onları

köyümüzde yakaladık. Dün Federal askerler, haydutluk suçundan kurşuna dizmek üzere onları götürdüler.»

Howard denklere baktı. Onları biraz küçülmüş buldu.

Hızla attan inerek en yakın denge yaklaştı ve sinirli sinirli açtı. Deriler oradaydı ama, küçük torbalardan eser yoktu. Öbür denge koştu, titreyen parmaklarıyla onu da açtı, orada da birşey yoktu.

«Arkadaşlar!» diye bağırdı. «Bu *bandido'ları* bulmalıyız. Onlara birşey sormam gerekiyor. Bu denklerde bulunan küçük torbaların nerde olduğunu, onları ne yaptıklarını öğrenmek istiyorum. Onların içinde kum ve toprak vardı. Bunları kentte, bilenlere gösterip içinde ne gibi madenler bulunduğunu anlayacaktık.»

«Haydutları askerî üsse götürmekte olan askerlere erişmemiz iki gün sürer. Belki de şimdiden üsse varmışlardır. Başka bir yöne gidip acele etmemiz gerekir. Çünkü bu *bandoleros,* üsse vardıktan iki saat sonra mahkeme karşısına çıkarılır, aradan iki saat geçtikten sonra da kurşuna dizilir.» Belediye Başkanı bunları söyledi. Sonra; «O zaman da onlara birşey soramayız.» dedi.

Adamlarından dördüne, kervanı, Howard'ın yaşamakta olduğu kayınbiraderinin köyüne götürmelerini ve beyaz doktorun, askerlerin peşine gittikten birkaç gün sonra döneceğini, söylemelerini istedi.

Yola çıkacakları zaman kızılderililerden biri, Belediye Başkanı ile birlikte Howard'a geldi :

«*Oiga,* Senor Doktor, bu *bandolero*'lara küçük torbaları mı soracaksın yalnız?»

«Evet, yalnız bunu soracağım, amigo. Bu küçük torbaları ne yaptıklarını öğrenmek istiyorum.»

«Belki ben size söyleyebilirim, Senor Doktor. O zaman askerlerin peşine gitmeniz gerekmez.»

«Peki, haydi anlat, *digale!*» dedi Howard.

«*Mire,* Senor Doktor, şimdi dinle! Ben, bizim *Alcalde* tarafından haydutların başında nöbetçi bırakılanlardan biriydim. Bizim *Alcalde* ve polis sizin iyi *companero*'nun cesedini aramak için gitmişlerdi. Biz ise oturmuş dostça konuşuyorduk. Bu *bandolero*'larla kâğıt bile oynadık, çünkü nasıl vakit geçireceğimizi bilmiyorduk. Sigara üzerine kumar oynadık. Bu arada bol bol konuştuk. Haydutlar kendi hayatlarını anlattılar, nasıl güçlükler içinde çalıştıklarını, kaç defa hapisaneye düştüklerini, kaç defa hapisten kaçtıklarını, yaptıkları bütün kötü şeyleri anlattılar. Bize ne kadar büyük insanlar olduklarını göstermeye çalıştılar.»

«Onlar konuştular, biz dinledik. Sonunda dünyada kendilerinden başka haydutlar ve hırsızlar da bulunduğunu söylediler, bunlardan kiminin namuslu göründüğünü de eklediler.

Çünkü bu Amerikalı, derilerin arasına kum torbaları koymak suretiyle Durango'da bu derileri alanları aldatacaktı. Alıcı, alacakaranlıkta Amerikalıya güvenerek derileri açtırmayacak ve içlerine bakmayacaktı. İçlerinde küçük kum torbaları olduğu için de deriler satılırken ağır çekecekti. Haydutlar ormanlık bölgeye gelince, ellerine ne geçtiğini anlamak için denkleri açmışlar, Durango'daki dericileri aldatmak için konulan küçük torbaları görünce bunları boşaltarak ortalığa dağıtmışlar. Bunun nerede yapıldığını bilmiyorum, ama rüzgâr zaten bu kumları savurmuştur. Denkler böylece hafifleyince buraya daha çabuk gelmişler ve eşekleri daha çabuk satabileceklerini sanmışlar. İşte Doktor, torbaların başına geleni artık öğrendin! Askerleri izleyip haydutlara bu kumun ne olduğunu sormak an-

lamsız. Kum kolayca bulunmaz. Onları döktükleri yer, yoldan içerdeymiş ve ağaçların altındaymış, ortalık da karanlıkmış.»

Howard yüzü asık :

«Sağol dostum, anlattıkların için!» dedi. «Askerlerin peşine gitmek gereksiz. Yalnız... Tutuklandıkları zaman üstlerinde bu küçük torbalardan çıktı mı hiç?»

«Bir tane bile çıkmadı,» dedi kızılderili. «Öldürdükleri adamın botları, pantolonu ve birkaç kuruşu üzerlerindeydi. Bir de çakı vardı. Geri kalan her şey denklerin içindeydi. Bizim köyümüze gelinceye kadar birşey satamamışlardı, çünkü satın alacak adam bulamamışlardı. Onun için pek az birşey kaybetmiş sayılırsınız. Her şey sizin hazırladığınız biçimde, denklerinizde duruyor. Yalnız kum gitmiş, o kadar!»

Howard birkaç saniye bütün olayı kafasında derleyip toparlamak için düşündükten sonra :

«Evet, yalnız kum gitmiş!..» dedi. Ardından kahkahalarla gülmeye başladı. O kadar katıla katıla güldü ki, arkadaşları çıldırdı sandılar.

«*Amigos finos,* güldüğüme bakmayın. Hayatımda duyduğum en güzel espri bu!» Ve yeniden karnı ağrıyıncaya kadar güldü. Kızılderililer de onun birşeye sevindiğini sanarak, ne olduğunu anlamadan birlikte gülmeye başladılar.

■

HOWARD olanı biteni Curtin'e anlattıktan sonra:

«İşte böyle, sırf keyif olsun diye çalıştık, inekledik ve pranga mahkûmları gibi acı çektik,» dedi. «Neyse. Güzel bir şaka bu. Bu şaka, Tanrı, kader ya da doğa tarafından, hangisini istersen onun tarafından, bize ve haydutlara oynandı. Kim ya

da ne, bu şakayı yaptıysa gerçekten iyi esprisi varmış. Altın, bizim aldığımız yere geri döndü!»

Curtin ise, duruma bu kadar filozofça bakamıyordu. Keyfi iyice kaçmıştı. Bütün çalışmaları, çektikleri güçlükler havaya uçmuştu.

«Başka zaman haydutlarla karşılaşsaydık, bu altınları belki bir torba tütün karşılığında alırdık.» dedi Howard ve yine kahkahalarla güldü.

«Bıktım senin bu çılgın kahkahandan!» diye bağırdı Curtin öfkeyle. «Aklı başında olan bir insan böyle budalaca şeylere nasıl olur da güler?»

Howard yine dayanamayıp gülmesine devam etti.

En sonunda, Curtin de durumu görmeye başladı ve güldü. Bunu görünce Howard zıplayıp elini Curtin'in ağzına kapadı.

Curtin yeniden düşünceli düşünceli baktı.

«Limanda ne iş yapabiliriz acaba diye düşünüyorum. Hayatımızı kazanmamız gerekecek,» dedi.

«Kumların gittiğini anladığımdan beri ben de aynı şeyi düşünüyorum. Buraya bir hekim olarak yerleşebilirim. Burada hasta eksilmeyecek biliyorum. Bu işi birlikte yürütebiliriz. Sen benim genç ortağım olursun. Gerçekten de bir yardımcı gerekli bana. Kimi zaman, önce nereye gideceğimi bilemiyorum. İnsan aynı anda iki yerde birden olamıyor!»

■

BU İŞ GERÇEKLEŞMEDİ. Howard, ertesi gün bütün denkleri açtığı zaman, bir köşede içi kumla dolu iki torba buldu. Belki hırsızlar bu torbaları görmemişlerdi ya da bütün denkleri açamayacak kadar tembeldiler.

Howard değerini anlamak için bu iki torbayı elinde tarttı.

«Acaba kaç para eder dersin?» diye Curtin sordu. «Limanda bu parayla bir sinema açabilir miyiz?»

«Sanmam. Bir sinema bize bundan biraz daha pahalıya patlar. Ben bir bakkal dükkânı düşünüyorum. Şöyle iyi bir dükkân!»

«Nerde? Limanda mı?»

«Başka nerde olacak? Petrol işi yayılmışken ve piyasa açıkken, daha iyi nereyi bulabiliriz.»

«Petrol işi mi? Beni güldürme. Bu iş çöktü,» dedi Curtin. «Oradan ayrılmadan en büyük dört bakkal dükkânı iflâs etti ve kapandı. Bunu hatırlamıyor musun?»

«Evet, bu iş riskli olabilir, doğru. Petrolde artık para yok. Ama biz on aydır buralarda olduğumuza göre işler değişmiş olabilir. Bir denesek, ne dersin?»

«Belki senin doktorluk işin daha iyidir Howard. Burada iki ay daha kalalım. Günde hiç olmazsa üç defa, doğru dürüst yemek yiyoruz, istersek beş defa da yiyebiliriz. Başımızın üstünde bir çatı var, arada bir iki tek atabiliriz, cumartesi günleri dans var, böylece yalnızlığımızı da unuturuz. Ayrıca bu altınlar, bir bakkal dükkânı açmaya yeter mi bakalım?»

«Haklısın Curty. Şunu da düşünmeliyiz: Her kaçık, bakkal dükkânı açabilir ama kızılderililer arasında büyük hekim olarak ün kazanamaz. Bir cumhurbaşkanı gibi saygı göremez. Hekim olmak senin düşündüğün gibi kolay bir iş değil. Bu mesleği üniversitede öğrenemezsin. İnsan hekim doğar, sonradan hekim olamaz. Ben ise doğuştan hekimim. Muayenehanemin olduğu köye gel, göreceksin. Orada ne kadar saygı gördüğümü anlayınca, sen bile şapkanı çıkaracaksın. Daha iki gün önce beni kendilerinin 'yasaadamı' yapmak istediler. Bunun anlamı neyse... Ama herhalde çok büyük bir şeref olmalı.»

Bu sırada Curtin'le Howard'ın konuştukları kulübeye ev sahibi geldi.

«Senor Doktor,» dedi, «Hasta olan arkadaşını burada bırakmanı isteyeceğim için üzüntülüyüm. Nasıl olsa iyileşecektir, çünkü senin verdiğin ilâçları aldı. Ayrıca, biz de ona bakacağız. Ama, şimdi hemen köyümüze dönmemiz gerekiyor. Biraz önce bir atlı geldi ve doktoru görmek için köye dışardan pek çok hastanın geldiğini, köylülerin kalabalıktan endişelenmeye başladıklarını söyledi. Onlar böyle kalabalığa alışkın değiller! Rica ederim hemen köye dönelim, hastalar sizi görsün, ilâçlarını alsınlar ve köyden sessiz uzaklaşsınlar.»

«Gördün mü dostum?» dedi Howard Curtin'e. «Ne kadar önemli bir insanım. Bana saygı göstermeni isterim.»

«Tabii, Senor Doktor,» dedi Curtin. Yarı alaylı güldü ve Howard'la el sıkıştı.

«Acele et ve bir an önce iyileş!»

«Şimdiden kendimi iyi buluyorum. Üç gün içinde büsbütün iyileşirim. Bir eyere oturabilecek duruma gelir gelmez köye koşup, mucizeler yaratan büyük doktoru göreceğim.»

Howard karşılık veremedi. Kızılderililer onu çektiler, dışarı götürdüler ve bir atın üzerine bindirdiler. Eyere oturur oturmaz, bağırdılar, atlarını kamçıladılar, köylerine döndüler.

— BİTTİ —

MİLLİYET YAYINLARI, bu kitabı ile "Ölüm Gemisi", "Pamuk İşçileri" ve "İsyan" adlı romanlarıyla Türk okurlarının yakından tanıyıp sevdiği *B. TRAVEN'in* en güzel romanını sunuyor.

Vahşi Sierra Madre dağlarında büyük bir tutku ile altın arayan bir avuç serüvencinin hikâyesinden, *B. TRAVEN*, ancak çok büyük ve çok güçlü ustalara yaraşır bir şaheser ortaya koymaktadır.

"ALTIN HAZİNELERİ", insan tutkusunun, kan dökme ve suçluluğun yanı sıra tabiat ve ilkelliğe karşı savaşının erişilmez destanıdır.

B. TRAVEN'in bu romanını *ORHAN DURU'nun* türkçesinden okuyacaksınız.